

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DE BORGERLIGE RIGSDAGSMÆND

1660

PERSONALHISTORISKE OPLYSNINGER

VED

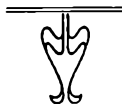
FR. BARFOD

UDGIVET

MED TILFØJELSER OG RETTELSE

AF

L. F. LA COUR

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD
MCMXXV

ISBN 87 85207 17 9 (indb.)

Fr. Barfod:
De Borgerlige Rigsdagsmænd 1660,
Personalhistoriske Oplysninger.
Udgivet med tilføjelser og rettelser af
L. F. la Cour,
1920-1925.

Reproudgave 1977

©

Dansk Historisk Haandbogsforlag
Klintevej 25, DK- 2800 Lyngby
Tlf. 02- 88 85 00

Egen repro og tryk.

F O R O R D

VED Frederik Barfods Død (15. Juni 1896) efterlod han sig et Manuskript, som han med stor Flid havde arbejdet paa i sine sidste Aar, indeholdende personalhistoriske Oplysninger om de borgerlige Rigsdagsmænd fra 1660, og dette kom, sammen med alle hans øvrige Papirer, efter hans udtrykkelige Ønske i mit Eje, idet han havde bedt mig, om jeg vilde bestemme, hvad der muligt kunde egne sig til Udgivelse og iværksætte denne, hvis det lod sig gøre. Da det her nævnte Manuskript, til hvis Udarbejdelse han havde faaet værdifuld Hjælp fra mange Sider, først og fremmest fra Rigsarkivar Bricka, Arkivsekretær Jørgen Bloch, Arkivar Thiset og Underbibliothekar Weeke, der nu alle er døde, indeholder et righoldigt Stof til Oplysning om de nævnte Rigsdagsmænd, har jeg i den snart lange Aarrække, der er gaaet, siden det kom mig i Hænde, gentagne Gange haft i Sinde at faa det udgivet, uden at det af forskellige Grunde er blevet til noget.

Arbejdet fremlægges nu her i alt væsentligt i den Form, hvori jeg har modtaget det — hvad jeg har anset for hensynsfuldest mod den afdøde Forfatter — dog med adskillige Rettelser og Tilføjelser. Naar Afslutningen kommer saa sent efter Begyndelsen, skyldes det dels den Omstændighed, at andet Arbejde har skudt sig ind, dels at det var nødvendigt at søge yderligere offentlig Understøttelse til dets Udgivelse.

Her skal da rettes en Tak til de Institutioner og Enkeltpersoner, der har hjulpet mig i mine Bestræbelser for at faa det nævnte Manuskript gennemgaaet, bearbejdet og udgivet, og blandt hvilke skal fremhæves Undervisningsministeriet, Staden København, Carlsbergfondet, den Raben-Levetzauske Fond, den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse og en Del af de Byer, der havde Udsendinge paa Rigsdagen 1660.

Til Forklaring af de foran hver Skildring anvendte Forkortelser hid-sættes følgende: **E** betyder Arveenevoldsakten af 10. Jan. 1661 (gengiven i „Aarsberetninger fra det kgl. Geheimearkiv II Kbhvn. 1860“), — **HT** betyder Haandfæstningens Tilintetgørelse af 16. Novbr. 1660 (findes samme-steds), — **L** betyder den lercheske Dagbog af en ukendt Forfatter (optrykt i Danske Samlinger II, 2 Kbh. 1872), — **LP** ∴ Ludvig Pouchs Dagbog (i det st. kgl. Bibliotheks gl. kgl. Samling Nr. 649 Fol.), — **P** ∴ Tilsigel-serne til Processionen ved Arvehyldingen (Haandskrifter i Rigsarkivet), — **PV** ∴ Peder Villadsens Dagbog (optrykt i „Nøyagtig Efterretning om Sou-verainitetet“, Kbh. 1760), — **R** ∴ Riegels' skødesløse Gengivelse af Knud Wulffs Dagbog (i „Femte Christiáns Historie“, Kbh. 1792), — **Rh** ∴ Hans Rhumans Dagbog (efter en Afskrift af Langebek i det st. kgl. Bibliotheks gl. kgl. Samling Nr. 2705 Kvart), — **U** ∴ Aksel Urups efterladte Papirer (som de er benyttede af L. Holberg i „Dannemarks Riges Historie III“ Kbhvn. 1735).

L. F. LA COUR

København.

Hans Nansen,

Københavns 1ste Rigsdagsmand, naaede en Navnkundighed, der har gjort ham anderledes til hele Folkets Ejendom end nogen anden af de borgerlige Rigsdagsmænd. Hans Levned er desuden særlig behandlet af Fr. Hammerich¹⁾, hvorfor vi her kun skal give en forholdsvis meget kortfattet Oversigt over hans Levned og Virksomhed.

Hans Nansen, Søn af „ærlig og velagt“ Købmand Evert Nansen og hans Hustru Maren Pedersdatter, blev født i Flensborg den 28. Novbr. 1598. Syv Aar gammel kom han i en tysk Regne- og Skriveskole, men efter Faderens Død (^{22/12} 1613) tog Farbroderen, Købmand og Skibsreder Hans Nansen, ham til sig. Næste Vaar fulgte han da ogsaa denne Farbroder paa hans Ishavsfærd. To Gange blev de undervejs overfaldet af Englændere, inden de slap ind til Vardøhus, hvorfra de i Efterhøsten naaede Kola, der var Rejsens Maal. Her maatte de overvintre, og Tiden brugte den unge Nansen iblandt andet til at lære russisk. Næste Aar sejlede Farbroderen atter hjem, men den videlystne Brodersøn gik tillands lige ned til Kowno (?). Han vilde lære det russiske Folk og Sprog nærmere at kende, og sit Maal naaede han saa vidt, at han siden kunde være russisk Tolk. (Som saadan blev han jævnlig brugt, og i Januar 1649 fik han ved et

¹⁾ Hist. Tidss. III, 1, 131—260.

egenhændigt Brev fra Rigshofmester Corfitz Ulfeldt et aarligt Deputat af Provianthuset som Vederlag for denne sin Virksomhed). Nu gik han atter ombord og naede i Septbr. 1615 København, endnu ikke sytten Aar gammel. — Fra København tog han næste Aar Hyre paa Rusland som Tolk, men kom saa til Borgmester Peder Svensen i Helsingør, for hvem han sejlede som Skipper og Købmand baade paa Rusland og Danzig.

Næppe var han hjemkommen fra den sidste Rejse, før Kristian IV, der vilde indlede Handelsforbindelser med det nordlige Rusland, 1619 bød ham overtage Ledelsen af en Ekspedition til Ishavet. Ishindringer tvang ham atter til at overvintre i Kola, men herfra brød han op i den tidligste Vaar, og landvejs berejste han paa femte Maaned Hvidehavets Kyster, til han $\frac{8}{8}$ 1620 ved Arkangelsk atter gik ombord i sit Skib, med hvilket han saa vendte hjem. Nu fik han en Plads hos Borgmester Mikkell Vibe, i hine Dage Københavns største og dygtigste Købmand, som straks ydede ham hele sin Tillid. Allerede her traadte han i Forhold til de jævnaldrende unge Mænd, Christoffer Hansen, Find Nielsen Trellund, (f. i Ribe $\frac{26}{3}$ 1594, Borgmester 1645, † $\frac{14}{7}$ 1663) og flere andre. — Vibe (Raadmand $\frac{4}{2}$ 1602, Borgmester $\frac{28}{4}$ 1609), som selv havde gjort russiske Rejser, var en af Hovedmændene i det islandske Kompagni; det fulgte da af sig selv, at Nansen straks (1621) kom i dettes Tjeneste, og i atten Aar besejlede han aarlig Island, inden føje Tid selv en af de virksomste Lodtagere i Kompagniet. Fra 1627 var Forhandlingen af alle de Varer overdraget ham, som fra Island førtes til Glückstadt. Kompagniet blev under Krigen opløst, men i Marts 1660 fik han med adskillige andre paany Frihed til Handel paa Island, og et nyt Kompagni blev oprettet, der $\frac{31}{7}$ 1662 fik sine nye Privilegier. Den Del af Island, paa hvilken Handelen da blev overdraget Hans Nansen, var Vestmanø, Ørebakke, Hanefjord, Hapshus og Vapnefjord, med andre underliggende smaa Havne og Fjorde.²⁾

Men vi vender tilbage til Tidsfølgen. — Mikkell Vibe

²⁾ O. Nielsen: Kbh.s Dipl. III, 562.

(f. paa Legaard v. Holstebro 1565)³⁾ var allerede død $^{30/3}$ 1624. Hans Død gik af mange Grunde Nansen nær til Hjærte. Han havde været hans dygtige Vejleder, hans velvillige og hengivne Husbond; men hertil kom endnu dette: Vibe var (siden $^{15/6}$ 1600) gift med Anne Surbek († $^{10/3}$ 1632), en Datter af Borgmester Simon Surbek d. ældre († $^{11/3}$ 1583) og Søster til Maren Surbek († o. 1655), der først havde været gift med Borgmester Hans Pedersen i Slangerup, dernæst med Klædekræmmer Henrik Berner, Forstander for Poul Fechtels Boder († 1632). Maren Surbek havde med sin første Mand Datteren Sofie Hansdatter (f. $^{28/1}$ 1602), der efter sin Faders Død i fjorten Aar havde opholdt sig i sin Moster Annes Hus. Nansen havde saaledes haft god Lejlighed til at lære hende at kende, den $^{19/1}$ 1626 fik han hendes Ja, og $^{5/11}$ s. A. stod deres Bryllup. Saaledes kom altsaa Nansen ind i Vibernes og Surbekkernes Slægt, der begge hørte til Byens indflydelsesrigeste Borgerfamilier. Den yngre Simon Surbek (f. 1569, Borgmester 1622, † $^{31/1}$ 1644) var Brudens Morbroder, og hans Hustru, Else Claudatter, havde tidligere været gift med den driftige Købmand Christen Vibe (en ældre Broder til Mikkell Vibe, † $^{4/1}$ 1605, gl. 42 Aar), hvis 2 Døtre, Anna og Karen, var gift med 2 af Byens Raadmænd, Peder Carlsen og Jørgen Jensen. Men Sofie Hansdatters egen Søster, Marie, var gift med den velhavende, velgørende og indflydelsesrige Hofapoteker Esaias Fleischer (f. o. 1586, † $^{13/1}$ 1663), der nu ikke alene blev Nansens Svoger, men hans fortrolige Ven. — Vi har tidligere nævnt et Par af hans Ungdomsvenner; vi skal blandt hans senere Omgangsvener nævne den gamle Christen Lomberg, den lærde Matematiker, som, hvis vi ikke gætter fejl, fik stor Indflydelse paa ham.

Og vi skal nu vende os til Forfatteren, hvem vi finder paavirket af Omgangen med den lærde Lomberg. Nansen selv var ingen lærd Mand, men han havde læst meget, rejst meget og tænkt meget; han var dansk i Sjæl og Sind, men han havde altid haft en levende Lyst til at lære fremmede Folk at kende, deres Sprog, Sæder, Vilkaar og Historie;

³⁾ Thaarup: Geneal. og biograp. Archiv; Stamtavlen.

han var en Arbejdets og en Handlingens Mand, men dog havde han fundet Tid til i et godt Sprog og en tiltalende Form at udarbejde et „Compendium Cosmographicum & Cronologicum“: en kort Beskrivelse over den ganske Verden“, et mærkeligt Folkeskrift, udarbejdet næsten uden Forgængere, altsaa paa bar Bund, hvori han foruden „Jorden med dens mange Kongeriger og Lande og deres fornemste Stæder“ tillige omhandler „Søen og Søfarten“, glemmer heller ikke Himlen med dens Sole og Maaner og giver os en liden verdenshistorisk Tidstavle. Hvad Trang, der var til et saadant Arbejde, og hvor godt det slog igennem, fremgaar deraf, at det trods vor indskrænkede Læsekreds i tretten Aar (1633—45) oplevede fem Udgaver, og om Forfatterens samvittighedsfulde Interesse vidner tillige den Kendsgerning, at hver ny Udgave indeholdt nye Ændringer (Rettelser) og Tillæg. — Det var da en Selvfølge, at han Tid efter anden erhvervede sig en stor og kostbar Bogsamling, som siden yderligere udvidedes af Sønnen Hans.

Ved sin Forretningsdygtighed, sin sunde og kraftige Forstand, sin rene, faste og hæderlige Karakter havde han aarlig vundet i Anseelse blandt sine Medborgere; „hans smukke, kraftige Skikkelse mindede om en hollandsk Patriciers, den brede, hvælvede Pande og de dybtliggende Øjne under de buede Bryn vidnede om Energi og Klogskab.“⁴⁾ Han indgød paa samme Gang Tillid, som han paabød Ærefrygt, men Ordet havde han ypperlig i sin Magt, hvad enten han talte eller skrev; hans betydelige selverhvervede Formue var endvidere en god Støtte baade for hans Anseelse og Indflydelse; og mellem Byens fornemste Borgere havde han mange Frænder og Venner.

Saa fik han d. 11. Marts 1639 Tilsigelse til at møde paa Raadhuset, hvor man underrettede ham om, at det var Kongens, Kristian den IV's Vilje, at han skulde være Raadmand. Han aflagde da sin Raadmandseds⁵⁾, og det var hans første Skridt ind paa den større offentlige Bane. Ni Maane-

⁴⁾ Fridericia: Adelsv. sidste Dage S. 135. — ⁵⁾ O. Nielsen: Kbh.s Hist. III, 215, Dipl. V, 786, VI 111.

der senere, $^{21/12}$ 1639, valgtes han endvidere til en af Forvalterne („Direktørerne“) i det islandske Kompagni, hvad han i de næste ti Aar vedblev at være. 2. Juledag 1639 blev han Lavbroder i det danske Kompagni c : det kgl. Skydeselskab.⁶⁾ Saa døde, $^{31/1}$ 1644, den yngre Simon Surbek, 75 Aar gl., og en ny Borgmester skulde vælges. Som Nansen $^{5/8}$ 1644 sad ved Morgentjenesten i Helliggeistkirke, fik han en Tilsigelse til at møde hos Rigens Hofmester, Corfits Ulfeldt, der lod ham vide, at det var Kongens Ønske, at han, den tredieyngste Raadmand, skulde indtræde i den ledige Borgmesterplads. Herom havde Kongen allerede d. 16. Febr. underrettet Ulfeldt*) og d. 24. givet Ordre til, at Raadmændene skulde stemme skriftlig og den ene ikke under Ærens Tab betro nogen anden, paa hvem han stemte⁷⁾ De forseglede Stemmesedler skulde da sendes Kongen, som allerede d. 26. kunde underrette Ulfeldt om, at de alle „paa tre nær“ var faldet paa „Hans Nandissen“ og tilføje: Samme Mand laa En heel Sommer y glyckstadt, hvor leg tydt och Offthe talede med hannem Och aldrig kunde fornemme andit der, End at han holdte sig Indgetagen och Stulle,“ hvorfor Ulfeldt nu ogsaa skulde indsætte ham.⁸⁾ D. 6. Marts blev han da ogsaa indsat, aflagde Borgmestereden og vedblev i denne Stilling, indtil han under Enevælden blev Præsident. $^{11/4}$ 1645 skrev Kr. IV til Rentemesteren, at han skulde „fornæmme af H. N., huorledis man kan bliffue ded kabelgarn mechtig, som der er paa Byssens Reberbane forhanden, som Er 70 Skyppund.“⁹⁾ Men 1646 vilde Kristian IV ikke give ham Færøerne i Forpagtning (som allerede to Borgmestre efter hinanden havde haft), for at man ikke skulde mene, „att samme land aff Ingen vden aff Borgemeister kunde Administreris.“¹⁰⁾ Lidt senere fik han baade Christoffer Hansen og Find Nielsen til Medborgmestre,

⁶⁾ Kbh.s Dipl. VI, 59.

⁷⁾ Kristian IV, som ikke var stiv i Retskrivningen, havde i Brevet kaldt ham „Hans Nandixen“ og herved fremkaldt en Misforstaaelse, som let kunde have ledet Valget hen paa en anden Borger: Hans Mandixen.

⁸⁾ O. Nielsen: Kbh.s Hist. III, 115, jfr. 215, Dipl. VI, 111—112. —

⁹⁾ Kr. IV's Breve V, 449, 52, 54—55. — ¹⁰⁾ Kr. IV's Breve VI, 33. — ¹¹⁾ Kr. IV's Breve, VI, 194.

og allerede 1654 rykkede han op til at være den første og ældste blandt Københavns fire Borgmestre.

Det var strenge Tider at leve og arbejde i; Borgerskabet savnede saa godt som alt, hvad der kunde ligne Selvstyre; dets Øvrighed havde Arbejde nok, men ingen Myndighed; al Magt og Myndighed var i Regeringens Haand, det vil sige i en overmodig, egennyttig, smaasindet Adels Haand. Riget var fattigt, ødelagt ved ulykkelige Krige, hæret af Misvækst, Pest og Dyrtid. Halvgamle, kraftige Mænd kunde endnu mindes den Tid, da alt havde været anderledes, men hvorledes Aar for Aar Riget havde gaaet tilbage i Magt, i Velstand og Lykke, i Anseelse og Agtelse. Statskassen var tom, Rigets Grænser indsnævrede, Forsvarsvæsenet ødelagt; ingen Handel, ingen Søfart, intet Haandværk og knap noget Landbrug. Folket mismodigt, splidagtigt, undertrykt og halvvejs bagbundet. Den gamle Konge, som man endnu agtede og elskede trods alle hans sørgelige Misgreb, var afmægtig, ja næsten svinebunden af den letfærdige, tøjlesløse Adel.

Men bedre end med det øvrige Rige stod det ikke til med Hovedstaden, skønt det skulde se ud, som var den ung og kraftig; den skulde vokse paa alle Leder og Kanter som en Storstad, og dens Volde skulde derfor flyttes, inden den selv sprængte dem. Der var nok at tage fat paa, nok at ophjælpe, naar man kun vidste, hvor man skulde tage fat, hvor man først kunde og burde hjælpe. — Kan vi tro Ligprædikenen, var Nansen dog den rette Mand paa den rette Plads; han var ikke alene en dygtig og uvildig Dommer, men han bragte Byens Regnskabsvæsen i en bedre Orden, end det nogensinde havde været, og han forbedrede paa flere Maader dens Indtægter, mens han stræbede at lette Skatterne for dem, hvem de faldt altfor haarde. Vi vil gærne tro alt dette, skønt det i en Tid uden fjærneste Offentlighed er vanskeligt at skønne, hvad der blandt flere Arbejder skyldtes den enkelte. Vist er det dog, at han med Eftertryk værgede om Byens Rettigheder, og at i hans første Øvrighedsaar blev et nyt Vandkompagni oprettet, et nyt Sportelreglement vedtaget, og flere Lav (Bryggerne, Købmændene, Vinhandlerne) fik nye Skraaer, mens Borgervæb-

ningen blev holdt i Orden og den trykkende Indkvartering afløst. Adskilligt maa vi forbigaa.

Inden Brømsebrofreden sluttedes, var der (Maj 1645) en Rigsdag i Ringsted, og efter Freden en Rigsdag i København (Aug.—Septb. 1645). Paa dem begge gjaldt det selvfølgelig om Pengebevillinger, paa den første tillige om Spørgsmaalet, hvorvidt Krigen skulde fortsættes eller ikke (Adelen vilde have Fred „paa hvilke som helst Vilkaar“); men paa den sidste kom mange andre Ting frem; Borgerskabet gentog sit Forslag fra 1627 om en Almenvæbning af Borgere og Bønder, om Fæstningernes Udbedring osv. Et Nævn skulde nedsættes til at ordne Handelen og sørge for Sømagten, de gamle, særlige Borgerskabsmøder maatte fornyes osv. Borgerskabets Sprog var djærvt og skarpt; vi ved, at Nansen var med paa disse Møder; men der udgaves ingen „Rigsdagstidende“, saa vi kan ikke paavise, hvad særlig Del han har haft i disse Forslag og deres Udformning; vi have dog Grund til at mene, at han har haft en væsentlig Indflydelse paa dem.

Og paa Rigsdagen (Apr.—Maj 1648), da Frederik III valgtes til Konge, var han atter med. Den menige Adel var forinden Valget skinsyg paa den højere Adel, Rigsraadet, og angst for at se sig tilsidesat. Den gik derfor i Samraad med Gejstlighed og Borgerskab, og Nansen blev Medlem af det Udvalg, som underhandlede med den, og som modtog de mest bindende Løfter. Da blev Rigsraadet ængsteligt og gav Køb for den menige Adel, og denne — brød straks det sluttede Forbund. Det var en god Lære for Fremtiden! Borgerstanden stod nu ene med sine Klager og Krav baade paa denne Rigsdag, ved den paafølgende Hyldning og to Aar senere paa den Rigsdag, som valgte den fireaarige Prins Christian til Tronfølger, og til hvilken Nansen atter var sendt som Valgmand.¹¹⁾ Men det gærede i København; Borgerne holdt Møder, paa hvilke der faldt skarpe Udtalelser, og sin nærmeste Øvrighed havde de fuldt med sig. De klagede skriftlig til Rigsraadet, og de havde Grunde nok til Klage. Da kaldtes (²¹/₁₁ 1650) de to ældste Borg-

¹¹⁾ Kbh.s Dipl. IV, 791.

mestre, Hans Nickelsen Lundt og Hans Nansen, op i Raadet, som ankede bittert over Klagerne og den usømmelige Skrivemaade. I et nyt Andragende undskyldte Magistraten saa Udtrykkene i det forrige, men fastholdt Klagerne. Og ^{25/11} kaldtes Hans Nickelsen og Hans Nansen op paa Slottet, hvor Frederik III i Rigshofmesterens Overværelse maatte give dem en Irettesættelse, men — lod ikke Aar gaa hen, inden han fornyede de store Benaadninger, der for to Aar siden var givet dem begge,¹²⁾ og saaledes lod dem forstaa, at han egentlig slet ikke var misfornøjet med dem. Han havde jo ogsaa fælles Fjender med dem.

Saa brød Danmark 1657 Freden med Sverige. Saa afsindigt den ulyksalige Krig var begyndt, saa hæderløst blev den fortsat, og Karl Gustav rykkede mod København. Der var dem, der ønskede at værges Byen, og Nansen for sit Vedkommende traf med Borgerskabet de nødvendige Forholdsregler; men Regeringen og Rigsraadet havde tabt Hovedet, og Frederik III underskrev i Roskilde den mest vanærende Fred, nogen dansk Konge havde sluttet. Men Freden varede kun i tre og tyve Uger, og Karl Gustav stod atter for København. Da, d. 9. Aug. 1658, holdtes det mageløse Møde paa Københavns Slot, fra hvilket Danmarks Frelse udgik. Det menige Borgerskab havde skaffet sig Adgang gennem de aabne Døre, og der havde lydt mere end et kraftigt Ord. Men nu tog Hans Nansen Ordet: „Skønt det er kommet os for Øre, at vi sidste Vinter maatte slutte Fred, fordi Borgerskabet ikke var at lide paa, vil jeg dog forsikre E. M., at det skal vove Liv og Gods for eder, saa hver Mand kan se, hvad Hjerte Københavns Borgerstand bærer til sin Konge!“ Hele Forsamlingen udbrød i et fuldtonigt ja, og det var besluttet, at man vilde dø eller sejre.

Under den første Fare, som i Februar truede København og Riget, havde Kongen og Rigsraadet et Par Gange lovet Københavns Borgere adskillige Privilegier, men det var blevet ved Løftet. I de henrundne Maaneder havde 93 af Borgerskabet med Borgmestre og Raad i Spidsen baade d.

¹²⁾ Fridericia: Adelsv. sidste Dage 135—36.

9. Juni og ellers mindet om de givne Løfter, men forgæves. Nu under den atter overhængende Fare gav Regeringen endelig (10. Aug.) efter og gentog (24. Marts 1659) end yderligere sine højtidelige Løfter — paa Papiret! D. 14. Septbr. kunde Borgerskabet saa udarbejde de Vedtægter, som fastsatte og ordnede Betydningen af den nye Indretning med de „Toogtredivemænd“, som var blevet indrømmet dem.

Københavns toaarige Belejring skal vi ikke nærmere dvæle ved, ihvor utallige Byrder den end maatte vælte paa den Mands Skuldre, der som Byens 1ste Borgmester maatte have sit Øje med alt. Kun i Forbigaaende dette: Den 23. Septbr. blev hans Hus om Natten tændt i Brand ved gloende Kuglers Indskydelse men dog ved Vagtens Omhyggelighed betimelig dæmpet.¹³⁾ Ved Dag og Nat maatte han sørge for Ro og Orden i Byen, for Voldenes Udbedring, Voldgravenes Uddybning, Soldaternes Indkvartering, Byens Forsyning med Levnedsmidler, med Brændsel osv. København var Danmark, og han havde Københavns Nøgler i sin Lomme. Ikke alene Borgerskabet maatte han holde i Aande og til Øvelse — „han ævnede fremfor nogen anden at vælge de Ord, der netop passede til Øjeblikket og kunde tænde Gnisten i hans Bysfællers Gemytter“¹⁴⁾ — men selv Regimenterne maatte han mønstre,¹⁵⁾ og paa Voldbakkerne maatte han deltage i den blodige Kamp, baade før og efter at han i Stormen havde mistet sin ældste Søn. Intet Under, at Kongen under Belejringen engang i alles Paasyn spændte sin egen Kaarde med den kostbare Akselrem fra Siden og hængte den om ham. — Heller ikke ved Rigmandens Opofrelse skal vi standse, hvorledes han ydede Regeringen det ene Laan efter det andet og saaledes i 1660 paa én Gang laante Kongen 40000 Rdl., af hvilke dog sagtens hans Kredit havde bragt de fleste tilveje. — Belejringens Udgang og det højmodige Københavns endelige Sejr kender vi jo alle.

Men Kongen vidste at udbytte Stillingen. Han havde

¹³⁾ Bircherod S. 14. — ¹⁴⁾ Fridericia: Adelsv. sidste Dage S. 362. —

¹⁵⁾ Se bl. a. Dipl. V, 540, 688 o. m. fl. Steder.

fremkaldt Krigen, der havde medført Folkets yderlige Udmattelse. Kunde ingen anden høste Fordel af denne Udmattelse, saa kunde dog han.

Straks efter Fredslutningen kaldte han Biskop Svane til sig paa Frederiksborg og underhandlede med ham om, hvorledes den usalige Haandfæstning kunde tilintetgøres, uden at han ligefrem brød sin Ed paa den. Svane havde maattet give ham „dyre Løfter“ ikke at aabenbare for nogen, hvad de havde talt om. Det fulgte dog af sig selv, at de ikke ene kunde gøre alt; de maatte have Hjælpere. En af de første, de gik til, var selvfølgelig Nansen. I ham „kunde Kongen regne paa Adelens bestemteste Modstander, paa sin egen varme Tilhænger, i al Fald saa længe det gik ud paa at kuldkaſte de Skranker, som Aristokratiet havde rejst for Monarken; han kunde ogsaa vide, at han, ved at vinde ham, vandt mere end en enkelt Mand, vandt hans Magt og Indflydelse over Hovedstadens Borgerskab.“¹⁶⁾ I den følgende Tid kom saa Svane og Nansen tilligemed (paa Kongens Vegne) Christoffer Gabel jævnlig sammen, snart hos den gamle Slotssnedker Henrik Balck paa Slotsholmen, snart hos dennes Søn, den unge Slotssnedker Hans Balck i Trompetergangen (ved Gammelstrand), og drøftede her med hinanden Spørgsmaalet om Arveregeringens Indførelse. Et af de første Skridt var Københavnernes Krav (9. Juni og 18. Juli) paa en Rigsdags Sammenkaldelse i København, for at vi endelig kunne „faa Friheden at fornemme i Steden for den Ufrihed, vi hidtil have haft“. Adelen vilde ingen Rigsdag vide af, og allermindst i København, men kun en Herredag i Odense. Efter nogen Brevveksling med Rigsraadet sammenkaldte Kongen dog 5. Aug. en Rigsdag. Den skulde d. 8. Septbr. møde i København, og her skulde da Minen sprænges.

Rigsdagsforhandlingerne kan vi ikke medtage her; kun smaa Uddrag af Nansens Virksomhed kan der gives Plads, men atter her møder vi Savnet af en Rigsdagstidende. — Straks paa Mødets 2. Dag (¹¹/₉) rørte Svane og Nansen ved Adelens ømmeste Sted: de foreslog, at vel skulde Rigs-

¹⁶⁾ Fridericia: Adelsv. sidste Dage S. 502.

raaderne beholde deres Embedslen, men alle de øvrige Len skulde bortforpagtes til de højst bydende: „derved vil der komme en god Skilling ind, og, strækker den ikke til, er det tidsnok at tænke paa andre Midler“. De vrede Adels-herrer fjærnede sig øjeblikkelig uden Farvel; det var jo Adelen „Særret“, dens rigeste Indtægt og Kilden til dens Myndighed, man saaledes vilde tillivs. — Tre Dage senere, da Adelen gik ind paa at svare Told og Konsumtion, saa tit og saa længe, den opholdt sig i Byerne, men ikke naar den laa paa sine Gaarde, da der jo saa intet vilde skille mellem en Herremand og en Bonde, og den endvidere talte om „de ufrie Stænder“, men Svane og Nansen erklærede, at den Betegnelse vilde de ikke vide af, — da var det, at Henrik Gyldenstjerne tillod sig at mene, at kun Adelen var født til Frihed, hvorfor Nansen lod ham vide, at næst Gud var det Københavns Borgere, som havde frelst Stad og Rige, hvorfor Kongen ogsaa havde givet dem Frihed lige med Adelen. — Lignende Ytringer faldt oftere. Men da Borgerstanden d. 25. Septbr. havde vedtaget sit Forslag om, at der for Fremtiden skulde gøres Regnskab for alle Lenene eller disse bortforpagtes til de højst bydende, ligesom at Ladegaardene skulde besættes med Bønder eller gives til Forpagtere, overbragte den selv næste Dag med H. Nansen i Spidsen dette Forslag umiddelbart til Kongen med Forbigaaelse af Rigsraadet. Samme Dag kom Kongens egenhændige Brev med Tilladelse til at delagtiggøre i Sammensværgelsen „hvem I kende og finde tjenlige“, men: „I maa se til, at, hvad der skal gøres, det bliver gjort snart, ti Ophold bliver skadelig; dersom de andre vinde Tid, kunne de maaske vinde mere.“ — Saa udkom Stempelpapirsforordningen, som den var vedtaget af Adelen, uden at der var taget mindste Hensyn til de andre Stænders Forslag, og d. $\frac{6}{10}$ om Aftenen holdt Svane og Nansen Møde med dem, som de fuldt kunde stole paa. Nansen havde forinden gennem Chrf. Gabel faaet den Meddelelse fra Kongen, at vel havde han underskrevet hin Forordning, men kun for ikke at vække Mistanke hos Adelen, og hans Underskrift skulde man ikke agte. Nu vedtoges den endelige Slagplan. Nansen vidste jo, hvor ubetinget han kunde stole paa sine

Borgere, men den Vished „skaffede ham i de vigtigste Øjeblikke en Rolighed, som ingen Cæsar kan beholde naar Tingenes Udfald bliver anderledes, end han havde ventet“¹⁸⁾. Da man var enige, takkede Gabel de medsammensvorne „i Kongens Navn“ og tilsagde dem hans sønderlige Naade, og dog vedtog Borgerne samtidig en Klage til Kongen, fordi de endnu ikke havde faaet fuldt Svar paa Andragendet af 18. Juli.

Førerne stolede ikke fuldt paa alle de andre borgerlige Ombud, især ikke paa dem fra de mindre jyske Købstæder, som var helt afhængige af Adelen. Derfor maatte de tages med Overtaskelse. Københavns Raadmænd og 32 Mænd var sikre nok, og i Mødet med dem Mandag Morgen d. 8. Oktbr. foreslog Borgmestrene Hans Nansen og Christopher Hansen i temmelig almindelige Udtryk Arverettens Overdragelse til Kongehuset. Samme Morgen gentog Nansen dette Forslag i Borgerstandens Møde, hvor man udbrød, da man hørte om Stempelpapirforordningen: „Hvorfor kalder man os til Rigsdag, naar man dog overhører, hvad vi foreslaar!“ Denne Afdeling af Rigsdagen var da straks enig med ham, og med Kristoffer Hansen blev han sendt til Gejstlighedens Møde. Her havde Svane ifølge Slagplanen gaaet frem paa samme Maade med sine Præster og havde allerede opsat det nødvendige Brev derom. Nu gik Gejstligheden straks i sluttet Tog til Borgerstanden, og de to Stænder holdt Fællesmøde. Først tog Svane Ordet, derpaa Nansen: „Vi Københavns Rigsdagsmænd, og dette værer tillige sagt i Magistratens og hele Borgerskabets Navn, vi er saa enige med Gejstligheden, at vi alle ville staa fast som én Mand for Kronens Arvelighed. Skal det være, ville vi vove Gods og Formue, Liv og Blod for dette lovlige Værk! — Ere I andre enige med os?“ Og alle Borgerne raabte ja. Saa underskrev Nansen først tre ligelydende Breve om Arverettens Overdragelse og udbrød ildfuld: „Værer Mænd! Følger mig som ærlige Borgere, der mene det godt med Kongen, hans Hus og det kære Fædreland!“ Samtidig underskrev man dog et andet Brev: at Kongen vilde give Folket

¹⁸⁾ Spittler, Kbh. 1798 S. 59.

„en skriftlig Revers“, en Haandfæstning, given hele Folket, ikke som hidtil en enkelt Stand.

Men Raad og Adel vilde ikke gaa ind paa Kronens Arvelighed. — Næste Dag vendte Nansen i Spidsen for nogle Afsendinge tilbage fra Kongen, hvem de havde overbragt en Protest mod Stempelpapirsforordningen. Paa Slotsbroen mødte han den stolte Otte Krag, som harmedes over, at ogsaa Borgerne kunde gaa til Kongen, og med bitter Haan udbrød: „Hvorfra komme I?“ men han oppebiede ikke Svaret og tilføjede, idet han pegede paa Blaataarn (Fængslet for Statsforbrydere): „Kende i dette?“ Nansen savnede dog aldrig Svar. „Nuvel, hvad hænger saa der?“ og pegede paa Frue Kirketaarn, hvor Stormklokken hang. Flere Ord skiftedes der ikke mellem Mærkesmændene for de to stridende Lejre. — Den 10. Oktbr. havde man endnu ikke faaet Raadets Svar, og, da man om Eftermiddagen fuldtallig henvendte sig til dem om Svar, fik man kun et ligefremt Afslag. Man gik derfor over paa Slottet, hvor Svane overrakte Kongen Hovedbrevet om Arverettens Overdragelse, og Nansen tilføjede, at hele Borgerstanden var fuldt enig i den fattede Beslutning.

Den følgende Dag (d. 11.) spærredes Havnen, og Byens Porte lukkedes, da man med Grund frygtede, at Adelen vilde forlade Byen og saaledes sprænge Rigsdagen; Borgervagterne blev fordoblede, der uddeltes Kugler og Krudt til dem, og de fik Ordre til at holde sig rede, naar Stormklokken lød; og nu viste det sig, at det var Nansen, der havde Nøglen til Portene, ti ingen fik Lov til at komme ud uden hans Passerseddel; selv Kongens Pas vilde Vagterne ikke lade gælde. — Endelig gav da Adelen Køb (d. 13.) og gik ind paa Arveligheden, og Nansen føjede Borgernes Lykønskning til Svanes, da Stænderne atter mødtes hos Kongen, men tilføjede, at fremtidig maatte ogsaa gejstlige og Borgere have Plads i Rigsraadet, og samme Dag indgav han med Borgerskabet et Forslag til en ny Haandfæstning. Saa nedsatte Kongen endnu samme Aften Kl. 10 det Tyvemandsnævn (fire Rigsraader, fire af den menige Adel, fem gejstlige og syv Borgere), som næste Dag uden Forhaling skulde forhandle, „hvad der om den med Arve-

riget besluttede Sag videre bør at angaaas“. I dette Nævn enedes man let om, at Kongens Haandfæstning og hans Ed paa den skulde tilintetgøres, men, da Talen kom paa en Forsikring, som Kongen dog burde afgive: at han vilde opretholde Stændernes Rettigheder, modsatte Svane og Nansen sig en saadan Forsikring; man skulde ikke løse med den ene Haand og binde med den anden. Frederik Turesen, Henrik Bjelke, Hans Schack og vel flere stemte i med; og Frederik III fik uindskrænket Fuldmagt til at ordne Rigets fremtidige Forfatning, idet man dog haabede, at han vilde udstede en „Reces“ (o: en Haandfæstning, given efter Samraad med Stænderne), som kunde være „Riget og hver enkelt Stand til Gavn“.

Ved det store Gilde efter Arvehyldingen „var det umiskendeligt, at Nansen fremfor alle var Kongens Mand.“ Kongen tog Kronprins Christian med sig, gik hen til det borgerlige Bord, „tog Nansen i Haanden, drak ham til og talte længe i Fortrolighed med ham.“ Adskillige andre af Rigsdagsmændene blev hentet hen til Kongen, og endnu i tre Timer drak man tæt. Tilsidt virkede den stærke Drik paa Nansen, og Byfogden fra Stubbekøbing, Hans Wolszen, og en Borgerofficer maatte følge ham til hans Vogn.

Den 28. Oktbr. gjorde Nansen paa Slottet sin Ed som Præsident i København, kongelig Raad og Assessor baade i Stats- og Justitskollegiet; men lige lidt havde han glemt den Kærlighed til Borgerfriheden, som han snart i en Menneskealder havde arbejdet for, og rimeligvis var han Forfatter til det Forslag, som Borgerskabet d. 3. Novbr. vedtog og en Maaned senere indgav til Kongen: „at hvis Love og Recesser, som herefter maatte udgaa, maatte blive Stænderne forelæste, inden de til Trykken forfærdiges, for at Stænderne enhver kunne give sin Nødtørftighed tilkende, til det gemene Bedste og Fremtarv.“ 26. Febr. 1661 udnævntes han til Højesteretsdommer og blev i den følgende Tid sat ind i en Mængde Nævn, der skulde kende i Sager om Embedsrettigheder, Handels- og Fabriksforslag osv. I Juli 1661 fik han ligesom Borgerkaptajnerne en Guldkæde af Kongen, hvori dennes Billede hang. At han det følgende Aar ligesom de øvrige Borgmestre fik en prægtig Karosse

af Kongen, er velkendt. 1663 maatte han underhandle med Hansesædernes Afsendinger, der ønskede deres Handelsprivilegier i Norge udvidede. 1. Oktbr. 1664 blev han Medlem af den store Lovkommission. — At „det store danske Købmandskompagni“ 1661 valgte ham til sin første „Patron“, der iblandt andet skulde tale dets Sag paa højere Steder,¹⁹⁾ følger af sig selv, ligesom at han vedblev at være dets Patron til sin Død.

Han var, som vi har set, en meget velhavende Mand. For de mange Penge, han i Tidens Løb havde laant Frederik III, fik han Bondegods i Betaling,²⁰⁾ men det var tit en meget daarlig Opgæld. 1666 ejede han paa Sjælland 1226 Tdr. Hartkorn, og i Fyn blev 1662 en af Kaj Lykkes inddragne Gaarde i Højrup overdraget til ham.²¹⁾ Desuden ejede han en stor Gaard (nuværende Nr. 6) i Snaregade med adskillige Lejehuse i Kompagnistræde, samt i Forening med Christoffer Hansen en Fiskedam ved Store Ravnsborg.²²⁾ Gaarden i Snaregade var en af de 114 Gaarde i København, som ved Synet $\frac{2}{1}$ 1643 kendtes for lovlige „Bryggergaarde i alle Maader“;²³⁾ den sattes 1661 i Grundtakst til 800 Rdl., 1668 til 900 Rdl. Den kom efter hans Død til hans Søn Hans, men „d. 4. Marts 1679 om Aftenen Kl. 10 optændtes i Assessor Hans Nansens Gaard paa Slotsholmen en skadelig Ildebrand, som varede til næstfølgende Morgen og lagde samme skønne Gaard med megen kostbar Formue i Aske. Saa bleve og tilligemed forbrændte tvende herlige Biblioteker. Det ene Hans Nansens eget, det andet den forrige Kansler Griffenfelds, hvilke Bøger skulde efter den allerede udgangne Katalogum tilkommende Sommer været auktionerede“.²⁴⁾

Havde et aabent Blik med en utrættelig Flid givet Nansen Kundskab og Indsigt i mangt og meget, saa havde et langt og virksomt Liv givet ham Erfaring og Omsyn. Hverken ved Person eller Begivenhed lod han sig bringe ud af Fatning. Hvis nogen var Mand, saa var det ham,

¹⁹⁾ C. Bruun: Kjøbenhavn II, 312. — ²⁰⁾ Kbh.s Dipl. V, 557. —

²¹⁾ Søkilde: Trolleborgegnen S. 3. — ²²⁾ O. Nielsen: Kbhvn.s Hist. III, 216.

— ²³⁾ O. Nielsen: Kbh.s Dipl. III, 238. — ²⁴⁾ Bircherod S. 197.

og havde han nogen svag Side, var det nærmest den, der er fælles for saa mange af de stærke: han var maaske vel myndig. Sømanden stak i ham, og aldrig havde han i Hoffets Tjeneste lært Hofmandssæder. Uafhængig var han trods nogen, og hverken Valgkongen eller Enevoldskongen undlod han at sige den utilslørede Sandhed. Han blev dog som alle de andre snedløben af den stille, lune, magtskyge Herre, der under Belejringen havde vundet hele Folkets altfor blinde Kærlighed og Tillid. — I sit sidste Leveaar skrantede den hidtil stærke Mand, men han varetog trolig al sin Embedsgerning lige til det sidste. Kun i de sidste ti Dage maatte han holde Sengen. Tre Dage før sin Død bad han om den hellige Nadver, tog saa et kærligt, men trøstigt Farvel med Hustru og Børn, og Kl. 6 om Morgenen den 12. November 1667 sov han stille og rolig hen under Jesu Navns Paakaldelse. D. 25. Novbr. jordedes han i sin Sognekirke, Helliggejstkirke,²⁵⁾ til hvilken han for længe siden havde givet en Lysekroner, en massiv Alterkande og tre hundrede Rdl., til et nyt Orgel. Paa sit Dødsleje stiftede han to Legater, hvert paa fem hundrede Rdl., hvis Renter dels skulde tilfalde Kirken, dels de fattige. Til Vartov, til Børnehuset og andre nyttige Stiftelser havde han ydet milde Gaver.

Med sin Hustru, Sofie Hansdatter, levede han et lykkeligt Ægteskab i 41 Aar. Hun var ikke alene æret og agtet („som en af Byens fornemste Borgerfruer“ fik hun 1659 Kongens Befaling til at „opvarte“ den fængslede svenske Sendeherr, Sten Bjelkes, Hustru ved hendes Barselfærd,²⁶⁾ men hun var i Sandhed en Hustru for sin Mand og en Moder for sine Børn. Hun overlevede ham paa syvende Aar og døde først 12. Januar 1674. De havde tilsammen haft fem Sønner og fire Døtre, men de to Sønner og to Døtre døde som smaa, maaske endog inden de var navngivne. De øvrige fem Børn vare:

1. Mikkell Nansen, f. o. 1630, selvfølgelig opkaldt efter Mikkell Vibe, var en rig islandsk Købmand, der blev dødelig saaret under Stormen paa København og jordedes i Nicolaj-

²⁵⁾ Kbh.s Dipl. VI, 116. — ²⁶⁾ C. Bruun: Kjøbenhavn II, 140 jfr. Dipl. V, 539.

kirke $\frac{1}{3}$ 1659.²⁷⁾ Han var gift med Karen Rasmusdatter (jordet i Nicolaj Kirke $\frac{12}{5}$ 1673), en Datter af den rige Købmand Rasmus Jensen Helkand (f. 1603, † $\frac{10}{10}$ 1648). Hun ægtede siden Kancellisekretær Mathæus Rudolf Rheinfranck til Fævejle († 1680). Med M. Nansen havde hun Døtrene Karen og Sophie, som begge efter Faderens Død blev opdraget hos Farfaderen.²⁸⁾ Karen (f. $\frac{1}{3}$ 1656) ægtede i sit femtende Aar ($\frac{2}{11}$ 1670) den berømte Peder Griffenfeld, men døde allerede $\frac{17}{5}$ 1672; Sophie ægtede Rentemester, Amtmand Christian v. Gersdorff til Isgaard.

2. Dorthe Nansen (f. $\frac{20}{1}$ 1633, † $\frac{20}{5}$ 1675), ægtede $\frac{9}{4}$ 1654 den barnløse Enkemand, Borgmester Find Nielsen, med hvem hun ingen Børn havde, men ægtede $\frac{4}{7}$ 1665 Peder Pedersen Lerche (f. i Nyborg 1613, † $\frac{1}{1}$ 1683), der anden Gang var Enkemand. Han var Raadmand i Odense til $\frac{24}{5}$ 1665, men ejede tillige Rygaard, af hvilken han oprettede et Stamhus, Medlem af Kommercekollegiet $\frac{27}{12}$ 1670 og af Højesteret og lod sig $\frac{20}{3}$ 1679 adle.²⁹⁾ I Nicolaj Kirke havde han købt Gravstedet Nr. 11 „indenfor Koret“, og i dette blev baade han selv, hans Hustru og deres Slægt jordede.³⁰⁾ Fra ham nedstammer Greverne Lerche.

3. Hans Nansen, f. $\frac{13}{8}$ 1635, sandsynligvis opkaldt efter Faderens Farbroder, var fra 1655 Købmand paa Færøerne, fra 1657 paa Vestmanø,³¹⁾ blev Assessor i Kommercekollegiet $\frac{27}{12}$ 1670, tillige Medlem af Admiralitetskollegiet $\frac{28}{3}$ 1671,³²⁾ Præsident i København $\frac{7}{7}$ 1688, † $\frac{9}{7}$ 1713. * $\frac{21}{11}$ 1665 Elisabeth Pedersdatter (f. $\frac{24}{8}$ 1648, † $\frac{23}{2}$ 1694), Datter af Peder Pedersen, (f. i Horsens $\frac{7}{6}$ 1608, Borgmester i København $\frac{25}{4}$ 1655, † $\frac{9}{5}$ 1669) og Margrethe Hansdatter. Hans Nansens syvende Søn var Mikkel Nansen, Landsdommer paa Bornholm (f. $\frac{9}{3}$ 1687, jd. $\frac{14}{3}$ 1747); dennes tredje Søn var Anker Antoni Nansen, Sorenskriver i Ytre (f. o. 1730 † $\frac{13}{5}$ 1765); dennes ældste Søn var Hans Leier-

²⁷⁾ L. Bobé i Pers. Tidss. III, 1, 9—17. — ²⁸⁾ A. D. Jørgensen: Griffenfeld I, 331. — ²⁹⁾ A. D. Jørgensen: Medd. fra det kgl. Geheimearkiv 1886—88 S. 107. — ³⁰⁾ O. Nielsen: Pers. Tidss. I, 195. — ³¹⁾ Thaarup: Geneal. og biograph. Archiv S. 168. — ³²⁾ A. D. Jørgensen: Griffenfeld II 545—46 og 549.

dahl Nansen, Sorenskriver i Jæderen, Stortingsmand (f. $17/9$ 1764, † $15/5$ 1821); dennes fjærde Søn var Baldur Fridtjof Nansen, Overretssagfører (f. $30/12$ 1817, † $2/4$ 1885), dennes tredje Søn Professor, Dr. Fridtjof Nansen, Grønlands- og Nordpolsfareren (f. i Aker $10/10$ 1861), der altsaa er en Sønnesøns Sønnesøns Sønnesøn af gamle Hans Nansen, Rigsdagsmanden.

4. Maren Nansen († $33/8$ 1677), opkaldt efter Farmoderen, * $/5$ 1655 Ditmar Boefcke, Ejer af Førslevgaard, Raadmand i København og en af Stadens 32 Mænd (f. i Dortmund $24/5$ 1612, † $26/8$ 1681).

5. Evert Nansen, f. o. 1644, opkaldt efter sin Farfader, blev Student (Everhardus Johannis Nansenius) fra Frueskole 1661³³⁾, studerede Lovkyndighed i Leyden, ved hvis Universitet han indskreves $2/5$ 1667,³⁴⁾ † smstd. o. 1670.

Christoffer Hansen,

Københavns 2^{den} Rigsdagsmand, nævnes i alle vore Kilder; naar R. S. 67 kalder ham „Christopher Hansen Klein“, har dette kun sin Grund i hans sædvanlige Sjuskeri; deltog ifølge P. V. og R. i alle Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender; blev tilsagt til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Christoffer Hansen var en Skaaning, født i Boderup 29. Juni 1598.¹⁾ Han var en Søn af Herredsfoged i Sköts Herred Hans Pedersen og Karne Jensdatter Kok, som efter sin 1ste Mands Død ægtede Henrik Dabelstein, Borger og Brygger i Malmø, men blev atter Enke og døde 5. Septbr. 1625. — Christoffer kom allerede 1603 i Malmø Latinskole, men derfra kom han 1612 i Tjeneste hos Isak Pedersen til Akersvik ved Hamar. Herfra drog han 1614 til København,

³³⁾ Universitets Matr. I, 303. ³⁴⁾ Bricka i Pers. Tidss. II, 206.

¹⁾ O. N.: Kb.s H. III, 217–18.

hvor han først kom i Tjeneste hos en Slægtning, Toldskriver Peder Mortensen Keitum, dernæst hos Tolderen Jacob Mikelsen. — 1620 kom han til den færøske Handel og tog tretten Aar senere Borgerskab som islandsk Købmand. Allerede Helligtrekongersaften 1631 blev han Lavbroder i det danske Kompagni (det københavnske Skydeselskab).²⁾ Sammen med nysnævnte Peder Mortensen, der nu var Raadmand, forpagtede han $\frac{30}{7}$ 1639— $\frac{1}{5}$ 1642 Accisen af fremmed Øl i København for 8000 Rdl. aarlig, dog skal heri afkortes og godtgøres, hvad der indkommer til H. M.'s Fornødenhed saa vel som til Adelens og andre privilegerede Personers.³⁾ $\frac{15}{7}$ 1642 blev han Raadmand i København og $\frac{29}{1}$ 1645 Borgmester, „da Rigsraad Iver Vind den næste Dag var paa Raadstuen efter Kongens Befaling og indsatte ham, efter at han tilforn i Slottets Raadstue havde præsteret sin Ed.“⁴⁾ $\frac{13}{8}$ 1645 skrev Corfits Ulfeldt til Kr. IV, hvem han skulde skaffe nogle Skibe, og iblandt dem, han gav Anvisning paa, var ogsaa Christoffer Hansen: „Naar disse Mænd bekommer ikkun Eders kgl. Maj.s naadigste Befaling samme Skibe at skaffe tilrede, saa sker det strax som billigt.“⁵⁾ $\frac{17}{4}$ 1648 var han blandt dem, der paa Københavns Vegne mødte paa Valgrigsdagen og $\frac{19}{4}$ underskrev Frederik III's Valgbrev⁶⁾; $\frac{6}{7}$ s. A. deltog han ligeledes i Hyldingen og endelig var han en af dem, som $\frac{5}{6}$ 1650 valgtes af Københavns Borgerskab til at stemme paa Prins Kristian (V) som Tronfølger.⁷⁾

Af islandske Kompagni havde han længe været Medlem, og $\frac{31}{12}$ 1648 gav han med de andre „Forvaltere“ af Kompagniet (Hans Nikkelsen Lundt og Hans Nansen) fire Senge til Vartov⁸⁾, men 1649 blev han Kompagniets Formand, hvad han vedblev at være, til det hensygnede og under Krigen opløstes. Som saadan overdrog han i Forening med Hans Nansen $\frac{6}{12}$ 1654 og $\frac{7}{1}$ 1655 iblandt andre til Henning Pogwisch adskillige Gaarde i fynske Lands-

²⁾ Kbh.s Dipl. VI, 58. — ³⁾ O. N. Kbh.s H. III, 241, Dipl. III, 206. —

⁴⁾ O. N. Kbhvn. H. III, 114, Dipl. VI, 111—112. — ⁵⁾ Kr. IV's Breve VI, 30.

⁶⁾ Aktst. udg. af Fyns S. lit. Selsk., S. 15. — ⁷⁾ Kbhvns. Dipl. IV, 791.

— ⁸⁾ O. N. Kbh.s H. III, 58.

byer, „som de havde faaet udlagt for Gæld af Kongen.“⁹⁾ $\frac{30}{8}$ 1662 bød Kongen Hans Nansen og Jonas Trelund at faa oprettet et nyt Kompagni, som $\frac{31}{7}$ fik sine Privilegier. Christoffer Hansen var atter en af Hoveddeltagerne, og, da Island ved de nye Privilegier af $\frac{31}{7}$ saa at sige deltes i fire Fjærdinger, fik han den ene af disse (Bosand, Kibelvig, Isefjord, Dyrefjord, Bergefjord og Rødefjord) i Fællig med Borgmester Peder Pedersen (f. i Horsens $\frac{7}{5}$ 1608, Borgm. 1655, † $\frac{9}{6}$ 1669). Af de øvrige 3 Fjærdinger fik Hans Nansen, Hinrich Müller og Jonas Trelund hver sin.¹⁰⁾ Den aarlige Afgift til Regeringen var 6400 Rdl., og det ses da ogsaa, at Christoffer Hansen for 1669—70 (altsaa vel tillige for de foregaaende Aar) har betalt sin Del med 800 Rdl.¹¹⁾ Særlig var den færøske Handel overdraget ham. Privilegiet skulde gælde for 20 Aar, men allerede $\frac{12}{2}$ 1680 blev det overdraget Borgm. Bartolomæus Jensen at danne et nyt Kompagni¹²⁾; da var dog sagtens alle de ældre Privilegiehavere døde paa Rentemester Hinrich Müller nær. — $\frac{5}{8}$ 1653 deltog han ligeledes i Oprettelsen af et karaibisk Handelskompagni, der imidlertid ogsaa led en Mængde Tab og Uheld under Krigen, men ligefuldt lod sine Privilegier forny $\frac{29}{4}$ 1662¹³⁾. — Endvidere synes han at have været Medlem af Klædekompaniet, i det mindste ejede han en Tid en af de indhegnede Haver „mellem Vesterport, Farveriet, langs ud med Møllegraven“, som Borgmestre og Raad havde overladt til Kompagniet; men den havde han allerede inden 1656 solgt til Arent Berntsen.¹⁴⁾

$\frac{9}{6}$ 1658 deltog han med de øvrige Borgmestre, Raad og Borgerskab, da de androg paa, at København maatte blive en Stapelplads for Sjælland, at Borgerskabet maatte fritages for Indkvartering, for Told o. s. v., at de maatte nyde samme Frihed som de forrige Ejere paa det Jordegods o. s. v., som de „ved Pant, Indførsel eller i andre Maader have bekommet eller herefter kunde bekomme“,

⁹⁾ Søkilde: Sk.- og Pantebøger S. 60. — ¹⁰⁾ Kbhvn.s Dipl. III, 561—67, Kb.s Hist. V, 125. — ¹¹⁾ Skatk.-protok.; Afregningen o. s. v. C. Nr. 14. — ¹²⁾ O. Nielsen: Kb.s H. V, 125. — ¹³⁾ O. Nielsen: Kbh.s H. V, 130. — ¹⁴⁾ O. Nielsen: Kbhvn.s Dipl. I, 495.

samt at der maatte udvælges „32 Mænd af Borgerskabets ældste og bedste middel“ til med Borgmestre og Raad „Byens og Menighedens Bedste og Gavn at overveje og derom handle og slutte.“ Selvfølgelig var han som næst-ældste Borgmester en af dem, som „opsatte“ og vedtog „de 32 Mænds Artikler“ (¹⁴/₉ 1659), og i de følgende Andragen-der finder vi ham stadig med, altsaa ogsaa i det, der (⁹/₆ 1660) krævede Stændernes Sammenkaldelse, samt i det, der (¹⁸/₇ 1660) fremsatte Borgernes Opfattelse af de givne Pri-ilegier.

Det Forslag, som Rigsdagens Gejstlighed og Borger-skab ¹⁷/₉ 1660 havde vedtaget for om muligt at gøre den foreslagne Konsumtion overflødig, blev han og hans Svoger, Biskop Hans Bartskeer, tillige med to andre valgte til at overgive det samlede Raad. Da de udførte dette Hverv, var det, at den stormægtige Otte Krag haanlig spurgte dem: „Hvad indbilde I jer? Skal der dog ikke være Skel paa en Herremand og en Bonde?“ men Christoffer Hansen svarede de fnysende Herrer: „Vi ere ikke eders Dreng, at I skulle saadan snerre ad os!“ Og Herrerne fandt det raadeligst at fortsætte i en sømmeligere Tone. — Ti Dage senere var Christoffer Hansen en af de første¹⁵⁾, hvem Nansen betroede den aftalte Plan om Kronens Arvelighed. Sammen med denne underhandlede han saa d. ⁸/₁₀ først med den øvrige Magistrat og de 32 Mænd, som harmedes over den nys udkomne Stempelpapirsforordning, i hvilken der intet Hensyn var taget til „de ufrie“ Stænders Krav; og, da de fandt Stemningen, som de havde ventet, gik de dernæst fra Raadhuset til Borgerstandens Møde, hvor Stemningen selv-følgelig var den samme. De sendtes da af Borgerskabet til Konventhuset, hvor de skulde stemme Gejstligheden for at gøre Kongemagten arvelig i Fr. III's Æt. Her fandt de heller ingen Vanskeligheder, thi Biskop Svane og Provst Peder Villadsen havde allerede snildelig bearbejdet Jord-bunden. Begge de borgerlige Stænder vedtog da i et Fællesmøde Arveligheden; og tilsidst maatte, som bekendt, baade Rigsraad og menige Adel bøje sig. — Da saa Kon-

¹⁵⁾ Spittler, S. 65.

gen sammensatte det Tyvemandsnævn, som d. 14. Oktbr. skyndsomst skulde drøfte, „hvad der om den med Arveriget besluttede Sag videre bør at angaa“, blev Christoffer Hansen selvfølgelig en af de valgte tyve og maatte atter her tage skarpt til Orde mod de „frie“ Herrer. — Han havde tidligere staaet i mangehaande Forhold til Corfits Ulfeldt og havde 1658 forgæves arbejdet paa at udvirke hans Benaadning, men hverken det ene eller andet var nu til Hinder for, at Kongen, der havde naaet sine Ønskers Maal, efter Rigsdagen gav ham en gylden Halskæde at bære. Han havde da ogsaa været en blandt de første, som indviedes i Skaaningernes Plan til at tage Malmø tilbage¹⁶⁾ og selvfølgelig havde han efter Evne arbejdet for den.

^{36/1} 1661 fik han Ordre til at samles paa Raadstuen med de andre Medlemmer af den store Kommission, som skulde gennemse Loven og Recesserne, men allerede den følgende ^{19/2} blev han fritagen for at efterkomme Ordren.¹⁷⁾ Ogsaa Sædet i Højesteret frabad han sig.¹⁸⁾ Da „de 32 Mænds Privilegier“ ^{30/11} 1661 „endragtliggen samtyktes og bevilgedes“, udvalgte Hans Nansen og Christoffer Hansen, de to ældste Raadmænd, Formændene for de 32 Mænd samt nogle flere (ialt sytten) til „Stabelens og Handelens Inspektors“, og det overdroges Hans Nansen, Christoffer Hansen samt Fr. Thuresen og H. P. Klein at varetage Borgerskabets Privilegier osv. „hos kgl. Maj. og til Hove.“¹⁹⁾ Ligeledes deltog han i mange Aar i „den øverste Ledelse af Fattigvæsenet, som umiddelbart efter Suverænitetens Indførelse var lagt i Hænderne paa Hans Svane, Hans Nansen, Prof. Johan Vandal og Christoffer Hansen.“²⁰⁾ ^{6/3} 1661 læstes paa Fyenbo Landsting „Henning Powisch's Pantebrev (dt. Kbhvn. ^{11/6} 1660) til Borgm. Christoffer Hansen paa 4293 Rdl., hvorfor pantsattes Jordegods i Vollerslev, Kellerup, Skalkendrup og Gastrup.“²¹⁾ ^{3/10} 1664 blev han ifølge sit Ønske, efter henved tyve Aars Tjeneste, afskedi-

¹⁶⁾ Fridericia: Adelsv. sidste Dage S. 397. — ¹⁷⁾ Kbh.s Dipl. VI, 355. — ¹⁸⁾ O. Nielsen: Kbhvn.s Hist. III, 217. — ¹⁹⁾ O. Nielsen: Kbh.s Dipl. III, 547--48. — ²⁰⁾ C. Bruun: Kjøbenhavn II, 200. — ²¹⁾ Søkilde: Sk. og Pantebøger S. 77.

get som Borgmester, da han „formedelst tilvoksen Alderdom og Skrøbelighed ikke uden stor Besværlighed sin Borgmesterbestilling kan forestaa“; dog skulde han „udi alle Forsamlinger og Sammenkomster nyde Gang og Sæde herefter som tilforn.“²⁹⁾ Ligeledes var han en af de fire Direktører for Børnehuset, men tog sin Afsked efter Hans Nansens Død.²³⁾

^{29/12} 1658 gaves der „os elskelig Hans Nansen og Christoffer Hansen“ Anvisning paa noget Gods, som de „underdanigst til Pant ere begærendes imod Forstrækning til Garnisonens Underholdning.“²⁴⁾ ^{1/10} 1659 faar Christoffer Hansen Anvisning paa noget Gods, som han underdanigst til Pant er begærendes mod Penges Forstrækning til Garnisonens Fornødenhed.²⁵⁾ En lignende Anvisning fik han ^{5/8} 1660.²⁶⁾ ^{12/11} 1661 havde han „af sønderlig Naade saa og for Troskab og villig Tjeneste“ faaet kgl. Skøde paa 53 Tdr. 5 Skp. Hartkorn i Østrup By, Sømme Herred.²⁷⁾ De var sat til den ualmindelig høje Pris af 60 Rdl. for Tønden. Han hjalp da ogsaa jævnlig Regeringen med Laan, og 1665 stod han saaledes opført mellem Kongens Gældnere for 918 Rdl. 3 Mk. 12 Sk. ^{27/4} 1667 bevilgedes der ham noget Pantegods i Udlæg, og ^{1/5} 1667 fik han for 3985 Rdl. ^{1 1/2} Ort 4 Sk. Skøde paa noget Gods i Strøherred.²⁸⁾ ^{29/5} 1668 finder vi følgende Mellemværende opført²⁹⁾: Christoffer Hansen, forrige Borgem. udi Kjøbenhavn, fordrer for en Del Gaase-Fjeder, Dun, Hør og Blaargarns Lærred, han 1642 til Kgl. Majt. højlovl. Ihuk. Krist. Kvarti Fornødenh. leveret haver: 1118 Rdl. 3 Mk. 12 Sk. Beregnes deraf Rente efter Kgl. Maj. Brev dat. 4. April 1668 fra ^{1/6} 1643 til Dagen igen 1668, er 25 Aar, beløber 1678 Rdl. 1 Mk. 12 Sk. ialt 2797 Rdl. 1 Mk. 0 Sk. Hvorimod afkortes: Annammet af Provi-anthuset Ao. 1646 d. 17. Juni for 200 Tdr. Mel á 1 Rdl. 200 Rdl. Deraf 21 Aar ^{11 1/2} Mdr.s Rente til ^{1/6} 68 263

²²⁾ S. R. 1664 Nr. 152, jvfr. Dipl. VI, 115. — ²³⁾ Kbh. Dipl. V, 751. — ²⁴⁾ Kbh.s Dipl. V, 557. — ²⁵⁾ Kbhvn.s Dipl. V, 662. — ²⁶⁾ Kbhvn.s Dipl. V, 704. — ²⁷⁾ Rentek. Skødeprotokol K Fol. 319. — ²⁸⁾ Original kgl. Resol. i Rentek.; Rentek. Skødeprot. M. Nr. 434. — ²⁹⁾ Skatkammerets Memorialbog 1668 Fol. 163.

Rdl. 2 Mk. Tilkommer hannem endda herpaa efter Dags udstedte Afregning 2333 Rdl. 3 Mk. Afregningen var saaledes visseligt gjort; om Betalingen paafulgte, turde være tvivlsomt. Tvivlen finder Næring ved følgende Kammer-Forestilling: Efftersom Borgem. Chrf. Hanssen her hafuer effter den høyeste Rettes Domss anledning, som er gangen mell. ham och Velb. Hendrich Marchedan, søgt betalling for en Rest, som endnu shall were ubetalt paa en hanss Kongl. May. Christian IV høyloflig Huekommelsis Obligation Dät. 4. Octobr. 1645, da som derom er betalt de toe tredie deele, och ingen desslige Fordring blifuer her paa Schat Cammeret andseet, eller derfor nogen Betaling sheer, uden hans Kongl. May. af sær Naade det will beuilge, da kand bem. Borgem. Christopher Hanssen herfor ingen fornøyelse i saa maader paa Skat Cammeret bekomme, mens hendwisis til sine tilbørlige Steder. Schat Cammeret den 18. Martij Ao. 1670.³⁰⁾ Og paa denne Forestilling findes ingen Resolution vedtegnet, saa Andragendet er altsaa afslaaet.

Vi kommer nu til en Mængde mere private Sager: $\frac{7}{6}$ 1658 stævner Christoffer Hansen til Stadfæstelse (paa Hustrus og, som Formynder, paa Stifbørns Vegne) en Indførsel efter Herreds- og Landstingsdom for sig og Konsorter i Fru Ingeb. Arenfeld til Selsø hendes Jordegods for 5119 Rdl. Kapital, Rente og Omkostn., som hun skylder efter sine 3 Obligationer.³¹⁾ $\frac{7}{8}$ 1658 stævner han til Stadfæstelse en Borgem. & Raads Dom af 15. Juli mellem ham og Joh. Stenkull efter en Transport af Dr. Bartholin til Chrf. H. paa 1000 Rdl., som J. S. var ham skyldig.³²⁾ $\frac{25}{6}$ 1661 fik han Bevilling for sig og sine Stifbørn paa at nyde Restbetaling i Fru Christine Rantzaus Bøndergods i Jylland, da det tidligere bevilgede Udlæg (af $\frac{2}{4}$) i hendes Gods og Løsøre i Kbhvn. ikke havde dækket Halvdelen af hans Fordringer.³³⁾ $\frac{16}{4}$ 1662 stævnedes Christoffer Hansen paa egne og sine Stifbørns Vegne en af Taasinge Birketing $\frac{13}{2}$ udstedt Dom mellem dem og Frk. Hedevig Below (paa Valdemars Slot)

³⁰⁾ Rentek.s Delib.-prot. II, Fol. 1. — ³¹⁾ Stævnebog 1658, Fol. 355.

— ³²⁾ Stævnebog 1658, Fol. 40. — ³³⁾ J. R. 1661 Nr. 63, jfr. Sj. M. 198.

paa Indvisning udi Jordegods for en anselig Kapital og Interesse; Dommen til Konfirmation og gode Mænds Udmeldelse (Kontrastævning af Hedevig Below).³⁴⁾ $\frac{20}{10}$ 1662 fik Christoffer Hansen et Søpas for Skibet St. Peder, 110 Læster drægtig (Kaptajn Ratke Kruse, Købmand Thomas Jensen), som han i Maj Maaned havde fragtet for at gaa til Hamburg, derfra til Island og saa tilbage til Hamburg for at losse.³⁵⁾ — $\frac{17}{7}$ 1663 udstedtes Missive om Udførelsen af den Proces, som Johan Sørensen af København paa Christoffer Hansens og Stifbørns Vegne har gjort anhängig i Retten mod Ebbe Ulfeldt og Hustru³⁶⁾; og $\frac{2}{9}$ 1663 stævnedes Christoffer Hansen en d. $\frac{4}{6}$ af Taasinge Birketing udstedt Dom mod Ebbe Ulfeldt Kristoffersen ang. 1200 Rdl. in spec. Dommen til Konf. og gode Mænds Udmeldelse.³⁷⁾ — $\frac{10}{2}$ 1664 udstedtes Missive om Udlæg til Chrf. H. hos Frk. Marie Ulfeldt.³⁸⁾ — $\frac{19}{8}$ 1664 ligeledes Missive om Udlæg til Chrf. H. i Jomfru Katrine Normands Gods.³⁹⁾ — $\frac{28}{9}$ 1664 stævnedes Chrf. H. en af Odense Herredsting d. $\frac{6}{9}$ udstedt Dom, ang. Kapital 2574 Rdl. 1 Sk., sal. Henning Povisch ham er skyldig vorden, Dommen til Konf. og gode Mænds Udmeldelse.⁴⁰⁾ — $\frac{18}{3}$ 1665 stævner han til Stadfæstelse Kommissariers Indførsel i Valdemarsslots Hvdgd.s Gaard og Ejendom, som Hr. Ebbe Ulfeldt til hannem har pantsat.⁴¹⁾ $\frac{27}{3}$ 1665 stævner han Kommissarierne Oluf Rosenkrantz og Chr. Daa, fordi de ikke har gjort ham, paa egne og Stifbørns Vegne, fuldkommen Indførsel for deres Fordring, som videre beløb, end det Gods, som de af Joh. Wittinghofs Hustru, Fru Anna Katrine Norman, i Pant havde, kunde tilstrække; men Højesteret dømte $\frac{21}{6}$, at Kommissarierne ingen Uret har gjort med deres Indførsel og Forretning, som i alle Maader bør ved Magt at blive.⁴²⁾ — $\frac{10}{4}$ 1665 stævner han til Stadfæstelse Kommissærernes Indførsel i Fru Marie Ulfeldts Jordegods.⁴³⁾ — $\frac{29}{5}$ 1665 stævner han

³⁴⁾ Fynske Landst. Stævneprotok. 1646—70 Nr. 21. — ³⁵⁾ Rentek.s Ekspeditionsprot. 5a Nr. 450. — ³⁶⁾ Sj. M. 1663 Nr. 293. — ³⁷⁾ Fynske Landstings Stævneprotok. Nr. 24. — ³⁸⁾ Sj. M. 1664 Nr. 41. — ³⁹⁾ Sj. M. 1664 Nr. 375. — ⁴⁰⁾ T. og R. 1664 Nr. 2. — ⁴¹⁾ Stævnebog 1664—65 Fol. 92 (Dommen ej funden). — ⁴²⁾ Stævnebog 1665 Fol. 106; Dombog Fol. 36. ⁴³⁾ Stævnebog 1665 Fol. 181 (Dommen ej funden).

til Stadfæstelse Kommissærernes Indførsel i Henning Powischs Jordegods; og Højesteret dømmer: Chrf. H.s i H. P.s Jordegods efter hans Død forhvervede Indførsel bør af ingen Værd at være, mens hans Pant ved Magt blive.⁴⁴⁾ — Under ¹⁹/₉, ³⁰/₉ og ¹⁴/₁₁ 1665 udgik tre Missiver om Chrf. H.s Højesteretssag ang. hans Fordring paa Margrethe, sal. Henr. Biskops. H. maa indløse hendes Gaard, eller hun sælge den og betale ham af Pengene derfor.⁴⁵⁾ — ¹⁴/₃ 1666 stævnedes han en af Skovby Herredsting ¹⁶/₁₂ 1665 udstedt Dom over Erik Quitzou til Sandager angaaende en Del for 450 Rdl. pantsat Jordegods; Dommen til Stadfæstelse og gode Mænds Udmeldelse.⁴⁶⁾ — Samme Dag stævnedes han en af Aasum Herredsting ²³/₁₁ 65 udstedt Dom mellem ham og Henrik Markdanner ang. Gældsfordring; Dommen til Hjemfindelse.⁴⁷⁾ — ⁹/₄ 1668 stævner Chrf. H. Kommissarierne Knud Urne og Niels Friis for en Indførselsforretning mellem ham og Henrik Markdanner ang. Gældsfordring 487 Rdl. 2 Mk. 2 Sk., hvorfor der er sket ham Udlæg, men hvormed han er utilfreds; Højesteret stadfæster ⁵/₈ Indførselen, dog at Chrf. H. beholder sin fulde Regres, saafremt han beviser, ej for Udlæget at kunne bekomme Fornøjelse.⁴⁸⁾ ⁵/₆ 1668 indgav han Kontrastævning mod Præsident, Borgmestre og Raad i Kbhvn. for en afsagt Dom i Sagen: Fr. Bache kontra Chrf. H. angaaende dennes transporterede Panterettighed i Margrethe Bischofs Gaard paa Amagerterov, hvorom vidtløftig Proces har været: om Chrf. H.s Adgang og Indførsel kunde præjudicere Fr. Baches Ret (Stævnebog 1668 Fol. 246); Højesteretsdommen af ⁹/₆ 1668 lyder saaledes: Efterdi Landsloven intet byder om Indførsels Forkyndelse til Tinge, sligt ej heller her i Staden har været brugeligt, er herpaa for Retten afsagt, at Borgmesters og Raads Dom bør ved Magt at stande.⁴⁹⁾ Chrf. H. havde tilligemed Hinrich Müller og Raadmand Hans Nielsen

⁴⁴⁾ Stævnebog 1665 Fol. 192; Dombog Fol. 96. — ⁴⁵⁾ Sj. M. 1665 Nr. 481, 571, jvfr. Dipl. VI, 411. — ⁴⁶⁾ Fynske Landst. Stævneprotok. 1666 Nr. 3 (Kontrastævning). — ⁴⁷⁾ Fynske Landst. Stævneprotok. 1666 Nr. 4. ⁴⁸⁾ Stævnebog 1668 Fol. 130, Dombog Fol. 77. — ⁴⁹⁾ Stævnebog 1668 Fol. 155, hvor Højesteretsdommen er tilskreven ved Fr. Baches Stævning af ¹⁴/₄ 1668.

i Aalborg lagt Skib og Udredning til, da den bekendte Erik Smed 1665 gik over for at besætte St. Thomas. E. S. var nu død, men der var ikke endnu gjort ordentligt Regnskab; og $23/2$ 1672 beordredes Erik Krag, Jens Juel o. fl. at gøre „en Likvidation og Beregning“ mellem dem og E. S.s Enke.⁵⁰⁾ — $18/4$ 1672 stævner han Præsident, Borgmestre og Raad i Kbhvn. for en Dom mellem ham og Arent Berntsen ang. en til ham transporteret Obligation, som A. B. ej vil til at indfri.⁵¹⁾ — $8/1$ 1676 stævner han Claus Daa, fordi han ikke har betalt sin Forskrivning paa 300 Rdl. eller holdt Maning; Højesteretsdommen af $21/7$ lyder paa, at Cl. D. straks skal betale eller lide efter Gældsforordningen;⁵²⁾ men $16/4$ 1677 maa han paany stævne Cl. D., fordi han ikke har efterkommet sidst anførte Dom, og Højesteret dømmer paany: Cl. D. bør betale Chrf. H. med rede Penge eller stille ham nøjagtig Kaution i godt Jordegods; i modsat Fald lide paa sin Person til Fængsel.⁵³⁾ — $17/4$ 1677 indstævner han Kommissæerne Niels Lykkes og Jørgen Kaas' Forretning efter afgangne Henrik Markdanner for Indpas i hans Pant for 500 Rdl.⁵⁴⁾ — $8/7$ 1679 stævner han Præsident, Borgmester og Raad i Nyborg for en Dom mellem ham og Borgmester og Tolder Laurits Jørgensen ssteds. (Kontrastævning, som paa Grund af Hovedmandens Udeblivelse — hans Stævning var af $14/10$ 78 — kun blev oplæst og blev Grundlag for Dommen). Højesteret dømte $18/7$ 79: L. J. bør strax betale med rede Penge eller stille Kaution inden nærværende Højesterets Udgang; i modsat Fald skal Chrf. H. have Magt at bemægtige sig hans Person til Fængsel, indtil han bliver betalt.⁵⁵⁾

Selvfølgelig maatte flere af disse eller lignende Sager fortsættes efter Chrf. H.s Død: $9/3$ 1680 indstævner hans Arvinger til Stadfæstelse Kommissærierne Niels Lykkes og og Otte Riisbrighs Indførsel i Laurits Jørgensens Jordegods efter Obligation og Højesteretsdom, og $19/10$ stadfæster

⁵⁰⁾ Kbh.s Dipl. VI, 586–87. — ⁵¹⁾ Stævnebog 1672 Fol. 184 (Dommen ej funden). — ⁵²⁾ Stævnebog 1676 Fol. 49, Dombog Fol. 997. — ⁵³⁾ Stævnebog 1676 Nr. 122, Dombog Fol. 1303. — ⁵⁴⁾ Stævnebog 1677 Nr. 124. (Dommen ikke funden). — ⁵⁵⁾ Stævnebog 1679 Nr. 227.

Højesteret Indførslen, dog de først panthavende uden Præjudits.⁵⁶⁾ — $\frac{1}{9}$ 1680 udgik Missive om Indstævning til Højesteret af Sagen: Chrf. H.s Arvinger kontra Otte Povisk, vedkommende en Gældsfordring.⁵⁷⁾ — $\frac{28}{9}$ indstævner Arvingerne samme Otte Povish for ikke at have efterkommet sin strenge Æresforskrivning til Chrf. H. efter Opsigelse eller holdet Mening; og Højesteretsdommen af $\frac{18}{12}$ 80 lyder: Otte P. bør betale, eller stille nøjagtig Forsikring, eller lide efter Forordningen, dog Frederiksborg Skole at beholde Prioritet.⁵⁸⁾ — $\frac{24}{9}$ 1681 indgav Arvingerne Kontrastævning formedelst den af samme Otte Powisch indstævned Landstingsdom af $\frac{6}{4}$ 81 ang. Indførsel og Udlæg i hans Jordegods, $\frac{26}{9}$ stadfæstede Højesteret Landsdommernes Dom.⁵⁹⁾ Endnu $\frac{14}{9}$ 1682 stævner Chrf. H.s Arvinger Præsidents, Borgmestres og Raads i Nyborg, deres Dom til Stadfæstelse ang. Kommissærernes Indførsel hos Otte Powish, og $\frac{25}{11}$ s. A. stadfæstede Højesteret Landstingsdommen.⁶⁰⁾ — Hvorvidt disse eller andre Sager end yderligere fortsattes, kan vi ikke afgøre.

Hammerich kalder ham „den djærve, tjenstvillige og muntre Chrf. Hansen.“⁶¹⁾ At han ogsaa var den arbejdsomme, er klart. Vi har set, at han i sin Tid stod i velvilligt Forhold til Corfits Ulfeldt, ligeledes at han stod i Forhold til flere af Ulfeldterne og adskillige andre adelige, men synes ikke at have spundet Silke derved. Allerede i det islandske Kompagni kom han selvfølgelig i et nært og stadigt Forhold til sin senere Kaldsfælle som Borgmester, Hans Nansen, og under hele Rigsdagen stod de da ogsaa Skulder ved Skulder. Hans Forhold til Peder Mortensen Keitum og Borgmester Peder Pedersen har vi tidligere nævnt. Af hans øvrige Omgang skal vi særlig nævne den bekendte Arent Berntsen, til hvis Datter han 1644 stod Fadder,⁶²⁾ og vi vil haabe at Sagen fra 1672 ikke har ødelagt Forholdet. Nærmest stod han dog vistnok Bartskaere-

⁵⁶⁾ Stævnebog 1680 Nr. 65. — ⁵⁷⁾ Sj. M. 1680 Nr. 198. — ⁵⁸⁾ Stævnebog 1680 Nr. 321. — ⁵⁹⁾ Stævnebog 1681 Fol. 81. — ⁶⁰⁾ Stævnebog 1682 Fol. 255, Voteringsbog Fol. 207—08. — ⁶¹⁾ Hist. Tidss. III, 1, 156. — ⁶²⁾ O. Nielsen: Pers. Tidss. II, 2, 262.

ren Morten Sikstsen à Mönichen, som var gift med hans Halvsøster Margrethe Henriksd. Dabelstein (f. $\frac{4}{1}$ 1608, gift $\frac{14}{10}$ 1627, † $\frac{1}{9}$ 1677). Til flere af dette Ægtepars mange Børn stod han og hans Kone Fadder (til Sønnen Henrik $\frac{9}{1}$ 31, til Datteren Karne $\frac{24}{11}$ 33, til Datteren Barbara $\frac{7}{4}$ 39, Sønnen Jens $\frac{13}{5}$ 42, Sønnen Claus $\frac{25}{8}$ 47), og det opnævnte $\frac{2}{3}$ 44 Sønnen Hans, til hvem baade Hans Nansen, Hinrich Müller og Arent Berntsen stod Faddere, efter Chrf. Hansens det foregaaende Aar afdøde Søn.⁶³⁾

Som vi af det foregaaende kan slutte, var Chrf. H. baade en særdeles virksom og en meget velhavende Mand. 1666 ejede han en Gaard paa Gammeltorv, i hvilken han dengang boede, men allerede 1661 ejede han ved Gammelstrand „et grundmuret Hus med en Lejekælder“ (1661 Grundtakst 900 Rdl., men 1668 1000 Rdl.), en anden i Skoboderne (1661 Grundt. 500 Rdl.), et Par i Lavendelstræde,⁶⁴⁾ 5 Vaaninger i Mikkelpbryggersgade (1661 Grundt. 130 Rdl., men 1668 8 Vaaninger til 270 Rdl. Grundt.), 7 Boder i Didrikbadskærs gang (300 Rdl.), en Vaaning (150 Rdl.) samt en Have med 8 Boder ved Vestervold (1661 Grundt. 100 Rdl., men 1668 150 Rdl.) og desuden en Have (100 Rdl.). En Grund ved Nørreport havde han købt i Fællig med Hans Nansen, og her havde de „paa egen Omkostning ladet grave og forfærdige tvende Fiskedamme“, men $\frac{2}{6}$ 1662 overdrog de det hele til Oversekretær Erik Krag, som dog straks afhændede det.⁶⁵⁾ — $\frac{6}{10}$ 1658 blev det budet Magistraten uden Ophold at lade syne „de gamle Huse og Vaaninger, som her udi Staden ere beliggende og ingen udi bor“, da „Tømmeret til Pallisader og Stadens Defension behøves og bruges skal.“ Blandt de mange saaledes dødsdømte Huse fandtes i Lille Sankt Klemensstræde seks Bindinger af Chrf. H.s endnu staaende, „de andre nederslagen af Granater“, men de staaende vurderedes kun til 12 Rdl.⁶⁶⁾

Det var dengang endnu ikke Skik, at det velhavende Borgerskab holdt mange Tyender og mange Heste; 1678

⁶³⁾ S. Jørgensen: Pers. Tidss. I, 2, 141—68. — ⁶⁴⁾ se bl. a. O. Nielsen: Kbh.s H. IV, 442. — ⁶⁵⁾ O. Nielsen: Kbh. Dipl. III, 559. Kbh. H. V, 527. — ⁶⁶⁾ Kbh. Dipl. V, 510—11.

havde han kun en Kusk, en anden Karl, en Stuepige, en Stegerspige og en Amme; af Heste havde han kun ét Par.⁶⁷⁾ Derimod havde hans Kone med flere andre „Hustruer“, den Ære at maatte laane Hoffet „fransösche Senge med Klæder og anden Tilbehør“ o. s. v., naar det fik fyrstelige Fremmede.⁶⁸⁾

Christoffer Hansen ægtede ($\frac{1}{2}$ 1630?) Margrethe Tagesdatter, en Datter af Landsdommer Tage Eriksen i Hedemarken og siden $\frac{3}{6}$ 1628 Enke efter den bekendte Grønlandsfarer Admiral Jens Eriksen Munk.⁶⁹⁾ Med hende fik han flere Stifbørn, men, som det synes, ogsaa en Del Formue, i det mindste adskillige Krav, der medførte flere Søgmaal mod de uefterrettelige Skyldnere. Hun døde 14. Febr. 1651 og jordedes i Nikolajkirke, ligesom det følgende Aar et Datterbarn.⁷⁰⁾ Halvandet Aar forinden havde hun taget sin Mands Søsterdatter, Sofie Mortensdatter Møinichen, i Huset. Denne blev der da nu og styrede det for Enkemanden. Men $\frac{5}{8}$ 1654 bortreves hun af Pesten, kun lidt over nitten Aar gammel.⁷¹⁾ Halvtredie Aar senere ($\frac{9}{3}$ 1657) ægtede da Chrf. Hansen Margrethe Didriksdatter Bartskeer, Enke efter Hans Haagensen. Hun var en Datter af Raadmand Didrik Hansen Bartskeer († $\frac{15}{7}$ 1642) efter hvem Didrikbadskærgang fik Navn⁷²⁾ og Lene Elimarsdatter Rhode (Helmersdatter Rode). Hendes Broder var Rigsdagsmanden, Biskop Hans Didriksen Bartskeer i Viborg, og hendes Søstre var Else D. B., gift med den theologiske Professor, Dr. Thomas Bang, Universitetets ene Ombud paa Rigsdagen, en anden, Anne D. B., var først gift med Raadmand Laurits Mikkelsen Tunge, dernæst med den berømte Simon Paulli,⁷³⁾ kgl. Livlæge og en af Aarhus Kapitels Afsendinger til Rigsdagen, blandt hvis Medlemmer Chrf. H. altsaa ikke havde mindre end 3 Svogre. — Margrethe Bartskeer døde barnløs 1. Septbr. 1679, og tolv Uger senere, 25. Novbr. 1679, fulgte Chrf. H. hende. Han havde sit Gravsted i Nikolajkirke, „norden for Koret“, og her nedsattes han $\frac{11}{12}$

⁶⁷⁾ O. Nielsen: Kbh.s H. V, 209. — ⁶⁸⁾ Kbh.s Dipl. VI 386. — ⁶⁹⁾ O. Nielsen: Kbhvns. III, 217. — ⁷⁰⁾ O. Nielsen: Pers. Tids. I, 199. — ⁷¹⁾ S. Jørgensen: Pers. Tidss. I, 2, 152. — ⁷²⁾ O. Nielsen: Kbh. H. III, 238—39. — ⁷³⁾ Worm I, 64 og 85, II 172. Chr. Bruun: Johan Rode S. 4.

1679. Her var forinden begge hans Hustruer nedsatte og to af hans smaa Børn (Hans 1643) samt et Datterbarn (1652).⁷⁴⁾ Det trak ud med Skiftet, og $\frac{5}{3}$ 1681 udgik en kgl. Ordre til Byfoged Peder Villumsen, at han sørger for, at Skiftet „inden sex Ugers Forløb i det længste vorder tilendebragt.⁷⁵⁾ Om denne Ordre hjalp bedre end Snese andre, skal vi lade være usagt. — Med Margrethe Tagesdatter havde han haft 3 Børn, af hvilke de to døde som smaa, men det ældste, Datteren Else Christoffersdatter, blev $\frac{6}{5}$ 1649 gift med den berømte Læge, Professor Thomas Caspersen Bartholin (f. $\frac{30}{10}$ 1616, † $\frac{4}{12}$ 1680),⁷⁶⁾ og ved hende havde hendes Fader før sin Død set ni Børnebørn og to Børnebørnsbørn.

Frederik Thuresen,

Københavns 3^{die} Rigsdagsmand, findes i alle de samtidige Kilder, deltog ifølge P. V. og R. i alle Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender, tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Frederik Thuresen nedstammede fra en Række Borgmestre i sin Fødeby Aalborg: hans Tipoldefader Mikkell Hansen blev Raadmand 1528 og Borgmester 1562; hans Oldefader Christen Mikkelsen (gift med Maren Turesdatter af den svenske adelige Familie Bjelke) Raadmand 1554, Borgmester 1573—80; hans Farfader Frederik Christensen Raadmand 1579, Borgmester 1599, † 1616; (han var gift med Anna Nielsdatter Munk, en Søster til den bekendte Lensmand Erik Munk, og det var i deres Hus, at hendes Brodersøn, Grønlandsfareren Jens Eriksen Munk, blev opdraget, da hans Fader var indsat i Dragsholm); hans Fader, Købmand Thure Frederiksen var dog ikke

⁷⁴⁾ O. Nielsen: Pers. Tidss. I, 199. — ⁷⁵⁾ Kbhvn. Dipl. VI, 769—70.
— ⁷⁶⁾ Worm I, 79, jfr. Hindsholm 40.

selv Borgmester (han døde tidlig), men blev 1603 gift med Borgmester Hans Lambertsens Datter Ingeborg Hansdatter. Med hende havde han de fire Børn: 1) Lambert Thuresen, „vanvittig,“ jd. i Aalborg $27/6$ 1682; 2) Christen Thuresen, gift 1632 med Raadmand Hans Felthuus's Datter Sidsel († 1647) og ved hende Fader til Diderik Felthuus (se nedenfor!); 3) Herman Thuresen, der var Overkøbmand i Kbhvn., blev Raadmand smstd. $13/4$ 1648, men døde allerede $10/8$ 1652, $47\frac{1}{2}$ Aar gl. (han var gift med Elisabeth Motzfeldt, Griffenfelds Moster og en Søster til Ole Worms sidste Hustru¹⁾) og 4) Frederik Thuresen²⁾.

Frederik Thuresen var altsaa en Søn af Købmand Thure Frederiksen og Ingeborg Hansdatter og blev født i Aalborg 8. Decbr. 1613. Han sattes tidlig i Byens Latinscole, og Moderen vilde haft ham til at studere, men det stred imod hans Tilbøjelighed, og 16 Aar gl. kom han paa et Kontor i København. Senere gjorde han en Udenlandsrejse, til Frankrig, England og Belgien, men efter sin Hjemkomst bosatte han sig i København, hvor han 1645 tog Borger-skab. Som Borger maatte han ind i Borgervæbningen, og sin militære Løbebane begyndte han som Rodemester (o. Fører for ti Mand), men steg efterhaanden til Fændrik, til Kaptajn o. s. v., og under Københavns Belejring 1658—60 var han Byens Stadsøverste. Under Stormen d. 11. Febr. 1659 stod han med 2 Kompagnier af sine Borgere mellem Nørreport og Østerport, hvor Byens Kommandant, gamle Generalmajor Joakim v. Bredow, havde Overbefalingen, og her kæmpede han sammen med de krigsvante Oberster Erik Qvitzow og Eustatius Püchler, og holdt sig saa brav, at, hvad der hidtil var kaldt Møllebolværket, fik efter Freden Navn af „Thuresens“ eller „Oberstens“ Bastion.³⁾ Men ogsaa udenfor Slagets Tummel var han paa sin Post: da den egentlige Belejring var hævet, var det tit vanskeligt at holde Styr paa de vilde Soldater, som ovenikøbet havde

¹⁾ A. D. Jørgensen: Griffenfeld I, 2—3. — ²⁾ A. H. Nielsen: Embedsmænd o. s. v. i Aalborg S. 93, 95, 96 og Tillæg S. 4, Tillæg II S. 4, 5 jfr. O. Nielsen: Kbhvns. Historie III, 243, IV 217. — ³⁾ O. Nielsen; Kbhvns. Hist. V, 7.

Løn tilgode og jævnlig savnede ordentlig Forplejning. Saaledes stod han om Aftenen d. 25. Maj 1660 udenfor sin Gadedør og saa en Flok Soldater plyndre nogle Borgere. Han gik til og vilde stifte Fred, men Soldaterne vilde hverken lystre ham eller hans Stok, ja en Soldat hug endog efter Pladsmajor Sten Bille, som netop kom til, og havde sikkerlig dræbt ham, hvis ikke Thuresen havde afbødet Hugget med sin Stok. Nu vendte den rasende sig mod Thuresen, saarede ham i Hovedet og vedblev at trænge ind paa ham, indtil han løb sig Thuresens Kaarde i Livet og faldt død om.⁴⁾ Det var en Maaned før Freden sluttedes.

I Maj 1658 indgav han med 65 andre af Byens Borgere et Forslag til Magistraten om de Privilegier, som Kongen havde lovet, men endnu ikke givet Staden (særlig, at den maatte blive en Stapelstad for Sjælland). ^{30/10} 1658 var han ligeledes blandt 91 Borgere, som søgte om, at København maatte blive en fri Rigsstad og en fri Rigens Stand. Flere lignende Andragender forbigaar vi. — Da Kongen og Raadet endelig ^{24/8} 1659 underskrev Københavns nye Privilegier, fik Borgerne ved dem ikke alene Ret til at vælge tretito Mænd, der sammen med Magistraten skulde underhandle med Raadet, inden der foretoges nogen Ændring i Told og andet, „især Handelen vedkommende“, men de fik tilligé Ret til at vælge et Par „gode og fornuftige Mænd“, der altid skulde have fri Adgang til Kongen. De første Valg fandt allerede Sted d. 14. April, men Thuresen og Fattigforstandernes Oldemand, Henrik Jacobsen (f. i Flensborg, † ^{8/12} 1668) blev ej alene de to først valgte af de 32 og disses Formænd, men dem blev tillige den fri Adgang til Kongen overdraget. „De 32 Mænds Artikler“ blev fastsatte og vedtagne ^{14/9} 59, men ændrede og stadfæstede ^{30/11} 61, og ved denne sidste Lejlighed overdroges „Opsigt og Tilsyn med alle Stadens Indtægter og Udgifter“ til Borgmester Find Nielsen, Frederik Thuresen, H. P. Klein og to

¹⁾ O. Nielsen: Kbhvn.s Hist. V, 244—45, jfr. Meidell: Billeættens Historie 2, II, 98—99. Hist. Medd. om Kbh. VII, 74—76.

andre Borgere, „saa Indkomsterne forbedres og ingen Ekstraudgift uden deres Vidskab og Samtykke sker“. ⁵⁾

Efter Freden kom Rigsdagen. Han havde baade $\frac{3}{8}$ og $\frac{18}{7}$ 1660 været med iblandt dem, som androg om dens Sammenkaldelse. Som en af Stadens 32 Mænd valgtes Thuresen til Københavns 3^{die} Ombud, og han blev en af Borgerstandens indflydelsesrigeste Førere. Han hørte vel næppe til dem, som Frederik III selv havde indviet i sin Plan om Overgangen fra Valg- til Arvekonge, men, da de faa indviede fik Kongens Tilladelse til at betro sig til nogle flere, som man kunde lide paa, var Thuresen selvfølgelig en af de allerførste, man sikrede sig. Kongen skrev udtrykkelig d. 26. Septbr.: „Thuresen er os velbekendt, og approberer vi Eders Forsæt, hvad ham angaar, som baade fornødent og tjenligt“. ⁶⁾ Han var en høj og bydende Skikkelse, som trøstig kunde stole paa sine Borgere, der baade agtede og elskede ham („med Thuresen som Part i de hemmelige Aftaler var man Herre over Borgervagterne“); ⁷⁾ han var personlig afholdt og agtet af Kongen, hvem han til Gengæld var inderlig hengiven; hans Stilling gjorde ham det let at færdes som Mellemand mellem Kongen (Gabel) paa den ene Side og Svane (Nansen) paa den anden, uden at derved nogen Mistanke vakte; han savnede hverken Evner eller Kundskaber, hverken Klogskab eller Snildhed. Varsomhed havde rigtignok aldrig været hans stærke Side; han blev let varm om Hjertet og sparede i saa Fald ingen; i Raadssalen brugte han netop Ordet lige saa frit, som han havde brugt Kaarden paa Volden; og hans stærke Stemme, hans ildfulde Tale havde paa Voldbakkerne faaet for Vane at forme sig som den bydende Nødvendighed. Han kunde dog baade lirke sig frem, hvor det gjaldt, og slaa til, hvor det passede sig. Da der opstod blodige Slagsmaal mellem den indstrømmede Adels Tjenere og Studenterne samt mellem de mange fremmede, som Rigsdagen havde hidløkket, nyttede han disse ærgerlige Begivenheder saa snildt, at selve Rigshofmesteren Gersdorf

⁵⁾ O. Nielsen: Kbh.s Dipl. III, 548. — ⁶⁾ Fridericia: Adelsv. sidste D. S. 516. — ⁷⁾ Smstds. S. 517.

billigede (^{28/9}), at han forstærkede alle Borgervagterne, at det forbødes Adelen Tjenere at bære Vaaben, og Adelen selv at have flere end én Tjener efter sig; og Feltmarskalk Schack bød de mange hidkomne Officerer at gaa hjem, enhver til sit Regiment, at de kunde være tilstede ved de forestaaende Mønstringer, (som dog ikke fandt Sted). Men Nansen indestod Kongen for Borgerskabets Mod og Troskab og især godsagde han for Thuresen som „en tro, fornuftig og resolveret Mand“. ⁸⁾ Tretten Dage senere (^{11/10}) spærredes Havnen, og alle Fartøjer lagdes ud paa Strømmen, mens Byens Porte lukkedes for enhver, der, hvad enten han havde kgl. Pas eller ikke, savnede Nansens Passerseddel, ligesom Borgerne fik Ordre til at møde væbnede paa Alarmpladserne, naar Stormklokken ringede. Man frygtede nemlig med Grund, at Adelen skulde flygte enten til Lands eller Vands og saaledes sprænge Rigsdagen. Thi den 8. Oktbr. havde Gejstlighed og Borgerskab ikke alene vedtaget at gøre Kongemagten arvelig i Kongehuset, men havde sendt Thuresen og Klein med en Afskrift af denne Beslutning til Raadet, mens man hemmelig havde sendt Kongen en anden Afskrift. Og Adelen fnyste. — Da den efter nogle Dages Betænkning dog havde bøjet sig, saa ogsaa den gik ind paa Arveligheden, nedsatte Kongen det Tyvemandsnævn, som (^{14/10}) „uden Forhaling“ skulde drøfte, „hvad der om den med Arveriget besluttede Sag videre bør at angaa“; men i dette Nævn fik selvfølgelig ogsaa Thuresen Sæde. Her var det, at iblandt andre ogsaa den snakkesalige Oberst Hans Friis tog Ordet for at opramse en Mængde Poster, man maatte sikre sig, derimellem den, at „Adelen skulde holdes for fri og frels.“ Flere tog Ordet imod ham, men ingen var bleven saa varm som Thuresen, der slog paa Klingen og spurgte, om der endnu var nogen, der agtede Københavns Borgere for „ufrie“? og om Obersten maaske havde brugt sit Værge bedre ved Nyborg end Københavns Borgere brugte deres under Belejringen og Stormen? Og endelig var der for sidste Gang talt om „frie“ og „ufrie“.

⁸⁾ O. Nielsen: Kbhvn.s Hist. V, 360.

At Thuresen underskrev baade Haandfæstningens Tilintetgørelse og Arveenevoldsakten, følger af sig selv. Umiddelbart før Arvehyldingen blev han kaldt op paa Slottet, hvor Kongen selv gav ham en stor tyk Guldkæde til at bære paa Brystet, og i Kæden hang Kongens Billede besat med Diamanter;⁹⁾ under Hyldingen holdt han i Spidsen for alle Borgerskabets tolv Kompagnier ved Siden af Tribunen. Ogsaa alle dets tolv Kaptainer havde hver faaet en gylden Kæde med en Medaillon. — Straks efter gjorde Kongen ham til „Krigsraad“, det vil sige til Medlem af det nys oprettede Krigskollegium. Næste Aar, 1662, gav Kongen ham (ligesom Biskop Svane og Kbh.s fire Borgmestre: Hans Nansen, Christoffer Hansen, Find Nielsen og Peder Pedersen) en stadselig Karosse.¹⁰⁾

Efter Belejringen vedblev Borgervæbningen at være et militært Korps, der lige indtil 1668 besørgede hele Vagttjenesten. 1663 fik den nye Faner, samt en ny, særlig Faneed.¹¹⁾ Hvert af Byens ti Kvarterer fik sit eget Kompagni, der kommanderedes af en af „Stadsøversten“ indstillet, men af Kongen udnævnt Kaptain. Over alle Kompagnierne havde „Stadsøversten“*) Kommando, og han udnævnte ligeledes baade Løjtnanter, Korporaler osv. Enhver Befalingsmand havde Fritagelse for alle borgerlige Hverv, men Stadsøversten tillige for Indkvarteringsskat. Ifølge den nye Instruks af $\frac{36}{5}$ 1663 stod han umiddelbart under Kongen. Til at holde Folkene i god Øvelse („Eksersits“) og holde dem til at møde paa rette Tid og Sted, havde han en Adjutant, desuden en Mønsterskriver til at holde Rullerne i Orden. Hofbetjentene hørte under Hoffanen og Flaadens Mandskab under Admiralitetet, saa med dem havde han ikke at gøre, men den Adel, som boede i Byen uden at være i Kongens Tjeneste, maatte, ligesom alt hvad der

⁹⁾ O. Nielsen: Kbh.s Hist. V, 363. — ¹⁰⁾ O. Nielsen: Kbhvn.s Hist. V, 206. — ¹¹⁾ O. Nielsen: Kbhvn.s Dipl. VI, 387.

*) Fra 1676 kaldt „Stadshauptmand“, hvad han dog allerede tidligere jævnlig var kaldt. Denne tyske Titel kunde man dog ikke ret komme efter herhjemme, i det mindste ikke de, som udfærdigede Tilsigelserne til Arvehyldingen, hvorfor de ogsaa kaldte ham „Stads Hoffmand“.

hørte under Universitetet, enhver efter sin Bolig, tage Plads i Stadskompagnierne. Desuden skulde Stadsøversten et Par Gange aarlig undersøge alle Huse, om Indbyggerne havde Vaaben og Ammunition paa rede Haand, om Kirker, Huse og Pladser havde de „forordnede Instrumenter og Kar tilstede, dygtige til at læske Ilden“, han skulde iagttage, at alle „Vagt- og Fyrordinancer“ efterkommes, saa at Stadens Børgerskab „udi Togt og Vagt, Op- og Anløb, Larm og Ildsnød holde tilbørlig Ordning“. ¹²⁾ Denne Anordning smagte dog ikke, og det kom straks til Rivning mellem Magistrat og Stadsøverste, der mente, at han maatte holde sig Kongens Instruks efterrettelig, hvorimod hin mente, at han saaledes gjorde Indpas i dens tidligere Myndighed. Der kom haarde Klager, som han besvarede „paa en meget beskeden Maade“, og Magistraten fik ^{13/1} 64 at vide af Kongen, at „Stadsøverstens Instruks skal efterleves“. ¹³⁾ — ^{25/8} 1663 udgik endvidere Befaling til Hans Schack, Frederik Ahlefeld, Hans Nansen og Frederik Thuresen om, „at opsætte en fornøden og tjenlig Brandordning til Kongens Stadfæstelse, men det er ikke bekendt, om dette skete“. ¹⁴⁾ Mulig er dog Brandordningen „opsat“, men ikke bleven „stadfæstet“. ^{27/1} 1669 fik han kgl. Befaling, at „Underofficererne ved hvert Kompagni straks tilsige Indvaanerne heri Staden, hver udi sit Kvarter, at de skikke nødvendige Folk, en af hvert Hus, til at lade ise og vække i Gravene rundt omkring Stadens Volde (gentaget ^{23/12} 69 og ^{24/1} 74). ¹⁵⁾ ^{21/11} 72 blev han Medlem af det talrige Nævn, som sammen med Magistraten skulde sætte „en lidelig Takst af Kød, Øl og alle Slags Brød“. ¹⁶⁾ Som vi har set, havde han ogsaa tidligere haft Kommando over Kristianshavns Borgervæbning, men først ^{23/11} 1674, da Kristianshavn blev inkorporet i Kbhvn., blev dets to Børgerkompagnier henlagt under Kbhvn.s Borgervæbning (VI, 647) og næste ^{8/3} blev det tilkendegivet ham, at Kristianshavn ikke skulde have et særegent Vaaben i Fanerne (VI, 655).

¹²⁾ O. Nielsen: Kbh.s Hist. V, 359—61. — ¹³⁾ O. Nielsen: Kbh.s Hist. V, 462—63, Dipl. VI, 394. — ¹⁴⁾ O. Nielsen: Kbh.s Dipl. VI, 387. — ¹⁵⁾ O. Nielsen: Kbh.s Dipl. VI, 491, 526, 630. — ¹⁶⁾ smstd. S. 603—03.

Thuresen har været en velhavende Mand, thi foruden den Gaard, hvori han boede (den nuværende Nr. 16 „Ved Stranden“) (baade 1661 og 1668 sat i Grundskat for 1000 Rdl.), ejede han (1661) en Gaard paa Nørregade (Grundskat 500 Rdl.), et Hus paa Vestergade (Grundskat 500 Rdl.), et andet i Kongensgade (Grundskat 200 Rdl.), et tredje i Lillekirkestræde (Grundskat 500 Rdl.) og ni Boder ved Vestervold.¹⁷⁾ 1668 nævnes endnu en Gaard i Lillekirkestræde (Grundtakst 450 Rdl.) og fem Vaaninger i St. Gertrudsstræde (Grundtakst 200 Rdl.).¹⁸⁾ Det fjærne Nørresundby, ligeoverfor hans Fødeby, var ham „udlagt og tilskødet“;¹⁹⁾ $\frac{15}{3}$ 60 blev der udlagt ham noget Jordegods for „Forstrækning af Proviant til vore Bøsseskytters Fornødenhed“,^{20a)} og 1673 købte han Hovedgaarden Bremersvold. — Men han havde Hjærte for andre end sig selv: 1654 gav han halvtredietusinde Rdl. til Hospitaler i Bergen, København og Aalborg, og 1667 gav han tusinde Sdl. til Nikolajkirke i Kbhvn. Desuden oprettede han $\frac{14}{6}$ 1674 adskillige Legater: af 3000 Sdl. skulde Magistraten uddele Renten til ni Personer, af 2000 Sld. til seks forældreløse Børn i Kbhvns. Latinskole, af 1000 Rdl. til tre husarme og sengeliggende.^{20b)}

Thuresen døde d. 14. April 1675 og jordedes med stor Pragt og almindelig Deltagelse d. 14. Maj om Aftenen. Klokken var 5, da Helliggejsts Kirkes Sangværk istemte Ligsalmerne og blev ved dermed, til Jordefærden Kl. 8 $\frac{1}{2}$ var sluttet. „Fire Faner vel udrustet Borgerskab i sorte Klæder“ gik foran Kisten fra hans Hjem til Kirken, og sammen med dem gik sortklædte Lærere tilligemed Latinskolens Elever i side Kapper og med Flor paa Hattene; de „bare Vokslys med Flor og Vaaben paa“. Efter dem kom tre Fanebærere, en Mand, som bar en forgyldt Kaarde, og to Herolder med deres sortdragne Heroldstave; dernæst Liget, baaret af Borgere. Efter dette fulgte en anselig Skare af høje kongelige Betjente og „en lang Flok“ af

¹⁷⁾ O. Nielsen: Kbh.s H. IV, 435. — ¹⁸⁾ O. Nielsen: Kbh.s Dipl. II, 810 og 825. — ¹⁹⁾ Saml. t. jy. Hist. og Top. II, 3, 386. — ^{20a)} O. Nielsen: Kbh.s Dipl. V, 704. — ^{20b)} Hofman: Fundatser S. 109—13 og 314—16. O. Nielsen: Kbhvns. Hist. V, 501.

gejstlige og verdslige Personer, alle sortklædte, med side Kapper og Flor paa Hattene; paa begge Sider gik Borger-skabet, og Toget sluttedes af „to Faner vel udrustede, sortklædte Borgere.“ Generalmajor Niels Rosenkrantz, som ti Maaneder senere fandt Heltedøden for Helsingborg, holdt Ligtaalen, og, da den var endt og Liget nedsat, „bleve tre Feltstykker, som til den Ende vare stillede paa Kirkegaarden, tre Gange løsnede, og af Borger-skabet blev der givet tre Salver.²¹⁾ En kgl. Anordning herom var udgaaet d. 11. Maj.²²⁾

Hans Portræt fandtes i sin Tid paa Frederiksborg, men brændte med dette i den ulykkelige Decembemat 1859. Et andet Portræt hænger endnu paa Raadhuset i hans Fødeby Aalborg.

Thuresen blev ²⁹/₉, 1645 gift med Enken Else Choritz, en Datter af Kandestøber og Kæmner Isak Corfitzen Choritz (eller Thild, † 1625) og en Søster til Henrik Isaksen Choritz (Raadmand ¹³/₁₀ 1648, † ²⁷/₃ 1660, 65 Aar gl.). Hun var ældre end Thuresen og havde af et tidligere Ægteskab flere Børn, men fik ingen med Thuresen. Hun blev jordet i Nicolajkirke „inden for Koret“ ²⁹/₁ 1673,²³⁾ og ved Siden af hende jordedes ti Aar senere hendes Mand, skønt hendes Broder, Raadmand Henrik Ch., 1656 havde overdraget hende Gravstedet Nr. 36 i „den mellemste Kirkegang“, og skønt Gravstedet Nr. 16 i „det søndre Kapel“ ligeledes tilhørte Thuresen. I det førstnævnte af disse Gravsteder (Nr. 36) jordedes da ogsaa ¹/₉ 1682 Assessor Mourits von der Tie (v. d. Tide), efter at hans Hustru Lisabeth († 1674, vistnok Fr. Thuresens Stifdatter) allerede var nedsat der 1675, skønt deres „Barn“ 1654 var jordet i Nr. 16.²⁴⁾ — Thuresen efterlod sig altsaa ikke selv Livsarvinger, hvorfor Bremersvold ved hans Død tilfaldt hans ovenfor nævnte Brodersøn Didrik Felthuus (f. 1642). Hans Søn, Frederik Felthuus, mageskiftede den 1724 for Søllestedsgaard med Frederik IV, som dog allerede det følgende Aar solgte den til Geheime-raadinde Raben.²⁵⁾

²¹⁾ O. Nielsen: Kbh.s H. V, 309—10. — ²²⁾ O. Nielsen: Kbh.s Dipl. VI, 656—57. — ²³⁾ O. Nielsen: Pers. Tidss. I, 193. — ²⁴⁾ O. Nielsen: Pers. Tidss. I, 208 og 220. — ²⁵⁾ J. J. F. Friis: Laal.-Falst. Hist. I, 509.

Hans Pedersen Klein,

Københavns 4de Rigsdagsmand, findes i alle vore Kilder, deltog ifølge P. V. og R. i alle Gejstlighedens og Borgerkabets Fællesandragender, kun ikke i det af 30. Oktb., som heller ikke de øvrige Københavnerne underskrev; tilsagdes til Arvehyldingen, underskrev baade H. T. og E.

En Niels Jensen levede i det 15. Hundrebaar og var „af adelig Slægt“. ¹⁾ Hans Søn Jens Nielsen blev Fader til den Niels Jensen, som 1503 var Raadmand i Vejle, men døde 1528 som Borgmester ssteds. Han byggede 1513 Trefoldighedskapellet ved Kirken, i hvilket han selv og hans Slægt blev gravlagte. ²⁾ I Vejle Raadstuearkiv findes en Protokol, indrettet 1615 af Borgm. Klemens Sørensen Vedel, hvori denne skriver: „Anno 1523 gieste Kong Christian den 2^{den} i denne Nis Jensøns Huss til Herbergh, oc der førte Hr. Mogens Munckh, da Landzdommer, hannem det Bref fra Viiborgh, som Danmarckis Riiges Raad oc Adelen, som der hafde været forsamled, havde opschrefuit hannem Huldshaf oc Mandschaf udi“. ³⁾ — Et af Borgm. Niels Jensens Børn med Kirsten . . . var Mads Nielsen, død som Borgm. i Vejle 1539, der med Ellen (Lene) Kristensdatter († 1556, en Datter af Borgm. Kristen Nielsen i Varde) ⁴⁾ havde Sønnen Jacob Madsen Vejle (f. ²⁴/₇ 1538, † ²⁴/₉ 1606), kendt som en særdeles hæderlig og nidkær Biskop i Fyn. Han ægtede ¹³/₁₀ 1566 Karen Baggessdatter (f. o. 1548, † ⁴/₆ 1615); en Datter af Raadmand Bagge Jensen i Ribe, og havde med hende tretten Børn, iblandt hvilke var Sønnen Peder Jacobsen, om hvem vi straks skal tale noget nærmere. — (Af de andre Børn skal vi nævne Mads Jakobsen („Matthias Jacobæus, Kristian IV's bekendte Livlæge, f. i Ribe ²⁴/₇ 1569, † i Aarhus ¹⁵/₆ 1636), som ved Biskop Jens Gødesens Datter, Ingeborg Jensdatter († 1614), blev Fader til Biskop Jakob Madsen i Aarhus, f. ¹⁷/₁₀ 1602, † ⁸/₆ 1660⁵⁾)

¹⁾ Prof. V. Kleins (haandskrevne) „Slægtebog“. — ²⁾ Gaarmann: „Weile Kiøbstad“ S. 42—43 og 78. — ³⁾ Ssteds. S. 79. — ⁴⁾ Provst J. Vahls „Slægtebog“ I, 83. — ⁵⁾ Worm: „Lexicon“ I, 485, II, 23; Molbech: „Hist. Aarb.“ III, 180—81; Kinch: „Ribe By“ II, 159—60; Ingerslev: „Lægestat“.

og Farfader til Højesteretsdommer Holger Jacobæus (f. $\frac{6}{7}$ 1650, † $\frac{18}{6}$ 1701).

Nysnævnte Peder Jacobsen, f. $\frac{15}{8}$ 1570, † $\frac{8}{8}$ 1651, var Borger og Købmand i Odense og havde $\frac{21}{4}$ 1605 Bryllup med Marine Andersdatter Klyn (f. 1587), en Datter af Raadmand Anders Sørensen Klyn i Ribe (f. 1551, † 1598).⁹⁾ Af dette Ægteskab fødtes i det mindste fem Børn, men sikkert flere. — Det er ikke fuldstændig sikkert, men der er dog en til Vished grænsende Sandsynlighed for, at Rigsdagsmand Hans Pedersen Klein, født i Januar 1618 (1617?), var det ene af disse Børn. Marine Klyn hørte til en gammel, udbredt og mægtig Slægt i Ribe, der, gætte vi, stammede fra Holland, og hvis hollandske Navn selvfølgelig er udtalt Klein; men hendes Slægtnavn har da Sønnen optaget som sit, hvad jo i hin Tid og over hundrede Aar senere var meget almindeligt*).

Om H. P. Kleins Barndom og Ungdom ved vi intet. Sagtens har han været en livlig, fremadstræbende Dreng, og, saa sandt vor Gætning er rigtig, ved vi jo, at han baade paa fædrene og mødrene Side havde talrige, indflydelsesrige Slægtinger, der nok kunde sørge for hans Udvikling og Fremkomst. Vi vil da haabe, at de ogsaa har gjort det. Desuden var hans Fader vistnok en meget velhavende Mand. Efter Tidens Skik har Sønnen sagtens søgt en eller anden tysk Skrive- og Regneskole, hvorpaa maaske ogsaa den tyske Brug af „om“ (o: for) og „som“ (o: end) i hans nedenfor meddelte „Memorial“ kunde tyde. Af hans Søkende kender vi slet ingen.

Ham selv kender vi først fra 1650, og han synes allerede dengang at have maattet være ret velhavende, da der $\frac{9}{8}$

⁹⁾ Kinch II, 218—23 o. fl. St.

*) Prof. V. Klein har gættet det samme, og har blandt andet støttet sin Gisning derpaa, at Marines Broder, Præsten Frederik Andersen Klyn i Vindinge, i sine Slægtsmeddelelser fortæller, at han var med til H. P. Klyns Bryllup, medens denne ved Bryllupet i Kirkebogen kaldes H. P. Klien og ved sit første Barns Daab H. P. Klein. Ribes Historiker, J. F. Kinch, hvem han 1882 meddelte denne sin Gisning, fandt den højst rimelig, og O. Nielsen finder den ogsaa rimelig („Biog. Lex.“ IX 216), skønt han i „Kbhvn.s Hist.“ havde tillagt Klein tysk Byrd.

50 udstedtes Skøde til ham og hans Arvinger paa tre Byggegrunde indenfor Fæstningen: den ene i Stormaregade (24 Alen bred, 79 lang), liggende imellem Jens Jensens paa den ene og Alfred Olufsens paa den anden Side; den anden, som er lige over for (ligeledes 24 og 79 Alen), liggende ud til Ditmarskegade, imellem Jon Olufsens paa den ene og Hans Sørensens paa den anden Side;⁷⁾ den tredje der, hvor Frederiks Hospital nu ligger, men som næppe synes at være bleven bebygget).⁸⁾ Samme Aar, ^{27/12} 50, blev han som Købmand i Kbhvn. ved Juledrikken Medlem af det danske Kompagni (Skydeselskabet).⁹⁾ — Da hans Fader den følgende Sommer døde, synes han at have arvet ny Formue, og han træder nu ogsaa jævnligere op, ikke alene som Fadder osv.,¹⁰⁾ men tillige som Forretningsmand, og flere Hverv betros den endnu unge Mand. 1654 var han saaledes Formand for Tingmændene (Bytingsretten) og underskrev ^{18/5} som første Mand deres Skraa.¹¹⁾ I en kgl. Konfirmation paa Rentekammerets Afregning af ^{18/7} 1658 kaldes han „ærlige og velfornemme Mand Hans Pedersen Klein, Borger og Handlingsmand her i Staden“. ^{14/7} 1661 fik han Ordre til at indtræde i det Nævn, som „efter foregaaende Granskning og Besigtelse“ skulde afgøre, „hvilke Huse, Gaarde og Byggepladser Helligtrefoldigheds [o: Trinitatis] Kirke som den rette Sognekirke vedkommende ere“. ¹³⁾ Samme Aar blev han endvidere Medlem af Købmændenes og Kræmmernes Kompagni. ^{15/2} 1666 „blev Borger, Købmand og Formand for de 32 Borgere H. P. Klein efter kgl. Maj.s naadigste Anordning af velb. Hr. Statholder Chrf. Gabel indsat at være Raadmand her i Staden“. ¹³⁾

I en Menneskealder havde man i Kbhvn. begyndt paa det ene „Sukkerværk“ efter det andet, men intet af dem havde villet trives. Saa fik den driftige Renteskriver Jens Lassen 1653 Privilegium paa at besejle de vestindiske Øer,

⁷⁾ „Sæll. Reg.“ 1650 Fol. 456. — ⁸⁾ V. Klein: „Slægtbog“. — ⁹⁾ O. Nielsen: Kbhvn.s Dipl. V, 370—73. — ¹⁰⁾ Frue Kirkebog ^{11/4} 52 og oftere. ¹¹⁾ O. Nielsen: Kbhvn.s Dipl. V, 370—73. — ¹²⁾ Ssteds. VI, 364. — ¹³⁾ Ssteds. VI, 116.

og ogsaa hos ham opstod nu Tanken om at anlægge et Sukkerraffinaderi. Det Kompagni, som han fik stiftet, fik $\frac{8}{11}$ 1655 tyve Aars Eneret paa at holde „en Raffinerer til det Sukker, som det lod indkomme fra Indien og andre Steder.“ Næste Aar købte Kompagniet den Grund i Slots-holmsgade, hvor senere Sukkerraffinaderiet Fønix dreves, og $\frac{7}{6}$ 57 fik det Toldfrihed paa det uraffinerede Sukker, som det indførte, medens det skulde give Told af det raffinerede, som det udførte. Allerede et Par Maaneder forinden havde man sluttet en Kontrakt med Samuel Meyer og Søren Lauritsen Præstø, som skulde styre Værket, og endnu samme Aar stod Fabriksbygningen færdig. Jens Lassen havde i sit Kompagni baade Prinsesse Frederikke Amalie og Rigshofmester Peder Reedtz, men iblandt de ni andre oprindelige Deltagere var saavel H. P. Klein som hans Svoger (?) og Nabo Hans Sørensen. Saa kom imidlertid Krigen, og $\frac{16}{6}$ 61 maatte Kompagniet opløse sig og være glad, at Peter Luchelman lejede baade Fabrik og Inventarium samt købte alle Varerne.¹⁴⁾

Kbhvn.s Borgere havde gentagne Gange (jfr. de andre københavnske Rigsdagsmænd) andraget om Lettelser i Told, Indkvartering osv., om lige Rettigheder med Adelen ved Køb af Jordegods og Adgang til Embeder og Æresposter, om at Kbhvn. maatte blive „en fri Rigsstad og en fri Rigens Stand med Stemme paa Rigsdagen.“ I alle disse Andragender havde Klein deltaget og sandsynligvis været en af Førerne. De havde dog hidtil henligget upaaagtede, men, da Karl Gustaf anden Gang rykkede mod Byen, gik Kongen og Rigsraadet $\frac{10}{8}$ 58 ind paa dem; og $\frac{24}{8}$ 59 udstedtes endvidere de Privilegier, som gav Kbhvn. dens „toogtredivemænd“. De første Valg af disse fandt Sted den følgende $\frac{14}{4}$, og blandt de valgte var Klein, som næste Aar blev en af deres Formænd. Vi ser ham nu ogsaa deltage i alle Borgerskabets følgende Andragender og Klager; af $\frac{31}{1}$ 60 om Garnisonsforholdene, $\frac{36}{4}$ 60 om Fredsunderhandlingen, $\frac{9}{6}$ 60 om Toldfrihed samt om Stændernes Sammenkaldelse og $\frac{18}{7}$ 60 om Borgernes Privilegier. Til Rigsdagen 1660

¹⁴⁾ O. Nielsen: Kbhvn.s Hist. IV, 230 flg. og 319—27.

valgte han ligesom Fred. Thuresen af de 32 Mænds Raad.

Krigen og dens mangehaande Hændelser kan vi her ikke medtage, men under Krigen og Belejringen ydede han Øl osv. til Hofstaten og Søetaten, laante nu og da Kongen rede Penge og fik derfor Udlæg i Jordegods samt Indvisning paa Told i Norge. Det var ikke Smaasummer, han saaledes Tid efter anden fik tilgode. Vi skal nævne nogle af dem, men kan langtfra nævne dem alle, da en Mængde Beviser og Dokumenter forgæves har været eftersøgte. — For Leveringer til Søetatens Fornødenheder $17/9$ 53 til $11/12$ 57 blev hans Tilgodehavende 5040 Rdl. 3 Ort 8 Sk.; for Leveringer til Hofetatens Fornødenhed fra $23/4$ 56 til $13/7$ 58 blev det 3330 Rdl.¹⁵⁾ — $21/2$ 59 fik Rentemesteren Ordre til at akkordere med ham om Øl til Hofstaten, „imod Forstrækning udi vor og Kronens Jordegods for saameget, som det sig bedrage kan“,¹⁶⁾ og $5/8$ 59 Ordre om Jordegods, der kan forrente seks Procent, som han begærer i Pant for Penges Forstrækning til Garnisonens og Hofstatens Fornødenheder.¹⁷⁾ — $31/8$ 59 har han da bekommet Gods til Pant udi Tryggevælde og Vordingborg Amter for 5872 Rdl., men herimod indleveret en Designation med flere adskillige Kvitteringer „for Varer og rede Penge, forstrakte til kgl. Maj.s og Garnisonens Fornødenhed,“ og samme Tid fik han til Ejendom i Tryggevælde Amt med Højstrup 12 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. Hartkorn samt i Jungshoved Amt 10 Tdr. 3 Skp. Hartkorn.¹⁸⁾ — $23/8$ 59 fik Rentemesteren endvidere Ordre om Jungshoved Gaard og Bøndergods, som Klein begærer til Pant, og som skal beregnes efter Renteritaksten til seks Procent Rente.¹⁹⁾

Under $1/10$ 1659 udgik atter et Missive til Rentemesteren, der giver os et tro Spejlbillede af hin Tids Jammerlighed:

¹⁵⁾ Afregninger osv. Lit. H. Nr. 27. — ¹⁶⁾ Sæll. Miss. 1659 Nr. 235, jfr. Kbhvn.s Dipl. V, 595. — ¹⁷⁾ Sæll. Miss. 1659 Nr. 309, jfr. S. M. $16/10$ 59 Nr. 1450, $21/10$ 59 Nr. 1489 $28/8$ 60 Nr. 297, $5/10$ 60 Nr. 1157, jfr. Kbhvn.s Dipl. V. 598. — ¹⁸⁾ Ekstraktprot. over udlagt Jordegods 1651—70 Fol. 58, jfr. Fol. 441—42. „Fornævnte Gods er igen indløst saa nær som endnu forbeholden for 296 Rdl. 2 Alb., — ¹⁹⁾ Sæll. Miss. 1659 Nr. 1142.

„Eftersom os elskelige Hans Pedersen Klein, Indvaaner i vor Købstad Kbhvn., tilforne haver bekommet vores naadigste Indvisning udi nogle Toldsteder udi vort Rige Norge, efter vores hannem derpaa givne skriftlig Assignationers videre Formælding, og eftersom samme Assignationer ej deres Fremgang haft haver, formedelst Toldstedernes Middel af vores Statholder der sammesteds til adskillig anden vor og Kronens Tjeneste i denne Krigstid skal være optaget og udgivet, da haver vi forskrevne H. P. Klein efter hans underdanigste Ansøgning og Begæring tilbørlig Rente af begge Hovedstole fra Assignationernes Dato naadigst bevilget, indtil han betalt vorder. Ti bede vi Eder og naadigst ville, at I det og saaledes til den Ende paa Assignationerne antegner. Desligeste eftersom vi samme Tid naadigst haver bevilget os elskelig, hæderlig og højtlærd Dr. Hans Svane, Superintendent over Sjællands Stift, Jordegods i Roskilde og Svenstrup Len for den ene af bemeldte tvende Assignationers Summa, nemlig den paa 5040 Rdl. 3 Ort 8 Sk. lydendes efter vores til Eder udgangne naadigste Befalings Indhold, og Bispen derimod H. P. Klein for samme Summa haver at fornøje, da bede vi Eder og naadigst ville, at I forbemeldte Assignation paa de 5040 Rdl. 3 Ort 8 Sk., imod hvis Gods forskrevne Dr. Hans Svane derfor underdanigst haver begæret og ladet beregne, lader konferere og likvidere, saa det ene kan gaa op med det andet. Dermed sker osv.“²⁰⁾

Brasch giver os en noget nærmere Oplysning om Forholdene ved Højstrup og Jungshoved: Den gamle Højstrup Hovedgaard blev omkring 1621 udstykket i fire Bøndergaarde: 1) paa 34 Tdr. 2 Fdk. 2 Alb. Hartk., 2) paa 25 Tdr. 4 Skp. 2 Fdk., 3) paa 28 Tdr. 3 Sk. 3 Fdk. og 4) paa 22 Tdr. 2 Fdk.).²¹⁾ ^{11/9} 1661 indberetter Lensmanden Jørgen Reedtz: „Udi den sidstforleden Krigstid haver Hans Pedersen Klein faaet til Pant her udi Lenet af det bedste og ringest skyldende Hartkorn 288 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. og det for 5872 Rdl.s Forstrækning efter kgl. M.s Pantebrevs

²⁰⁾ Sæll. Tegn. 1/10 1659 Nr. 1389, Fol. 468—69, jfr. Kbhvn.s Dipl. V, 662—63. — ²¹⁾ Brasch: „Vemmetoite“ I, 201.

Lydelse, dat. Kbhvn. $28/8$ 1659, i samme Summa regnet noget Gods udi Vordingborg Len, som kan være „ohngefær“ mod en 14 Tdr. Hartk. Til samme Gods ligge Skove takserede for 390 Svins Olden, hvilke ikke endnu, saavidt mig vitterligt, ere betalte eller anslagne for nogen Betaling, mens [han] nyder dem alligevel og haver dem i fuld Disposition.“ Det var de fire Højstrupgaardte foruden en Mængde spredte Gaarde i Stevns og Fakse Herreder . . . For en anden Fordring paa 5040 Rdl. begærede han Jonshoved Slot med tilliggende Bøndergods i Pant; men, uagtet der i den Anledning udstedtes Ordre af $28/8$ 59, gik det dog tilbage igen, og H. P. Klein fik Anvisning paa nogle Toldsteder i Norge. Da dette Pant intet indbragte, tilbød Biskop Svane at ville indfri denne Fordring for Kronen og fik da det oven omtalte Gods. Ogsaa af Pantegodset i Tryggevælde Len blev Klein udløst, og Aksel Sehested fik en Del af det, men, da han gjorde Opbud, kom Klein atter i Besiddelse af det.²²⁾ Men Jokum Irgens havde 1664 købt Gjorslev med alt Kronens Gods i Ringsted og Stevns Herreder, derimellem de tre af Højstrupgaardene, og $21/11$ 65 afkøbte han ligeledes Klein den fjerde af Gaardene,²³⁾ ligesom Iver Krabbe til Vemmetofte allerede 1663 havde afkøbt ham en Gaard og et Hus i Stubberup,²⁴⁾ der ligeledes hørte til hans Pantegods.

Hertil skal vi føje, at den Rente, som beregnedes ham af de tvende Kapitaler fra $14/2$ 58 til $14/10$ 59, udgjorde 216 Rdl. 2 Ort 5 Sk.;²⁵⁾ at $18/12$ 1660 fik Jørgen Friis og Oluf Rosenkrantz Ordre til at gøre endelig Ligning paa, hvor megen Indkvartering der tilkommer Klein at holde paa hans Pantegods i Stevns Herred;²⁶⁾ samt at det $31/12$ 63 ved et aabent Brev befaledes, at den paa Højstrup boende Herredsfoged Jørgen Mogensen Mørk skal uden Modsigelse rette sig efter Indholdet af Kongens Skøde til Klein, saa at denne kan nyde samme Gaard og Gods med Fred herefter;²⁷⁾ og at det $15/6$ 64 paalagdes Justitssekretær Morten Lauritsen (Scavenius) at levere fra sig den Memorial, som

²²⁾ Brasch: „Vemmetofte“ I, S. 211—13. — ²³⁾ S.steds S. 216—17. —

²⁴⁾ S.steds S. 178. — ²⁵⁾ Afregninger osv. $20/10$ 59, H. 27. — ²⁶⁾ Sæll. Miss. 1660 Nr. 1378. — ²⁷⁾ Sæll. Reg. 1663 Nr. 210.

Jørgen Mogensen har fra sig leveret, og som Klein vil lade ham tiltale for.²⁸⁾

I Rentekammerets Anvisningsbøger for 1660 anføres han endnu stadig for adskillige Indvisninger paa norske Toldintrader, hvis det da ikke skulde være hans Fætter af samme Navn.²⁹⁾ — $\frac{13}{6}$ 60 opgaar hans Krav for ydede Forstrækninger i Tiden mellem $\frac{24}{5}$ 59 og $\frac{7}{4}$ 60 til ialt 5094 Rdl. 3 Ort $16\frac{1}{2}$ Sk.³⁰⁾ — $\frac{5}{10}$ 60 „haver han bekommet Gods til Pant i Kbhvn.s Slots Amt for 1587 Rdl. $14\frac{2}{3}$ Sk.“, derimod har han „indleveret og ladet afskrive“ tvende Sten Brahes og Holger Vinds Beviser af $\frac{80}{10}$ 59 og $\frac{12}{9}$ 60 paa Forstrækninger til Garnisonen.³¹⁾ Ifølge Rasmussen³²⁾ var det i Mørkhøj By, han for den nævnte Sum fik „noget Jordegods“ i Pant, medens Arent Berntsen for 2719 $\frac{1}{2}$ Rdl. fik elleve Gaarde i Husum. „De til Sikkerhed for disse Fordringer som brugeligt Pant stillede *Ejendomme vare imidlertid under Krigen blevne aldeles ødelagte, saa at de ingen Indtægter gave, og Renterne af Laanet bleve ej paa anden Maade betalte.“ Derfor solgte Panthaverne sine Fordringer til General Hans Schack.

Henved tre Aar senere indgav Klein følgende, i flere Henseender interessante, „Memorial“, som vi derfor skal gengive i sin Helhed:³³⁾

„Stormechtigste Høybohrne Konning
Allernaadigste Herre

„1. Efftersom Ederess Kongl: Ma: loed formane Borchschabett deeris Eed och plicht at effterkomme, der sidste indfald skeede, da om at animere mine Medborgere, loed ieg mig strax finde paa Wolden selff fiortende døchtige Karle, som ieg holdt continue paa min egen Bekostning udj dend dyre tiid, om at lade see min skyldighed imod min Naadige Herre och Konningh.

„2. For det andet, min Plicht at beuisse udj Beleyringss

²⁸⁾ Sæll. Miss. 1664 Nr. 256. — ²⁹⁾ Protokol TT Fol. 38 flg. — ³⁰⁾ Afregninger osv. 1660 Fol. — ³¹⁾ Ekstraktprotokol osv. „Dette Gods er afstanden til kgl. Majt. d. 7. Jan. 1671 ved Oberstløjtnant Detlef Ramels Skøde.“ — ³²⁾ O. F. C. Rasmussen: Gisselfeld S. 136—37. — ³³⁾ Skatkammerets „Diverse Sager“.

Thid, vdsat mig ved min Credit udj stor giæld, langt høyere som mine Middeller kunde thillstrece, huorfor ieg nu søgiss dagligenn. Jeg kand sige med een goed Samvittighed och beuise, at ieg vdsatte aff mit goedtz, och gaf Maanetz-Rendte aff een dehill, det ieg forstrachte.

„3. For det tredie efftersom ieg aff Borgerschabet er weldt thill Formand for die 32 Mend, haffuer jeg altid søgt det gemehne Beste, thill Ederess Kongl. Ma: intresse, som Städtz-Obristen och samptlige 32 Mend er witterligt, och skall widne med mig; Enddog liedet er hid indtill vdrettet.

„4. For det fierde er mig paalagt at vere Formand for Kiøbmendene, huorfor jeg haffuer, uden Een dansk Schillingss Nytte for mig, menss forsømmet mig meget thill Skade. Dog effter min skyldighed flittig søgtt at afverge Vndersleff och egen Nøtte udj Handell och Trafique, som forringer Borgerschabet, och Ederess Kongl. Ma: intresse der ved merchelig sveckess. Thi Gud schall widne med mig. Jeg søger ey andet effter Eed och plicht, end min naadige Kongiss intresse kand fordress, Enddog u-venner noget hindress, som muegligt det vell iblant thill det werste vdtolcher for Eders Kongl. Ma: och Ministris, som ey andet kand wiede, førend det bliffuer demonstrerit, Medenss motte de giffue det under deriss hender, och ieg haffue dend Naade at svare der till, vill ieg vnderdanigst formoede, Jeg bleff vndschyldt, thi ieg indtet andet effter min plicht haffuer søgtt, som det gemehne beste, huor ved Ederess kongl. Maytts intresse kunde befordres.

„5. For det fembte waar ieg paa Byenss weigne, som Formand for di 32 udwalt, der Gud behagede forandringh [saal!], och med flid effterkom min schyldighed, och der andre af Stenderne udj compagniet holdt sig thillbage, wegrede sig och iche wille, da gick jeg med Städtz Obristen, bar det Kongl. Huuses arffue thill boed [o: Tilbudet om Arveregering] thill Rigens Hoffmester, Huorfor ieg endnu haffuer hemmelige store u-Wenner, som mig er advarit, och i gierningen fornohmen, at de gjerne saae min forderffuelse, medens nest Gud haffuer ieg dend thillforsicht, min Naadige Herre och Konningh forbliffuer med Hyldist och kgl. Naade beuaagenn.

„Ønsker Eders Kongl. Ma: med gandsche Kongl: Arffuehuus Et langvarigt og fredeligt Regimente, och altid under dend høyeste protection.

„Hafniæ denn 12 July
A^o 1663.

Eders Konngl. Maytts
Efter Eed och plicht
Allerunderdanigste troe Borger
alltid
Hans Petersen Klein.“

Hos denne Memorial findes to vedlagte Suplikker fra Klein, dagtegnede: „Hafn. 18. Decbr. 1660“ og: „Kbhvn. 30. Decbr. 1661,“ begge sendte fra Kancelliet til Skatkammeret til videre kgl. Resolution (²⁴/₁₂ 60 og ¹⁸/₁ 62). De angaar hans Fordring for Forstrækninger til Hofholdningens og Flaadens Fornødenhed. Af 8424 Rdl. 3 Ort stod der ³⁰/₁₂ 61 endnu tilbage 4319 Rdl. — I Skatkammerets Kassebog for 1665 staar han atter opført blandt Kongens Gældnere med 3702 Rdl. 1 M. 7 Sk.³⁴⁾ — En Snes Uger efter hans Død vilde man ⁵/₆ 68 gøre Afregning med hans Bo, og man udfandt da, at han i ni Poster havde 10,726³/₄ Rdl. 12 Sk. tilgode hos Regeringen,³⁵⁾ efter at man først havde fradraget 4000 Rdl. (foruden 370 Rdl. Renter), som han „efter kgl. Majt.s Tilladelse havde overdraget til Jokum Irgens“, hvem de altsaa skulde godtgøres.³⁶⁾ Bag paa Afregningen findes noteret: „kvitteret ⁵/₆ 1668“, men, som vi i det følgende skal se, var Regnskabet ingenlunde hermed endeligt opgjort.

Klein havde imidlertid Mellemværende med mange andre end Regeringen. Vi skal nævne nogle Eksempler, idet vi samtidig medtager enkelte Sager af blandet Natur. ²⁸/₂ 63 udgik der Kommissorium til Hans Nansen, Christoffer Hansen o. fl. i en Sag mellem Klein og Hans Pedersen Blad angaaende noget paa Grund af „Fiskeriets Afslag“ i Island efterliggende Gods i Stappers Havn o: Stapi Havn.³⁷⁾

³⁴⁾ „Bortskyldig Gæld“ Fol. 72 flg. Mellem de øvrige Gældnere opføres her endvidere følgende Rigsdagsmænd: Hans Jørgensen (Husum) 63 Rdl. 3 Mk. 22 Sk., Isak Movritsen 7 Rdl. 3 Mk., Christoffer Hansen 918 Rdl. 3 Mk. 12 Sk., Peder Mortensen 2063 Rdl. 3 Mk. 21 Sk., Oluf Hansen (Svane) 2809 Rdl. 5 Sk. — ³⁵⁾ Afregninger osv. H. 27. — ³⁶⁾ Sæll. Tegn. ²⁷/₆ 1665 Nr. 308. — ³⁷⁾ Sæll. Miss. 1663 Nr. 76 a.

— ¹⁴/₁₁ 63 faar Klein Tilladelse til, imod Toldens Erlæggelse, at indføre til Kbhvn. hundrede stakkede Favne Brændeved fra Præstø.³⁸⁾ Et Mellemværende med Jokum Irgens har vi nys nævnt. — ⁸/₉ 66 udgik et Missive angaaende Deling af noget Jordegods mellem Klein og flere andre, der havde Penge tilgode hos den københavnske Handelsmand Niels Aagesen eller Auchsen,³⁹⁾ som ¹⁹/₁₀ 65 havde faaet kgl. Skøde paa Løvel, Skals og adskillige af Lavrentii Præbender i Nørrejylland.⁴⁰⁾ — ¹²/₉ 66 afsagde Højesteret Dom i Sagen mellem H. P. Klein og Erik Kaas til Bremersvold, fordi denne sidste ikke har holdt sin Kontrakt om en Del Kornes Levering til at indfri sine Forsikringer med, som Klein er i Løfte for. Dommen lyder paa, at fuldkommen Likvidation uden Ophold bør ske mellem Parterne, og hvis E. K. derefter findes ikke efter sin Forsikring at have kontenteret Klein, bør han betale eller og den kyndede Maning at holde.⁴¹⁾ Sagen var dog ikke dermed til Ende, thi ²⁸/₁₀ 66 og ²⁹/₁ 67 udgik der Missiver om en Kommission til Likvidation mellem Kl. og E. K., at der skal forholdes efter Højesteretsdommen og de rigtig oprettede Kontrakter.⁴²⁾ Men heller ikke hermed var Sagen sluttet, thi efter Kleins Død udgik der ²⁴/₁₂ 67 Stævning til Kaas angaaende en Gældsfordring paa 695 Rdl. efter Obligation og Musseherreds Udlægsdom.⁴³⁾

Under Krigen gik Klein ikke alene selv paa Volden — „selvfjortende dygtige Karle“ —, men han rustede ogsaa adskillige Kapere. ¹⁴/₅ 59⁴⁴⁾ fik han saaledes Kaperbreve for Skibet „Fortuna“ (Kaptajn Jakob „Winskiench“) og for Skibet „St. Maria“ (Kaptejn Hans „Gierdtzen“, paa tolv Mand Baadsfolk), endvidere ¹⁸/₅ 59 Kaperbrev for Jagten „Assistens Fortuna“ (Kaptajn Gert Bomgaard, paa sejsten Mand Baadsfolk). Denne urolige, mislige Virksomhed gav selvfølgelig dog Anledning til adskillige Stridigheder. Saaledes fik Admiral Henrik Bjelke ²³/₇ 59 Ordre til at

³⁸⁾ Sæll. Miss. 1663 Nr. 520. — ³⁹⁾ Ssteds. 1666 Nr. 486. — ⁴⁰⁾ Skødeprotokol M. Fol. 188. — ⁴¹⁾ H. R. Dombog 1666 Fol. 118. — ⁴²⁾ Sæll. Miss. 66 Nr. 605 og 67 Nr. 33. — ⁴³⁾ Laalands Landstingsprot. Fol. 58. — ⁴⁴⁾ Sæll. Reg. 1659 Nr. 69.

hjælpe ham overfor Skipper „Sibi Jorisen af Skalling“, saa „han af Skibet kan bekomme og mægtig blive dets for en svensk Grevindes Regning fra Dalarna til Amsterdam bestemte Ladning Jernvarer af 30,000 Rdls. Værdi“; ⁴⁵⁾ og det er sagtens den samme Ladning, om hvilken det $\frac{7}{8}$ 59 hedder, at Klein „til noget Vederlag mod sin af Fjenden lidte Skade“ fik Brev paa noget svensk Jern, 1005 Stænger og 254 „pellorder“ taget fra en svensk Grevinde,⁴⁶⁾ og atter den samme, der $\frac{30}{8}$ fremkaldte Ordren til Admiralitetet at dømme imellem „Zebbe Joresen“ (der som Hollænder ikke kunde stævnes) og Klein om det svenske Jern, hvilket denne sidste har taget ved sit udrustede Skib, som Hans Giertsen fører.⁴⁷⁾ $\frac{10}{2}$ 63 indstævner Klein Præsident, Borgmester og Raad i København for en Dom mellem ham og Birgitte, afgangne Skipper Hans Giertsens, samt hendes Lavværge Peder Villadsen; men $\frac{30}{8}$ 63 dømte Højesteret, at Klein skulde betale Enken med seks Procent Rente samt for unødigt Stævning og Omkostninger 50 Rdl.⁴⁸⁾ — Allerede $\frac{5}{8}$ 59 havde hans Kapere endvidere opbragt „et Skiberum“, ladet med Rug; og $\frac{10}{8}$ 59 fik han Brev paa Tredieparten af hvis svensk Gods, han paa Flaaden kan opsøge.⁴⁹⁾ Han havde nemlig paa eget Kostende ladet sit Skib „Maria“ gaa ud til Flaaden, til kgl. Tjeneste, og medgivet det en Fuld-mægtig, som skulde søge efter svensk Gods ombord paa hollandske Koffardiskibe.

— Vi skal ogsaa kortelig betragte Klein som Rigsdagsmand, men man maa mindes, at der ikke dengang udgaves nogen Rigsdagstidende, saa det kun er smaat og tilfældigt, hvad der er kommet til Efterverdenens Kundskab om hans som om de andre enkelte Mænds Rigsdagsvirksomhed. — Paa Rigsdagen sluttede han sig selvfølgelig fuldtud til det øvrige Borgerskab, blandt hvis Førere han vel endog maa regnes. — Da d. 5. Oktb. den nye Stempel-papirsforordning udkom, i hvilken Adelens Forslag helt

⁴⁵⁾ Sæll. Miss. 1659 Nr. 1000. — ⁴⁶⁾ Sæll. Reg. 1659 Nr. 124; jfr. Brasch: Vemmetofte I, 212 Anm. — ⁴⁷⁾ Ssteds. 1660 Nr. 1130. — ⁴⁸⁾ Stævnobog 1663 Fol. 46. — ⁴⁹⁾ Sæll. Reg. 1659 Nr. 129, jfr. Khvns. Dipl. V, 647.

igennem var fulgt med Tilsidesættelse af begge de andre Stænders, holdt Biskop Svane og H. Nansen den følgende Dags Aften et Møde paa Bispegaarden med alle sine Tilidsmænd, og her blev Slagplanen endelig lagt og vedtagen. Om Morgenen d. 8. kom Forordningen frem i Byens Borgermøde, men Borgmestre og Raad nægtede at tinglæse den, og Borgerskabet (de 32 Mænd, af hvis Formænd Klein jo var den ene) vilde heller ikke høre den oplæse. Man kunde trøstigt vove denne Trods, da Kongen underhaanden ved Christoffer Gabel havde ladet sine Medsammensvorner vide, at man ikke skulde ænse hans Underskrift, hvilken han kun havde givet for ikke at vække Mistanke hos Adelen. — Næppe var dette Borgermøde sluttet, før Rigsdagens Gejstlighed og Borgerstand holdt hver sit særlige Møde, der hurtig, som vi ved, gik over til et Fællesmøde. Man vilde smedde, mens Jernet endnu var varmt, og udbytte den almindelige Harmen over den nys udstedte Forordning. Saa enedes man da om at vedtage Kongehusets Arveret til Kronen, og endnu samme Eftermiddag skulde den underskrevne Beslutning overbringes Raadet. Som vi ser af Kleins „Memorial“, var der ingen, som havde Lyst til at overtage Overbringerens Hverv. Endelig gik dog Thuresen og Klein ind derpaa. De fandt den syge Rigshofmester sengeliggende, og han havde desuden kun to af Raadet hos sig. Der blev altsaa intet udrettet, kun blev Brevet afgivet. Men, da Rigshofmesteren læste dette, „blev han meget altereret“ og sendte straks Bud efter de andre Rigsraader. Det samlede Rigsraad blev lige saa overrasket som rystet, og det raadsløg hele Natten. Som bekendt strittede det et Par Dage imod, men, fejgt som det var trods alt sit Overmod, faldt det dog sluttelig til Føje, og — Kongen havde ved „de ufrie Stænder“ ført sin Krig igennem. — Af det følgende Tyvemandsnævn blev Klein ikke Medlem; Kongen vilde rimeligvis ikke lade Kbhvn. alt for stærkt repræsentere; Klein behøvedes heller ikke, hvor allerede Svane, Nansen, Christoffer Hansen og Thuresen havde Sæde.

— Af det lidet, vi har kunnet meddele, vil man visselig skønne, at Klein var en virksom, en agtet og indflydelsesrig Mand. Han var desuden en velhavende Mand, om end

mulig hans Arbejdslyst og Ivrighed kunde have bragt ham til at strække sig noget videre, end hans Pengekræfter i disse vanskelige Tider skulde have tilladt ham. At handle med hin Tids Adelsmænd var af mange Grunde en betænkelig Sag; at laane Kongen Penge var netop lige saa betænkeligt; og selv at overtage Værgemaal for borgerlige Børn kunde være farligt nok. — Foruden alle de mange Panter og foruden de allerede nævnte tre Byggegrunde ejede han endnu: en Gaard i Snaregade (1661 Grundskat 800 Rdl.; den var en Del af det nuværende Assistenshus), en Gaard paa Vestergade (Grundskat 250 Rdl.; den er det nuværende Nr. 32), et Hus i Magstræde (Grundskat 70 Rdl.) og vistnok endnu et Par flere. Men han døde i sin kraftigste Alder, midt under sin rastløse Virksomhed, d. 13. Decbr. 1667,⁵⁰⁾ kun femti Aar gammel (lidt over eller lidt under), tyveto Maaneder efter at han var bleven en af Byens Raadmænd. D. 21. Decbr. blev han jordet i Holmens Kirke.

Som det synes, var han først gift med en Søster til Borgmester Hans Sørensens Kone,⁵¹⁾ men hun maa tidlig være død, og hendes Navn og Byrd kender vi lige saa lidt som hendes Søsters. — „Tredie Søndag efter Paaske, som var den 1. Maj 1653“, havde han ifølge sin Morbroders Optegnelser⁵²⁾ Bryllup med Magdalene Mogensdatter, hvis Byrd er os lige saa fremmed,⁵³⁾ og om hvem vi endnu kun ved, at hun ^{27/11} 1658 stod Fadder til Byskriver Arent Berntsens Søn Lavrits.⁵⁴⁾ — Efter hendes Mands Død var

⁵⁰⁾ Kbhvn.s Dipl. VI, 116. Naar Hjøring (Dipl. V 743) 1668 nævner ham som den ottende i Rækken af Byens daværende Raadmænd, er dette altsaa en Fejl. — ⁵¹⁾ O. Nielsen: Kbhvn.s Hist. V, 439. — ⁵²⁾ V. Klein: Frue Kirkebog har „dominica oculi“ (o: 13. Marts), men denne er uidentivl Trolovelsesdagen. — ⁵³⁾ V. Klein: Ved en Misforstaaelse, (som han dog har rettet i Biog. Lex. IX, 216) har O. Nielsen i Kbhvn.s Hist. kaldt hende Magdalene Nielsdatter. Det var ikke vor Klein, men hans Navnefætter Hans Pedersen („Johan Peitersen“) Klein, Assessor i Admiralitets Kollegiet, Foged paa Island og islandsk Købmand (f. 1633, † 1687), der ogsaa havde mange Penge tilgode hos Kongen (^{21/9} 1664 saaledes 20,000 Rdl.), — det var ham, som ^{30/9} 65 fik Bevilling til at lade sig vie i Huset til Lene Nilsdatter Ib fra Bornholm, med hvem han saa holdt Bryllup ^{22/10} s. A. — ⁵⁴⁾ Egenhændig Optegnelse af Arent Berntsens i et Eksemplar af „Gudelige Betragtninger“ paa det store kgl. Bibliotek.

hendes Pengeforhold en Del vanskelige. At faa sit Tilgodehavende hos Regeringen var i hine Dage jo næsten umuligt. Som alt fortalt havde der $\frac{5}{5}$ 68 fundet et Slags Opgørelse Sted, men $\frac{30}{10}$ 70 faldt der en kgl. Resolution paa Kbhvn.s Magistrats „allerunderdanigste Supplikation“ anlangende H. P. Kleins Enke, som de paa hendes Vegne allerunderdanigst er begærendes at maatte bevilges tvende Borgere at gøre Udlæg til hendes Kreditorer udi hvis Mobilier og andet, som findes i Stervboet efter hendes salige Mand, — og Resolutionen, stilet til „Statskollegiet“, lød: „at I herom eders allerunderdanigste Betænkende med forderligste til voris videre allernaadigste Resolution indstiller, baade hvad for Besked I formener paa denne Magdalene Hans Persen Kleins hendes Sag saa vel som og helles udi andre deslige Tilfæld til bemældte Borgmestere og Raad med Billighed kunde og burde gives“. ⁵⁵⁾ Og $\frac{9}{3}$ 71 forlangtes der atter en Betænkning af Kommercekollegiet i Anledning af de Forstrækninger, hendes afdøde Mand havde gjort Hoffet, men, hvad det alt førte til, kan vi ikke sige.

Mange andre Forhold kunde være vanskelige nok for en Enke at klare. Saaledes maatte hun blandt andet $\frac{27}{2}$ 68 stævne Præsident, Borgmestre og Raad i Kbhvn. for en Dom mellem hende paa den ene Side og Lisbeth sal. Albrekt Dysseldorfs*) samt Kirsten sal. Tord Andersens**) paa den anden Side, angaaende Thomas Karstensens Værgemaals Aflevering, eftersom hun kun er tildømt Halvparten af hans Fædrearv fra sig at levere til de to nævnte Kvinder, „som Søkende og Arvinger efter forskrevne Thomas Karstensen, der hun dog formener, at det tilsammen bør under et at følge.“ Højesteret dømte $\frac{10}{6}$ 68: Efterdi Thomas Karstensen ikke efter Loven er kommen til sit Væрге, da hans Moder giftede sig igen, mens nu er, til han ved Døden afgik, bleven af Moderen underholden, da bør Moderen at nyde det, Skiftebrevet hende tillægges, nemlig simpel Rente af Myndlingens Kapital, imod den

⁵⁵⁾ Kbhvn.s Dipl. VI, 552. — *) Vinhandler i Kbhvn., Ejer af flere Gaarde og en af Stadens 32 Mænd. — **) Om ham se Hans Jørgensen Husum, Pers. Tidssk. 3, IV, 224—41 og flere Steder.

Bekostning, paa Sønnen er gaaet, hvorimod hun efter kgl. Mandat til Kontribution skal svare, og H. P. Klein som Formynder alene at godtgøres den tredie Part af hvis som tilovers bliver af de 50 Rdl., som Moderen skulde aarlig lægge til Sønnens Kapital, indtil han blev tolv Aar, naar derfra i lige Maade Kontributionen tages“. Hvad de tre omtvistede Vaaninger angaar, da, efterdi de ikke findes Faderen, Karsten Tommesen, at have tilhørt, da bør Lagmanden, Johan Didriksen,***) efter egen for Højesteret gjorte Erbydelse, de vedkommende Fornøjelse, derfor at gøre, og det udi rede Penge. „Belangende de Arveparter, som Malene sal. H. P. Kleins prætenderer at vil være skilt ved, dennem bør de vedkommende af hende efter tilbørlig Overlevering uden Ophold at annamme, og, efterdi Formynderen haver haft skellig Aarsag til hvis Proces, som i denne Sag er ført, da bør Omkostningen ikke at komme dennem til nogen Udgift, mens Karsten Tommesens Arvinger, dog at den efter Billighed sker.⁵⁶⁾ — Der synes her at spilles paa et Slægtskab? Svogerskab? med Klein? og adskillige, maa- ske endog med H. J. Husum, men vi kan ikke klare det.

Allerede $\frac{20}{3}$ 70 var der beskikket to Mænd til at skaffe hendes Gældnere Udlæg i hendes Løsøre osv. $\frac{3}{3}$ 71 fik hun Bevilling til for Højesteret at indstævne en Sag mod kgl. Generalbogholder Johan Stenkuhl. Den angik en Kavtion paa 500 Rdl., og i sit Indlæg omtaler hun „mine fattige Børn“ [hvad dog næppe maa tages bogstavelig] og „mine mange smaa Børn“. Hun vandt imidlertid sin Sag ved Højesterets Dom af $\frac{3}{7}$ 71. Hun nævnes endnu jævnlig som Ejer af Gaardene i Snaregade og Vestergade, og $\frac{19}{3}$ 72 fik hun bevilget Udlæg i norsk Jordegods;⁵⁷⁾ men i Kæmnerregnskabet for 1673 kaldes hun „udenbys boende“, og Gaarden i Snaregade har kun pantsat til Kirsten Andersdatter, Enken efter den rige Byfoged Jens Mouritsen. 1674 maa hun have solgt den, da hun nu ikke mere findes i Kæmnerregnskabet. $\frac{5}{7}$ 1675 fik hun Bevilling til uden

***) Thomas Karstensens Stiffader, forhen Lagmand i Stavanger, nu Brygger i Kbhvns. Farvergade. — ⁵⁶⁾ Stævnebog 1668, Fol. 93, Dombog Fol. 4. — ⁵⁷⁾ Rentekammeret, kgl. Resol. (original).

foregaaende Lysning at ægte Jokum Ernst Volcher, men i en Sag, som hun havde med Jørgen Laurtrupp, kaldes hun $16/7$ 83 Volchers Ænke;*) og 1684 holder hun Skifte med sine Børn.⁵⁸⁾

— Af Hans Pedersen Kleins Børn kendes følgende: 1) Peder Hansen Klein (var vistnok af første Ægteskab, da han paa Skiftet nævnes først). Han levede altsaa endnu 1684, og mulig, men det er højst usikkert, var han den Peder Hansen Klein, islandsk Købmand, som fik Borger­skab $13/2$ 89 og 1694 boede i Strandstræde, men hvis Dødsbo $25/11$ 97 registreredes i Toldbodgade; — eller mulig var han den Handelsmand Peder Hansen Klein, der $12/9$ 98 omtales i Vinhandlernes Lavsprotokol, og som maaske $23/3$ 1702 havde Bryllup i Fruekirke med Maren Jensdatter; — 2) Mogens Hansen Klein, døbt i Fruekirke $10/8$ 1654, ti Maaneder efter Bryllupet, altsaa ældste Barn af andet Ægteskab; levede endnu 1684; — 3) Dortea Hansd. Klein, dt. $19/10$ 55, † inden 1684; — 4) Marie Hansd. Klein, var 1684 gift med Notarius Publikus Henrik Tidemand; — 5) Elle Hansd. Klein, var 1684 ugift. Flere Børn nævnes ikke ved Skiftet.

Hvorvidt nogen af de mange nulevende Slægter Klein nedstammer fra Rigsdagsmanden, er højst usikkert. Maaske er det Tilfældet med Professor Vilhelm Klein og hans fem Søskende, men han kender ikke sine Forfædre længere tilbage end til sin Tipoldefader, Skrædermester Hans Pedersen Klein († o. 1694, inden $13/8$), som dog ikke helt usandsynlig kan have været en Søn af vor Rigsdagsmands ældste Søn, ovenfor anførte Peder Hansen Klein.

*) I en Sag med Maren Jakobsdatter sal. Laurits Nielsens kaldes hun $21/4$ 83 „H. P. Kleins Ænke“. Sagtens har Mellemværendet skrevet sig fra Kleins Tid. — ⁵⁸⁾ V. Klein.

Kristianshavn.

Hans Sørensen,

1ste Rigsdagsmand for Kristianshavn, findes i alle vore samtidige Kilder, deltog ifølge R. i Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender d. 4. og 8. Oktbr., tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Hans Sørensen boede i Strandgade ved Amagerbro (Knippelsbro 3: Hans Knips Bro), i den Ejendom, som tidligere havde været Københavns Toldbod.¹⁾ $\frac{9}{8}$ 1650 udstedtes der Skøde til Hans Sørensen og hans Arvinger paa en Byggeplads, udvist og afmaalt indenfor Fæstningen, i Ditmarskegade, næst ved Hans Pedersen Kleins udviste Byggeplads, nemlig $46\frac{1}{2}$ Alen bred og 79 Alen lang,²⁾ men $\frac{30}{10}$ s. A. andrager han, „hvorledes hannem er vorden til Ejendom det Hus og tilhørende Grunde og Plads, som ligger ved den sydvest Ende af Kristianshavns store Bro, hvilken Plads han hidindtil ikke fuldkommeligent haver kunnet nyde og sig nyttig gøre af Aarsage, at, der Christianshavns store Bro er bleven bygt og forbedret, er bleven efterladt at rette og „forwiede“ den yderste og næst samme Hus staaende Stenkiste eller Brokar, hvorudover bemeldte gamle Brokar fører Vejen i en „Boge“ ind paa Husets tilhørende Plads og Alnemaal, og ikke aleneste forhindrer, at en Del af samme hans Plads bliver beliggendes ubebyggt, medens endogsaa Vejen udi en Morads uforfærdiget, hvorfor han sig underdanigst erbyder Vejen med Brokar og Pæle langs hans Fortov eller Plads paa egen Bekostning at lade reparere og forfærdige.“ Tilbudet antages $\frac{14}{11}$ paa disse Vilkaar, og der bevilges ham Skøde paa Pladsen med Ret til at nyde Havnepenge af de Skibe, der fortøjes ved hans Fortov, da han tillige klager, „hvorledes hannem af Skibe, som ved hans Hus anligger og forbi passerer, mærkelig Skade paa hans Hus og dets Fundament tilføjes“.³⁾

¹⁾ O. Nielsen: Kbhvn.s H. IV, 274 fl. — ²⁾ O. Nielsen: Dipl. III, 349—50. — ³⁾ Sæll. Reg. 1650 Fol. 455 og 480, jfr. Kbh. Dipl. I, 672—74.

^{18/6} 1653 udgik Missive til Gunde Rosenkrantz, Aksel Urup og Otte Powisch om Besigtelse og Sentens over en Plads paa Kristianshavn, om hvilken der er „Irring“ mellem Jonas Heinemark Bygnings skriver og Tolderen i Øresund paa den ene Side og Hans Sørensen, Borger paa Kristianshavn, paa den anden Side.⁴⁾

^{20/4} 1656 sluttede Kongen Overenskomst med Hans Sørensen om Vedligeholdelsen af de tre Broer paa Kristianshavn: „Den store Amagerbro, den liden Bro over Rivieren og den Bro for Kristianshavns Port.“ Ingen Skibe maatte under tyve Rdl.s Bøde til Hans Sørensen foruden Skadens Opretelse fortøjes ved Amagerbro, heller ikke noget Vognlæs køre over den, større end to Heste kunde drage. Skade paa den, fremkaldt ved Ild, Vandflod eller anden ulykkelig Hændelse, skulde han ikke godtgøre, men alle Hytterne paa Brokarrene maatte han gerne borttage, da de kunde være farlige for Ildebrand, og paa eget Kostende erstatte dem ved andet, som var gavnligere. Selve Brokarrene skulde han tilbørlig istandsætte og siden vedligeholde. Opvarterne ved Vindebroen stode under hans Befaling, men han skulde ikke lønne dem. For sit Tilsyn med Broen fik han straks 500 Rdl. og skulde siden aarlig oppebære fir-sindstyre Kurantdalere af Amagerland. Afgiften af de tre Broer var 225 Sld. aarlig. Overenskomsten skulde gælde hans Levetid.⁵⁾

^{15/10} 1656 blev han Borgmester paa Kristianshavn, hvad han var til ^{3/7} 1662;⁶⁾ sagtens har han forinden været Raadmand. — ^{8/3} 1659 fik Rentemesteren Missive om Korn at levere til Hans Sørensen for Udlæg til Amagerbro (til Beløb 745 Rdl.). Herefter skal han selv oppebære Pengene imod at vedligeholde Broen efter Kontrakten.⁷⁾ — Samme Aar, ^{6/6} 1659, udviste Kongen ham til Broens Istandsættelse ti Egetræer af Dragør Lund,⁸⁾ som han sig af Godtfolk med kgl. Bevilling har tilforhandlet, men dog ikke har kun-

⁴⁾ Sæll. Miss. 1653 Fol. 547, jfr. Dipl. V, 361—62. — ⁵⁾ O. Nielsen: Kbh.s Hist. IV, 276—77. Dipl. III, 458, jfr. V, 398. — ⁶⁾ O. Nielsen: Kbh.s Hist. IV, 279. — ⁷⁾ Sæll. Miss. 1659 Nr. 321, jfr. Dipl. V, 602. — ⁸⁾ O. Nielsen: Kbh.s Hist. IV, 277.

net faa Lov til at afhugge.⁹⁾ ^{22/3} 1659 fik han Kvittering for de tre Broer, lydende paa de fire Aar fra Martini 1654 til Martini 1658; hans Tilgodehavende var 346 Rdl. 4 Sk.; og paa Foden af Afregningen er der tilføjet: NB fra denne Tid skal han selv fordre de aarlige Bropenge af Bønderne efter kgl. Majts Brev til Rentemestrene.¹⁰⁾

1657 deltog han ligesom Hans Pedersen Klein i Opretelsen af Sukkerraffinaderiet i Slotsholmsgade. Han havde dog ingen rigtig Tillid til det, og, da det opløstes, tiltraadte han Fællesbeslutningen med den Erklæring: „Den Tid, de afrikanske Varer blev oploste, befrygtede man sig for det, som nu ses for Øjne, hvorfor en Del begærede ved rigtig Deling at vorde sit eget mægtig, maatte dog ikke tillades. Nu maa jeg dog for min Anpart være benøjet og tage til Takke tilligemed de andre Interesserede.“¹¹⁾ ^{23/5} 1657 fik Jørgen Seefeld og Henrik Rantzau Missive angaaende Hans Sørensens Tvistighed med det islandske Kompagni; ^{20/10} 1657 blev Sagens Afgørelse ved Mægling eller Dom imidlertid overgivet til Jørgen Seefeld og Otte Krag.¹²⁾ ^{13/12} 1658 udgik der Ordre til ham som til flere andre, at annamme og indlevere de 82980 Rdl., som Kbhvn. har bevilget „til Garnisonens Underholdning paa fem Maaneders Tid.“¹³⁾ ^{14/5} 1659 sendtes to Missiver til Joh. Kørbitz, det ene om Overlevering til Borgmester Hans Sørensen og Jens Sørensen samt Medkonsorter af Sundbyøsters Gaarde og Gods, som [nitten Navne] bo og i Brug have, „eftersom vi dem til Garnisonens Underholdning der sammesteds have pantsat;“ det andet om tilsvarende Overlevering af en Del Gods i Sundbyvester [femten Navne] til Hans Sørensen alene,¹⁴⁾ dog skal han ifølge Brevet af ^{26/6} 1659 deraf levere saa mange Folk, som kan komme paa hans Del af de hundrede Amagere, hvilke daglig skulle arbejde paa at opkaste den Skanse, som Kongen vil lade opkaste derude efter Generalmajor Fuchs's Anordning;¹⁵⁾ men ^{26/8} 1659 fik han Befaling

⁹⁾ Kbhvn.s Dipl. V, 629. — ¹⁰⁾ Afregning og Kvittering vedlagt Kontrakten. — ¹¹⁾ O. Nielsen: Kbh.s Hist. IV, 323. — ¹²⁾ Sæll. Miss. 1657 Fol. 65, jfr. Dipl. V, 408 og 414. — ¹³⁾ Kbh. Dipl. V, 549—52. — ¹⁴⁾ Sæll. Miss. 1659 Nr. 662; jfr. Dipl. V, 621. — ¹⁵⁾ Kbhvn.s Dipl. V, 636.

at tilholde Bønderne efter Hans Schacks Anvisning at „sløjfe den Reduite, som ved Dragør er opkast“ (Dipl. V, 653). Derimod fik han ^{19/12} 1659 Ordre paa at tilholde sine Bønder i Sundbyerne „at vække om Kbh.“ (V, 683). — 1657 havde hans Kaper opbragt to Priser fra Stettin, men disse blev langt om længe frikendte, og „eftersom vi til Soldateskens Underholdning nødvendig en Andel Penge behøve“, blev det ^{28/7} 1659 budet ham „uden Forhaling enten Varerne, som hine Priser indehaft have, eller deres Værd til Kommissarierne at levere.¹⁶⁾ ^{8/1} 1660 fik han Ordre til „at lade Amagrenes Heste fremkomme og færdig holde“ paa Slotspladsen d. 10. Jan., „eftersom vi en importante Anslag [o: et Udfald] forehaver“ (V, 690).

I Marts 1660 var han endvidere en af de Købmænd, som fik Ret til Handel paa enkelte islandske Havne.¹⁷⁾ ^{23/1} 1661 fik Rigens Skatmester Ordre til at handle med Borgmestrene Peder Pedersen og Hans Sørensen, som have Amager udi Pant, om at afstaa det for andet Udlæg i Arv og Eje.¹⁸⁾ ^{29/1} 1661 udnævntes Jørgen Seefeld og Henrik Bjelke som Kommissærer i en Sag mellem Borgmester Hans Sørensen og Raadmand Hans Johansen paa den ene Side og Peter Lützen, Hieronymus Kohl og denne sidstes Hustru Maricke paa den anden Side, hvilke sidste skulde have skældt Hans Sørensen og Hans Johansen paa deres Ære; denne Sag var af Byfogden ^{14/2} og ^{26/8} 1660 henvist til Overdommer.¹⁹⁾ Kohl og Lützen havde nemlig ^{5/12} 1659 stævnet Hans Sørensen og Hans Johansen, hvilke saaledes „mener dennem i en fremmed Sag grovelig og ubevislig angrebet og beskyldet“, hvorfor de ^{20/7} 1660 havde udtaget Kontrastævning, gentagen ^{28/4} 1661.²⁰⁾ Ligeledes udtog Hans Sørensen og Hans Johansen ^{26/7} 1660 Kontrastævning mod Fattigforstander Hans Hop „til Oplysning og Genmæle mod adskillige Beskyldninger og endnu ubeviste Udflugter, som han ^{28/8} 1659 i en Herredagsstævning, som han har bekommet og til hans forsættelig begaaede Ulydigheds Besmyk-

¹⁶⁾ Kbhvn.s Dipl. V, 644. — ¹⁷⁾ O. Nielsen: Kbh.s Hist. IV, 213. —

¹⁸⁾ Eksped. Prof. 1, Nr. 230. — ¹⁹⁾ Sæll. Miss. 1661 Nr. 66, jfr. Dipl. VI, 355.

— ²⁰⁾ Højesterets Stævnebog 1656—62 Fol. 122 og 126.

kelse og Forsvar skal have ladet indføre.²¹⁾ Endvidere udtog de $\frac{24}{6}$ 1661 Kontrastævning mod Jonas Heimmarch og Iver Jakobsen, som d. 2. Maj havde stævnet dem for deres Konfiskation af J. H.s og I. J.s uforfærdigede Fortover og Strandgrunde.²²⁾

Foruden Stedet i Strandgade ejede Hans Sørensen 1661 baade „en Vaaning“ (Grundskat 200 Rdl.) og „en Gaard“ (Grundskat 700 Rdl.) paa Gammeltorv.²³⁾

Vi har set, at Hans Sørensen var en meget virksom og betroet Mand; man maatte ogsaa faa det Indtryk, at han var velset af Kongen, hvem han ovenikøbet havde været med til at skaffe Enevælden; men $\frac{21}{9}$ 1659 kaldtes Rasmus Byssing, Præst for den tyske Menighed paa Kristianshavn, af Fr. III til Sognepræst ved den danske Kirke. Denne Kaldelse var ikke efter Borgerskabets Ønske. $\frac{9}{10}$ klagede to Rodemestre til Magistraten, at en stor Del Indbyggere var misfornøjede med, ikke at have faaet Svar paa en Supplik om selv at maatte kalde Præst, hvorfor de mente, at Byens Privilegier var svækkede, andre truede med at forlade Staden, naar Portene var blevet aabnede og Belejringen hævet, thi de nød intet godt for deres Møje, og de opsætsige nød bedst Fred; hvorfor de to Rodemestre søgte om Fritagelse for deres Tjeneste. Dagen efter indgav tre Medlemmer af Magistraten: Jens Sørensen, Hans Sørensen og Hans Johansen, et Andragende til Kongen, at Kaldsretten var lovet Indbyggerne, men da nogle havde hørt, at den tyske Kapellan vilde indtrænge sig i Kaldet, havde den største Del af de danske Indbyggere overgivet Magistraten en Ansøgning til Kongen. Det erfarede nu, at den tyske Kapellan Dagen i Forvejen havde læst sit kgl. Kaldsbrev fra Prædikestolen, hvorover den største Del af den danske Almue var bleven „utaalmodig“, idet den mente at have ventet og forskyldt bedre „Genegenhed“ i denne Tid, og at de nye Privilegier var svækkede. Hvis Kongen ikke vilde forandre sin Kaldelse, ønskede man derfor Tilladelse til at søge hvilken anden ærlig Præstemand, man lystede,

²¹⁾ Højesterets Stævnebog 1656—62 Fol. 117. — ²²⁾ Smstd. Fol. 128. — ²³⁾ O. Nielsen: Kbh.s Dipl. I, 743—44.

naar man ikke vilde lade sig betjene af Hr. Rasmus Bysing. Der gik halvtredie Aar, men $^{20}/_8$ og $^{10}/_4$ 1662 fik Generalfiskalen Søren Cornerup Befaling at tiltale de dalevende for Forseelse mod Kongens Højhed,²⁴⁾ og Generalfiskalen indstillede baade Magistraten og hele Menigheden til at bøde Voldsbøder for at have anmasset sig Rettighed til Præstekaldet. Byens Privilegier skulde hjemfalde til Kongen, fordi de havde pukket imod ham; de Øvrighedspersoner og Borgere, som i Krigstiden, da de var væbnede Soldater, havde ladet falde de mange Ukvemsord, burde straffes efter Krigsartiklerne paa Liv og Formue, især Hovedmændene. De paagældende blev derpaa indstævnedes for Bytinget, hvor Kbhvn.s Byfoged, Klavs Iversen Ravn, fungerede som Sættedommer, men han frikendte de anklagede. Der blev da nedsat en Kommission, som dømte Borgmester Hans Sørensen og Raadmand Hans Johansen paa Kongens Naade og Unaade. Kongens Naade var, at de begge — kastedes i Blaataarn. Hans Sørensen maatte afgaa som Borgmester og Hans Johansen som Raadmand. Deres Fængsling varede vel ikke ret længe, men Kristianshavn fik Syn for Sagn paa Betydningen af at være en fri Stad og en fri Rigens Stand.²⁵⁾

Altsaa var Hans Sørensen afsat som Borgmester og fængslet, men 4 Maaneder efter maa han udentvivel atter have været paa fri Fod, thi $^{8}/_{11}$ 1662 tillodes det Hans Sørensen endnu at oppebære dette Aars Landskyld af Amager, som han har afstaaet til Kongen;²⁶⁾ maaske har han frikøbt sig ved denne Afstaaelse.

Men man trængte ligefrem til ham, derom vidner følgende Skrivelse: „Hans Sørensen, fhv. Borgmester paa Christianshavn vedkommende.²⁷⁾

Allernaadigste Herre och Konge, Efter Eders Kongl: Maytt. Naadigste befahling haffuer Wj informeret oss om den lange Amager broe och de andre Tuende Broer paa Christianshauffn deris beskaffenhed och befunden, at de

²⁴⁾ Kbhvn.s Dipl. VI, S. 371—373. — ²⁶⁾ O. Nielsen: Kbh.s Hist. IV, 264—65. — ²⁵⁾ Eksped. prot. 6 Nr. 482. — ²⁷⁾ Originale kgl. Resolutioner 1664 Nr. 70.

ere meget brøstfeldige. Saa de icke alleeniste will repareris och aarlig aar ved lige holdis, mens end och epter faa Aar ald gandske paa nye forferdiges.

Foruden er høyligen fornøden, at dend heele forsetning fra Amager broe langs hen til Klæde Cammeret, Saa och bag Børsen med nye Bollwerck och Steenbroe effter haanden bliffver forferdiget, hvortil en temmelig Capital will udkreffves. Nu haffuer samme Broer, siden de paa Told-Boden oppebaarne Broe- och Haffnepenge Eders Kongl. Maytt. lige med anden Told til goede er beregnet, ingen widere Jndkomst end 150 Rixdlr., som Amagerne aarligen udgiffver, som i lige maader Eders Kongl. Maytt. udj i de Trej nest forleden Aar, siden forige Borgemester Hans Søffrensen fra samme Broes forpagtnings Vedlige Holdelse frastoed, til goede beregnet er, huor paa hannem endnu resterer 346 Rdl. 4 Mark. Och effterdj baade til den lange Broes, sampt dend Nye Broes tuert offuer for Slottet med de Tuende Broer paa och uden for Christianshauffn, sampt Bollwerchernis och Hauffnernis Wedlige Holdelse goed inspection fornøden giøris, Allerunderd. indstilles till Eders Kongl. Maytt. Naadigste Willie, om til samme fornødenhed en Collect maatte paaleggis aff alle Jnd- og Udgaende, till och fra Jnd og Udlendsche Steder kommende Schibe, hver Gang aff huer Lest Schibs Dregtighed 8 Sk. danske, som Wj formoeder offuer 3000 Rxdlr. at skulle kunne importere. Huilcket tillige med anden Told paa Toldboeden kunde paaleggis, och huer Maanet lefveris til dend Eders Ko: Maj: til samme Hauffns, Broers och Bollwerchers inspection som en Hauffn Mester Naadigst will betroe, huortil for^{ne} Borgemester Hans Søffrensen eragtes heel bequem. Aff for^{ne} Collect och de aarlige 150 Rxdl. Amagerpenge kunde samme Hauffn-Mester først betallis de 346 Rxdlr. 4 Mk., som endnu resterer, och strax med for^{ne} Broers reparation effter dend Anledning och Offuerslaug, som Bingmesteren derom giørendis vorder, begynde, och for Jndtægt och Udgifft under Bygmesterens Attestation saavel paa Materialier sampt des Priss och Arbejdslønn, hver Aar giøre rigtig Reede och Regnskaber udj Eders Ko: May: Schatt Cammer. Till samme

Forretning udkreffvis tuende Broe Knegte, dend Ene offuer dend lange Broe och den Anden offuer de Tuende Broer paa och uden for Christianshauffn, huer eragter wj at kunde giffvis till Kost och lønn Aarligen 50 Rdl. Huad Besolding Eders Kongl. Maytt. samme Inspecteur eller Haffn-Mester for hans Tieniste och Vmage Naadigst will tillegge och forunde, Indstilles hand till Eders Kongl. Maytt. Naade. Wores Vnderd. Betenchende er, om hand maatte uinde 3 eller 400 Rxdlr., at hand Eders Kongl. Maytt. derfor kunde gjøre goed Tienneste. Om huilcket at Jndrette erwarter Wj Eders Kongl. Maytt. Naadigste Resolution.

Skatt Cammeret dend 28. Nvembr. 1664.

Eders Kongl. Maytt:

Allerunderdanigste och plichtskyldigste Tiennere

Hannibal Sehst. Gabell. Sten Hondorff.

Mogens Friis. Hinrich Müller.

Dette skal saaledes Expederes Saauith oss vedkommer at holde wedlige.

Den 30. Novemb. 1664.

Friderich.

^{28/6} 1665 faldt Højesteretsdom i den Sag, forrige Borgm. i Krhvn. havde anlagt mod Borgmestre og Raad i Krhvn., for de skal have tilfundet ham en anelig Sum Penge at betale efter et Bevis, som skal rejse sig af et Formynderskab, han skal have forvaltet og fra sig leveret, og Trine Hansen nu søger ham for: „Efterdi Borgm. og Raads Dom er grundet paa Hans Sørensens klare, ulimit. Haandskrift, da bør den i alle Maader ved Magt at blive“. ^{29/1} 1667 stævner Hans Sørensen paa egne og umyndige Børns Vegne Borgm. Spornum og Iver Caspersen Schøller, fordi de har frakendt ham hans Fordring hos Byens Kæmner, hvor han tilforn var henvist at søge sin Betaling for hvis han til Byens Nødvendighed under forleden Fejde haver forskudt. Højesteretsdom ^{10/3}: Efterdi her tvistes om adskillige Udgifter, som Hans Sørensen til Krhvn.s Bys Bedste og Fornødenhed fremlægger et Regnskab paa at have af sine egne Midler gjort Forlæg af, imedens han Borgmester-

²⁸⁾ Højesterets Dombog Fol. 7.

bestillingen der steds forestod, da paa det dermed til saadan Redelighed og Rigtighed maa komme, som Ret og Skel er gemæs, da udnævnes fire Kommissarier, nemlig E. Rodsten, Andr. Sinclair, Peter Kolmer og P. Pedersen Lerche, som samme Regnskab skulle for sig tage, revidere og kende, hvad Udgifter derudi for lovlige, billige og tilbørlige kunde eragtes, førend endelig Decision og Dom herudi for Højesteret kan falde.²⁹⁾ Men denne Sag fik en lang Historie: ²⁸/₆ 1671 indstævnedes Hans Sørensen atter Borgm. og Raad i Krhvn. I sit Indlæg af ¹¹/₇ klager han: hvorledes jeg fattige Undersaat paa saa langsommelig Tid er opholdet og med mine fem umyndige, moderløse Børn, blottet for vor ringe Levnedsmiddel, er kommen i stor Gæld, Miskredit og fast i yderste Ruin.³⁰⁾ Borgmester og Raad begynder deres Indlæg saaledes: „Sindet er ydmygt, og Hjærterne ere underdanige, som vi nu med bøjede Knæ ofre for Eders kgl. Mayts. Fodsaale til at nyde Naade og kgl. Beskærmelse mod Borgm. H. S., som storligen efterstræber at bringe os i Unaade hos Eders kgl. Majt.“ Dette Indlæg var underskrevet af Christian Sporman, Iv. Casp. Schøller og P. Lützen, men desuden irettelagde Magistraten en ældre Supplik fra Borgm. og Raad, dagtegnat Krhvn. ¹⁰/₁₀ 1662 og undertegnet af Sporman og Schøller, der begyndte saaledes: „Havde Hans Sørensen, og Hans Johansen, som sidder i det Blaataarn, efterkommet kgl. Mayts. Ordre og leveret os alle hvis Breve og Bøger og andet, som vores anbetroede Bestilling vedkommer, da skulde det være langt fra, at vi nu vilde føre noget Klagemaal imod dennem.“ Hans Sørensen og Hans Johansen havde svaret paa Klagemaalet over de krævede Dokumenter og blandt andet ytret: „Personerne ere os saa fremmede, at vi med dennem aldrig haver talt et Ord i vor Livstid, som dennem til saadant ubilligt Hadsværk i ringeste Maade kunde Aarsag give. Ti Dandemænd vide sig vel erindret, at, uanset de ved tvende vores fortrædelige og løse Avindsmænd ved en temmelig spodsk Beskikkelse fra os lade affordre Byens Breve, Bøger og andet, har vi dog strax ladet dennem levere alt, hvis

²⁹⁾ Højesterets Stævnebog Fol. 82. — ³⁰⁾ Smstd. Fol. 427 f.

som var af nogen Importance efter Kvitterings Indhold; er noget tjenligt forglemt, da skal det befindes af ringe Værd, saa det uden deres Forhindring og alles Besværing vel kunde hvilet, indtil det behagede kgl. Majt. naadigst at forlove os paa fri Fod, saa at, naar noget sligt kan opsøges, som vel muligt, iblandt andre Breve i vor Fraværelse kan være indpakket, imidlertid den ene af os*) for billig Roligheds Skyld haver forladt Hus og Eje og indflyet paa fremmed Sted; skal det med lige Redebonhed deres Bud tilstilles, naar det søges, saa det var ganske unødvendigt ved bevisligt [ubevisligt?] høje Klagemaal kgl. Majt. at molestere og overløbe.“ — Endelig, d. $\frac{24}{8}$ 1671, over seks Aar efter Hans Johansens Død, faldt atter en Højesteretsdom, vi vil haabe den sidste. Den lød saaledes: „Efterdi Borgm. og Raad ikke haver efterkommet den højeste Rettes for lang Tid siden [$\frac{38}{9}$ 1667) ergangne Dom, som intet udecideret lader uden alene den dels determination, som forrige Borgm. H. S. burde i sin Fordring hos Krhvns. By at kortes for den Skat og Kontribution, hannem selv kunde med Rette tilkomme at udgive, hvilket for dennem af de tvende Kommissarier, som efter kgl. Befaling er forordnede Verden, deres Forretning er bleven demonstreret og med intet nøjagtigt svækket; de end ydermere ej i tilbørlig Agt haver kgl. udtrykte Befaling [$\frac{9}{12}$ 1668], som de om benævnte Højesteretsdoms Eksekution haver bekommet, er herpaa for Retten afsagt: at Borgm. og Raad bør at forskaffe H. S. af de Borgere og Ejendoms-proprietarier eller deres Arvinger, som vare i Byen eller sligt vedkomme bør, den Tid Forstrækningen af H. S. skete, hans Fordring til Mikkelsdag førstkommende, og som til den Tid med Kapital og Rente beløber sig til 1258 Rdl. 2 Mk. 4 Sk.; dog at derudi efter H. S.s egen Erbydelse koster; hvis han med Rette til Krhvns. Kirke er skyldig, og det saafremt de ej vil lide Tiltale af Generalfiskalen og som Selvskyldnere H. S. sin Fordring betale; skulde de og noget selv til H. S., af hvis hannem i forberørte Maade tilkommer, hændes at udlægge, da forbliver dennem deres Regres hos de vedkommende,

*) Upaatvivlelig Hans Sørensen.

saa vidt Ret er. I det øvrige bør Borgm. og Raad at betale H. S. den billige paa Processen anvendte Bekosning, indtil Højesteretsdommen i Sagen er tagen beskrevet.³¹⁾

^{22/7} 1667 stævner H. S. til Konfirmation Landsdommerne i Sjælland ang. en Gældsfordring, han hos en Del Amagerbønder har at fordre. Højesteret stadfæster ^{13/8} Landstingsdommen og tilfinder Bønderne at betale H. S., saa vidt de ikke lovlig kan bevise allerede at have betalt de stridige Restancer.³²⁾ 1668 forbød den kbhvske Aksiseskriver Jacob v. Hain Ejeren af nogle hundrede Tdr. Havre og en halv Skibsladning Vin, som han havde oplagt i H. S. Gaard, at betale Aksisen paa Kristianshavn; den skulde gældes i København, da H. S.s Gaard jo laa paa Kbhvns. Grund. Det kom da til en ny Toldkrig. Allerede 1655 havde Kbhvn. paastaaet, at Krhvn. ikke havde Ret til anden Aksise end den, der faldt i deres egen Kanal og i de Havne, som de selv havde ladet grave. Dets Magistrat vilde ikke kunne godtgøre, at den havde Ret til saadan Aksise og Bropege som den havde paabudt. Rigens Raads Dom af ^{13/7} 1655 gav Kbhvn. Ret, men allerede fire Maaneder efter, ^{9/11} 1655, tillod Kongen Krhvn. „til Byens Vedligeholdelse og Forbedring“ at oppebære Aksise, af hvad der opskibedes i Byen, samt Vinterlejepege af overliggende Skibe i Havnen. Der paafulgte adskillige Rivninger, og nu denne, skønt Kristianshavnerne paastod, at „de ikke søgte andet end at leve i bedste Enighed med alle og enhver i Kbhvn.“, og umulig kunde tro, at Kbhvns. Magistrat havde givet sin Aksiseskriver en saadan Ordre. Efter tre Maaneders Betænkning svarede Københavnerne, at kun de havde Ret til hele Strømmen mellem Sælland og Amager, som havde tilhørt dem, før Krhvn. blev grundlagt, og at Hans Sørensens Gaard, den gamle Toldbod, var bygget i en fri Strøm, som altid havde hørt til Kbhvn., hvorfor alle Skibe, som laa her, altid uden Anke havde givet Aksise til Kbhvn. Hvis det nu skulde gaa anderledes, maatte man have Kongens udtrykkelige Bud. „Efter den Tid“, siger Resen, „lod Magi-

³¹⁾ Højesterets Stævnebog Fol. 269, Dombog Fol. 426. — ³²⁾ Højesterets Stævnebog Fol. 374.

straten paa Krhvn. Magistraten i Kbhvn. i Ro for Aksisen, som blev endeligen ophævet ved Toldrullen.³³⁾ $\frac{9}{12}$ 1668 udgik der kgl. Befaling til Krhvns. Magistrat, at H. S. maa „Betaling erlange for hvis Forskud, han paa Krhvns. Bys Vegne gjort haver efter Kommissariers Forretning og Højesterets Dom (Dipl. VI, 486). $\frac{8}{1}$ 1672 stævner H. S. Borgm. Kristian Sporman i Krhvn. for en Dom mellem ham og Lisbeth Hans Johansens ang. deres mellemværende Gældsfordringer.³⁴⁾ $\frac{14}{4}$ 1673 stævnedes H. S. Borgm. og Raad i Krhvn., fordi de havde tilfundet ham at betale til Hak Lavritsen en Kapital af 200 Rdl., med Rente og Rentes Rente osv. Højesteretsdommen af $\frac{5}{6}$ s. A. lyder saaledes: Efterdi Borgm. og Raads Dom er grundet paa H. S.s klare og ukasserede Obligation, da bør den ved Magt at blive, dog at Rente og Rentes Rente af Kapitalen samt Omkostninger ikke beregnés længere end til den Tid Namsdom, som over H. S. er tagen, præskriberer Eksekution i hans Bo for denne Gæld. I det øvrige bør H. S. at betale H. L. den billige Procesomkostning.³⁵⁾ $\frac{15}{7}$ 1674 udnævnte Højesteret fire Dandemænd til at afgøre Sagen mellem H. S.s Arvinger og Jokum Ernst Folchersen.³⁶⁾ D. $\frac{1}{3}$ 1674 havde Arvingerne stævnet Borgm. Sporman og Lützen for Dom i samme Sag; der endelig paakendtes af Højesteret $\frac{16}{9}$ 1674. Likvidationen mellem Arvingerne og Folchersen skete, efterat der i begge Parternes elleve modstaaende Fordringsposter af Højesteret var underkendt adskilligt, ialt 2056 Sldr. 3 M. $10\frac{1}{2}$ Sk.³⁷⁾ Arvingernes 4de Post gik ud paa, „at dem er sket meget for kort med den Indførsel, som var gjort i deres fædrene Gaard, der en Del af dennem vare uden Land og Rige, og ingen kunde svare til deres Fordring.“ Men Folchersens Indførsel blev i alle Maader stadfæstet, og „hvis hannem mere skulde tilkomme efter denne Dom, da derfor udi sal. Hans Sørensens efterladte Gods og Formue at ske Fornøjelighed.“ Arvingerne blev efter Likvidationen Folchersen 1466 Rdl. 1 M. 13 Sk. skyldige.

³³⁾ O. Nielsen: Kbhvn. IV, 273—74. — ³⁴⁾ H. R.s Stævnebog 1672 Fol. 67. — ³⁵⁾ H. R.s Dombog Fol. 247. — ³⁶⁾ H. R.s Dombog 1674, II Fol. 302. — ³⁷⁾ Stævnebog Fol. 93, Dombog 1674 II Fol. 534.

Hans Sørensen levede altsaa endnu $\frac{5}{8}$ 1673 men var død $\frac{1}{5}$ 1674; nærmere kan vi ikke fastsætte Tiden. — $\frac{10}{10}$ 1662 sad han endnu i Blaataarn, men synes atter at være paa fri Fod $\frac{8}{11}$ s. A. — $\frac{11}{7}$ 1671 havde han „fem umyndige moderløse Børn“, men allerede inden $\frac{1}{5}$ 1674 var en Del af dem udenrigs. Vi kender iøvrigt ingen af dem. — Heller ikke hans Hustrus Navn kender vi; vi ved kun, at hun var en Søster til H. P. Kleins 1ste Kone,³⁸⁾ og at hun maa være død inden $\frac{11}{7}$ 1671, vel endog inden $\frac{20}{1}$ 1667. Vi kender aldeles intet enten til Hans Sørensens eller hendes Slægt, deres Forældre, Fødselsaar og Fødested.

Hans Johansen,

2den Rigsdagsmand for Kristianshavn, er oversprungen af L. P., men findes baade hos L., Rh. og R. (P. V. og U. har hverken Hans Sørensen eller Hans Johansen, men opfører i deres Sted en ellers ukendt „Hans Thuresen“ fra Kristianshavn;*) deltog ifølge R. i Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender af 4. og 8. Oktbr., var tilsagt til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Hans Johansens Virksomhed og Skæbne falder i saa meget sammen med Hans Sørensens, hvorfor vi henviser til denne, særlig hvad deres Domfældelse og Afsættelse angaar, for ikke at fortælle det samme to Gange. — $\frac{36}{10}$ 1662 indgav Hans Johansen Fordring hos Kongen¹⁾ med Kvitteringer blandt andet for modtagne Brædder til St. Annæ Bro (dagt. $\frac{30}{4}$ 1639), for Tømmers Modtagelse (dagt. Bremerholms Skriverstue $\frac{7}{8}$ 1645) osv. Den ældste af de ubetalte Regninger var altsaa $23\frac{1}{2}$ Aar gl.

Han var Raadmand paa Krhvn. fra 2. Juni 1652 til 3.

³⁸⁾ O. Nielsen: Kbhvn. V, 439. — *) P. V. (Gødiche) og U (Holberg) kan dog ikke agtes for to Kilder, da de med en eneste Undtagelse ordret følger samme Fælleskilde, hvilken denne saa end monne have været. —
¹⁾ Afregninger osv. Litr. H. Nr. 88.

Juli 1662²⁾) og ejede det nuværende Nr. 30—32 i Strandgade. Villum Fiuren i Kbhvn. havde faaet en Bytingsdom over H. J. „for en Summa laante Penge efter hans Obligation, som han i Betaling af hannem paa en Drengs Patrimonium har maat annamme;“ og H. J. havde indstævnet Sagen til førstkommende Herredag; men, da det var usikkert, naar denne Herredag vilde blive holdt, og „enhver for sit udi denne besværlige vil være forsikret,“ bød Fr. III uden videre paa Fiurens Andragende ²⁸/₄ 58 Magistraten, at den tilholder H. J. „forskrevne Dom strax at fyldestgøre.³⁾) I en Strid mellem H. J. og Rentemester Thomas Holck bød Kongen ³⁰/₁₀ 59 Krvns. Magistrat at tilholde H. J. „enten Pengene i Retten at deponere eller nøjagtig Kaution at stille indtil Sagens Uddrag⁴⁾). 3^{die} Juledag 1650 lod Fr. III sig indtegne i „den Helligtrefoldigheds Lav i det danske Kompagni“, og ved samme Juledrik indtegnedes tyve Adelsmænd og tyveni Borgere, blandt disse sidste ogsaa H. J.⁵⁾) 1661 ejede han i St. Annækvarter „en Gaard og 8 Lejevaaninger med en stor Have“ (Grundskat 600 Rdl.)⁶⁾) ¹³/₄ 1661 skøder Frederik III „os elskelig Hans Johansen, Raadmand i vor Kjøbstad Kristianshavn, og hans Arvinger tvende vores Stykker Jord til Byggepladser, liggendes her inden Fæstningen, det ene udi Stormarrigade, som er udi Bredden 30 Alen og udi Længden 79 Alne, det andet Jord er liggendes udi Ditmarskegaden næst hos bag forskrevne Plads og er iligemaade 30 Alne i Bredden item 79 Alne i Længden.“⁷⁾) Ikke usandsynlig er han ogsaa den „afgangne Hans Johansen“, hvis Bo ⁴/₅ 1667 ejede en Plads ved Adelgade⁸⁾) og den „sal. Hans Johansen“, hvis Børn 1689 ejede Nr. 79 i St. Annagade, hvis Grundtakst 1668 var 25 Rdl., men 1689 kun 15 Rdl.⁹⁾) Paa kgl. Befaling af ³⁷/₁₀ 1668 var den udbudt til offentlig Auktion, men da ingen Købere meldte sig, gav Kongen ¹⁹/₁ 1669 Strange Trøner Udlæg i den.¹⁰⁾)

²⁾) O. Nielsen: Kbh.s Hist. IV, 279. — ³⁾) O. Nielsen: Kbhvn.s Dipl. V, 443. — ⁴⁾) Smstd. V, 668. — ⁵⁾) Smstd. VI, 62. — ⁶⁾) Smstd. I, 764. — ⁷⁾) Smstd. III, 523. — ⁸⁾) Smstd. III, 658. — ⁹⁾) Smstd. III, 750. — ¹⁰⁾) Smstd. VI, 489—90.

1654 og 1659 jordedes 3 Børn, tilhørende Hans Johansen, Raadmand paa Krhvn., i August 1665 han selv, og $\frac{3}{12}$ 1672 hans Enke, „der paa Grund af Armod jordedes frit“, alle fem i Nikolaj Kirke, „sønden for Koret“. ¹¹⁾ $\frac{3}{7}$ 1668 indstævnedes „Lisbeth . . .“, sal. Hans Johansens Efterlever-ske, Kristianshavns Borgmester og Raad angaaende en Gældssag, men Stævningen er igen kasseret og overstreget; ¹²⁾ maaske er Gælden i Mindelighed afgjort. Kort før sin Død havde hun dog atter en Sag med forrige Borgmester Hans Sørensen, hvilket synes at være gaaet denne imod.

Helsingør.

Johan Hansen,

1ste Rigsdagsmand for Helsingør, findes i alle vore Kilder, hos L. og Rh. med Tillæget „Raadmand“ (hvad han da sagtens tidligere har været), deltog ifølge R. i alle Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender; tilsagdes til Arveyhdingen og underskrev baade H. T. og E.

Han forekommer som Helsingørs Befuldmægtigede paa Stændermøder i København 1644 og 1645¹⁾ og gav, sammen med tre andre, Møde for Helsingør paa Valgrisdagen $\frac{17}{4}$ 1648.²⁾

1649—51 findes han i Rentekammerets Afregningsbog blandt Betjente, som har aflagt Regnskab. Han var Tolder i Helsingør fra 1651 til 1660, og $\frac{1}{5}$ 1652 aflagde han Regnskab for „Helsingørs Told-, Havne- og Accisepenge.“ — $\frac{7}{6}$ 1660 modtog „forrige Tolder“ J. H. Bevilling til „herefter

¹¹⁾ O Nielsen: Pers. Tidss. I, 1, 198. — ¹²⁾ Stævnebog 1668, Fol. 282. — ¹⁾ Erslev: Aktst. t. Rigsr. og Stændern. Hist. III 24, 163, 170. — ²⁾ Aktst. udg. af Fyens Stifts litt. S., S. 15.

som tilforn“ at nyde „den aarlige Løn og Besolding, som han af Byens Toldbod der samme Steds for fornævnte sin Bestilling haft haver, indtil saa længe han til nogen anden Bestilling, som han er med betjent, igen kan blive befordret.“³⁾ $\frac{6}{12}$ 1662 fik han, i Anledning af et Andragende fra Johan Lehn, Ordre til, at han „straks med samme Regnskaber“ (o: Toldregnskaber) „paa vores Skatkammer uden vidtløftigere Ophold og Forhaling til Ende driver, saa forskrevne Johan Lehn for sit gjorte Løfte kan vorde forskaanet.“^{4a)} $\frac{24}{1}$ 1661 blev han Borgmester.^{4b)} — $\frac{23}{1}$ 1663 fik han tilligemed den tyske Præst [o: lic. th. J. V. Stemann], Toldskriveren Lambert Ebbesen og „Herrenstaternes“ Resident [Jean la Maire] Bevilling til at nyde Vandel af Kronborg Slots Vandrender, som Residenten havde tilbudt at istandsætte.⁵⁾ $\frac{25}{7}$ 1663 fik han Kvittanse for Byens Told-, Havne- og Accisepenge fra $\frac{1}{5}$ 1652 (da han sidst havde aflagt Regnskab) til $\frac{10}{8}$ 1658, „da de svenske Byen og Toldvæsenet sig bemægtigede, item for Juni 1660, da han fra sin Tolderbestilling er forlovet.“ Den samlede Indtægt var 34,399 Rdl., Udgiften 34779 Rdl. 3 Sk. 8 Ort.⁶⁾ (Skellet fremkommet ved Antegnelseposter i J. H.s Ugunst). — $\frac{4}{2}$ 1665 udnævntes der Kommissærer til at dømme Borgm. J. H. og Kirstine Lauritsdatter imellem.⁷⁾ Det er sagtens den samme Sag, i hvilken han $\frac{24}{4}$ 1666 indstævner til Stadfæstelse Kommissærernes Dom ang. 7107 Rdl. 3 Mk. 4 Sk., som de har tilfundet Kirstine, sal. Laurits Madsens og hendes Børn „til hannem at betale.“⁸⁾ $\frac{18}{3}$ 1666 stævner han Landsdommeren i Sjælland i en Sag mellem ham og Møller Hans Ibsen i Helsingør, angaaende et formentlig ulovligt Humlekøb, som Mølleren skal have gjort med nogle Soldater. Højesteretsdommen af $\frac{13}{7}$ lød paa, at Mølleren skulde betale J. H. 40 Sld., Kongen og Byen 10 Sld., „hvormed alting ophæves.“⁹⁾ Ved hans Afgang findes følgende

³⁾ Sæll. Reg. 1660 Nr. 81. — ^{4a)} Sæll. Miss. 1662 Nr. 478—79. —

^{4b)} V. Hostrup Schultz: Helsingørs Embeds- og Bestillingsmænd S. 12. —

⁵⁾ Sæll. Reg. 1663 Nr. 13. — ⁶⁾ Afregningsbog for privat Stand 1663—64 Fol. 135 ff. — ⁷⁾ Sæll. Miss. 1665 Nr. 50. — ⁸⁾ Stævnebog 1666 Fol. 229.

— ⁹⁾ Stævnebog 1666 Fol. 176, Dombog Fol. 27.

Opgørelse af Amtsforvalter Lauritz Tuxen:¹⁰⁾ „Sal. afg. Borgmester i Helsingør, Johan Hansen, tilkommer sin naadigst bevilgede Benaadningspenge, efter kgl. Mayts. derpaa udgivne Brevs Lydelse, aarlig 200 Rdl., beløber fra den 7. Juni 1660, samme Benaadning angaar, indtil den 12. Decbr. 1667, han ved Døden er afgangen, udi 7 Aar 6 Mdr. 5 Dage 1503 Rdl. 1 Sk.; derpaa oppebaaret, efter Johannes de Rhodes Attestation, selv 800 Rdl., den svenske Resident bekommet 200 Rdl., Catrine Madtz Mortens bekommet 60 Rdl., summa 1060 Rdl. Efter Ligning tilkommer hannem endnu herpaa 443 Rdl. 1 Sk., herpaa haver han intet oppebaaret, som mig er bevist; den naadigst paabødne første og anden Prinsesseudstyr er ubetalt. Skatkammeret d. 26. Jun. 1669. L. Tuxen.“

Han var to Gange gift, først med Anna Boisdatter, i hvilket Ægteskab der var i hvert Fald 10 Børn, og derefter med Enken efter Toldskriveren Christian Prytz, Christine Johannesdatter (f. 1624).¹¹⁾

Hans Jensen,

2^{den} Rigsdagsmand for Helsingør, nævnes i alle vore samtidige Kilder, deltog ifølge P. V. og R. i alle Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender (kun ikke i det af 30. Oktbr.), tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev saavel H. T. som E.

Han kaldes af L. og Rh. kun „Borger“, saa han kan næppe have været enten Raadmand eller Borgmester, men hertil indskrænker sig ogsaa alt, hvad vi ved om ham. En Hans Jensen var dog 16** Borgmester i Helsingør¹⁾ og Bricka

¹⁰⁾ Afregningsbog F. for 1665—69 Fol. 81. — ¹¹⁾ V. Hostrup Schultz anf. Skr. S. 12. — ¹⁾ Rothe: Kr. V's Reskripter S. 875.

mener, at han mulig kunde være den Joannes Joannis Hellespontanus, der ¹¹/₂ 1639 indskreves som lit. stud. 22 Aar gl. ved Leydens Universitet.²⁾

Slangerup.

Hans Hansen Atke,

Rigsdagsmand for Slangerup, kaldes af L., L. P. og Rh. „Atchen“, af R. (som S. 101 gør ham til Rigsdagsmand baade for Slangerup og Ringsted) „Ateken“, af P. „Achten“, men kaldes ellers stadig „Hans Atke“, som han da ogsaa selv underskrev sig; deltog ifølge R. i alle Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender, tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

„Slægten stammer fra Skotland“, siger Rhode;¹⁾ meget muligt har han Ret, men sin Kilde opgiver han ikke. R. Petersen siger: „Den [Familien] var en af de fornemste“ i Slangerup.³⁾ Det hørte der vel ikke saa meget til, og der er al Sandsynlighed for, at han har Ret, ligesom naar han tilføjer, at et af dens Medlemmer, „Borgmester Hans Atke, var en anset og dygtig Mand.“ — Det er denne H. A., som vi i de følgende Linier skal omtale.

⁹/₁ 1658 fik Rentemesteren Ordre til paany at akkordere med Hans Atke, „Borger og Indvaaner i Slangerup,“ om Maltaksisen i Byen, da han havde klaget over, at han „ikke uden sin Skade, efterdi Byen daglig aftager, kunde udstaa længere at udgive de 80 Rdl. aarlig“, for hvilke han for et Aar siden havde forpagtet samme Aksise.³⁾ — ¹⁹/₁₁ 1661 var

²⁾ Pers. Tidss. I, 2, 128.

¹⁾ P. Rhode: Saml. til Laals og Falst.s Hist. I, S. 211. — ²⁾ R. Petersen: Thomas Kingo og hans Samtid, S. 47. — ³⁾ Sæll. Miss. 1658 Fol. 321.

han en af de fem Embedsmænd, hvilke det overdroges at affatte rigtige Jordebøger over alt det Jordegods, som fandtes i Vordingborg, Møns, Jungshoved og Tryggevælde Len.⁴⁾ — I Aarene 1667—69 var H. A. tillige med Borgm. Jørgen Mikkelsen i Slagelse Skiftekommissær i Dødsboet efter Borgm. Niels Nielsen i Holbæk.⁵⁾ — ¹³/₂ 1668 indbetalte H. A. Forpagtningsafgiften af Maltaksisen for Kalenderaaret 1667 med 50 Rdl.⁶⁾ — ²⁰/₂ 1668 fik H. A. Konfirmation paa et tidligere Fæstebrev paa Slangerup Kirketiende.⁷⁾ — ⁴/₃ 1670 fik Biskop Hans Svane, paa H. A.s Andragende, Ordre til at tilholde Præsten i Slangerup at lade sig nøje med sin Residens eller, om han mener at behøve flere Huse eller Bygninger, da at købe dem af Kirken og siden som sine egne at vedligeholde dem paa egen Bekostning.⁸⁾ — ¹⁹/₁₀ 1670 fik H. A. paany sin Borgmesterbestilling konfirmeret.⁹⁾ Hvad Tid han først valgtes til Borgmester, ved vi ikke, dog har det sikkert været efter ⁹/₁ 1658, siden han endnu dengang kun kaldes „Borger“. — I Rigsdagens Forhandling ses han ikke at have deltaget uden ved sin Underskrift, men man havde jo dengang, som sagt, ingen Rigsdagstidende.

⁸/₁ 1666 konfirmeredes en „Forskrivelse mellem H. Atke, Borgm. i Slangerup, og hans Hustru Anne Andresdatter“, dagtegnet ¹⁹/₁₂ 1665. Dens Indhold var:

Ægteparret var efter tolv Aars Ægteskab uden Livsarvinger og har „med hverandre adskillige høje Pressurer udstaaet, besønderligen i forleden højt besværlige Krigstid“; tilmed „har Manden kun faaet meget ringe Midler med Hustruen“, og dog har de „levet et meget finlig Levned sammen til denne Dag.“ Nu har vi besluttet og indgaaet, at, „om det Gud behagede, jeg Anne Andersdatter først ved Døden afgaar, da skal min gode Mand, forne Hans Atke, beholde al Boens ganske Formue for sig og sine Arvinger og svare til al bortskyldig Gæld, og derimod give

⁴⁾ Repholtz: Baroniet Stampenborg, S. 169. — ⁵⁾ Sæll. Miss. 1667 Nr. 517 og 601, 1668 Nr. 171 og 364, 1669 Nr. 786 og 812. — ⁶⁾ Skatkammerets Memorialbog 1668 Fol. 31. — ⁷⁾ Sæll. Reg. 1668 Nr. 67. — ⁸⁾ Sæll. Miss. 1670 Nr. 170. — ⁹⁾ Sæll. Reg. 1670, Nr. 292.

samtlige mine Arvinger trej hundrede og halvtredsindtyve Slettedaler, og dette udi Vare[r], og ej videre dennem at svare“, eftersom de „ikke ere af Broder eller Søster, men nogle Almuesfolk, af Faders og Moders Søkendebørn født, som mig aldrig for en Skilling godt gjort have . . . Og, om saa var, at jeg Hans Atke min Kone frafaldt i denne hendes høje Alder, da skal hun hendes Livstid beholde af vores efterladte Formue saa meget hende lyster, dog ikke over den halve Del, saa hun vel deraf kan leve uden Mangel; og, naar hun da ved Døden afgaar og hæderlig til Jorderr er bestedt, da alt, hvis efter hende tilovers er, til min Broder- og Søsterbørn at være forfalden, og forne hendes Arvinger ej mere at være berettiget til end Vare[r] for 300 Daler, som samme min Broder- og Søsterbørn haver dennem at fornøje, foruden hvis som til de Fattige, Kirke og Skoler kan blive testamenteret, efter Boens Tilstand, forud bliver erlagt“. ¹⁰⁾

Denne „Forskrivelse“, der indeholder alt, hvad vi har til Belysning af H. A.s Husliv, er aabenbart affattet af ham selv og kun underskrevet af hans Kone, der sandsynligvis ogsaa har været af „Almuesfolk“, ligesom hun jo var af „ringe Midler“. Den indeholder da ogsaa et godt Bidrag til hans Karakteristik. — Mærke os skal vi dog, at Skovrider Aksel Sørensen i Hjørlande og Møller Peter Bentsen i Kratmøllen synes at have hørt til hans nærmere Omgangskreds, siden han selv $\frac{17}{10}$ 76 stod Fadder til den førstes Datter og hans Kone $\frac{*}{7}$ 60 til den andens Søn.¹¹⁾

I Slangerup Kirkebog, som først er fra 1725, findes der selvfølgelig intet om H. A., men ellers er der baade i Kirken og Byen flere Minder om ham og hans nærmeste. Paa den nordre Side af Orglet, i Kirkens vestlige Væg, staar der saaledes i en Oval følgende Vers:

„Crux abiecta diu | Cossis notissima sedes, solerti |
artificis stat rediviva manu | nunc curavi eam poni heic |
Pinqiq. Johanes Atkæus | Consul sumtibus ipse suis |
Anno 1668“.

¹⁰⁾ Sæll. Reg. 1666 Nr. 6. — ¹¹⁾ E. Carstensen: Hjørlande Sogn, S. 43 og 51.

Dette „kors“, som jo allerede var „ormædt“, inden det istandgjordes og paany opsattes, er nu helt forsvundet. — Paa den søndre Væg, over den øverste Mandfolkestol, findes et Epitafium, mærket 1675, altsaa opsat af H. A. selv fem Aar før hans Død. Det har i Forgrunden store Billeder af Atke og hans Kone (i Baggrunden: Jesu Kamp i Urtegaarden og de tre sovende Dicipler?). Over Billederne staar følgende Vers:

„Heic Visor pictvs tibi cernitvr Adtkivs vrbis
Slangendorph consvl qvi popvlaris erat.
Consvl hic in medivm, qvod consvllis acta probarvnt,
Consvlvit dvbitas. Vrbs pia testis erit.
Mortvvs in terris, in coellis vivit at ille.
Vivit in hac tabvla. Vivit in ore hominvm.“

Underneden Billederne staar:

„Her neden huiler Jeg, Hans Atke, Borgemester
i Slangerup, som nu Blant salig-døde giester,
med sidste hustru min, En Dydig Anna, staar
og venter til vor krop en Engle-klædning faar.
Jeg denne kirkis gaun Og Byens Tarv at øge,
det gud er Best bekiendt, har altid traadt*) at søge.
Gud kaldte mig, Og Jeg er for hans ansigt seet,
huor Jesus mig har dømt, og ej en falsk Prophet“.

„S. hans Atke døde Ao 1680 den 16. Junij | Og hans hustru
S. Anna Andrisdaatter | Døde Ao 16— —“.

Den sidste Del af Indskriften har Enken selvfølgelig tilføjet, men ingen har tilføjet hendes Dødsaar. — Ordene „og ej en falsk Profet“ lader R. Petersen sigte paa Smædedigteren Jakob Worm, som 1671—77 var Rektor i Slangerup og sagtens, ligesom med alle andre, har haft udestaaende ogsaa med Borgmesteren, om hvem „der endnu gaar den Tradition, at han var en meget fremtrædende og myndig Mand, hvad ogsaa hans særdeles smukt udførte Billede paa Epitafiet giver Indtryk af“,¹³⁾ vi tilføje: hvad ogsaa alle hans Indskrifter lader formode. Men Verset — mon det skulde være af Worms Stiffader, Kingo? Vi kunde fristes

*) o: traæet, attraæet. — ¹³⁾ R. Petersen: Thomas Kingo, S. 111.

til at gætte det. Af ham er sagtens ogsaa de øvrige latinske og danske Vers. — I Baggrunden af Billedet findes „en mystisk Skikkelse i rød Kutte og med rød Hætte. Nogle mener, at den skal forestille den falske Profet, andre, at den skal forestille Døden“.

Ved Sognefogdens Gaard i Slangstrup (maaske tidligere Hans Atkes?) havde der „i umindelige Tider“ staaet en Sten med Indskriften: „Hans Atke, Anno 1675“. Den lod Præsten Knækenborg 1883 oprejse paa Byens Torv.

Paa hans Ligsten (sagtens ogsaa kostet af ham selv) staar der:

Vel V[ise] Borgemester Hans H. Atke Och Anna Andris Daatter.

Her sove vi i denne Vraa | Indtil den stoore Dom skal staa |
Ihuo du est vor Eftermand | Forvar dig vel for Herrens Band |
Om du gjør vore Been Uroo | Som har kun her tre Alnis Boo |
Den er alene for os too | Her grønns voris Been och groo |
I Haab at de skal klædis om | Och Sjæle samlis for Guds Dom |
Och nyde der en Engleskik | I Sted for Adams Syndeklik |
Gak Læser søg her intet meer | Mens glem ey at du selv est Leer.

H. A. har givet en Lysekroner til Kirken, og den har følgende Indskrift:

Gud til ære oc Slangstrups Kirke til beprydelse Anno 1674
Borgemester Hans Atke og Hans Kiere Hustru Anne Andresdaater
Hafuer Ladet bekaaste oc forære denne Liuse-Krone.

Ligeledes har de skænket Himlen over Døbefonten Anno 1676.

Vi kender intet til Hans Atkes Forældre eller til hans Ungdom. Af det danske Epitafium fremgaar det, at han var 2^{den} Gang gift og levede med sin 2^{den} Kone mindst i 26 Aar, uden at de havde Børn. Hvem hans 1ste Kone var, ved vi ikke, men det synes heller ikke, at han har haft Børn med hende, i det mindste kan næppe noget Barn have levet, da „Forskrivelsen“ affattedes. Hans 2^{den} Kone overlevede ham, og ²⁸/₁ 1682 fik Borgmester Povl Steenbech og Ebbe Jensen Ordre til at have Tilsyn med hendes

Midler,¹³⁾ der næppe har været helt smaa. — ²⁶/₉ 1685 indstævnede Anne sal. Hans Atkes til Underkendelse Landsdommers Dom i en Sag mellem hende paa den ene Side og forhv. Borgm. Povl Steenbech, Jørgen Møllengracht og Ebbe Jensen, Kirkeværge i Slangstrup, paa den anden Side, hvilken Dom tilkendte hende og hendes Mands Arvinger at betale Hælften af en Kapital paa 471 Sld., som Otte Powisk [o: Pogwisch] var Slangstrup Kirke skyldig efter Obligation, som skal være leveret i Ebbe Jensens Værge, og hvoraf denne i nogle Aar skal have oppebaaret Renten. Højesterets Dom af ²⁶/₁₀ 1686 stadfæstede Landsdommernes Dom i alle Maader, dog Frederiksborg Skole for sit retmæssige Krav at være prioriteret.¹⁴⁾ — Naar H. A.s Enke døde, ved vi lige saa lidt, som naar hun var født, men efter „Forskrivelsens“ Udtryk: i „denne hendes høje Alder“ synes hun at maatte være bleven ualmindelig gammel, siden hun overlevede „Forskrivelsen“ i fulde tyve Aar.

Køge.

Christen Caspersen Schøller,

1ste Rigsdagsmand for Køge, findes i alle de samtidige Kilder, underskrev ifølge R. alle Gejstlighedens og Borgerkabets Fællesandragender,^{*)} tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Jægermester C. E. A. Schøller har i Personalhistorisk Tidsskrift¹⁾ givet udførlige Efterretninger (med Stamtavle)

¹³⁾ Sæll. Miss. 1682 Nr. 32, Fol. 269. — ¹⁴⁾ H. R. Stævnebog 1685—86 Nr. 35, Dombog 1686, II, Fol. 529.

^{*)} Medens R. S. 75 og 83 rigtig kalder ham Christen Caspersen, kalder han ham S. 67 Christen Lauritsen og S. 101 Carsten Caspersen. —

¹⁾ Pers. Tidss. II, 5, 217—50, om ham særlig 228—35.

om Slægten, altsaa ogsaa om Christen Caspersen og hans Efterkommere; idet vi henholder os til disse (samt til Bornemanns Ligtale S. 103—17 og Schletters Program S. 320—39) skal vi her kun give nogle smaa yderligere Meddelelser.

Christen Caspersens Oldefader, Iver Schöller (Schoel) var ifølge Slægtsagnet fra Mähren og førte et Vaaben med rødt Kors i Sølvfelt og paa Hjelmen. Hans Farfader, Christopher Schöller (f. 1534, † 1594), tjente i elleve Aar hos Detlef Buchwald paa Gram og skal en Tid have været Slotsskriver (Bornemann siger: kgl. Majt.s Amtsskriver) paa Riberhus.**) Hans Fader var Casper Schöller til Gølmø (f. paa Gram? ^{28/1} 1582, † i Trondhjem ^{6/5} 1661), Ombudsmand og Foged paa Bakke Kloster; hans Moder var Ellen Christensdatter, en Datter af Borgmester Christen Jensen Jyde ssteds. og Anne Hansdatter.

Selv blev han født i Trondhjem 18. Oktbr. 1609***) og sattes fem Aar gammel i Byens Skole, men paa Grund af Pesten sendtes han fire Aar senere til en af Husets Venner, Fogden i Numedalen, Jon Robertson, hvor han i to Aar undervistes sammen med dennes Børn. Saa var han et Aar hjemme, men fra 1621 til 1624 hos Præsten i Sundalen, Mag. Lambert Balchenberg. Fra ham kom han til Gert Mølman i Flensborg for at øves i Regning og Skrivning, og herfra til Akatius Hager i Hamburg for at lære Bogholderi. Paa hvert af disse Steder var han i halvandet Aar, men i Oktb. 1627 vendte han atter hjem. Næste Aar kom han til København, til „den danske Kancelliforvalter Christen Pedersen, til selvønskelig Øvelse og Færdighed udi adskillige Permens Forretninger“, og i to Aar drev han det da ogsaa saa vidt, „at han kunde kappes med enhver saavel i Hurtighed som i Færdighed.“ Han vendte da atter hjem, og 1630—33 hjalp han sin Fader baade med hans store Købmandshandel til Lands og til Vands og med hans vidtløftige Embede. Hans Fader var dog endnu i sin kraftige Alder, og „han begyndte saa at faa Tanker om sit eget Hus, at han en egen Handel vilde anrette“, og rejste

) Forekommer dog ikke som saadan hos Kinch. — *) Bornemann og Schletter har fejlagtig 18. Septbr.

atter til Danmark, hvor han dels opholdt sig hos sin „Frænde“ (den senere Biskop) Jesper Brochmand, dels hos dennes Broder, Borgmester Enevold Brochmand i Køge. Samme Aar, $\frac{30}{12}$ 1633, trolovede han sig med Anne Rasmusdatter (f. $\frac{30}{7}$ 1604, † $\frac{19}{2}$ 1669), som dengang var i Huset hos sin Svoger Borgmester Christen Jostsen, der var gift med hendes Søster Marine. Hun var en Datter af „velfornemme“ Borger i Køge Rasmus Pedersen (f. $\frac{3}{2}$ 1571, † $\frac{1}{12}$ 1630) og hans Hustru Barbara Hansdatter Friis (f. i Odense $\frac{5}{4}$ 1576, † $\frac{27}{1}$ 1633, en Datterdatter af den navnkundige Oluf Bager).

Straks efter Trolovelsen gjorde han en Handelsrejse til Norge, og „saasom denne Verdens Bestillinger befattes i hinanden, saa den ene som en Kæde drager den anden efter sig, saa blev han ved en og anden i hinanden hængende Handel saaledes opholden i sit Ægteskabs Forsæt, indtil Søndagen d. 8. Maj 1636 deres Bryllup blev højtidelig holdt i Køge i mange deres fornemme Venners og godt Folks Nærværelse“. Han haabede, at Lykken fremdeles skulde smile til ham i Køge, der var hans „første Kærligheds Sted“, og derfor besluttede han at nedsætte sig her, hvor han ogsaa „siden efterhaanden adskillige Byens besværlige Bestillinger, som, efter Øvrighedens Anordning, er bleven ham paalagt, priseligen haver forestaaet“.) Haabet skuffede ham heller ikke. Thi han brugte Tid og Lejlighed med „Forstand og Omhyggelighed“ og blev en rig Mand. $\frac{19}{12}$ 1636 (1637?) aflagde han sin Borgerskabsed, og allerede $\frac{20}{4}$ 1641 forordnede Niels Trolle til Trolholm ham til til Raadmand. Han synes dog atter at have afgivet denne Bestilling; saaledes maa vi i det mindste opfatte følgende Sætning: Da Christian IV d. $\frac{31}{5}$ 1646 havde afskaffet „Faste-lavnsborgmestrene“ i Køge, var Chr. C. Schöller en af dem som næstfølgende $\frac{4}{6}$ af Oluf Brockenhuus „forordnedes at betjene Raadmands Bestilling“ som hidtil.²⁾ Paa Valgrigs-

*) Naar A. Petersen (S. 21) siger, at under den store Ildebrand i Køge $\frac{10}{6}$ 1633 nedbrændte iblandt andet Christen Caspersen Schöllers Gaard i Vestergade, er Meningen sagtens den, at den Gaard brændte, som siden blev C. C. Sch.s — ²⁾ A. Petersen: Aktstykker S. 77—78.

dagen 1648 var han en af de fire, som paa Køges Vegne valgte Frederik III til Konge.³⁾ ^{28/10} 1654 aflagde han Borgmestereden for Aksel Urup til Belteberg. „Imidlertid er han og bleven brugt udi adskillige kgl. Kommissioner, hvorudi han ej alene haver ladet se sin Fornuft og Forfarenhed, men og udi alt sin allerunderdanigste Troskab.“ ^{4/} 1661 blev han tillige med Oluf Rosenkrantz til Egholm, Christian Daa til Ravnstrup og Borgemester Herman Schröder i Roskilde valgt til Kommissær i Kaj Lykkes Bo og gjorde som saadan Indførsel paa Gisselfeld.⁴⁾ ^{2/} 1670 aflagde han sin Ed som Assessor i Højesteret, men vedblev desuagtet at bo i Køge, og ^{7/} samme Aar fik han ny Konfirmation paa sin Borgmesterbestalling.⁵⁾ — Da der 1677 atter udskreves Krigsstyr, sattes han efter sin Formue i 1ste Klasse, som daglig maatte svare 2 Rdl. Men samme Aar gjorde han en Forretningsrejse til København, og under denne blev han 5. Febr. syg. Man tilkaldte straks den berømte Oluf Borch som Læge, og d. 9. gav Stiftsprovst Bornemann ham den hellige Nadver. Søndag Morgen tog han Afsked med sine Børn og Børnebørn og med alle sine Venner „nærværende og fraværende“, og samme Middag, d. 10. Febr. 1677, hensov han, „fuld af Tro og Trøst.“ Ved sin Død betænkte han de fattige i Køge med 300 Sld., Kirken med 300 og Skolen med 300. — Foreløbig blev hans Lig d. ^{22/3} med et stort Følge indsat i Fruekirke. Stiftsprovst Bornemann (siden Biskop først i Aalborg, saa i Sælland) holdt en Ligtale over ham, der, trykt, udgør XIV og 319 Sider, hvortil endnu kommer Universitetsrektor Schletters latinske Program (20 Sider) samt ti danske og latinske Digte (21 Sider), blandt hvis Forfattere vi skal nævne: Dr. Hans Bagger (siden Sællands Biskop), Professor T. Bartholin, Thomas Kingo, Oluf Borch, Mag. (senere Stiftsprovst) J. A. Bornemann og Mag. (senere Biskop i Trondhjem) Peder Krog, denne sidstes baade paa syrisk, arabisk og Latin. — Senere førtes hans Lig til det af ham selv byggede Slægtskapel ved Køge Kirke, hvor allerede

³⁾ Aktst. udg. af Fyens St. I. S., S. 16. — ⁴⁾ O. F. C. Rasmussen: Gisselfeld S. 99. — ⁵⁾ Sæll. Reg. 1670 Fol. 209 Nr. 462.

hans Hustru hvilede, og her indsattes det d. $21/7$. Herhen bragtes ogsaa hans ældste Søn med Børn osv., men ved Kirkens Istandsættelse 1866—68 nedsænkedes alle Kisterne under Gulvet. I Vaabehuset hænger endnu et Epitafium over ham og hans Hustru med begge Billeder.

Hvad han udrettede paa Rigsdagen, skal vi ikke kunne sige, men han skal have været en af de første, hvem Nansen d. 5. Oktb. indviede i den store Plan om den forestaaende Omvæltning.⁶⁾ Upaatvivlelig har han været en meget dygtig Mand, og om hans praktiske Dygtighed vidner baade den Formue, han vandt, og de Stillinger, der betroedes ham. Af dem, som talte, skrev og sang ved hans Baare, fremhæves selvfølgelig med stærke Ord hans Godgørenhed, hans store Fromhed og mange andre Dyder. Som betegnende for hans og hans Samtids aandelige Udvikling skal vi endnu bemærke, at baade han og hans Søn Rasmus bevidnede $14/1$ 1674 den fuldstændige Paalidelighed af „Køge Huskors“.⁷⁾

Efter sin Fader arvede han (1661) adskilligt Odelsgods i Trøndelagen, men 1667 kläger han over, at Kommissærerne i hans Faders Bo uden hans Tilladelse har mageskiftet elleve Gaarde, som var tilfaldet ham. $29/8$ 1670 fik han imidlertid Konfirmation paa det Gods, som efter rigtig Likvidation af $28/2$ 1663 var tilfaldet ham efter Faderen.⁸⁾ Hertil skal vi føje: $27/6$ 1663 udgik Missive, at Borgmester C. C. Sch. maa bekomme et tusinde af de Palisader, der er blevet liggende i Køge, medens de andre Borgmestre og Raadmænd ssteds. maa faa de tiloversblivende.⁹⁾ $20/5$ 1667 Missive ang. Udlæg til C. C. Sch. og Hacke Lauritzen af Kbhvn. hos Christen Daa til Ravnstrup.¹⁰⁾ $11/9$ 1668 Ordre til Magistraten i Køge, at den skal tilholde Hans Sørensen (som alt for sine Gerninger er dømt af Højesteret) at stille Borgen eller selv Borgen at være for hans ærerørige Skældsord mod C. C. Sch.¹¹⁾ $26/10$ 1669 Missive til Kammerkollegiet ang. Skøde paa en Gaard kaldet Lossen i Melhus Præste-

⁶⁾ Spittler S. 94. — ⁷⁾ A. Petersen S. 55. — ⁸⁾ Pers. Tidss. II, 5 S. 228. — ⁹⁾ Sæll. Tegn. 1663 Nr. 256 Fol. 527. — ¹⁰⁾ Sæll. Tegn. 1667 Nr. 318 Fol. 128. — ¹¹⁾ Sæll. Tegn. 1668 Nr. 701—02 Fol. 524.

gæld (Guldals Fogderi), der skal skyldte 2½ Øre Leje med Bygsel udi 4 Øre;¹²⁾ Skødet udstedt ^{31/10} 1668.

Med sin Hustru Ane Rasmusdatter, der døde efter en fleraarig Skørbug, havde han to Døtre og to Sønner. Begge Døtrene døde i den unge Alder; den ældste, som var i Huset hos sine Bedsteforældre, druknede i Trondhjemsfjorden, da hun vilde sejle til Lade, som var hendes Farfaders Avlsgaard, og et Stormvejr kastede Baaden om. Sønnerne var: Rasmus Schöller (f. ^{3/2} 1639, Raadmand i Køge ^{31/12} 1664, Borgmester ^{12/4} 1671 til ^{3/10} 1682, Vicelandsdommer i Sælland ^{8/6} 1678, virkel. Landsdommer 1684, Kancelliraad 1685, † i Kbhvn. ^{22/11} 1690) og Casper Schöller (f. ^{6/7} 1644, Kancellisekretær ^{1/1} 1674, Gehejmehogholder ^{26/4} 1676, Kammersekretær ^{22/6} 1678, Kancelliraad ^{29/8} 1680, reviderede sammen med Mathias Moth norske Lov 1681—87, Etatsraad ^{6/5} 84, hvid Ridder ^{26/4} 95, udtraadte af Kancelliet ^{31/8} 99, Gehejmerraad 1704, Justitiarius i Højesteret ^{10/8} 1705, † ^{29/12} 1719, ejede dengang foruden Strøgods et samlet Gods paa 1400 Tdr. Htk.). Begge Brødrene adledes ^{20/8} 1679, men deres mandlige Afkom uddøde med Caspers Sønesønssøn, der var Underofficer i Vestindien. Hvad der nu er tilbage af Schöllere, nedstammer fra C. C. Sch.s yngste Broder, Vicelagmand Christopher Schöller til Gølmø (f. 1630, † 1681).

Ditlev Bertram,

^{2den} Rigsdagsmand for Køge, kaldes i L.: Bartram og i P.: Bertrum, deltog ifølge P. V. og R. i alle Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender, var tilsagt til Arvehyl-lingen og underskrev baade H. T. og E.

Ifølge Spittler¹⁾ var han en af dem, som allerede d. 5te Oktbr. blev indviede i Planen om Tronens Arvelighed.

¹²⁾ Sæll. Miss. Nr. 814, Fol. 557.

¹⁾ „Gesch. d. dän. Revol.“ S. 95.

Han synes at have været af hollandsk Byrd. Blev Borgmester i Køge 1657, ejede en Gaard paa Torvet, imellem Kirkestræde og Nørregade.²⁾ Da Borgereskabet, efter Slotsherrens Brev, d. $31/1$ 1644 var forsamlet paa Raadstuen for at erklære „hvad de ville godvilligen forstrække“ Kongen af „Guld, Sølv eller Penge til Landsens Tarv“ (der lovedes i Køge 1304 Lod 3 Kvintin Sølv), var Ditlev Bertram ikke med;³⁾ han har da sagtens endnu ikke været Borger. I August 1658 var der Udskrivning af Bohave, Sølv, Linned, Tømmer osv., og da maatte Borgm. D. Bertram sende Hofbageren 26. Tdr. „prydzt“ Rug i tre Leveringer til fem Daler og $10\frac{1}{2}$ Tdr. lollandsk Hvede til 6 Daler.⁴⁾ Under Svenskekrigen paalagde Carl Gustaf Køge By adskillige Skatter, saaledes $4/4$ 1660 til nogle svenske Regimenters Remontering en Skat paa hundrede Rdl.; ved denne Lejlighed blev Ditlev Bertram sat til 35 Rdl., som Nr. 7 af de højest beskattede.⁵⁾ $2/8$ 1660 fik han Brev, at han maa forskaffe de Pramme og Sække, som herefter ved Byen til Kornes og andre Varers Udførsel kunde behøves.⁶⁾

Han døde allerede $28/6$ 1661 og jordedes $5/7$ i Kirken. D. $24/2$ 1656 havde han i Køge haft Bryllup med Barbara Enevoldsdatter Brochmand (f. 1637, † $17/1$ 1673), en Datter af Borgmester Enevold Rasmussen Brochmand (f. $23/2$ 1593, jd. $19/10$ 1653) og Margrete Rasmusdatter (f. i Køge $23/5$ 1598, jd. $30/6$ 1648), altsaa en Broderdatter af Sællands berømte Biskop Jesper R. Brochmand. $1/2$ 1662 forpligtede hun sig til „efter hendes sal. Mands derpaa udgiven Handskrift, dat. $11/6$ 1657 at betale Rasmus Olsen i Aashøj 500 Rdl. in specie til $11/6$ 1663 og pantsatte ham derfor adskillige Huse med Haver, Løsøre osv.⁷⁾ $17/2$ 1662 tog hun Tingsvidne for, hvad der „i den første Krigstid . . . , som var 1658 i Febr.“ er borttaget af „Maren Hindrichsdatters“ Gods, for hvem Ditlev Bertram dengang var Formynder.⁸⁾ Med hende havde D. B. følgende fire Børn: 1) Margrete Bertram (dt. $2/1$ 1657, levede endnu $4/6$ 1695 i Saks København efter $9/2$ s. A.

²⁾ A. Petersen: Køge Byes Hist. S. 42. — ³⁾ A. Petersen: II, 72—74.

⁴⁾ Smstd. S. 116. — ⁵⁾ Smstd. 118. — ⁶⁾ Sæll. Reg. 1660 Nr. 168. —

⁷⁾ A. Petersen II S. 95—97. — ⁸⁾ Smst. II S. 102—3.

at have solgt Berritsgaard. * 1677 Enkemanden Claus Mohr, en Tysker, der var Handelsmand i Køge, men ved Højesteretsdom af $\frac{4}{7}$ 1681 forvistes fra Sælland, hvorefter han forpagtede Berritsgaard, Krenkerup, Rosenlund og Nørregaard, men døde $\frac{1}{9}$ 1694.⁹⁾ 2) Carl Bertram, der vistnok døde som Barn. 3) Maren Bertram (dt. $\frac{2}{10}$ 1659, jd. $\frac{28}{4}$ 1691, * Peder Sørensen Friberg i Kbhvn., jd. $\frac{19}{8}$ 1724). 4) Enevold Bertram, som 1693 var Prokurator i Kbhvn. Maren og Enevold samt Klædekræmmer Johan Dauw i Kbhvn., som var gift med deres Søskendebarn Alhed Hansd. Kaalund, solgte $\frac{1}{9}$ 1688 Fædrenegaarden i Køge til Svogeren Claus Mohr for 700 Rdl.¹⁰⁾

Ditlev Bertrams Enke ægtede $\frac{25}{11}$ 1668 Enkemanden Peder Christensen Skivholm (f. $\frac{13}{1}$ 1612, Sognekapellan i Køge og Ølsemagle 1637, jd. $\frac{27}{6}$ 1671), og efter hans Død ægtede hun $\frac{19}{6}$ 1672 hans Eftermand, Mads eller Mathias Hansen (jd. $\frac{6}{6}$ 1690).

Storehedinge.

Tileman Knudsen,

Rigsdagsmand for Storehedinge, er oversprungen af P. V., L. P., U. og R., kaldes af L. „Tillemand Knudsen, Borger“, af P. „Raadmand Tillemand Knudsen“, af Rh. „Thilemand Knudsen, Borgm. [?], blev tilsagt til Arvehyldingen og underskrev H. T. som Thileman Knudszøn“, men findes ikke under E.

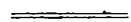
Han nævnes flere Gange i Storehedinge Kirkebog som Fadder, saaledes $\frac{16}{4}$ 1655 „Tilleman Knudszøn“ sammen med „Birgitte Borgmesters“, der dog næppe har været hans Hustru; $\frac{21}{4}$ 1661 nævnes „Tilemands Stadsmø, Cidse!“,

⁹⁾ Se om ham smstd. S. 40—43. — ¹⁰⁾ Smstd. S. 42.

og $^{12}/_{12}$ 1666 „begravedes Tileman Knudsøn, 59 Aar gl.“ — Han kaldes hverken Borger eller Raadmand, men har sandsynlig været begge Dele. Endvidere findes Navnet „Tillemands Boder“, hvoraf maaske kan sluttes, at han har ejet en Del af Byen, eller at den er opkaldt efter ham som en stor Borger. Mulig har han givet disse Boder til Byen, og de fik da helt selvfølgelig hans Navn.

$^{7}/_{12}$ 1649 fik „Raadmand Tillemand Knudsen“ Konfirmation paa tvende Fæstebreve, hvorefter Sivert Urne overdrog ham og Hustru Anne Munck Havnelev Sogns og Lillehedinge Kirketiender.¹⁾

Storehedinge blev allerede $^{10}/_{8}$ 1658 besat af Svenskerne og maatte dølge allehaande drøje Udskrivninger lige til $^{14}/_{7}$ 1660, „hvorved denne lille og fattige By bragtes til Bettelstaven“; men, naar der endvidere (efter Weinwich) tilføjes, at denne forarmede Tilstand maa have været Grunden til, at Storehedinge ikke sendte nogen Deputeret til Arvehyldingen og var den eneste af alle Landets Købstæder, som ikke deltog i denne,²⁾ fremgaar det af ovenstaaende, at denne Bemærkning er urigtig.

Præstø.

Laurits Skytte,

Rigsdagsmand for Præstø, kaldes af L. „Schjøtte“, af L. P. „Skyt“, af Rh. „Skøtte“, af P. „Schøth“, men i alle de andre Kilder „Skytte“, og saaledes underskriver han sig ogsaa selv. Ifølge P. V. og R. deltog han i Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender; han blev ogsaa tilsagt til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

¹⁾ Sæll. Reg. 1649 Fol. 238—39. — ²⁾ Brasch: Vemmetofte I, 206—11.

Et Vidnesbyrd af $\frac{29}{4}$, 1661 har Underskriften „vi Borgmester og Raad i Præstø: Christopher Perszen, Niels Jørgenzen, Jørgen Erlandtzen.¹⁾ Det synes da, at L. Skytte hverken i den ene eller anden Egenskab har haft Sæde i Magistraten, hvis han ikke allerede da skulde være udtraadt af den, eller maaske være død, eller af hvilken som helst anden Grund ikke være kommen til at underskrive.

En „Henning Schötte“ ejede 1661 en Gaard i Præstø²⁾; maaske hans Broder?

I Præstø Kirke findes en Ligsten med Indskrift: Herunder hviler erlig og velact Mand Hemming Andersen Skiøtte, barnefødt paa Møen i Stege og Borger her i Præstøe, som døde Anno 1636 den 24. October i hans Alders 66 Aar med hans kiere Hvstrv, erlig og gudfryctig Qvinde Margrethe Michelsdaatter, barnfødt i Lante Mechelborg, som døde Anno 1650 den 4. Maii i hinded Alders 64*) Aar. I Rygstødet i en Stol i Kirken er udskaaret: Denne Stoel hører Hemming Andersøn Skytte til. Maaske har vi her Laurits Skyttes Fader og Moder?

En Peder Lauridsen Skytte i Roskilde fik $\frac{15}{2}$, 1699 Bevilling til at sætte Bækken for Kirkedøren. Maaske har vi i ham en Søn af Rigsdagsmanden.

Ellers ved vi aldeles intet om denne.

=====

Stege.

Mads Hansen,

Rigsdagsmand for Stege, er oversprungen af L., men findes i alle vore andre Kilder; deltog ifølge P. V. og R. i alle Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender,

¹⁾ Sev. Kjær: Gjøgehøvdingen Svend Poulsen S. 196. — ²⁾ Smsts. S. 208. — *) Sekstallet meget utydeligt og ikke ganske sikkert.

tilsagdes til Arvehyldingen (naar han her kaldes Borgemester Madz Madsen, er det en Fejlskrift), underskrev baade H. T. og E.

Mads Hansen mødte 1648 paa Valgrigsdagen paa Stege Bys Vegne og underskrev $^{19}/_4$ Frederik III's Valg¹⁾. — Da han 1660 vendte hjem fra Rigsdagen, vilde Byens Borgere ikke godtgøre ham „hans Udlæg som Byens delegerede“, saa han maatte klage til Regeringen, der $^{14}/_8$ 1661 sendte Ordre til Magistraten i Stege, „at hannem ligesom andre af vore Undersaatter, som i lige Maade paa menige Borger-skabs Vegne have gjort Rejse og Bekostning, af menige Borger-skab tilbørlig betales“. ²⁾ Da Elmelundsgaard saa vel som Stege Ladegaards Bygninger i Carl Gustafs Fejdetid var blevet meget fordærvede, og Laderne saa vel som Fæhusene paa begge Steder aldeles ruinerede, blev Christian Baldtzersen, Landsdommer paa Møen, og Borgmester Mads Hansen i Stege ved Fr. III's Brev af $^{21}/_{11}$ 1661 befalede personligen at besigtige disse Bygninger og ved behørig Haandværksfolk taksere og Overslag gøre, hvad deres Reparation kunde koste“. ³⁾ $^{26}/_1$ 1664 indstævnedes Landsdommer Peder Hegelund paa Møen en Dom mellem ham paa den ene Side og Borgmester Mads Hansen, Raadmand Peder Christensen og Byfoged Jens Hage i Stege paa den anden Side, hvorved de tre Mænd befriedes for at efterkomme en Højesteretsdom af $^{27}/_6$ 1663, der tilfandt dem ved rigtig Registrering at skaffe tilstede sal. Ludvig Hansens efterladte Bo, som de over tre Aar før sidste svenske Krig uden Adkomst havde bemægtiget sig. $^{21}/_6$ dømte Højesteret: Efterdi denne Sag efter sidste Højesteretsdoms Intuition ikke er kommen til Endelighed, mens til vidtløftig Proces udslaget, idet paany og uden Fundament disputeres den Medfart, som med afgangne L. H.s Bo derudi efter klar Bevislighed statueres imod Landsloven at være sket, er til Sagens endelige Determination herpaa for Retten afsagt, at Borgm. M. H., Raadmand P. C. og Byfoged J. H., hvilke sig i forberørte Maade med afgangne L. H.s Bo haver befattet,

¹⁾ Aktst. udg. af Fyns lit. Selsk. S. 16. — ²⁾ Sæll. Miss. 1661 Nr. 463. — ³⁾ J. Paludan: Beskrivelse over Møen I, 391.

bør Peder Andersen Hegelund de ham tilkommende 500 Sldl. Kapital at kontentere, dernæst hans Søster Anne Andersdatter, afgangne L. H.s Efterleverske, for erlidte Skade og Omkostning at give 300 Sldl., endelig at betale alle de andre Kreditorer, hvis lovlige Krav de efter afg. L. H. kunde have og i rette Tid er fordret, saaledes som de bedst med dennem kunde akkordere, hvormed Sagen paa alle Sider bør aldeles ophæves.⁴⁾ ^{27/3} 1666 udgik Ordre til Jørgen Reedtz at lade Borgm. i Stege Mads Hansen suspendere paa Grund af en Klage fra „samplige Borgherskab“ i Stege. Klagen gik ud paa, at Borgm. har vist Vilkaarlighed og urigtig Omgang ved Kopskattens og flere andre Skatters samt Havnepengenes Oppebørsel og Forvaltning m. v.⁵⁾ Hvordan Suspensionen endte, om med Frifindelse eller Dom, ved vi ikke.

Skønt Stege Kirkebøger gaar tilbage til 1661, findes der i dem aldeles intet om denne Mand eller hans Slægt, og hverken Ligsten eller Epitafier giver nogensomhelst Oplysning, saa han synes næsten at maatte have boet paa Landet; men hverken i Kjeldby, Borre, Magleby eller Damsbolte er der noget at finde om ham. Maaske er han flyttet bort fra Møen og død et andet Sted.

Vordingborg.

Anders Koch,

Rigsdagsmand for Vordingborg, nævnes i alle vore Kilder og kaldes af L. og Rh. „Raadmand“, deltog ifølge R. i alle Gejstlighedens og Borgherskabets Fællesandragender; blev tilsagt til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

⁴⁾ Stævnebog 1664 Fol. 58; jfr. Mads Hansens Kontrastævning ^{28/4} 1664 Fol. 155. — ⁵⁾ Sæll. Miss. 1666 Nr. 174; som Indlæg findes Kopi af Klagen, dagt. ^{18/2} 1666.

⁹/₇ 1661 fik Magistraten i Vordingborg Ordre at tilholde Jacob Rasmussen Sadelmager at stille „Anders Koch, Borgmester i Vordingborg,“ nøjagtig Kaution eller og selv Borgen at blive.¹⁾ Koch havde i sin Supplik af ⁹/₇ klaget over, „hvorledes jeg og min ganske Slægt og Afkom med des paarørende ganske Familie af [Sadelmageren] er skældt for en Rakkersøn og mine Brødre for Tyve uden al Aarsag;“ og da „stor Tvivl haves, at Æreskænderen til Sagens Uddrag skulde blive tilstede“, havde han bedt om, at „der maa stilles Borgen for Sadelmagerens Tilstedeværelse.“

Ellers ved vi aldeles intet om ham; det skulde da være, at han, hvad ikke er usandsynligt, var den samme Mand som den „Andreas Koch“ i Vordingborg, der ³/₄ 1649 ved et aabent Brev fik Bevilling til at begive sig i Ægteskab med et Kvindfolk, som han haver besøvet, efter at han ved Kapitels Dom er bleven skilt fra sin Hustru, dog at han skal give tyve Rdl. til Vartov Hospital.²⁾

Næstved.

Peder Sejersen,

Rigsdagsmand for Næstved, findes i alle vore Kilder og deltog ifølge R. i alle Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender;*) han tilsagdes ogsaa til Arvehyldingen og underskrev saavel H. T. som E.

Hvornaar han blev Borgmester i Næstved, ved vi ikke (senest dog 1660), men fra ⁹/₄ 1662 og til sin Død nævnes han stadig som 1ste Borgm. (ved Siden af Zacharias Hansen og Jørgen Eggerts), og ³⁰/₁ 1671 fik han paany kgl. Kon-

¹⁾ Sæll. Miss. 1661 Nr. 381. — ²⁾ Sæll. Reg. 1648—80 Fol. 162.

*) R., som S. 67, 83 og 101 har hans rette Navn, kalder ham S. 76 „Peder Svendsen“.

firmation paa sin Bestilling.¹⁾ ²²/₂ 1644 afsagdes Dom mellem Byfoged Henning Knudsen paa den ene Side og Casper Detmarsen med Peder Sejersens paa den anden, ang. en anden Persons resterende Husleje, hvilken kendtes de to sidste følgagtig.²⁾ — ²⁵/₄ 1668 stævner Peder Sejersens og Raadmand Hans Horneman i Næstved Landsdommerne i Sælland for deres Frikendelse af Præsten Anders Frederik[sen Klyn] i Kvislemark for Rente af 200 Rdl. efter hans sl. Faders udgivne Obligation, og ved Højesteretsdom af ¹⁶/₆ 1668 tilkendtes dem Renten.³⁾ (Faderen, Frederik A. Klyn var allerede død 1657).⁴⁾

Der findes en smuk gullandsk Ligsten oppe i St. Peders Kirkes Kor. Paa denne findes først en Afbildning af Jerusalem med to Skriftkloge overfor Frelseren, dernæst i moderne tydelige Skriftræk de to Skriftsprog Math. 3,⁹ og Joh. 5,²¹ og nedenunder: her vnder hafuer erlige wis og velfornemme Mand Peder Seiersøn Borgemester i Nestved ladet sin elskelig kiere Hustru salig Karen Jørgensd. begrauead som Gud kalled fra hannem den 29. Octob. 1652 i hindes Alders 35te Aar efter at de hafde leued et erligt og kierligt Ecteskab sammen 17 Aar og 5 Uger. Han agter om det er Guds Villie her at huile og døde han anno 16— og her begrafuet den —“. Mellem jordede findes der i Kirkebogen 1652 d. 4. Novemb. i Choret i S. Ped.s Kirche Borgmester Ped. Seiersøns Hustru Karen Jørgensdaatter 34 Aar gammel*) og 14de Sept. 1674 Bm. Peder Seiersøn i St. Peders Kirke. Af deres Børn nævner Kirkebogen følgende: 1) Anno 1636 Dom. 10 Trin. [o. 21. Aug.] døbt Peder Siersens Datter, kaldet Mariche, hendes Mormoder bar hende; begr. 25. Aug. 1644 i St. Peders Kirke. 2) 1637, die Michaelis [døbt] Sophie (?); 3) Anno 1642 die 7. Trin. [o. 24. Juli] døbt Peder Siersens Søn, kaldet Jørgen; 4) 1648 Dom. 24. Trin. [o. 12. Novbr.] døbt Peder Siersens Datter Mariche; begr. 21. Septbr. 1656.

¹⁾ Sæll. Reg. 1671 Nr. 34. — ²⁾ Næstved Raadstuebog for 1644. —

³⁾ Stævnebog 1668 Fol. 194, Dombog Fol. 12. — ⁴⁾ Wiberg II, 270. — *) I Aarene 1645—52 nævnes hun ti Gange som Fadder, sidste Gang ⁷/₆ 1652. Hun og P. S. ægteviedes i St. Peders Kirke 1635 Dom 18. Trin. [o. 27. Septbr.]

Blandt Ægtefolk findes senere, men meget utydeligt: 1656 Dom. 3. Adv. [c. 14. Decb.] Peither Siers (?) og Margrethe Malers (?) Datter samt 1665 d.nica misericordias dei [c. 9. April] H. Peder Seiersøn (?) og Sophie Christensd. Mulig har Borgm. Peder Seiersen været gift 2 Gange senere. For hans eventuelle (?) Hustruer Nr. 2. og 3 findes der tilsyneladende ingen Begravelsesdage optegnet.

Skelskør.

Anders Mogensen,

1ste Rigsdagsmand for Skelskør, nævnes kun af L. og Rh., men er oversprungen af alle de andre; blev heller ikke tilstilt Arvehyldingen og underskrev ikke H. T.; har altsaa rimeligvis kun sjældnen og i de første Dage givet Møde paa Rigsdagen; underskrev (i Hjemmet) Arveenevoldsakten.

^{17/12} 1655 fik Borgmester Anders Mogensen sammen med Raadmand Morten Pedersen „indtil videre“ Konfirmation paa Maltaksisen i Skelskør.¹⁾ ^{16/9} 1663 fik Vald. Daa og Hans Basse til Lystager Ordre til efter udstedt Landstingsdom at gøre Anders Mogensen Udlæg hos Jacob Grubbe til Espegaard, der skal være ham paa umyndiges Vegne en Kapital skyldig, hvorfor Pant er ham givet.²⁾ ^{17/7} 1668 blev Anders Mogensen Medlem af det Kommissorium, som nedattes i en Sag mellem Borgmesteren i Korsør Casper Brand og flere. ^{26/9} 1682 udstedtes der Kommissorium i Anledning af det Skifte, som Johanne Andersdatter og Anna Marie Andersdatter (afgangne Anders Hansens Efterleverske) har begæret efter deres Fader, Borgmester Anders Mogensen.⁴⁾ Forinden maa han altsaa være død, det synes som Enke-

¹⁾ Sæll. Reg. 1655 Fol. 719. — ²⁾ Sæll. Miss. 1663 Nr. 433. — ⁴⁾ Sæll. Miss. 1682 Nr. 295.

mand, da hans Hustru ikke nævnes. Paa et Møde i hans Dødsbo ^{26/1} 1683 beklagede Fattigforstanderen „højlig, at de fattiges Indkomster hidindtil ej haver været af den Rigtighed, som ske burde“, men i Boet skal der findes adskillige Breve og Oplysninger, som de ønskede, at man vilde meddele dem, „med hvilken Begæring Arvingerne og gerne var tilfreds, paa det Sandhed maa komme for Lyset“. ⁵⁾ Der har da næppe været meget i den, som kunde skæmme den afdøde, og vi kan heller intet saadant opdage i de tolv meddelte Aktstykker. Friis Edvardsen siger: „Efter Soverainiteten Anno 1662 findes Anders Mogensen at være Borgmester, hvor længe han var før vides ikke“ [som vi har set, var han det allerede 1655] . . ., men dette vide vi, han var og blev øverst [tilsidst eneste] Borgmester til sin Dødsdag 1682 . . . straks efter at den kgl. Forordning [af ^{20/12} 1682] om Magistratens Reduktion var indløben(?). ⁶⁾ Friis omtaler hans „tvende Haver, hvoraf gik Jordskyld 3 Sldl., men hvilke paa Skiftet [^{26/1} 1683] er forvekslede [o. mageskiftede] med Præstejord, og en Ager paa fem Skæpper saad gl. Maal, ⁷⁾ samt adskillige Jordstykker, som han 1669 ejede i Møllemarken og andensteds. ⁸⁾ Han kalder ham „en formuende og suffisant Mand“ ⁹⁾ og fortæller, at han „gav til Kirken i sit yderste uden Fundats Kirkens mellemste Vænge“, men Arvingerne fuldførte hans Villie paa Skiftet efter hans Død. ¹⁰⁾ Han kalder ham „en brav, ærlig og retsindig Mand, der i sit Embede og de besværlige Krigstider havde gaaet mange Vanskeligheder igennem og med Ære og en god Samvittighed kunde lægge sine Ben i Graven“. ¹¹⁾

⁵⁾ Friis Edvardsen: Schielschiør Kiøbstad S. 577. — ⁶⁾ Smstd. S. 132, 34.
 — ⁷⁾ Smstd. S. 214. — ⁸⁾ Smstd. S. 571—76, jfr. 580. — ⁹⁾ Smstd. S. 228.
 — ¹⁰⁾ Smstd. S. 213, jfr. S. 277. — ¹¹⁾ Smstd. S. 136.

Morten Pedersen,

2^{den} Rigsdagsmand for Skelskør, findes i alle vore Kilder, underskrev ifølge P. V. og R. Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender af 25. Septbr., men intet af de følgende, heller ikke H. T. og blev ikke tilsagt til Arvehyldingen; har da sikkert tidlig forladt Rigsdagen; derimod underskrev han (i Hjemmet) E.

³⁴/₃ 1647 underskrev han som Vidne forrige Borger Mads Thomesens Legat paa 50 Sldl. til „Skelskørs fattige vedtørfte Skolebørn“ og ligeledes ³⁹/₉ 1649 Borger Niels Hansens Legat paa 20 Sldl. til samme Brug.¹⁾ Han var ³³/₅ 1649 en af de elleve af Byens „fornemste Borgere, som paa samtlige Borgerskabets Vegne“, da „vi hannem udi denne Menighed ikke gerne ville ombære“, lovede Kapellanen Mourits Sørensen „en særdeles Offerdag af os, vore Hustruer, Børn og Tyende“ hvert Aars Mikkelsdag efter Froprædiken, naar han vilde undlade at modtage det bedre Embede, til hvilket han var udset.²⁾ Hensigten naaede de da ogsaa. — Sammen med Borgm. Anders Mogensen fik han ¹⁷/₁₂ 1655 Konfirmation paa Maltaksisen i Skelskør og var allerede dengang Raadmand;³⁾ han var det endnu ⁶/₆ 1662.⁴⁾ Peder Christensen, Skipper og Fattigforstander, og Peder Lauesen, Skipper og Kæmner, tilskødede ¹⁴/₁₀ 1661 „ærlig og velforstandige Mand Morten Pedersen, Raadmand i Skelskør, hans Hustru, Børn og Arvinger“ en Del af Spegerborg Vænge „med Agerland, Engbund, Fiskevand og Fægang, vaadt og tørt, intet undertagendis i nogen Maade“. ⁵⁾ ²⁶/₄ 1669 indstævnedes han Kommissærerne Knud Grubbes og Jørgen Arenfelds Indførselsforretning i Jochum Fred. Pentz's Gods til Konfirmation, eftersom den paa rigtige Dokumenter beror.⁶⁾

Han synes død inden 1681, da Friis i dette Aar kalder C. P. Lessøe, som næste Aar afgik, for Byens sidste Raadmand.⁷⁾ Som vi har set, var han gift og havde Børn.

¹⁾ Friis Edvardsen S. 442, 445. — ²⁾ Smstd. Side 560—61, jfr. Wiberg III, 83. — ³⁾ Sæll. Reg. 1655 Fol. 719. — ⁴⁾ Friis Edvardsen, S. 138. — ⁵⁾ Smstd. S. 514—16. — ⁶⁾ Stævnebog 1669 Fol. 184; ingen Dom tilføjet. ⁷⁾ Friis Edvardsen S. 138.

Korsør.

Caspar Christensen Brand,

Rigsdagsmand for Korsør, nævnes kun af L. og Rh. (af dem begge kaldt Brandt), men i ingen af vore andre Kilder, som dog heller ikke har nogen anden Rigsdagsmand for Korsør; blev ikke tilsagt til Arvehyldingen og underskrev ikke H. T. (har da sagtens kun givet Møde i Rigsdagens første Dage); derimod underskrev han E., som jo ombæres i Hjemmene.

Casper Brand, Broder til den Anders Christensen Brand, der 1621—61 var Præst i Nordborg paa Als (f. i Brande 1592, † 1670, Forfatter af Salmen: „I Verden er ingen Sorg saa stor“) og Søn af Bonden Christen Andersen og Maren Jeppestatter,¹⁾ var født $\frac{6}{11}$ 1607, har formodentlig tidlig givet sig paa Skriverstue hos Herremænd; i en Aarrække maa han antages at have tjent som Skriver eller Regnskabsfører hos Lensmanden paa Korsør Slot; allerede 1640 nævnes han i Korsør, da han $\frac{14}{6}$ holdt Bryllup med den omtr. 53-aarige Enke Anne Povlsdatter; fra 1650 haves flere Skrivelser fra ham til Kancelliet angaaende Lensregnskabet. $\frac{30}{6}$ 1649 fik han med en anden Mand Forpagtning paa Aksisen i Korsør; omtr. 1651 udnævntes han til Borgmester i Korsør og $\frac{14}{3}$ 1661 fik han Bestalling som Ridefoged over Korsør Slot og Len²⁾ fra $\frac{1}{1}$ 1661 at regne; men sammesteds findes under Nr. 92 (jfr. Resolutionsprotokol 1a) Christen Carstensens Bestalling som „Skriver og Ridefoged over vores Slot og Len Korsør“ af $\frac{14}{6}$ 1661 fra samme Dag at regne. I Ekspeditionsprotokol 3 Nr. 804 findes dernæst følgende Ordre til Hugo Lützow af $\frac{17}{7}$ 1661: Eftersom Christen Carstensen for nogen kort Tid siden hos os vrangeliggen haver forhvervet vores kgl. Bestallingsbrev paa Skriver og Ridefogderiet over vores Slot og Len Korsør, og vi nu naadigst haver bevilget, at den forrige Ridefoged, Casper Brand, Borgmester sammesteds, ved hans Bestilling

¹⁾ Wiberg II, 450—51. - ²⁾ Rentekammerets Bestallingsbog 5a Nr. 112.

som tilforn skal forblive, saa er vores naadigste Villie og Befaling, at du bemeldte Christen Carstensen vores Bestallingsbrev stragsen igen affordrer og siden udi vores Skatkammer indskikker, saa at for^{ne} Caspar Brand samme hans Bestilling igen kunde tiltræde og den saaledes nyde og forvalte, som han hidtil gjort haver, saa og ret og forsvarligt være kan, hvorefter o. s. v.“ Endelig er i Protokollens Margin Christen Carstensens Bestalling d. $\frac{3}{9}$ 1661 ved en Bemærkning forandret til at lyde „paa Slotsskriveriet alene“. ³⁾

$\frac{20}{5}$ 1665 udstedtes Ordre om Udlæg for Caspar Brand hos Hospitalsforstander Mikkell Jensen i Slagelse for hans Gældsfordring. ⁴⁾ — $\frac{27}{6}$ 1668 konfirmeredes Testament mellem ham og hans Hustru. ⁵⁾ — $\frac{17}{7}$ 1668 nedsattes et Kommissorium af Borgmester Anders Mogensen i Skelskør m. fl. i en Sag mellem Borgm. Caspar Brand og Raadmand Hans Jørgensen af Korsør angaaende nogle Regnskabers Rigtighed. ⁶⁾ — $\frac{30}{9}$ 1670 fik han ny Konfirmation paa sin Bestilling som Borgmester. ⁷⁾ — Hans „Fordringsregister“ for 1667— $\frac{5}{6}$ 1671 indeholder Fortegnelse over en Del Prifortæring, som er udi adskillige „Dørchtog“ medgaaen udi Korsør etc. ⁸⁾ — 1671 afsluttedes endelig en langvarig Sag: Caspar Brand indstævnedes nemlig $\frac{23}{4}$ 1671 til Stadfæstelse Landstingsdommen mellem ham og Arvingerne efter den nysnævnte Hospitalsforstander i Slagelse, Mikkell Jensen: Efterdi C. Br. er ved en Højesterets anno 1668 ergangen Dom tilkendt at svare M. J. til de omtvistede 770 Tdr. Rug og 209 Tdr. 4 Skpr. Byg*) efter lovlig Proces, og udi den Rettergang, som siden den Tid er ført, for Landsdommeren er fremlagt og for denne Højesteret frembevises en fuldkommen Kvittering, dat. Korsør 13. Juni 1664, med hvis udtrykte Ord klarlig demonstreres, at C. Br. haver i alle Maader svaret og fyldestgjort M. J. for det, hans Arvinger efter merbemeldte Højesteretsdoms Formeldning søger hannem for, er herpaa for Retten (21. Juli 1671) afsagt, at Landsdomme-

³⁾ Bestallingsbog 5 a Nr. 92. — ⁴⁾ Sæll. Miss. 1665 Nr. 293. — ⁵⁾ Sæll. Reg. 1668 Nr. 198—99. — ⁶⁾ Sæll. Miss. 1668 Nr. 583. — ⁷⁾ Sæll. Reg. 1670 Nr. 514. — ⁸⁾ Afregninger o. s. v. til Kongen Lit. C. Nr. 15. — *) Dette Korn havde C. Br. oprindeligt købt af Christian Skeel i Aaret 1647.

rens Dom bør ved Magt at blive.⁹⁾ — ²⁹/₁ 1678 fik C. Br.'s Enke, Anna Povlsdatter, udnævnt Skiftekommissærer i sin afdøde Mands Bo.¹⁰⁾ — Hun jordedes ¹⁰/₆ 1678.

I Rigsarkivet findes adskillige velskrevne Forestillinger af ham, tildels indeholdende Forslag vedrørende Korsør Bys Opkomst, og Sognet omtaler ham som en dygtig og brav Mand, der under den svenske Fejde hjalp Byen ud over mange Besværligheder. Han var utvivlsom en velhavende Mand; to smukke Malmlysekroner skænkede han og hans Hustru Korsør Kirke, hvor ogsaa Ægteparrets Portrætter i Legemsstørrelse, malede paa et Lærred, hænger endnu.*) Af Ægteparrets Ansøgning (¹³/₆ 1668) om Confirmation paa Testamente ses, at de havde ingen Børn; fra deres Ægteskabs første Begyndelse har de hjulpet deres Arvinger paa begge Sider af yderste Formue og endnu dagligen hjælpe. Andetsteds fra vides, at Caspar Br. betalte for sin Brodersøn Christian i Sorø Skole, hvorfra han blev Student ²⁴/₄ 1662.¹¹⁾ Denne Brodersøn maa være Christian Andersen Brand, f. ⁴/₃ 1644, kaldet som sin Faders Medhjælp og Eftermand som Præst i Nordborg ¹³/₇ 1665, Provst 1682, † 1692. — Af 1ste Ægteskab havde Anne Povlsdatter i det mindste 1 Søn, som 1654 holdt Bryllup med Caspar Br.'s Søsterdatters Datter. I en Supplik, dat. Korsør 12. Decbr. 1677, fra Caspar Brands Efterleverske anfører hun, at hun er over 90 Aar gammel, og at han har været Borgmester over 25 Aar.

Slagelse.

Clemend Pedersen,

1ste Rigsdagsmand for Slagelse, findes i alle vore Kilder, underskrev ifølge P. V. og R. Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender af ²⁵/₉, ⁴/₁₀ og ⁸/₁₀, blev tilsagt til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

⁹⁾ Stævnebog 1671 Fol. 174, Dombog 1671 I, Fol. 391. — ¹⁰⁾ Sæll. Miss. 1678 Nr. 7. — ¹¹⁾ De er afbildede i Lunds danske malede Portrætter IX. 113. — ¹²⁾ Univ. Matr. I, 307.

^{16/11} 1642 udgik der Missive til Wenzel Rothkirch: Ifølge sit Andragende har Clemend Pedersen, „efter han Skriverstuen paa vort Slot Antvorskov havde kvitteret“, opholdt sig tre Aar i Slagelse; saa længe hans Regnskaber vare uklarerede, kunde han ej begære Borgerskab; han „haver dog, formedelst hannem der udi Byen blev tilladt at bruge nogen Handel og bekomme Jord udi Marken, givet Skat og udstaaet anden borgerlig og Byens Tynge“. Da han siden efter Regnskabernes Klarering har faaet Borgerskab, tilstaaes ham nu Frihed for Skat og al anden borgerlig og og Bys Tynge efter Forordningen.¹⁾ Han mødte for Slagelse paa Valgrigsdagen ^{17/4} 1648²⁾ og synes allerede dengang at have været Raadmand. — Han kaldes jævnlig „Clemend Pedersen Skriver“ og har da sagtens tillige været By- og Raadstueskriver,³⁾ hvis han ikke har faaet Skrivernavnet efter sin tidligere Stilling. — ^{20/7} 1653 udgik Brev til Wenzel Rothkirch og Achim v. Breda om at give Raadmand Cl. P. eller hans Fuldmægtig en Designation og Vurdering paa Jochum Bechs Lod i Arven efter dennes Frues Moder, afg. Fru Barbara Vittrup, som H. P. Klein har begæret, da han ved gode Mænds Dom — efter foregaaende af Kjeld Krag i Skaane afsagt Dom — er bleven indført for en Summa Penge i hvis Arv, Løsøre eller andet, som J. Bech kunde arve efter Fru B. Vittrup.⁴⁾ — ^{13/11} 1663 udnævntes der Kommisærer i en Sag mellem Cl. P. og Hans Baltzer Wadsen (o: Waltzen); ^{18/5} 1664 fik Lensmanden Hugo Lützwow Ordre til at lade en Dommer beskikke mellem de to nævnte Parter; men ^{8/8} 64 stævnedes Cl. P. til Underkendelse Oluf Brockenhuus for Dom mellem ham og H. B. W. med andet mere, og ^{7/3} 65 stævnedes H. B. W. ligeledes Landsdommeren for Dom mellem ham og Cl. P. angaaende H. B. W.'s Formands (o: Peder Kofoed i Slagelse) Patrimonium, som Cl. P. har været Værge for. Højesterets Dom af ^{19/6} 65 indeholder blandt andet: Efterdi Landsdommernes tvende udi denne Sag afsagte Domme ere grundede paa Billighed og de klareste og bedste Dokumenter, som af Parterne paa

¹⁾ Sæll. Tegn. 1642 Fol. 383. — ²⁾ Aktst. udg. af Fyens St.s lit. Selsk. S. 16. — ³⁾ F. R. Friis, Slagelse S. 44 og 51. — ⁴⁾ Sæll. Tegn. 1653 Fol. 565.

begge Sider befindes fremlagte at være, er herpaa for Retten afsagt, at de bør ved Magt at blive. Iøvrigt bør Cl. P. nyde sin Fordring hos H. B. W. Desuagtet udgik ^{15/}₉ 65 et nyt Kommissorium til en billig og retmæssig Tilendebri- bringelse af Sagen; og ^{39/}₁ 66 henvistes den til ny Foreta- gelse i Højesteret. Dens Udfald her kender vi dog ikke.⁵⁾ Men heller ikke hermed er den sluttet, eller den har dog bragt en Efterslet, thi ^{31/}₃ 74 fik Hugo Lützow atter Ordre til at beskikke „en i Dommers Sted“ (en Sættedommer) at dømme i en Sag mellem H. B. W. og Cl. P.'s Arvinger.⁶⁾ ^{35/}₄ 1668 stævner Cl. P. Landsdommerne i Sælland for en Afsigt og Kendelse mellem ham og Christoffer Graa angaa- ende Rentes Rente. Højesteretsdommen af ^{3/}₈ stadfæster Landsdommernes Afsigt.⁷⁾

Inden ^{31/}₃ 1674 maa altsaa Clemend Pedersen være død, men næppe heller længe forinden, skønt samme Dag fik Magistraten i Slagelse Ordre til uden Ophold at fremme Skiftet efter ham i Anledning af den Klage, som var ind- kommen fra hans Enke Anne. . . . Man har dog ikke skyndt sig altfor meget, thi over halvfjærde Aar senere, ^{39/}₁₁ 1677, fik Magistraten atter Ordre til straks at ende Skiftet.⁸⁾ Hvor vidt denne Ordre virkede bedre end den forrige, ved vi ikke.

Jens Knudsen Kønig,

2^{den} Rigsdagsmand for Slagelse, er glemt af P. V. og U., men findes hos alle de andre; deltog ifølge R. i Gejstlig- hedens og Borgerstandens Fællesandragender af 4., 8. og 30. Oktbr., tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

1654 den 10. Febr. trolovedes Jens Knudsen, Ridefoged paa Roskilde Bispegaard, og Anne Thorkildsdatter, sal. Erik

⁵⁾ Sæll. Miss. 1663 Nr. 513; Stævnebog 1664 Fol. 17 og 77 (Dom- bog Fol. 32); Sæll. Miss. 1664 Nr. 202, 1665 Nr. 469, 1666 Nr. 65. — ⁶⁾ Sæll. Miss. 1674 Nr. 131—32. — ⁷⁾ Stævnebog 1668 Fol. 183, Dombog Fol. 74. — ⁸⁾ Sæll. Miss. 1674 Nr. 131—32 og 1677 Nr. 227.

Knudsens (Efterleverske); de blev viiede den 26. Marts 1655.¹⁾ — ¹⁴/₇ 1655 konfirmeredes tvende Aktstykker, vedkommende Jens Knudsen (König), Indvaaner i Slagelse, og Hustru Anne Thorkildsdatter, (begge fra ²/₁ 1654), det ene: en Forening mellem Jens Knudsen, Ridefoged over Roskildegaaards Len, og hans Slægtninge (Moderen: Karen Rasmusdatter, sal. Knud Jensens paa Alrø; Broderen: Rasmus Knudsen ssteds, og Søsterens Mand: Bendix Fallentinsen, Borger i Horsens); det andet: en Forening mellem Anne Thorkildsdatter, sal. Erik Knudsens i Slagelse, og hendes Broder, Toldbetjent Søren Thorkildsen i Varde som eneste Arving.²⁾ — Fra ⁴/₉ 1656 til ⁷/₈ 1658 („da Svenskerne tog Landet“) var Jens Knudsen Tolder i Slagelse, men siden var han Raadmand ssteds.³⁾ ¹⁴/₅ 1658 stævner Jens Knudsen Landsdommer Jørgen Seefeld for en Dom af ¹⁸/₉ 1657, der havde stadfæstet Bythingsdommen i en Sag mellem Jens Knudsen og Kleinsmed Knud Ibsen, en Søstersøn af hans sal. Formand. Sagen forligtes, da Jens Knudsen gav Knud Ibsens Arvinger dennes Haandskrift paa 600 Sldl. uden Betaling, og desuden betalte dem 300 Sldl., som staar paa Rente hos ham, men som var Knud Ibsen arvelig tilfaldne. J. K. saaledes fri for al videre Tiltale.⁴⁾ — ¹/₁ 1661 fik Amtmand Lützwow Ordre til at tilholde Borgm. Chr. Nielsen at gøre rigtig Rede og Regnskab i Henhold. til Raadmand J. K.'s Andragende.⁵⁾ — ³⁰/₅ 1662 indstævnedede J. K. tre Landstingsdomme ham vedkommende.⁶⁾ — ¹⁹/₉ 1662 fik J. K. Oprejsning for en ikke i rette Tid indstævnet Bythingsdom angaaende en Gældsfordring⁷⁾ — ¹⁷/₃ 1664 fik han Konfirmation paa en Kontrakt i en Arvesag.⁸⁾ — ¹⁸/₉ 1665 fik Slagelse Magistrat Ordre at tilholde J. K. at efterkomme en Højesteretsdom af ⁶/₃ 1662.⁹⁾

I Slagelse var der en rig, ung Pige, Anne Andersdatter, hvis Midler adskillige af Byens Mænd havde under Værgemaal i hendes Umyndighed. Endelig blev hun forlovet og gift med den senere saa hæderlig bekendte Poul Nielsen

¹⁾ St. Mikkel's Sogns Kirkebog. — ²⁾ Sæll. Reg. 1655 Fol. 623 og 626. — ³⁾ Afregningsbog f. borg. Stand 1661 Fol. 201. — ⁴⁾ Stævnebog 1658 Fol. 196. — ⁵⁾ Sæll. Miss. 1661 Nr. 1. — ⁶⁾ Stævnebog 1662 Fol. 1. — ⁷⁾ Sæll. Reg. 1662 Nr. 158. — ⁸⁾ Sæll. Reg. 1664 Nr. 46. — ⁹⁾ Sæll. Miss. 1665 Nr. 473.

(Rosenpalm), men mindst i tre Aar maatte han strides med Værgerne, inden han kunde faa Hold i hendes Ejendom. I Septbr. 1668, seks Uger efter Bryllupet, fik Magistraten i Slagelse kgl. Befaling at tilholde alle dem, der hidindtil havde haft noget af hendes Formue under Værgemaal, uden noget Ophold at gøre Poul Nielsen Regnskab og fornøjelig Rigtighed. Dette har dog sikkert ikke været behageligt for adskillige; Raadmand Jens Knudsen, der alene havde 1333 Rdl. 2 Mrk. under sin Bestyrelse, hørte til disse. Thi snart efter fik Amtmanden, Hugo Lützow, Befaling til at sekvestrere hans Midler, indtil Poul Nielsen paa sin Hustrus Vegne var betalt.¹⁰⁾ — ¹²/₁₀ 1670 fik Jens Knudsen ny Konfirmation paa sin Bestilling som Raadmand¹¹⁾, og endnu ¹¹/₁ 1677 nævnes Jens Knudsen Raadmand i Slagelse [som Forlover] ved en Troloveelse.

Naar Jens Knudsen og Hustru døde, og om de havde Børn sammen, ved vi ikke. Men hans Hustru lagde en Ligsten over sin 1ste Mand, hvilken nu er opstillet inde i selve Kirken, ved Indgangsdøren, og paa den findes følgende Indskrift: „Her under hviler Erlig Viis oc Velfornemme Mand s: Erik Knudsøn, forrige Ridefoged paa Andtvorskof Slot og Raadmand udi Slagelse, som saligen hensof 1652 udi hans Alders 49 Aar med sin Kjere Hustru Erlig Dydig oc Gudfryctig Qvinde Anne Thorkildsdatter som levede med hannem 14 Aar oc hensof i Herren 16 . . udi hendes Alders . . Aar oc visseligen forvente glædelig Opstandelse.“ Endvidere opsatte hun et meget stort Epitafium af Sten, med fritstaaende Figurer i halv Legemstørrelse paa Siderne; i Midten er Erik Knudsen og Hustru afbildede. Det fandtes tidligere i Koret, men nu i det søndre Vaabenhus og har følgende Indskrift: „Gud til Ære og Christelig Amindelse ofver sin kjere oc sal. Hosbond den erlig og velfornemme Mand Erick Knudsøn Paa Sorøe Køcken Skrifver V Aar VI Maan: Paa Andtvorskof Slot III Aar Korn Maaler Samesteds Ridefoged XIV Aar oc Raadmand udi Slagelse VI Aar I Herren i hans Alders XLIX Aar III Maan: MDCLII den 11 Aug hensofvet haver hans Hustru Erl: Dyd og

¹⁰⁾ Wad. Pers. Tidss. I, 1, 269—70. — ¹¹⁾ Sæll. Reg. 1670 Nr. 634.

Gudfr.: Anne Thorkilsdatter efter XIV Aar III Maan: Kjerl: Egteskab ladet dette Monument opsette.

Om denne Erik Knudsen var en ældre Broder til Jens Knudsen, maa vi lade staa hen; og, naar det hedder: „25. Novbr. 1649 viedes Raadmand Anders Knudsen [† 1652] og Marie Hansdatter“, gælder det samme om ham, skønt med større Tvivl.

Ringsted.

Claus Poulsen,

Rigsdagsmand for Ringsted,*) nævnes i alle vore Kilder, deltog ifølge R. i de tre første Fællesandragender fra Gejstligheden og Borgerskabet, tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade *H. T.* og *E.* — Da Tiden savnede en fast Retskrivning, kaldes han et Par Gange i Kirkebogen „Claus Poffels“, men ved sin Jordefærd Claus Pouls.

Claus Poulsen, Borger og Indvaaner i Ringsted, fik $\frac{29}{8}$ 1644 Konfirmation paa de ham af Jørgen Seefeld overdragne „Trei smaa Closters Haffveromme“ tilsammen liggendes bag hans Gaard, han ibor; han fik den for sig og Arvinger at nyde, bruge og beholde for evindelig Eje, for 50 Species; i Jordskyld aarligt tre Rigsort i Steden for tre Sildegarn.¹⁾ — Hans Formand som Borgmester, Frantz Schuldt, jordedes $\frac{26}{5}$ 1650²⁾, og først da kan han altsaa selv være bleven Borgmester, men hans Konfirmation paa denne Bestilling fornyedes $\frac{10}{9}$ 1670.³⁾ — $\frac{25}{8}$ 1662 blev han ved aabent Brev tillige Landstingshører paa Sællands Landsting,⁴⁾

*) U. og L. P. gør ham til Rigsdagsmand baade for Roskilde og Ringsted, og det samme gør R. S 167, mens han S. 76 og 84 dog kun opfører ham for Ringsted; P. V. opfører for Roskilde og Ringsted baade ham og Kristen Steensen, medens alle vore andre Kilder har Kristen Steensen for Roskilde og Claus Poulsen for Ringsted. — ¹⁾ Sæll. Reg. 1644 Fol. 304. — ²⁾ St. Bendts Kirkebog. — ³⁾ Sæll. Reg. 1670 Fol. 211. — ⁴⁾ Sæll. Reg. 1662 Fol. 268.

og $\frac{10}{9}$ 1670 fik han ligeledes Konfirmation herpaa; men i et aabent Brev af $\frac{11}{1}$ 1668 (konfirm. $\frac{16}{9}$ 1670) hedder det, at han „uden nogen Løn eller anden Nytte til des [denne Bestilling] betjent haver, hvorfor han skal være delagtig udi hvis Skriverpenge, som Landstings- og Stævningskriveren der til Landstinget har oppebaaret,“ saaledes at de skal give ham af hver Dom to Slettemark og Halvparten af de Skøder, der indføres i Protokollen.⁵⁾ — $\frac{6}{4}$ 1662 var han en af de for Matriklens bedre Indretning udnævnte Kommissærer for Købstædernes Vedkommende, men fik tillige med andre under $\frac{6}{9}$ en alvorlig Erindring paa Grund af deres Efterladenhed i denne Sag.⁶⁾ — $\frac{3}{4}$ 1664 fik han kgl. Skøde paa „dette efterstaaende Vænge, Jord og Ejendom, kaldet Hestemarken og Nørrehaven, som hidtil haver svaret under vor Amt og Gaard Ringsted, liggendes bag hos for^{ne} Cl. P.'s Gaard, han nu ibidem selv paaboer, og sat i Matrikel og taxeret: Hestemarken for 6 Tdr. $2\frac{1}{8}$ Skp. Hartkorn og Nørrehaven for 1 Td. $6\frac{3}{8}$ Otting Hartkorn foruden nogle gamle Egestumper eller Træer, som ere taxerede for 4 Svins Olden.⁷⁾ — $\frac{7}{9}$ 1665 fik han Missive ang. Betaling for Skolebørnenes Spising i Ringsted,⁸⁾ og $\frac{21}{7}$ 1667 Brev paa at „spise“ Børnene i Byens Skole.⁹⁾ — $\frac{14}{11}$ 1665 fik han Brev paa tillige at betjene Landstingsskriverbestillingen under Ernst Ramels Forfald, og $\frac{10}{9}$ 1674 fik han ifølge den ham givne Forsikring ved aabent Brev Konfirmation paa Landstingsskriveriet, da Ernst Ramel nu var død.¹⁰⁾ — $\frac{5}{12}$ 1665 skrev Rentemester H. Müller til ham, at hans Bud paa Maltaksisen var for lavt, men vil han give 100 Rdl. mere, skal Forpagtningsbrevet straks blive udstedt.¹⁰⁾ — Herpaa maa han være gaaet ind, thi noget senere faar „Aksiseforpagter i Ringsted Cl. P. Afregning for hans Forplejning af fyrstelige Personer, Gesandter o. s. v. i Aarene 1667—68.¹¹⁾ — $\frac{16}{8}$ 1667 fik han med flere Kommissorium i Sagen mellem Næstved Magistrat paa den ene Side og afgangne Borg-

⁵⁾ Sæll. Reg. 1668 Fol. 13. — ⁶⁾ Rentek. Exped. Protok. 6 Nr. 428.

— ⁷⁾ Rentekm. Skødeprotokol L, 21. — ⁸⁾ Sæll. Miss. 1665 Fol. 454. — ⁹⁾ Sæll. Reg. 1667 Nr. 275; jfr. Sæll. Miss. $\frac{28}{9}$ 67. — ¹⁰⁾ Sæll. Reg. 1665 Fol. 110, 1674 Fol. 273. — ¹¹⁾ Miss. og Bestall. bog. A. Fol. 76. — ¹¹⁾ Afregninger o. s. v. til Kongen Lit. C. Nr. 86.

mester H. Eggert samt — paa Grund af Borgmester Niels Nielsens Kaution — denne sidstnævntes Arvinger paa den anden Side.¹³⁾ — Borgm. Claus Poulsen i Ringsted haver udlagt sammesteds for kgl. Højhed [Ϛ: den senere Kristian V] saa og kgl. Højheds Prinsesse item Hertug Ernst Gynther med sine Folk, sytten Tjenere, saa vel som for andre, der have haft kgl. Maj^{ts} Rejsepasser, deres Traktemente samt deres Komitat ved flere Besøg i Tiden fra ³¹/₁ til ³³/₁₂ 1667: 114 Rdl., derimod afkortes Maltaksisens Forpagtning for et Aar fra Nytaar 66 til Nytaar 67: 80 Rdl.; tilkommer ham, som i Maltaksisen a. 1668 skal kortes: 34 Rdl.¹³⁾ — 1670 opføres han i Rentekammerets Afregningsbog som „Tolder, Aksiseforpagter og Borgmester“ mellem de Betjente, der har aflagt Regnskab. — ⁴/₉ 1672 fik Rentekammeret Ordre til at erklære sig ang. Claus Poulsens begærte Løn og tre Aars Kontributionsfrihed af en øde Gaard i Siersted.¹⁴⁾ — ¹⁰/₁₀ 1672 fik han Benaadning for sin Tjeneste som Landstingshører og andre Forretninger (200 Rdl. og noget øde Gods), og i Henhold hertil fik han ³¹/₁₀ 1672 „for beviste tro og pligtig Tjeneste og sær Besværinger udi vores Ærinder“ kgl. Skøde paa en Gaard i Ringsted Amt og Herred.¹⁵⁾ — Om Sagen, som han 1675 havde med Raadmand Hans Wulfsen i Stubbekøbing, henviser vi til denne.

Udentvivl har han været en velhavende Mand, og at han har ført et efter Tidens Lejlighed fint Hus, turde maaske fremgaa deraf, at hans Hustru Magdalene foruden sit andet Tyende havde en „Stadsmø“ Ingeborg, vistnok nærmest paa Adelens Vis en „Selskabsdame“. — At han endnu levede ²⁸/₁₁ 1675, fremgaa af Sagen mod K. M. Sehested, som vi senere skal omtale, og i hvilken der forekommer et Aktstykke af den nævnte Dag, som han har forsynet med sin Underskrift og sit Segl. Faa Dage senere er han dog død, ti ifølge Ringsted Kirkebogs Dødsliste jordedes d. 17. 10bris [Ϛ: decembris] 1675 Welfornemme Borg. Claus Pouls. i St. B. Kirche. Hans Eftermand som Borgmester, Mads

¹³⁾ Sæll. Miss. 1667. Nr. 551. -- ¹⁴⁾ Skatkammerets Memorialbog 1668 Fol. 92. -- ¹⁵⁾ Sæll. Miss. 1672 Fol. 189. -- ¹⁶⁾ Skødeprotok. Q, 361.

Lauritsen, udnævntes desuden allerede ¹⁹/₁ 1676.¹⁶⁾ Ligstenen over ham har været i Stykker og er sammensat nogle Steder med Cement; den bærer følgende Indskrift:¹⁷⁾

Herunder hviler i Herren | Høiactbar Mand Claus Pavels Bo[rg]mester i Ringsted, Værge for Sanct Be | nts Kirke, Forstander for det Konge | lig Commun[i]tet til S. Bents Schole og LandstingsHører i Siælland | Sampt hans elskelige Hus | tro den dydige Matrone Magdalene Bertelsdaatter, hvis Sjæl blev ind | bunden i de Levendis Knippe Aar MDC80 Begge deris hæderlig Amindelse blive i ævig Velsignelse. | — Iob XXIX. 16—16 | Jeg vaar dend Blindis Øie og ieg Vaar dend Haltis Føder. Jeg vaar | Dend Fattiges Fader, og dend | Sag, som ieg ikke viste udspurde ieg | Som blev kallet til alle Leven | dis Forsamling Huus | Aar MDCLXXX | — Een Rimt,¹⁸⁾ een Karpe kand | Tiit over Vaadden springe | Det vil dend klogist Mand | For Døden ei gelinge | Vi sankis i hans Draf | Af Verdens beske Søe | Til Stierners søde Haf | Hvor vi kand aldrig døe. | Ephes II, 19 | Saa ere I da ikke meere | Giester og Fremmede, men | de Helligis Medborgere | og Guds Huusegne.

Claus Poulsen var først gift med Beate Jespersdatter, der jordedes i Kirken ⁵/₂ 1647, men endnu samme Sommer, synes det, ægtede han Magdalene Bertelsdatter († 1680.) Hans første Kone har uden Tvivl været Enke, men ikke den anden. ⁸/₄ 1676 udtog Magdalene sal. Borgm. Claus Poulsens, Kontrastævning mod Claus Maltesen Sehested til Thestrup, hans Stævning af Sællands Landsdommer ³¹/₈ 76 for en Dom angaaende tre Foler, som afgangne Landsdommer Sinclair havde tilskikket Cl. Sehested at tage paa Foder; hvilken Dom gik ud paa, at Folerne (som Jørgen Rosenkrantz's Stervbo tilhørende) skulde leveres til Magdalene, der — efter Cl. Sehesteds Kvittering — frikendtes for at betale videre Gæld og Græspenge end til Sinclars Død ¹⁰/₁₀ 75. Højesteret stadfæstede ¹⁷/₆ 76 Landsdommerens Dom og tilkendte Cl. Sehested at betale Magdalene Processens Omkostninger med 30 Rdl.¹⁹⁾

¹⁶⁾ Sæll. Reg. 1676 Fol. 16. ¹⁷⁾ Løffler : Gravmonumenterne i Ringsted Kirke S. 24. — ¹⁸⁾ ∩ : en Strandkarpe. ¹⁹⁾ Stævnebog 1676 Fol. 158, Dombog Fol. 285.

Af Claus Poulsens Børn kender vi fra Kirkebogens Fødselsliste (der imidlertid er meget hullet) følgende: $28/5$ 1648 christnet Claus Poffuelsøns lille Søn Bertill (jordet $19/8$ 1652.) $17/7$ 1653 christnet [hans] Barn Lisabeth (nævnes som Fadder i Benløse Kirkebog 1676 og 77); $34/9$ 1654 christnet . . . Borgemester Claus Poffuelsøns [Barn] N. Bertill. Denne blev 1688 Præst i Nordrup-Farringløse, $18/5$ 1689 i Bringstrup-Sigersted og døde $14/11$ 1709.³⁰⁾ — Ca. 1660 fødtes endvidere en Søn, Claus,³¹⁾ der 1679 indskreves som Student ved Københavns Universitet, 1682 blev theologisk Kandidat, 1692 ansattes som Hører ved Skolen i Christianssand og 1699 blev voceret til Stavanger Skole som Latinske Skolemester, hvorfra han 1715 fik Kaldsbrev paa Finnø residerende Kapellani i Ryfylke, men han døde allerede $17/7$ 1716, inden han blev ordineret. Hans Sønesøns Søn var Biskop Claus Pavels (1769—1822). — I Dødslisten, som er fuldstændig fra 1645, findes endnu følgende Børn: $19/2$ 1650 „begraff. Cl. P.s lille Peder Clausen her af Byen i Sct. Bendts Kirkegaard“ (uden Tvivl en Søn af det 1ste Ægteskab); $24/6$ 1652 „begraff. Erlig og Velfornehme Mands Claus Poffuelsøns Søn N. Peder her af Byen i St. Bentes Kirke“; $27/7$ 1652 „begraff. Velfornehme Mands Claus Poffuelsøns Søn N. Claus i Sct. Bentes Kirke“ og „samme Dag begraff. [hans] Stibsøn Jesper Krag (vistnok en Søn af hans 1ste Kone i hendes tidligere Ægteskab); $3/5$ 1658 hans Datter Barbara. — I Benløse Kirkebog findes endvidere en „Rebecca Clausdatter“ (1676, 77 og 92) samt en „Margrethe Clausdatter“ (1677, 90 og 92, i Ringsted Kirkebog endnu 1708) under saadanne Forhold og i saadanne Omgivelser, at vi maa agte dem for Borgm. Cl. P.'s Døtre. Sammesteds findes en Hans Clausen (1690, 92 o. s. v.), som vi af samme Grunde maa agte for hans Søn. Denne Hans Clausen var 1692 gift med en Bodil . . . , som $11/12$ 1695 jordedes i St. Bents Kirkes lille Gang, 28 Aar og Maaned gl., og 1697 var han gift med en Mette . . . , som

³⁰⁾ Wiberg I, 218; II, 457, smlgn. Hartvig Munthe: Aabel, Leigh og Pavels S. 87. — ³¹⁾ Der mangler et Par Blade i Ringsted Kirkebog der (1659—60), hvor Claus Clausson Pavels Daab vistnok har været indført (se Munthe: Aabel, Leigh og Pavels S. 89—90).

jordedes ssteds $\frac{5}{9}$ 1735; selv jordedes Hans Clausen ssteds $\frac{26}{10}$ 1731, gl. „70 Aar ringere tre Dage“, altsaa født i Okt. 1661, netop da det største Hul (fra Maj 1656 til Apr. 1662) findes i Dødslisten. (Han havde en Søn, Claus Hansen, dt. $\frac{28}{8}$ 1708, og denne havde atter et Barn, jd. $\frac{23}{4}$ 1738).

$\frac{26}{4}$ 1697 foretoges der en „Afmaaling af Salt Korn Gierderne ved Høm“ og „i Benløse Strædet“. Dengang synes Claus Poulsens Arvinger endnu at have ejet paa det første Sted fire, paa det andet én Plads, tilsammen med Gærder af $30\frac{3}{4}$ Alens Længde; men desuden var der Pladser, som laa til Borgmesterembedet, ialt, som det synes, syv (otte?) med $30\frac{3}{4}$ ($26\frac{3}{4}$) Alens Længde.

$\frac{11}{1}$ 1670 fik Claus Poulsen Konfirmation paa en Forskrivning fra en „midaldrende Pige ved Navn Birgitte Jakobsdatter, barnefødt i Ringsted og nu værende hos bemeldte Cl. P.“ Da Pigen ej kunde læse og skrive, har Landsdommerne Oluf Brockenhuus og Jesper Sørensen Hjort villet gøre derom deres „skriftlige Kundskab og Attest“. Hun har da andraget, „at saasom Borgm. Cl. P. af Hs. kgl. Majt. efter hendes egen allerunderdanigste Bøn og Børgæring naadigst er hende forordnet til Lavværg og Formynder, stedse haft Omsorg for hende og været udi Faders Sted behjælpelig med Raad og Daad udi hendes Nød og Trang og allermest ladet det erkende for kort Tid siden, da hendes eneste Broder ved Døden afgik“, har hun resolveret, at hun vil hermed efter hendes Død have hendes ringe Midler og Formue testamenteret og overdraget til velbemeldte Borgm. Cl. P., hans Hustru eller Børn efter dem, og ej til nogen anden²⁰⁾. Og $\frac{29}{1}$ 1681 fik Magistraten i Ringsted Ordre til at lade „de efter Birgitte Jakobsdatter til Cl. P.'s Børn testamenterede Midler leveres dels til de myndige Arvinger, dels til Prokurator Hans Terkelsen paa Børnenes Vegne.²¹⁾— Birgitte Jakobsdatter var $\frac{6}{1}$ 1681 jordet i St. Bents Kirke.

²⁰⁾ Sæll. Reg. 1670 Fol. 601. — ²¹⁾ Sæll. Miss. 1681 Fol. 28.

Kallundborg.

Peder Jensen Trellund,

Rigsdagsmand for Kallundborg, findes i alle vore Kilder, om end Navnet jævnlig er fordrejet til Trelund, Trælund, Trællund*) (selv skriver han sig baade under H. T. og E. Trellundt); var tilsagt til Arvehyldingen.

Peder Jensen Trellund var Søn af Raadmand i Ribe Jens Jonsen Trellund¹⁾ († 1655) og Maren Madsdatter Kold († 1659), men vi ved ikke, naar han blev født, ikke heller naar han blev Raadmand, og naar han blev Postmester, men ¹⁵/₁₀ 1655 udgik der et Missive til Hans Lindenov, hvorved der tilstaaes „Postmester i Kalundborg Peder Hansen [o: Jensen] Trælund“ Frihed for Indkvartering saa vel som for al anden borgerlig og Bys Tynge og Bestillinger efter Postordinationen, saa længe han forvalter Embedet uden tillige at drive Købmandshandel, da han i saa Tilfælde skal betale Told som andre Købmænd i Danmark.²⁾ Han har da sagtens haft Borgerskab forinden. Ifølge Kinch var han „Borgmester i det mindste fra 1660 til 1666“, og det kan godt passe. Kinch mener, at han „vistnok var en dygtig Mand“, han var ikke alene Byens Afsending ved Rigsdagen 1660, men ved flere Lejligheder, hvor det gjaldt at tale Byens Sag for Kongen og Regeringen, hvilke Hver han røgtede med Djærvhed og tildels med Held. Paludan kalder ham „den berømte Borgmester, som med sin egen Opofrelse sørgede saa vel for Byen i og efter den svenske Krig.“³⁾ „Byen var saa forarmet, at den paa ingen Maade kunde udrede de mange Paabud“. Derfor var han i Kbh. baade 1660, 62 og 66; han skulde „forestille Byens Nød og slette Tilstand“. Under Rigsdagen 1660 havde han en alvorlig Samtale med General Schack: han undskyldte David

*) Naar R. S. 68 kalder ham Heellund, er det kun en af hans sædvanlige Skødesløsheder. — ¹⁾ om ham og Slægten se Saml. t. jy. H. og Top. VIII S. 44—59, smil. Biogr. Lex. XVII, S. 492. — ²⁾ Sæll. Miss. 1655 Fol. 402. — ³⁾ Paludan: Kallundborg S. 224.

Christensen for hvis [o: hvad] der skulde være talt mod Majestæten Her er ganske ingen Barmhjærtighed mod os, men vel mere Byrde. Kongen hjalp os gjerne, om det var muligt. Jeg ligger her foruden Penge . . . jeg forsommer mit Hus . . . jeg gør mig her med Rantzau og mange flere Uvenner for Byens og Borgernes Skyld . . . idag [o: 29. Septbr.] er mig lovet, at vi skal blive nogle af Rytterne kvit.⁴⁾ Om de blev dem kvit, uden at faa andre i Steden, er vist usikkert, men 1662 rejste han efter Kongen til Frederiksborg og talte med ham „i Porten, i Schacks Nærværelse“. Han vilde fri Byen for Eksekution: Nu har jeg ligget her i en Maaned, og ligesaa Kongens Folk hjemme hos os, saa „det er fortæret, som vi skulde eksekveres for“. Schack faldt ham „af sin Finhed“ ind i Talen og sagde (paa Tysk): „I gode Folk skulde straks have betalt!“ Jeg svarede (paa Tysk): „Deres Excellence kender godt vor Nød og Fattigdom og har selv i Kbh. lovet mig at udvirke Hjælp og Naade hos H. M., men jeg maa desværre mærke det modsatte“; og derpaa gentog han Bønnen til Kongen om at fritages for Exekutionen, som ellers vilde medtage alt, „hvad vi have at ligge og sidde paa, og det lidet Boskab, som endnu er tilbage. Det andet have vi med god Villie for E. M. opsat, og jeg for min Person haver givet E. M. til eders Folk i Aaret 1657 hver Maaned 250 Rdl., og de andre fattige Folk hver efter sin Evne ligesaa . . . og efter samme høje Takst, som vi villig gave til E. M.s egne Folk, blev vi af vore Kommissarier overleverede til de svenske at kontribuere o. s. v.⁵⁾ — 1666 var Trelund tredie Gang i Kbhvn., og ved sin Forbøn fik han virkelig „udvirket Afslag i Skatterne“, men hvor meget kan vi ikke skønne. — Intet Under, at Paludan giver ham det Vidnesbyrd, vi allerede har meddelt, og at Ussing⁶⁾ kalder ham „den udmærkede og virksomme Borgmester“, men tilføjer: „og dog ejer Kallundborg intet Minde om ham“, ja hvad værre er, saa vidt vi kan skønne, er Mindet om ham nu fuldstændig udsløttet.

¹⁾ smstd. S. 84—85. — ⁵⁾ smstd. S. 86—87. — ⁶⁾ Fr. Algreen-Ussing: Kalundborg S. 47.

¹⁸/₈ 1661 fik han Bevilling til „i Kallundborg og der i Lenet alene at falholde alle Slags Vin saa og rhinsk og fransk Brændevin samt alle Slags fremmed Øl, og ellers aldeles ingen tillades ham derudinden Indpas at gøre, enten at sælge af forskrevne Vin udi Oksehoveder, Ammer eller Potter, men hannem samme Handel alene at være tilladt, dog skal han dermed forpligtet være at holde godt ustraffeligt Vin og Brændevin for hvem det begærer, saavel som for Kirkerne, og det for billig Pris, saa ingen med Rette derover kan beklage“. ⁷) — Selvfølgelig var det døg i Krigen gaaet stærkt tilbage for ham, og ²/₈ 1664 fik han endvidere Beskærmelsesbrev imod sine Gældnere, „befrygtendes sig allermost for hans egen Broder, Jonas Trellund, Assessor udi vores Admiralitet, til hvilken han den største Sum skal være skyldig“, men som nu har tilbudt at give Broderen Henstand, indtil han har tilfredsstillet sine andre Gældnere efter ved Beskærmelsesbrev at have sikret sig mod deres Overilelse. ⁸) Denne hans Broder var den bekendte rige Købmand Jonas Trellund, den største Lodtager i Handelen paa Island og mange andre Foretagender, eneberettiget til Hvalfangst under Island o. s. v. ⁹) — En anden Broder var Iver J. Trellund, ligeledes Handelsmand i Kbhvn., som ved Katrine Mølmann blev Fader til Biskop Hans Trellund i Viborg. Beskærmelsesbrevet har dog ikke nyttet ham, i det mindste ikke tilstrækkelig, thi ¹⁹/₆ 1666 fik Byfoged Peder Bring i Kalundborg Ordre til at gøre Udlæg hos ham for hans Gæld til Byfoged Jens Mouritsen i Kbhvn., — ¹³/₁₀ 1666 endvidere for hans Gæld til Peder Pedersen, — og ¹⁷/₁₁ 1666 ligeledes for hans Gæld til Evert Holst, begge ligeledes af Kbhvn. ¹⁰) — Det er det sidste vi hører om ham.

Hans Dødsaar kender vi saa lidt som hans Fødselsaar, og hans Hustru kender vi heller ikke. Men med hende havde han efter Kinch i det mindste Sønnen Johan Trellund, som tjente hos Valdemar Daa paa Borreby, hvis Datter Johanne Cathrine Daa man for visse Aarsagers Skyld saa sig nødt til at give ham til Ægte, hvorpaa han 1711 blev

⁷) Sæll. Reg. 1661 Nr. 172. — ⁸) Sæll. Reg. 1661 Nr. 118. — ⁹) O. Nielsen: Kbh.'s Hist. 213—14 o. fl. St. V, 137—40 fl. St.; jfr. Bruun C. S. Adelaer S. 286—88. — ¹⁰) Sæll. Miss. 1666 Fol. 520. 583. 644.

Auditør i Tronhjem; men, da han var af en „bitter og bisar“ Karakter, kom han straks i Strid med Biskop Krog og hele Gejstligheden. Sagen gik til Højesteret, men den gik ham imod. Hvor han saa blev af, ved vi ikke, men til Tronhjem kom han ikke tilbage. — En Kirurg Trellund, som først boede i Kalundborg, dernæst i Kbh., men siden blev ansat i Trankebar,¹⁾ synes ogsaa at have været en Søn af vor Borgmester.

Nykøbing.

Dines Andersen,

Rigsdagsmand for Nykøbing, findes i alle vore Kilder, deltog ifølge R. i alle Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender, var tilsagt til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

⁷/₈ 1650 fik han Bevilling paa at være forskaanet for alle Byens Bestillinger i Nykøbing i Odsherred, „hvor han sig en Gaard skal have tilforhandlet“, saa vel som og for 4, 8, 12 og 16 Mænds Sager og Nævn sammesteds, eftersom han efter Christoffer Urnes Erklæring „udi langsommelig Tid“ skal have tjent paa Akerhus Slot saa og for Ridefoged i Dragsholms og Tranekær Len „og udi sin Tjeneste sig troligen og vel forholdet.¹⁾ — Ligefuldt overtog han senere — vi ved ikke, hvilket Aar, men før 1660 — Borgmesterbestillingen i Nykøbing, og fik ²⁶/₉ 1670 Konfirmation paa den.²⁾ — Af et i Nykøbing Raadhusarkiv 1892 beroende Dokument (et Thingsvidne) fremgaar det, at Borgmester Dines Andersen ²⁹/₃ 1669 har givet Møde paa Thinget for at erkende en Gældsforpligtelse. I en af Landmaalingsarkivet ²⁵/₁₁ 1758 udfærdiget Ekstrakt af en Landmaalingsforretning findes en Ejendom (Nr. 2) betegnet saaledes: Catharina Sal.

¹⁾ Kinch. anf. Sted; jfr. H. Petersen i Danske Saml. 2. V. 72.

²⁾ Sæll. Reg. 1650 Fol. 458. -- ³⁾ Sæll. Reg. 1670 Nr. 545.

Borgermester Dinnes Andersens Grønnehaug, hvorudi Knud Dinnesen $\frac{1}{2}$ Parten, og i en makuleret „Nye Matricul,“ hvis Alder ikke kan ses, men som maa formodes at være udarbejdet paa Grundlag af fornævnte Landmaalingsforretning, findes den samme Ejendom betegnet saaledes: Catrine Sl. Borgermester Diniss Andersen Grønne Hauge, Tilkommer $\frac{1}{2}$ parten bent. Catrina Borgemester Diniss Andersen og $\frac{1}{2}$ parten Knud Dinesen. Grønnehaug er, som bekendt, endnu Navnet paa en lille Skov, der ligger lige udenfor Byen ved Fjorden og til Begyndelsen af det 19de Aarh. har været i privat Eje.

I en gammel Embeds- eller Præstebog, som gaar tilbage til 1738, findes bagi af Sognepræsten Hans Hansen Thoneby meddelt adskillige Oplysninger om Nykøbing og Rørvig, og heri fortæller han, at der i Kirkens Taarn hænger 4 Klokker; paa den 3^{die} af disse staar der: 1680 in Aprili haver Dines Andersen, Borgemæster, Nicholay Gibs,*) Niels Andersen, Hans Jørgensen og Knud Dinesen, Raadmænd og Morten Hansen, Kirkeværgere i Nykiøbing ladet denne Klokke støbe til Nykiøbings Kircke. Soli Deo Gloria. (De to Klokker, som nu findes i Kirketaarnet, er begge fra 19de Aarh.) Blandt de Lampetter, som findes paa Væggene inde i Kirken, er der to paa den nordre Væg (hvor de dog ikke oprindeligt har siddet), som begge paa en Plade bærer følgende enslydende Indskrift: D. A. S. · · C. I. D. Huiler Her 1682. Efter al Sandsynlighed er det Dines Andersen og Hustru, som her omtales og siges at være begravede i Kirken. — Paa en Lysekroner i Kirken staar Knud Dinesen og Thomas Gibs gifued denne Crone til Nykiøbings Kirke Anno 1676, — og paa en anden Lysekroner: Jørgen Mortensen, Borgemester i Nykøbing og hans k. Hustru Boel Hansdatter forærede denne Crone til Nykiøbings Kirche 1657. — Paa to andre Lampetter staar der paa den ene paa en Plade [i en Rundkreds om Anno 1674]: Niels Andersen Mette Andersdatter.

Naar man sammenholder alle disse tarvelige Oplysninger, ser man, at Dines Andersen tidligst kan være bleven

*) Skrev sig under Arveenevoldsakten „Nichlas Gibson mppria.“

Borgmester 1657, at han levede endnu 1680, men at han (og hans Kone) senest maa være døde 1682 og jordede i Kirken. — Hans Kones Navn har utvivlsomt været Katrine I. D. (Datter), og Knud Dinesen har været hans Søn. Da denne Søn allerede i April 1680 var Raadmand, om end den yngste, maa Faderen sagtens den Gang have været en gammel Mand, hvad ogsaa fremgaar af de adskillige Stillinger, han „udi langsommelig Tid“ havde haft. — Om Niels Andersen og Mette Andersdatter har været hans Søskende, tør vi ikke afgøre, men henstiller det som en Gising; sandsynligvis har han ogsaa som Svoger eller som Svigerfader staaet i Forhold til Familien Gibs (Gibson).

Holbæk.

Niels Nielsen,

Rigsdagsmand for Holbæk, nævnes i alle vore Kilder; underskrev ifølge R. alle Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender, tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

$\frac{6}{6}$ 1651 fik Borgmester Herman Eggertsen af Holbæk Bevilling paa egne og Søns [D: Svigersøns] Niels Nielsens Vegne til at lægge Render fra Slotsgraven og ind paa deres Gaarde.¹⁾ $\frac{30}{6}$ 1661 gav Rentekammeret Ordre angaaende den Forstrækning, Niels Nielsen har gjort til Dragsholms Amts Bønder, og hvorfor han $\frac{9}{8}$ 1660 havde faaet kgl. Forsikring.²⁾ — $\frac{3}{1}$ 1662 blev Niels Nielsen forløvet som Byens ældste Raadmand og fritagen for alle borgerlige Bestillinger og Formynderskab, men han beholdt Gang og Sæde som tidligere samt øvrige Magistratsfriheder.³⁾ — $\frac{13}{4}$ 1662 stævner han Niels Kruse til Engelsted ang. „hannem af Mag. Barth. Bartholin er overdraget to Obligationer, hver

¹⁾ Sæll. Reg. 1651 Fol. 100. — ²⁾ Sæll. Miss. 1661 Nr. 355. — ³⁾ Sæll. Reg. 1662 Nr. 6.

paa 500 Rdl. med Rente;" og Højesteret dømte $\frac{35}{8}$ N. Kruse til at betale eller lide Maning.⁴⁾ — $\frac{3}{4}$ 1663 udnævntes Niels Nielsen til Borgmester i Holbæk.⁵⁾ — $\frac{16}{5}$ 1663 stævner han Landsdommerne i Sælland for en Dom mellem ham og Christen Tommesen i Holbæk, hvorudi Chr. T. skal være dømt at lide Dele for nogle Ord, som han forn. N. N. for en sat Ret skal have tilsagt, nemlig at N. N. stjal sig „Tingsvinde“ til og ikke agtede det ene eller det andet, ej heller de fire Kommissariers Dom eller Kongens Haand og Segl, hvilken Landstingsdom forn. N. N. agter at erlange konfirmeret udi den Post, at Chr. T. er tilfunden at lide Dele, men saa vidt i denne Dom findes at være tillagt, at Chr. T. skulde hannem erklære [give ham en Æreserklæring?], formener han, at [den] bør at underkendes;⁶⁾ og $\frac{26}{5}$ 1664 stævner han Landsdommernes Dom og Forretning mellem ham og Raadmand Chr. Tommesen til Konfirmation og en Del Poster, hvorudi Chr. T. beskylder og angriber N. N. (som af Landsdommer er forbigaet) til videre Paakendelse og Eksekution. Højesteretsdommen af $\frac{23}{6}$ konfirmerer Landstingsdommen i 1ste, 3^{die} og 4de Post, i 2^{den} Post bør N. N. for Chr. T.'s Tiltale aldeles fri at være, og, da Chr. T. i 5te og 6te Post intet nøjagtigt har kunnet fremlægge til Svækkelse af Landsdommernes Dom, skal han for unødigt Trætte og paaførte Overlastning give N. N. et halvt Hundrede Rdl. til Kost og Tæring.⁷⁾ $\frac{27}{4}$, $\frac{27}{5}$ og $\frac{6}{8}$ 1664 udgik der endvidere kgl. Ordre angaaende Kommissions- og Højesteretssagen mellem Borgm. N. N. og Raadmand Chr. Thomsen i Holbæk, hos hvilken sidste der efter Højesteretsdommen skulde gøres Eksekution.⁸⁾ — $\frac{13}{5}$ 1665 fik N. N. bevilget en Skilling danske af hver Rigsdalers Værdi, som til og fra Byen udgaar, imod at han lader forfærdige og vedligeholde Skibsbroen i Holbæk.⁹⁾

I den første Halvdel af 1667 maa Borgmester Niels Nielsen være død; thi $\frac{1}{7}$ 1667 stævner Lisbeth sal. Niels

⁴⁾ Stævnebog 1662 Fol. 397. — ⁵⁾ Sæll. Reg. 1663 Fol. 397. —

⁶⁾ Stævnebog 1663 Fol. 98 (Dommen ikke tilføjet). — ⁷⁾ Stævnebog 1664 Fol. 165. — ⁸⁾ Sæll. Miss. 1664 Nr. 166, 231 og 469. — ⁹⁾ Sæll. Reg. 1665 Nr. 79.

Nielsens til Konfirmation Kommissariernes Indførsel hos forrige Lehnsmand Henrik Thott til Boltinggaard, og $\frac{14}{8}$ stadfæster Højesteret Indførslen.¹⁰⁾ — Efter forudgaaende kgl. Ordre i Skiftesagen efter afgangne Borgm. N. N. af $\frac{3}{8}$ og $\frac{27}{8}$ 1667, $\frac{5}{8}$ og $\frac{7}{11}$ 1668 fik Magistraten i Holbæk $\frac{8}{12}$ 1669 Ordre til uopholdelig under Haand og Segl at skaffe Skiftekommissærerne Borgm. Hans Atke af Slangørup og Borgm. Jørgen Mikkelsen af Slagelse den begærede Rigtighed om N. N.s Dødsbos Midler, medens Kommissærerne $\frac{18}{12}$ 1669 fik Ordre at gøre Udlæg af Boets bedste og redeste Midler til de endnu utilfredsstillede Kreditorer;¹¹⁾ og $\frac{16}{8}$ 1667 fik Borgm. Claus Poulsen i Ringsted m. fl. Kommissorium i Sagen mellem Næstved Magistrat paa den ene Side og afgangne Borgm. Herman Eggert samt — paa Grund af Borg. Niels Nielsens Kaution — denne sidstes Arvinger paa den anden Side.¹²⁾ — $\frac{16}{6}$ 1668 stadfæster Højesteret en af Lisbeth sal. Niels Nielsens og af hendes Børns Formynder $\frac{8}{7}$ 1667 indstævnet Landstingsdom, der tilfandt Christen Hansen, Raadmand i Holbæk, paa sine Myndlinges Vegne Forsikring i en Vejrmølle for Holbæk (som tilforn skulde være udlagt til hendes afgangne Husbond for 500 Rdl.) Lisbeths og hendes Børns Fordring bør, for saa vidt de i Vejrmøllen mister Udlæg, at ske i den Gaard, som Chr. H. paa sine Myndlingers Vegne nu protesterer ej at kunne antage, og Lisbeth og hendes Børns Formynder her foruden tilladt at udløse de umyndige af Vejrmøllen inden Aar og Dag efter denne Dom.¹³⁾ — $\frac{21}{1}$ 1668 fik Magistraten i Holbæk Ordre til at gøre Udlæg for Borgm. N. N.s Enke Lisbeth i salig Raadmand Chr. Thomsens Bo for 500 Rdl. med Renter efter afsagt Højesteretsdom.¹⁴⁾ — $\frac{3}{4}$ 1668 stævner Lisbeth sal. N. N.'s Landsdommeren i Sælland, der havde tilkendt hende at betale Oluf Rosenkrantz en Summa Penge med Renter, uanset kgl. Befaling til Magistraten at søge Udlæg af Boet, som er regi-

¹⁰⁾ Stævnebog 1667 Fol. 347. — ¹¹⁾ Sæll. Miss. 1667 Nr. 517 og 601, 1668 Nr. 171 og 864, 1669 Nr. 786 og 812. — ¹²⁾ Sæll. Miss. 1667 Nr. 551. ¹³⁾ Dombog 1668 Fol. 11, jfr. Stævnebog Fol. 11. — ¹⁴⁾ Sæll. Miss. 1668 Nr. 32.

streret og staar til Opbud, og kgl. Befaling til Kommissarierne angaaende Skiftets Behandling.¹⁵⁾ — ²³/₇ 1671 stadfæstede Højesteret en af Herman Eggerts og Niels Niensens Arvinger ¹⁷/₆ 1670 indstævnet Landstingsdom mellem dem paa den ene Side og Christen Jensens Formynder i Næstved paa den anden, angaaende Rigtighed for hans Arvelod.¹⁶⁾ I Domsakterne nævnes særlig: 1) Gods udlagt ³¹/₅ 1668 for 927 Sld. 1 M. 15 Sk. 2) „Ejendommen“ [hvilken?] samtidig udlagt for 4470 Rdl., som N. N.'s Arvinger er tildømte at betale Renter af; 3) to Bøndergaarde i Grevinge Sogn for 1440 Rdl.; 4) to Obligationer udstedte af Eggerts Sønner, tilsammen paa 3211 Rdl.

Som allerede bemærket, maa Borgm. Niels Nielsen være død i den første Halvdel af 1667. Hans Kone overlevede ham, men vi ved ikke hvorlænge. Som vi saa, havde de „Børn“ men vi ved hverken hvilke, eller hvor mange.¹⁷⁾ — Foran Koret i Holbæk Kirke stod indtil 1842 et højt, tildels forgyldt Tralværk med to Fløjdøre. Paa dettes Gesims stod med store forgyldte Bogstaver: Til dette hellige Guds Huses Ære og Prydelse hafver ærlig og velagte Niels Nielsen, Raadmand og Kirkeværge i Holbæk, med sin kjære Hustru Elsebet Hermansdatter ladet dette Chor opsætte, andre Gudfryctige til en christelig Admindelse. Anno 1661.¹⁸⁾

Roskilde.

Christen Stensen,

Rigsdagsmand for Roskilde. Som saadan opføres han af L., Rh. og P., medens U. og L. P. har oversprunget ham.

¹⁵⁾ Stævnebog 1668 Fol. 123 (ingen Dom tilskreven). — ¹⁶⁾ Stævnebog 1670—71 Fol. 7, Dombog 1671, I. Fol. 421. — ¹⁷⁾ Derimod kender vi en Søster til hans Kone, thi ²³/₅ 1664 havde Landsdommer Rasmus Schöller (en Søn af C. C. Schöller, se S.) Bryllup med Else Eggers (¹³/₁₀ 1638—²¹/₅ 1689), en Datter af Borgmester i Holbæk Herman Eggerts og Else Aldewelt (se Pers. Tidss. II, 5, 229). — ¹⁸⁾ Nationalmusæets Arkiv.

R. har S. 75 Christen Steensen for Roskilde, men S. 101 en Christen Christensen, som ellers er helt ukendt (det er selvfølgelig en Trykfejl), og S. 67 gør han Claus Povelsen til Rigsdagsmand baade for Roskilde og Ringsted, mens P. V. har „for Roskilde og Ringsted“: Claus Povelsen og Christen Steensen. Han synes ifølge P. V. at have deltaget i Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender af 15. og 25. Septbr. og ifølge R. tillige i dem af 4. og 30. Oktbr.; han var tilsagt til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Hans Byrd kender vi ikke, men han tilhørte efter Meddelelse fra Thiset, ikke den adelige Slægt Steensen.

¹⁷/₄ 1648 mødte han paa Roskildes Vegne paa Valgrigsdagen og underskrev ¹⁹/₄ Fr. III's Valgbrev.¹⁾ — Næste Aar indgav han et Andragende, hvorom det hedder, at „Peder Jensen Smed ham og hans Hustru for os [o: Kongen] og Rigens Raad her for Retten skal have skældet og hende paasagt, at hun skal være kommen tolv Uger for tidlig efter deres Bryllup med underdanigst Begæring at maatte paatale denne Sag;“ og dette bevilges ham ⁷/₆ 1649 „saavidt som den Skælder angaar“. ²⁾ — ³/₁₂ 1651 bevilges, at Borgm. Chr. St. i Roskilde „maa paatale og ved Lov og Ret efter Landsloven udføre en Sag, hans afgangne Søns hurtige Bortrykkelse og Død angaaende, uanset at nogen Tid forgangen er, siden det tildrog sig“ ³⁾; og ⁶/₁₂ 1651 udgik følgende Missive til Doktorerne i København: „Vi bede Eder og naadigst ville, at I med forderligste forsamles og os elskel., hæderlig og højl. Dr. Henr. Prydtzmand paa hans Ansøgning eders Censur og Betænkn. meddeler over den Recept, som han haver forskrevet, og paa Apotheket sagt for os elskel. Chr. St., Borgmester udi vor Købstad Roskild hans Børn, der efter Recepten er bleven præpareret, hvoraf samme Børn, siden de den indbekom, saa hasteligen er bleven død og bortrykt, om derudi noget Gift findes at være præscriberet, saa og om den kan eragtes ved nogen Tilsat siden at være forandret.“ ⁴⁾ — ³⁸/₁ 1652 udgik endvidere

¹⁾ Aktst. udg. af Fyens St.s litt. Selsk. S. 16. — ²⁾ Sæll. Reg. 1649 Fol. 198. — ³⁾ Sæll. Reg. 1651 Fol. 171. — ⁴⁾ Sæll. Miss. 1651 Fol. 219.

Missive til Niels Trolle, at de kjøbenhavnske Doctores skal give ham alle hvis Recepter for dennem i forn. Sag ere blevne indlagt og endnu hos dennem findes udi Forvaring — saavel den, som skal synes at være forandret, som de andre — med den entvigte Apotheker-Svend og tilstedeværende Apotheker-Drengs Skrivelse til [Apotheker] Esaias Fleischer — til Bevaring under Forsegling. — Samme Dag fik Doktorerne Missive om Udleveringen.⁵⁾

$\frac{4}{8}$ 1661 beskikkedes Chr. St. til at være Landsdommer i Sælland.⁶⁾ — $\frac{3}{11}$ 1662 bevilgedes der ham fra 1. Marts indtil videre $\frac{1}{2}$ Sletdaler for hver Dom.⁷⁾ — $\frac{2}{4}$ 1664 resolveredes, at han skal have sin resterende og fremtidige Løn af Jordebogens Indkomster.⁸⁾ — $\frac{28}{2}$ 1665 fik han Skøde paa Gods af Roskilde Kapitel i Fakse, Ringsted, Flakkebjerg og Voldborg Herreder, ialt 39 Tdr. $2\frac{1}{2}$ Skp. $\frac{1}{4}$ Fdk. Htk., beregnet til 1971 Rdl. 1 Ort 10 Sk.⁹⁾ — $\frac{26}{4}$ 1665 fik han „Bestalling“ som Landsdommer i Sælland fra $\frac{18}{7}$ 1666 at at regne (da han allerede havde været Landsdommer i fem Aar) og med en Løn af 600 Rdl. aarlig fra den Dag, han har aflagt sin Ed.¹⁰⁾ — $\frac{10}{12}$ 1665 gaves der Chr. St. udi Roskilde 15 Rdl. 3 Mark 22 Sk. for Fortæring udi en Nat for hans fyrstel. Naade Hertug Ernst Günther af Slesvig og medhavende Gemal [Augusta af Glücksburg], to Prinser, en Kammerjunker og en Kammerjomfru.¹¹⁾ — $\frac{6}{5}$ 1667 fik Rentemester Hinric Müller Ordre til at sørge for, at Chr. St. faar sin resterende og tilkommende Betaling.¹²⁾ — $\frac{13}{2}$ 1668 Assiguation til Chr. St. i Roskilde paa 8 Rdl. 3 Mk. 8 Sk. for Bispising af Hertug Ernst Günther og des Suite paa et Maaltid $\frac{28}{12}$ 1667, og 18 Rdl. 1 Mk. for et Middagsmaaltid $\frac{27}{8}$ 1667 til hans kgl. Højhed [Prins Christian] og des Suite, tilsammen 27 Rdl. 8 Sk.¹³⁾ — $\frac{13}{11}$ 1668 Indvisning i Maltaksisen paa 33 Rdl. 1 Mk. for et Middagsmaaltid, hans kgl. Højhed udi Roskilde d. 24. Juni d. A. med

⁵⁾ Sæll. Miss. 1652 Fol. 257—58. — ⁶⁾ Sæll. Reg. 1662 Nr. 21. —

⁷⁾ Sæll. Reg. 1662 Nr. 194. — ⁸⁾ Rentek.s Delib.prot. 1b Fol. 33. — ⁹⁾ Rentek.s Skødeprot. Nr. 65, jfr. kgl. Resol. $\frac{25}{2}$ 1665 og Skatk.-Ordre $\frac{10}{1}$ 1665 i Eksped.-prot. 8 Nr. 1876. — ¹⁰⁾ Rentek.s Bestallingsbog 8a Fol. 62. —

¹¹⁾ Skatk.'s Memorialbog 1665 Fol. 340. — ¹²⁾ Sæll. Miss. 1667 Nr. 293. —

¹³⁾ Skattekammerets Memorialbog 1668 Fol. 31.

des Suite haver fortæret.¹⁴⁾ — $\frac{5}{12}$ 1668 betalt Chr. St. for hans kgl. Højhed [Prins Christian] og hendes kgl. Højhed Prinsesse Charlotte Amalie samt medhavende Officerer og Betjente deres Middagsspising d. 16. Septbr. 1668 udi Roskilde hos hannem holdt haver, efter velb. Morten Skinkels Attestation 22 Rdl. 12 Sk.

Som man ser, vedblev han at bo i Roskilde ogsaa efter at han var bleven Landsdommer, og her døde han 7. (ell. 8.) Januar 1669.¹⁵⁾ Ifølge Kirkebogen blev $\frac{25}{1}$ 1669 „Landsdommer Christen Steensen nedsat i M. Christoffers Capel*) i Domkiercken, alle med den store Klocke. — $\frac{18}{6}$ 1671 fik Maren . . ., afgangne Landsdommer Chr. Steensens, „for hendes Mands Tjeneste i Belejringens Tid og hendes slette Vilkaar“ i aarlig Pension 66 Rdl. paa Livstid fra Dato.¹⁶⁾ $\frac{31}{7}$ 1671 fik hun endvidere bevilget Udlæg af Gods for sin Fordring, og $\frac{7}{8}$ 1671 Skøde paa Gods i Glim, Ferslev og Vinding Sogne for 919 Rdl. 5 Mk. 2 Sk.¹⁷⁾ — $\frac{26}{5}$ 1679 udnævntes der Skiftekommissærer i forstum Borgm. og Landsd. Chr. St. og Hustrus Dødsbo.¹⁸⁾ — Dengang har hun altsaa været død, men af hvilken Slægt hun var, og om hun efterlod Børn, ved vi ikke. — Provst Peder Lange († 1646) kalder ham 1643 „min Svoger“,¹⁹⁾ men hvordan det hang sammen med Svogerskabet, kan vi ikke udrede.

Odense.

Thomas Brodersen Riisbrigh,

1ste Rigsdagsmand for Odense, nævnes i alle vore Kilder, underskrev ifølge P. V. Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender af 15. og 25. Septbr., men ifølge R.

¹⁴⁾ Skatkammerets Memorialbog 1668 Fol. 338. — ¹⁵⁾ Afregningsbog 1665—73 Fol. 81, jfr. Afregningsbog 1670—73 Fol. 48. — *) Antagelig Magni Christophori — den store Christoffers Kapel — Birgittes Kapel, hvor der findes et Billede af den store Christoffer. — ¹⁶⁾ Rentek.s Bestall.bog 10a Fol. 153, jfr. Delib.protok: II. Fol. 110. — ¹⁷⁾ Rentek.s Delib.prot. II. Fol. 111 og Skødeprotok. q Nr, 322. — ¹⁸⁾ Sæll. Miss. 1679 Nr. 66—67. — ¹⁹⁾ Kirkeh. Saml. 4, III, 630.

underskrev han ikke noget af de følgende, saa han sikkert tidligt har forladt Rigsdagen; blev da heller ikke tilsagt til Arvehyldingen og underskrev ikke H. T., derimod nok i Hjemmet E.

Han var født i Riisbrig i Nørre Haksted Sogn, henved tre Mil sydvest for Flensborg d. 5. Juli 1660. Hans Forældre var Broder Tadersen til Riisbrich i Holsten, hvis Forfædre havde ejet Gaarden i henved to Hundrede Aar, og Sille Didriksdatter til Spilbech.¹⁾ — Af hans Søskende kender vi Broder Brodersen Riisbrigh (f. 1611, sidst Præst i Gislev og Ellested, † $17/3$ 1674)²⁾ og Volkvart Brodersen Riisbrigh (Slotsskriver paa Bergenhus, Foged i Nordhordlen og paa Ulstein Kloster, † $16/12$ 1660).³⁾

Ifølge hans ødelagte Ligsten var Thomas Brodersen „først Notarius ved Danmarks højeste Ret [!] i tretten Aar,“⁴⁾ men $13/1$ 1644 fik Henning Valkendorf Brev angaaende Thomas Brodersen, „Rigens Skriver og Indvaaner i vor Købstad Odense“, som har faaet Bevilling, at han maa udføre en Skibsladning Korn af Riget, hvorimod han efter Tilbud skal hidføre en lige Skibsladning Rug til Landets Bedste og desuden have ligesaa meget Byg i Forraad, som han udfører, hvorfor Henn. Valkendorf skal have hans Obligation.⁵⁾ — Her har vi altsaa hans virkelige Stilling opgivet.

$7/12$ 1634 ægtede han paa Odense Raadhus Birgitte Ottesdatter Seeblad (f. $9/12$ 1619, † $3/12$ 1659), en Datter af Otte Knudsen Seeblad († 1630) og Abigael Jakobsdatter Hasebart (f. $5/1$ 1592, † $27/12$ 1667).

Han var den Gang Ridefoged og Slotsskriver paa St. Hans Kloster, hvor han vistnok har lagt Grunden til sin Formue,⁶⁾ og hans Brud hørte baade paa fædrene og mødrene Side til Byens første Familier. — Abigael Hasebart levede som Enke stadig som Slægtens højt hædrede Hoved, og at hun ogsaa udenfor Slægten nød en ualmindelig Anseelse, turde blandt andet fremgaa deraf, at Christian IV's Svigersøn, den stormægtige Corfitz Ulfeld, $1/10$ 1644 skrev

¹⁾ Bircherods Dagbøger S. 325. — ²⁾ Wiberg I, 446. — ³⁾ E. A. Thornle: Pers. Tidss. I, 2, 228 og I, 6, 42. — ⁴⁾ Mumme: St. Knuds Kirke S. 222. — ⁵⁾ Jyske Tegn. 1644 Fol. 259. — ⁶⁾ J. Lauritsen: Fyens Stiftstidende 1893 Nr. 187.

til hende og bad hende om at tage hans Søster Birgitte (f. 1614 * 1630 Otte Krafse til Egholm, hvem hun to Gange løb fra) i Huset og „forunde hende to Kammerser“, underholde hende og hendes Pige „med Øl og Mad, nemlig fire Retter hvert Maaltid“ [Middag og Aften] samt Ild og Lys. Hun skulde derfor have 200 Rdl. aarlig. Abigael gik ind derpaa, men har mulig stillet en Betingelse med Hensyn til Brændsel, thi $\frac{18}{10}$ blev der endvidere lovet hende et halvt hundrede Læs Ved om Aaret. Da Ulfeld efter Fangenskab paa Hammershus atter var kommen paa fri Fod, besøgte han $\frac{3}{2}$ 1662 baade Abigael og Riisbrigh og takkede hende, „særdeles fordi hun hafde haft syster en tid lang hos sig“ . . . „thi samme Mand hafde den Dyd, at han ej lettelig glemte nogens Velgærning.“⁷⁾ Noget senere ($\frac{25}{6}$) bad Ulfeldt Riisbrigh at være hans Fuldmægtig ved Fogdernes Regnskab i hans Moders, Fru Kirstens, Arv.⁸⁾

Samme Aar, han holdt Bryllup, slog han Bo i den bekendte, rige Oluf Bagers store Gaard. Dennes prægtige Sal giver man i Almindelighed Oluf Bager Æren for; et andet Sagn vil dog tilskrive T. B. Riisbrigh baade det tavlede Lofts Udsmykning (hvortil de smukke Granatæbler hørte), Malerierne paa de panelede Vægge, den prægtige Kamin med hans eget og hans Hustrus Navnetræk og Vaaben samt de stolte Hjortetakker, der prydede baade Stentrappen og Forstuen;⁹⁾ og utvivlsomt er det, at fra ham hidrørte den Messing-Lysekrone, som ogsaa var en af Salens Prydelser, men som hans Dattersøn Biskop Bircherod $\frac{31}{10}$ 1708 gav til Nørresundby Kirke.¹⁰⁾ — Til et stort og prægtigt Hjem hører mange Gæster, og utvivlsomt har han haft Omgang med alle Byens og Egnens „bedre“ Familier, men blandt hans Omgangsvener tør man maaske særlig regne „en fornemme Købmand“ i Byen, Habakuk Koch, ved hvis Jordefærd $\frac{29}{1}$ 1660 han i det mindste sagde: „Et rart Navn bliver nu hos os udslettet, og det vil næppeiligen ske, at det Profetenavn faar tiere herefter Borgerskab hos os.“¹¹⁾ — Ogsaa sjældnere Gæster kunde han nu og da modtage:

⁷⁾ Bircherods Dagbøger S. 75 og 83. — ⁸⁾ Bircherods Brevbog v. Carl S. Christiansen: Da. Mag. 5 R. III Bd. S. 175. — ⁹⁾ Engelstoff: Odense Hist. S. 149. — ¹⁰⁾ Bircherod S. 543. — ¹¹⁾ Bircherod S. 548.

$\frac{9}{2}$ 1665 var saaledes Pfalsgreve Adolf Johan paa en Rejse fra Sverrig til Tyskland med nogle faa Opvartere inde hos ham; men det var rigtignok Forretningsmanden, Pfalsgreven søgte, da han vilde „tale med ham om noget svensk Gods udi Fyen, som han havde sig ved Køb tilforhandlet“. ¹³⁾

Foruden Oluf Baggers store Gaard, havde han dog ogsaa andre Ejendomme i Byen, og desuden havde han lejet eller fæstet adskillige Haver og Lækker, hvad han jo som Borgmester havde let Adgang til. ¹³⁾ Ogsaa udenfor Byen ejede han Huse og Gaarde: $\frac{10}{7}$ 1647 gav Sidsel Høeg (sal. Ebbe Munks) ham Pantebrev paa to Gaarde i Millinge. — $\frac{1}{5}$ 1651 tilskødede Heinrich v. Blome og Ditlef v. Ahlefeld ham en Bondegaard i Villestofte. ¹⁴⁾ — $\frac{26}{1}$ 1653 læstes paa Fyenbo Landsting „Maren Povelsdatters, sal. Borg. Hans Nielsens Gælds- og Pantebrev til Borg. T. Brodersen i Odense paa 300 Rdl. til hendes Søns, Kristen Hansens, Studeringers Fortsættelse, hvorfor hun pantsatte nogle Jorder paa Odense og Hunderup Marker. ¹⁵⁾ — $\frac{10}{7}$ 1653 fik han Konfirmation paa et Fæstebrev, der paa Kansler Chr. Thomsen [Sehesteds] Vegne af Fogden i St. Knuds Kloster, Anders Pedersen, var udstedt til ham og hans Arvinger paa et St. Knuds Kloster tilhørende Hus og Vaaning med dets Haverum, liggende udenfor Pientebroen, mod at han bebygger det inden to Aar og svarer den sædvanlige Jordskyld, fire Sldl. ¹⁶⁾ $\frac{7}{9}$ 1664 ejede han ifølge Skovby Herreds Matrikel: en Gaard i Farstrup (3 Tdr. Htk.), to Gaarde i Søndersø (21 Tdr. 6 Skp. Htk.) og en Gaard i Vedby (10 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdkr. 2 Alb. Htk.) — Et andet samtidigt Forhold skal vi her medtage: $\frac{3}{1}$ 1650 udgik der Missive til Henning Valkendorf at forlove Sognepræsten Jacob Sperling [ved Knudskirke] og Thomas Brodersen, „Rigens Skriver og Raadmand i Odense“ fra deres Formynderskab for Cathrine v. d. Hamsfort, som har ladet det opsiges, og tilholde Borgmester og Raad at overtage samme. ¹⁷⁾

Naar Riisbrigh blev Raadmand, ved vi ikke (han var det dog 1638), men 1649 blev han Borgmester og var Byens

¹³⁾ Bircherod S. 99. — ¹⁴⁾ Engelstoft: Odense Hist. S. 240—41. —

¹⁴⁾ Søkilde: Skøde- og Pantebøger S. 12—13, 36. — ¹⁵⁾ Smstd. S. 47. —

¹⁶⁾ Fynske Reg. 1653 Fol. 198. — ¹⁷⁾ Fyenske Tegn. 1650 Fol. 56.

1ste Borgmester til sin Død. Det hedder herom:¹⁸⁾ 26/1 1650 udgik Missive til Henning Valkendorf, at, da Borgmestrene i Odense for nogen Tid siden formedelst Gæld og derpaa følgende Tiltale skal have begivet sig fra Byen, saa at Retten en rum Tid ved en eneste Borgmester er bleven administreret, skal Henning Valkendorf sætte „Rigens Skriver“ Thomas Brodersen til Borgmester tillige med ham, som der allerede er. — Hvad han udrettede som Borgmester, kan vi ikke paavise; dels var han jo ikke enè om Gerningen, dels var den kommunale Selvtændighed saa ringe, og endelig var Datidens økonomiske Kaar saa smaa, at selv en kraftig og virksom Mand ikke havde let ved at sætte store Planer igennem. Der er kun en enkelt Begivenhed, som tilfældig knytter sig til den 1ste Borgmesters Stilling og derved til hans Navn.

Da Carl Gustaf d. 30. Jan. 1658 lykkelig havde overskredet den gyngende Isbro over Lillebælt, rykkede han næste Dag mod Odense. „Han blev udenfor Byen af Gejstligheden, Borgmestre og Raad modtagen. Middagsmaaltid bekom H. M. i Borgmester Thomas Brodersens Hus, hvor fem af Danmarks Rigsraad, nemlig Hr. Gunde Rosenkrantz, Hr. Jørgen Brahe, Hr. Henrik Rantzau, Hr. Iver Vind og Otto Krag hannem med ydmyg Submission opvartede.“¹⁹⁾ Kongen blev her til næste Dags Aften. Sagnet fortæller nu, at, mens Kongen sad i den store Sal og grundede paa, hvorledes han fremdeles over Isen skulde naa Kbhvn., da faldt et af de ovenfor omtalte Granatæbler ned fra Loftet og traf ham paa Næsen. Han skal da have udbrudt: „Havde de danske Kugler truffet *saa* godt, sad jeg ikke her!“ eller: „Skyder alle danske Kugler *saa* sikkert som denne, skulde Fanden være svensk!“²⁰⁾ Han lod sig dog ikke skræmme.

Under denne Besættelse slap dog Odense og Thomas Brodersen forholdsvis billigt. Men Carl Gustaf optog Krigen igen, og da kom der værre Tider, saa der blev sagt, dog sagtens med nogen Overdrivelse, at Odense var den By, der af alle havde lidt mest under Krigen. Der havde hidtil

¹⁸⁾ Fyenske Miss. 1650 Fol. 58. — ¹⁹⁾ Bircherod S. 1. — ²⁰⁾ Engelsloft: Od. H. S. 195.

været Velstand, men „Svensken bragte vor Diæt til en meget skikkelig Reduktion.“²¹⁾ Endvidere blev der i August [1660] indlagt et dansk Rytterregiment, „den ganske By til Ruin.“ Der var ej alene en almindelig Tomhed og Armod, men Byen var nedsunken i en Gæld paa 14,395 Rdl. uden synderlig Udsigt til at komme ud af den. — Medens Byen var i Fjendevold, var Riisbrigh ¹⁴/₇ 1658 „imod sin Vilje Mellemand udi en Kontrovers mellem Eleonora Christine og Biskop Laurits Jacobsen [Hindsholm] om den Titel, som hun vilde have given sin afdøde Fru Moder [Kirsten Munk] og sin Søster [Sofie Elisabeth] udi den forestaaende Ligbegængelse.“²²⁾ Biskoppen havde nemlig nægtet at holde Ligtalen, da han ikke turde overtræde Fr. III's Forbud mod at kalde dem „Grevinder af Slesvig og Holsten“, medens Eleonora Christine mente, at dette Forbud var hævet ved Roskildefreden. — ¹¹/₁ 1659 kom der Brev fra General Grev Henrik Horn, at han vil bo hos Borgmesteren, naar han kommer til Odense, „da han har hørt, at der ingen Bekvemmeligheder findes andensteds.“

Da Rigsdagen blev udskreven 1660, valgtes Thomas Brodersen Riisbrigh selvfølgelig til Byens 1ste Ombud. Han indfandt sig i god Tid, og da han 6te Septbr. om Aftenen sammen med en anden Fyenbo gik over Slotspladsen, sagde den ene af dem: „Hvad skal den *Rigsdag* dog betyde?“ thi i længere Tid havde man jo kun kendt *Herredage* og havde derfor ogsaa nu ventet en saadan. Da var det, at Hannibal Sehested hændelsesvis gik forbi og optog Svaret med de Ord: „Den betyder, at — vil Du ikke, saa skal Du!“

Riisbrigh har næppe spillet nogen fremtrædende Rolle paa Rigsdagen; som vi har set, deltog han dog i de første af de „ufrie“ Stænders Andragender; men han blev hurtig træt af Rigsdagen; ¹/₁₀ skrev han hjem til sine Børn: „Jeg havde ikke troet, vi skulde saa længe ligget her. Gejstligheden og Borgerskabets Deputerede ere enige nok og have i Gaar overleveret deres Erbydelse. Om det ellers er til Takke og bliver vel optaget, derom ved man endnu intet. Alle tre Stænder ere dog derudi enige, at de begære indstændig

²¹⁾ Bircherod S. 14. — ²²⁾ Smstd. S. 8.

Folkenes [o: Hærens] Aftakning. De mene, at vi skulde paa Mandag [o: d. 8de] med Guds Hjælp faa Ende paa Mødet.²⁴⁾ Hans Dattersøn tilføjer: „Han rejste dog hjem igen, inden den principaleste Proportion blev gjort“,²⁵⁾ og desuagtet opføres han blandt de seks, som Nansen d. 5. Oktbr. indviede i Sammensværgelsen om Tronens Arvelighed.²⁶⁾ Maaske har han delt Anskuelser med Dattersønnen, som mange Aar senere udstødte det stille Suk: „Det var baade det første og sidste Stændernes Møde, som er holdt her i Danmark i min Livstid; ja vel en mærkelig Sammenkomst, hvis Slutning faldt omsider saaledes ud, at vi, der skal have vort Brød og Bopæl i dette Rige, maa aldrig vente saadanne Møder flere, i hvilke Stændernes Vota skulde faa noget at sige, men vi maa alle med hinanden bekvemme os til *ex unius suprema et arbitraria voluntate at dependere*.“²⁷⁾

^{8/8} 1664 indstævnede Thomas Brodersen en Dom af Gudmeherreds Ting, udstedt ^{26/6}, ang. de Henrik Thott til Boltinggaard laante Pengesummer, som denne efter rigtige Obligationer er ham skyldig, — Dommen til Konfirmation og gode Mænds Udmeldelse.²⁸⁾ — ^{16/10} 1661 læstes et Pantebrev til ham fra Sten Bille paa 5000 Sld., hvorfor der pantsattes ham Jordegods i Brenderup By,²⁹⁾ — ^{9/7} 1662 ligeledes en Obligation til ham fra Henning Powisch paa 781 Rdl.³⁰⁾ Angaaende sit Pant i tre Bøndergaarde i Overholluf stævnede Thomas Brodersen ^{8/4} 1665 Kommissærerne i Henning Pogvisch's Bo til hans Godeses og Gælds Likvidation; og Højesteret dømte ^{18/8}, at Kommissærernes Forretning ikke bør hindre ham i at nyde Indførselen.³¹⁾

Thomas Brodersen døde i Odense 15. Novbr. 1665 og jordedes i Knudskirke, hvor der endnu findes et storslaaet Epitafium af Sten, der viser ham, hans Kone og deres Børn. Paa dette er han (1651) selv malet med sin Hustru, to voksne Døtre og tre mindre Sønner. Over hans Hoved findes hans tværdelte „Skjold“, i hvis øverste Felt er et Træ, hvoraf en Haand bryder en Gren, i det nederste er

²⁴⁾ Bircherød S. 60. — ²⁵⁾ Smst. S. 61. — ²⁶⁾ Spittler S. 94. — ²⁷⁾ Bircherød S. 60. — ²⁸⁾ Fyenske Landstings(stævnings)protokoller 1646 — 70. — ²⁹⁾ Søkilde: Skøde- og Pantebøger S. 82. — ³⁰⁾ Smstd. S. 86. — ³¹⁾ Stævnecbog 1665 Fol. 155, Doimbog Fol. 95.

en Kaarde og en Rose. Hans Ligsten blev, som allerede antydet, ødelagt ved Kirkens „Istandsættelse“ 1753. — Men efter hans Død havde Boet endnu adskillige Sager: $\frac{14}{3}$ 1666 stævnedes afgangne Thomas Brodersens Arvinger en af Lundeherreds Ting udstedt Dom af $\frac{2}{3}$ over Laurits Skinkel, ang. en Gældsfordring paa $925\frac{1}{2}$ Rdl. 4 Sk., Dommen til Konfirmation og gode Mænds Udmeldelse.³²⁾ — $\frac{3}{4}$ 1667 stævner Arvingerne ligeledes to af Gamborg Birketing $\frac{1}{2}$ udstedte Domme ang. Gældsfordring og Restans, som de hos Gamborg Mænd søge, Dommen til Underkendelse.³³⁾ — $\frac{6}{5}$ 1667 stævner de endvidere Landsdommer Jens Lassen for hans Frikendelse af en Del deres egne Bønder og Tjenere i Gamborg for adskillige Pengesummer, som de efter deres afgangne Fader er skyldige, og skønt ingen Benægtelse af vedkommende herimod er gjort ved Hjemtinget.³⁴⁾ — $\frac{15}{5}$ 1667 indstævnedes de ligeledes til Konfirmation og gode Mænds Udmeldelse en af Aasum Herredsting $\frac{21}{5}$ 1666 over Christian Daa til Ravnstrup udstedt Dom ang. Gældsfordring efter Obligation.³⁵⁾ — $\frac{27}{4}$ 1668 indstævnedes de endelig Kommissionsforretningen mellem dem og samtlige Borgmestre og Raad i Odense fra Aar 1657 for de fattiges Penge, med hvilken Forretning de ere utilfredse. Højesteret dømte $\frac{3}{7}$ 1668: „Hvad angaar den 1ste Post i Kommissionens Af-sigt, da, efterdi Fundatsen, som paa de fattiges omtvistede Penge er gjort, ikke forbinder den øverste Borgmester alene, mens samtlige Borgmestre og Raad dennem at dispensere, afgangne Borgm. Thomas Br. ej heller forsømmelig, mens langt mere medlidende og flittig kan eragtes af det, han selv Forstrækning til de fattige haver gjort, der Renten formedelst besværlige Tider ej var at bekomme, da bør T. Br.'s Arvinger ej til videre Kapital og Rente af de fattiges Penge at svare, end hannem som en Borgmester deraf *pro quota* kan tilkomme.“ [Den 2^{den} Post vedkommer ikke særlig T. Br.'s Arvinger.]³⁶⁾

Med sin nitten Aar yngre Hustru levede han et lykke-

³²⁾ Fyenske Landstings(stævnings)protokoller 1666 Nr. 6. — ³³⁾ Smstd. 1667 Nr. 13. — ³⁴⁾ Stævnebog 1667 Fol. 254. — ³⁵⁾ Fyenske Landstings(stævnings)protokoller 1667 Nr. 5. — ³⁶⁾ Stævnebog 1668 Fol. 218, Dom-bog Fol. 27.

ligt Familieliv, men hun synes tidlig at være bleven svagelig. D. 6. Novbr. 1659 „kom der Anskrig, at Svenskerne havde resolveret straks at udplyndre og afbrænde Byen [hvad dog den svenske General Bøttger afværgede], og Riisbrigh samlede da Hustru, Børn og Børnebørn om sig for at afvente, hvad der vilde ske.³⁷⁾ Knap fire Uger senere døde hans Hustru, kun firti Aar gammel og kun seks Dage før Sølvbryllupet. Efter den Skik, som i fornemme Huse var brugelig, blev der indtil hendes Jordefærd holdt Vaagestue over hende af de fornemste Kvinder i Byen, hvilket gjorde et levende Indtryk paa de hollandske Officerer, som laa der.³⁸⁾ Den kristelige Stemning i Huset, er maaske nærmest udgaaet fra hende, i det mindste „forærede Anders Bording hende sine [utrykte] aandelige Viser, og de bevaredes saa tro, at de efter 50 Aar kunde udleveres til den [c: Frederik Rostgaard], som samlede Bordings Digte.³⁹⁾

Riisbrigh og hans Hustru havde Børnene: 1) Karen, f. 1635, † $\frac{8}{8}$ 1686, * 1) $\frac{29}{10}$ 1654 Ditmarskeren Stiftsfysikus Stephan Ram, „Stadens og Land-Adelens bestalter Medicus practicus († $\frac{1}{8}$ 1658) * 2) $\frac{20}{10}$ 1661 Lægen, dr. Christoffer Balslev til Fraugdegaard, (f. $\frac{16}{1}$ 1628, † $\frac{6}{9}$ 1693) og ved ham Moder til Birgitte Balslev, som var Thomas Kingos 3^{die} Hustru; — 2) Sille, f. $\frac{34}{4}$ 1637, † $\frac{9}{5}$ 1708, * $\frac{3}{9}$ 1656 Professor ved Odense Gymnasium, dr. Jacob Jensen Bircherod (f. $\frac{30}{9}$ 1624, † $\frac{13}{6}$ 1688) og ved ham Moder til Biskop Jens J. Bircherod i Aalborg; — 3) Otto, f. $\frac{21}{10}$ 1645, † $\frac{22}{7}$ 1685, indskreven $\frac{8}{7}$ 1665 ved Leydens Universitet som „pol. et hist. stud.“⁴⁰⁾, Landsdommer i Fyen; — 4) Broder, f. $\frac{23}{4}$ 1649, indskreven fra Odense Gymnasium $\frac{18}{5}$ 1663 ved Kbhvns. Universitet, $\frac{8}{7}$ 1665 ved Leydens Universitet som „pol. stud.“,⁴¹⁾ † ugift $\frac{23}{8}$ 1670; 5) Vikman, f. senest 1651, † som Barn.

³⁷⁾ Bircherod S. 44. — ³⁸⁾ Smstd. S. 51. — ³⁹⁾ Smstd. S. 421. — ⁴⁰⁾ Pers. Tidss. I, 2. 205. — ⁴¹⁾ Smstd. I, 2. 206.

Knud Jacobsen,

2^{den} Rigsdagsmand for Odense, nævnes i alle Kilderne, deltog ifølge P. V. og R. i alle Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender (kun ikke i det af 30. Oktbr.) samt i det særlige fynske af 25. Septbr.; var tilsagt til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E. Han havde da ogsaa været en af de første, til hvem Nansen betroede Planen om Arveretten.

Som det var Tidens Skik, vides han aldrig at have brugt sit Slægtnavn Blanchenburg uden som Oversætter af: Emanuel Sonthoms Guds Børns gyldne Klenodie eller den sande Vei til Christendommen Kbh. 1651.¹⁾ Derimod brugte hans Børn det, mens han endnu levede. Engelstoft mener,²⁾ at Navnet „kan hidrøre fra en Gaard i Rørup Sogn, som endnu kaldes saaledes“ [maaske var han født der], og at det „næppe staar i Forbindelse med nogen af de Mænd, der i det 16de Aarhundrede førte Navnet v. Blanchenburg.³⁾ Ifølge ham blev han Raadmand i Odense 1642 og var Borgmester fra 1651 til 1667, „beskikket ifølge kgl. Ordre.“ Allerede var han og Thomas Brodersen indstillede af Byens Øvrighed til at blive Borgmester i Odense, men $\frac{4}{6}$ 1651 [!] beder han Thomas Brodersen sørge for, at han ikke bliver Borgmester.⁴⁾ Hans Tid var fri for Titler og Ordner, men desuagtet var den ikke mindre forfængelig end senere Tider, og $\frac{30}{4}$ 1652 foreholdt [Biskop Lavr. Jacobsen] Gejstligheden [i Odense] Borgmester Knud Jacobsens Begæring [i en skriftlig Memorial] anlangende Gang og Session med de gejstlige og fik til Svar, at de vilde forholde sig efter kgl. Maj.s Forordning, udgangen 1635, hvilken de ikke turde eller kunde fragaa; hvilket jeg hannem skriftlig lod vide.⁵⁾ — $\frac{23}{9}$ 1660 udgik Missive til Borgmester Knud Jacobsen: V. G. tilforn.

¹⁾ Worm: Lexicon I, 120. — ²⁾ Pers. Tidss. I, 2, 366. — ³⁾ Joh. Grundtvig har i Medd. fra Rentch.-arkivet 1873—76 en Hofjunker Richard Blankenburg 1576—77 (S. 163) og en Ritmester Joachim v. Blankenburg 1559—60 (S. 208; sandsynligvis den samme som den Ritmester Jacob Blankenburg, der ifølge E. Pontoppidans Marm. dan. II, 187 deltog i Ditmarskerkrigen. Balckenborg er selvfølgelig en tredje Slægt. — ⁴⁾ Danske Mag. V, 3, 171. — ⁵⁾ Kirkeh. Saml. IV, 2, 673.

Vid, at vi naadigst tilfreds er, at Du fra din Bestilling maa være forlovet, saa længe Du med det Skifte efter afgangne Fru Kirsten Munk kan have at bestille, saafremt Du ellers dig selv dertil vil lade bruge. Dermed o. s. v.⁶⁾ — ^{26/1} 1661 sattes han af Regeringen til Medlem af den mandsstærke Lovkommission, men Udgifterne ved saadanne Hverv skulde betales af Kommunerne, der ikke var glade, naar Regningen kom. Altsaa maatte der ^{31/8} 1661 udgaa kgl. Ordre til Borgmestre og Raad i Odense og de andre fynske Købstæder: „Eftersøm os elskelig Knud Jacobsen, Borgmester i Odense, af os haver været hidforskrevet med andre at revidere Lovbogen, hvorfor vi billigen eragter, at hannem hans Omkostning af samtlige Købstæder udi vort Land Fyen godtgøres, thi er vor naadigste Villie og Befaling, at I hannem til hans Omkostning, som han her imidlertid anvendt haver, af eders By til st. Mikaeli førstkommende udi vor Købstad Odense udgiver 100 Rdl.“⁷⁾

Knud Jacobsen boede paa Odense Vestergade i Nr. 22—24. — ^{31/11} 1660 fik Mogens Høeg Ordre ang. det af Kn. J. begærede Jordstykke (ved Odense Skibsbro, paa Enden af Odensegaards Mark), der kunde overlades ham, naar ej mere end 30 Rdl.'s Værdi deraf kunde gives; hvorpaa den ansøgte Benaadning gaves ham ^{5/9} 1661.⁸⁾ — ^{7/9} 1664 udstedtes kgl. Skøde til Borgm. Kn. J.: af de 18 Tdr. 7 Skpr. Hartk. i Avlby i Vendsherred tilskydes de 17 ham for Troskab og villig Tjeneste, men det overskydende maatte han godtgøre.⁹⁾

Knud Jacobsen gik af som Borgmester 1667, men døde først 1677. Grunden til hans Afgang kender vi ikke; om det muligt var Svagelighed? Men vi fejler næppe ved at mene den fremkaldt ved følgende Sag:

Medens Knud Jacobsen 1661 laa i København, fremkom

⁶⁾ Fyenske Tegn. 1664 Fol. 394. — ⁷⁾ Fyenske Miss. Fol. 46 (Nr. 101.) — De andre fynske Byer sattes til: Nyborg 48 Rdl., Svendborg 28, Rudkjøbing 12, Assens 32, Middelfart 30, Kjerteminde 20, Bogense 15, Faaborg 15. — ⁸⁾ Fyenske Miss. 1660 Nr. 19 og Rentek. Eksped. prot. 1661 Nr. 442, jfr. Ordre smstd. ^{2/4} 1661 Nr. 484. — ⁹⁾ Rentek. Skødebog L. Fol. 520, jfr. kgl. Miss. til Skatkammeret af ^{31/1} 1664.

Niels Lassen, Forvalter paa Dalum Kloster,*) med nogle Beskyldninger mod ham. Saa stævnedes Knud Jacobsen $\frac{6}{8}$ 1662 en „Spildingsdom“, afsagt af Dalum Birketing d. $\frac{11}{7}$ i en Sag mellem ham og Niels Lassen, ang. nogle ærerørige Skældsord, den sidste havde brugt, — Dommen til Svækkelse og Birkefogden for Forurettelse at lide, som vedbør.¹⁰⁾ — $\frac{8}{9}$ 1662 indstævnedes han endvidere en Afvisningsdom mellem ham og Niels Lassen „belangende det Skælderier, form. N. L. det bør at bevise eller lide efter Loven, som vedbør.“¹¹⁾ Denne Stævning gentoges $\frac{17}{9}$ og $\frac{1}{10}$, og sidste Gang mødte Knud Jacobsen og begærede Dom i Sagen. Paa de nævnte to Retsdage stævnedes N. L. ligeledes Birkefogden i Dalum for hans Dom. (Senere forekommer i den upaginerede Protokol et ikke dagtegnet, men usammenhængende Referat af Parternes Forhandling, hvoraf fremgaar, at Skænderiet var foregaaet i Kbhvn., at Landsdommeren [i Sjælland?] havde frikendt N. L., og at „Hs. Maj. og hans højvise Raad“ havde konfirmeret Dommen, men siden givet ham en [ikke nærmere angivet] Befaling, at han erklærede „mig ej at vide Borgmesteren for noget at have beskyldt, ej heller endnu beskylder“; endelig at begge Parter begærede Landstingsvinde. — $\frac{29}{6}$ 1663 afsagde saa Højesteret Dom i en Sag, indstævnet $\frac{31}{3}$ af Knud Jacobsen mod Birkefoged Niels Lassen paa Dalum: Efterdi ingen Vidnesbyrd efter Recessen imod N. L. er ført, han ogsaa fragaar de Skældsord, han beskyldes for, er for Retten afsagt, at Landsdommers Dom, saa vidt han N. L. frikender, bør ved Magt at blive, dog at N. L. til 1ste eller 2^{det} Landsting Knud Jacobsen mundtlig erklærer, at han intet andet end det, som ærligt og godt er, med hannem ved, saa at denne Sag Kn. J. ikke til nogen Præjudits paa hans gode Navn og Rygte kommer. Hvad angaar den Kost, som Landsdommeren tilkender Birkefogden at give, da bør han derfor aldeles fri at være, helst fordi

*) Han var Broder til Ejeren af Dalum, den bekendte højt formaande Landsdommer Jens Lassen. — ¹⁰⁾ Fyenske Landstingsprot. 1662 Nr. 12. —

¹¹⁾ Fyenske Stævningsprot. 1662 Nr. 3.

han med sin ulimiteret Afvisning og Opsættelses Nægtelse udi en Sag, han ej havde Myndighed at dømme i, intet mod Landsloven haver handlet, mens den langt mere fulgt.¹³⁾ — Knud Jacobsens Gaard var vistnok en af de rummeligste og pynteligste i Odense, hvorfor ogsaa fornemme Gennemrejsende nu og da toge ind hos ham. Saaledes $\frac{1}{10}$ 1665 Hertug Johan Adolf af Pløen, der var paa Rejse til Kbhvn. — $\frac{12}{9}$ 1666 afsagde Højesteret atter en Dom i den af Kn. J. mod N. L. $\frac{6}{8}$ indstævnedes Sag: Efterdi Kn. J.'s Irettesættelse er grundet paa en Højesteretsdom, som ej findes at være efterkommet, er herpaa for Retten afsagt, at N. L. her for Højesteret med disse Ord bør at erklære Kn. J., at han med ham aldeles intet andet ved, end det, som en ærlig Mand vel egner og anstaar, og for foraarsaget Omkostning at give Kn. J. 70 Rdl. til Kost og Tæring.¹³⁾ — Sagen, som nu har staaet paa i otte Aar, er dog ikke dermed afgjort; ved kgl. aabent Brev af $\frac{16}{2}$ 1669 faar Kn. J. efterladt „den af hannem begangne Forseelse udi den med os elskelige Jens Lassen, vores Admiralitetsraad og Landsdommer i Fyen, udstedte Dom“, for hvilken han for Højesteret er bleven dømt til Kongens Naade og Unaade; og maa han, „alligevel han fra Borgmesterembedet er entlediget“, beholde Sæde og Gang i Selskab og Samkvem, som han tilforn havde, der han Borgmester var.¹⁴⁾

Men han havde endnu andre Sager, tildels arvede fra hans Borgmesterstilling. Vi kan meddele lidt om et Par af disse:

$\frac{9}{8}$ 1670 afsagde Højesteret Dom i en Sag mellem Mester Christian Hansen Lund i Odense og Kn. J. ang. en Fordring for Indkvartering, hvorefter Lund dømtes til at betale Kn. J. Omkostningerne.¹⁵⁾ — $\frac{16}{8}$ 1671 kgl. Kommissorium ang. en Tvist mellem forhenværende Borgmester Kn. J. og Odense daværende Magistrat om adskillige Byens Regnskaber at afgøre enten i Mindelighed eller ved Dom.¹⁶⁾ Det er uden Tvivl den Sag, i hvilken Højesteretsdommen faldt $\frac{13}{8}$ 1672. Kn. J.

¹³⁾ Stævnebog 1663 Fol. 59. — ¹⁴⁾ Dombog 1666 Fol. 119, jvfr. Stævnebog Fol. 384. — ¹⁵⁾ Fyenske Reg. 1669 Nr. 6. — ¹⁶⁾ Højesterets Dombog 1670 Fol. 727. — ¹⁶⁾ Fyenske Miss. 1671 Nr. 38.

havde nemlig $\frac{30}{4}$ 1672 for Højesteret indstævnet en Sag bl. a. mod 1) Borgmestre og Raad i Odense om „nogen Penge, de fattige vedkommer, saavel og om nogen Regnskabsforhør“, 2) Kommissarierne Erik Sehested til Lykkesholm, vor Krigskommissarius i Fyen, og Sliftsskriver Rasmus Andersen (af hvis Forretning tre Poster stævnedes til Stadfæstelse, tre til bedre og endelig Rigtighed at nyde), 3) Jomfru Anna Gjõe til Hvidkilde. — Fra begge Sider indkom Indlæg af $\frac{8}{8}$. Borgmester Jens Madsens er en vidtløftig og spydig Fremstilling paa 14 Foliosider, af hvilken vi, særlig for de historiske Brokkers Skyld, skal meddele følgende: Han fremhæver sin Formand, sal. Borgmester Thomas Brodersen, da „den Mand ej vilde, de Fattige skulde komme tilkort“, og saa siger han: „Belangende den anden Post bestaaende udi uklarerede Regnskaber og andet udi Borgem. K. J.'s Bestillingstid, hvortil allerunderdgt svares, at som Borgem. K. J. udi hans Indlæg foregiver, han 36 Gange [K. J. skrev over 30 Gange] skal have været til Raadstuen og mindre udrettet, end sex Gange kunde været sket, saa havde det været at ønske, den Dandemand havde besværet sig og mig langt mindre dermed, som lettelig kunde været sket; thi lige saa ofte den Dandemand haver været til Raadstuen, haver jeg med været, mig ej til ringe Besværing og Hinder udi mit eget Embedes Befordring, da hvis [han], som Borgemester saa ofte af hannem haver været begjærende, havde indgivet en Opsæt paa hvad Regnskaber uforklaret var og forhøres skulde, og hvem dertil skulde svare, kunde Regnskaberne for længe siden været fremfordret og til Ende gjort, . . . kunde det alt udi mindre Uger været bestilt, end dermed udi Aar er henstaaede. Thi naar han de Regnskaber eller andre selv først haver underskrevet, jeg mig aldrig at have vægret, mens taget Pennen fra hans Haand og skreven med strax under. Tilforne kunde det mig ikke tilkomme at skrive det først under, hvis udi hans Tid passeret, som den Dandemand hans Henseende haver været, da ingen gjerne tager Tornen af andens Fod og sætter udi sin etc. . . .

„Angaaende de smaa Mangelsposter, Knud Jacobsen i sit Indlæg siger at være af liden Værd, hvilket og er sandt, alligevel saa som jeg ikke havde formodet, at han

Raadmændene, hans Svogre, derudi skulde styrke til Uenigheds Forøgelse, da jeg beviser ham al den Ære, jeg kan, og jeg ved, saadant i ringeste Maader ej at være forskyldt, han og aldrig nogen Tid kommer paa Raadstuen, i hvad Ærinde han haver, jeg for giver hannem af mit Sæde og faar hannem mit Hynde efter Skyldighed, som jeg samme Tid og gjorde.*)

Sidder dog og skriver imod mig og Raadmændene, udi dette, han vel kunde været foruden, og samme fire Køers Græs saa hart misunder, imod den store Besværing jeg for Byen haver, og ikke saa meget derfor, jeg en Tjener dermed underholde kan, imod at den Dandemand, mens han Borgmester var, havde en Mark fra Klosteret vel til 80 Køers Græs, hannem naadigst forundt, saavel som endnu haver, det jeg hannem ikke misunder, alligevel skulde han saa hart fortryde og med hans Svogre skrive og mig det lidet Græs til 4 Køer forhindre.

Højesteretsdommen delte Sagen i fire Poster saaledes:

- 1) Efterdi det bevises, at den omtvistede Summa Penge, neml. 279³/₄ Rdl. er anvendt til Byens Gjæld at betale, Gjælden endog paa Byens Vegne er vedgaaet, i det en Del derpaa er bleven betalt, da bør Kommissariernes Dom ved Magt at blive i denne Post; dog at de Borgem. og Raad, i hvis Tid disse Penge anvendt er til at betale Peter Hansen med, staar for og svarer til hvis Kapital og Rente, som endnu ubetalt resterer, saafremt dets Betaling imod Forhaabning ej skulde kunne bekommes, naar itzige Borgem. og Raad dertil deres tilbørlige Flid anvendt have, hvilket til d. 24. Febr. førstk. bør at være forrettet.
- 2) Med denne Post forbliver det i lige Maade ved Kommissariernes Dom, anseende intet nøjagtigt til den at svække fremlægges. Og eftersom H. kgl. Mjt.s Befaling ang. de omtvistede Regnskabers Endskab endnu ikke er fuldkommet, da forelægges de vedk. sligt inden 3 Mdr.s Forløb efter denne Doms Dato at gjøre, saal. at som Borgem.

*) Man mindes, at, da han afskediges, undtes der ham Gang og Session med de gejstlige.

Kn. Jakobsen paa sin Side er pligtig intet af den Flid at lade mangle, som af hannem dertil kan kontribueres, saa bør de andre Borgemestre og Raad al forsvarlig Assistance deri at lade se, og det uden Occasion til Misforstand paa enten af Siderne at give.

- 3) Efterdi det med fremlagte Dokumenter bevises, at Borgemester K. J. og hans Medkolleger haver intet forsømt af det, som deres Embede var gemæs til Forsikring og Betaling for denne omtvistede de Fattiges Gjæld at erlange, mens derfor søgt og bekommet Fornøjelse i besat Jordegods efter den Pris og Taxt, som det paa de Tider var udi, da bør de fattige med samme Jordegods at lade sig nøje etc.
- 4) Efterdi de fattiges Gavn søges ved det Tilbud, som Jomfru Gjõe haver ved sin Fuldmægtig ladet gjøre Borgem. og Raad. . . da bør de fattige med slig Tilbuds Efterkommelse at lade sig nøje, og B. og Raad ej til videre dennem at svare.¹⁷⁾

6. April 1675. Kn. J. citerer Hans Oldeland, Landsdommer i Fyn, fordi han ikke har villet kjende i en Sag, som Borgem. og Raad i Odense havde afvist til Landstinget mell. ham og Jens Lassen „paa en sin Bunde Søns Vegne“ ang. 200 Rdl. Arvegods, som Kn. J. søges (for), hvoraf han forhen den største Del til Myndlingens Herskab Hr. Hannibal Sehested med Jens Lassens Tilstaaelse haver leveret.¹⁸⁾ 1. Juli s. A. dømte H. R., at Landsdommer strax skal tage Sagen for og endelig dømme deri her i Staden, at den ved nærvær. H. R. kan blive paakjendt.¹⁹⁾ — 22. Juli s. A. faldt den endelige H. R. Dom: Borgem. K. J. og hans Søn bør for denne Tiltale aldeles fri at være, og Landsdommeren ganske ingen Føje haft at kjende om det stpl. Papir, som han haver gjort. Landsdommerens Fuldmægtig Anders Henningsen bør at betale Processens Omkostn.²⁰⁾

Vi har meddelt alle Knud Jacobsens Sager, saa vidt vi kender dem. Vi skal nu sluttelig meddele et kgl. Missive til Magistraten i Odense af $23\frac{1}{2}$ 1669:

¹⁷⁾ Højesterets Dombog 1672 Fol. 718. — ¹⁸⁾ Stævnebog Fol. 142.

¹⁹⁾ Dombog Fol. 542. — ²⁰⁾ Dombog Fol. 930.

Hvad os elskel. Knud Jakobsen i vor Kjøbsted Odense for os underd. har ladet andrage, anl. hvorledes han tillige med de Borgmestre og Raads Midler, som Ao 1657 der sammesteds vare, er tilkjendt de fattige at svare til en Kapital, som til afg. Henning Povish var udsat, og I eder ikke skal ville bekvemme ham udi hans Part at godtgjøre, hvis Forstrækning, han da efter sin Embeds Pligt udi tre Aar, mindre sju Uger, da Renten ikke indkom, til de fattige gjort haver; . . da skal Magistratén sørge for at kvittere og afkorte, hvad han til de fattige forstrakt haver etc. og han derefter for videre af samme fattiges Penge at udfordre fri og forskaanet være; Desligeste haver I og hannem og afg. Thomas Brodersens Arvinger at imellem sige, hvor meget hver af dennem til bemeldte fattiges Penge efter Højeste Rettes Doms Slutning og Anledning bør at svare, saafremt I dennem ej i Venlighed derom indbyrdes kan forene.²¹⁾

Hertil skal vi føje, at ifølge en Kvittance af $11/4$ 1662 havde Kn. J. dengang at fordre paa Regnskab 8357 $1/2$ Rdl. 16 $1/2$ Sk.²²⁾

Som allerede sagt, døde Knud Jacobsen 1677. Ved hans Jordefærd (^{26/8}) oplæstes fra Prædikestolen en „saare vidtløftig“ Beretning om alle hans Fortjenester som Borgmester;²³⁾ — men han efterlod sig kun en tvivlsom Balance, og, da hans Enke døde 1690, frasagde Arvingerne sig Arv og Gæld. Han havde dog ejet mange Gaarde, men hans Gaard paa Fisketorvet, som 1677 var vurderet for 1600 Rdl., solgtes 1690 for 440 Rdl. Hans Hustru Mette (Kirsten?) Klemensdatter, var Enke efter Borger Peder Nielsen i Odense, med hvem hun havde Sønnen Klemens Pedersen (f. 1639, død som Præst i Korup-Ubberud 1683).²⁴⁾ — Med hende havde Knud Jacobsen i det mindste 2 Børn: Peder og og Mette. I Faderens Indlæg til den sidstnævnte Højesteretssag tales der imidlertid om „Sønner“. Peder Blanchenborg, siges der sammesteds, havde, da han var Hannibal

²¹⁾ Fyenske Miss. 1669 Nr. 8. — ²²⁾ Borgl. Stands Kvitt. Protokol. —

²³⁾ Bircherod S. 183. — ²⁴⁾ A. D. Jørgensen: Griffenfeld I, 164—66 og 468, jfr. Wiberg II, 253.

Schesteds Ridefoged, „200 Rdl.'s Arvegods“. ²⁵/₂ 1675 fik han Bestalling som Raadmand i Odense,²⁵⁾ ²³/₁ 1688 blev han Borgmester og vedblev at være det til sin Død 1711. Endvidere havde han vistnok Sønnerne Jacob og Johannes (Hans), thi ¹⁸/₇ 1667 indskreves „Jacobus Canuti Blanckenburg“ og „Johannes Canuti Blanckenburg“ fra Odense Gymnasium som Studenter ved Kbhvns. Universitet og valgte begge Peder Resen til Privatpræceptor.²⁶⁾ — Hvor de senere blev af, ved vi ikke. — Borgmester Peder Blanckenburg var gift med Karen Jacobsdatter Mule († 1733) og havde med hende Sønnen Jacob Blanckenborg, Lieutenant (†173*) og Døtrene Lovise Birgitte (* ²⁰/₅ 1720 Lieutenant Hans Engebretsen Prydz, som døde i Kbhvn. *₄ 1734) og Marie Dorthea (*Jens Boysen). Lieutenant Jacob Bl. havde Sønnen Peter Jacob Blanchenborg, som boede i Snøde og ¹⁴/₈ 1743 sammen med sine to Fastre solgte den Slægtsgrav i Knudskirke, som hans Oldefader, næsten hundrede Aar tidligere, 1645, havde købt.²⁷⁾

Kerteminde.

Hans Nielsen,

Rigsdagsmand for Kerteminde, er oversprungen af P. V. og U., men findes baade hos L., Rh. og L. P., underskrev ifølge R. saavel Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragende af 25. Septbr., som det særlig fynske af samme Dag, men intet af de følgende, saa han sagtens meget tidlig har forladt Rigsdagen; tilsagdes derfor ikke til Arvehyldingen og underskrev derfor ikke H. T., men derimod (i Hjemmet) E.

²⁶⁾ Fyenske Registre 1675 Nr. 14. — ²⁷⁾ Univ.-matr. I. 341. —

²⁷⁾ Engelstoft Pers. Tidss. I, 2, 365—66; jfr. H. V. Harbou Pers. Tidss. III, 1. 250.

Ifølge N. Bøgh¹⁾ skal han have været en Søn af Niels Hansen, der nævnes først som Borger og Kæmner i Byen, dernæst som Raadmand samt By- og Herredsfoged og opføres 1649—51 i Fortegnelse over Betjente, som har aflagt Regnskab.

Dette mener Landsarkivar G. L. Wad²⁾ imidlertid er urigtigt, idet han gør opmærksom paa, at der i Kerteminde Skifteprotokol 1652—1710 under ²⁷/₇ 1660 findes Skifte efter Raadmand og Byfoged Niels Hansens Hustru Sidsel Jensdatter, og under ²⁵/₈ 1666 Skifte efter Raadmand og Byfoged Niels Hansen; hans efterladte Hustru er da Anne Markusdatter, og i begge Skifter nævnes de samme Børn, deriblandt Karen Nielsdatter, gift med Raadmand og Kirkeværge Hans Nielsen, der saaledes var Niels Hansens Svigersøn. Baade Niels Hansen og Hans Nielsen nævnes af Bøgh blandt Byens „ansete Borgere“. De underskrev da ogsaa begge E. sammen med fire andre Borgere. — I Svenskekrigen 1658—60 blev Hans Nielsens Gaard ødelagt, og Skaden vurderedes til 80 Slettedaler.³⁾ — Ligeledes blev ifølge Synsforretning af ¹³/₉ 1660 „Hans Nielsen Hestemøllers Gaard“ af Fjenden afbrændt, hvilket regnedes til 500 Sld. (Det er vel ikke aldeles sikkert, men dog rimeligt, at Hans Nielsen Hestemøller er den samme Mand som Raadmanden). Netop dengang var ifølge Arent Berntsen, Kerteminde en blomstrende Handelsstad, „hvorfra en utrolig Summa af Korn og Landets forskellige Varer til fremmede Steder udføres, saavel af Byens egne Borgere som og af Odense Borgere, som der deres Kornspiker og Ladested vedligeholde“, men „i Krigsaarene blev Kerteminde næsten ødelagt“. ⁴⁾ — Den led i Svenskekrigen maaske mere end nogen anden By, især da de kgl. Tropper under Schack steg i Land og sloges med Fjenden: foruden anden Overlast værd-sattes Skade paa Huse og Bygninger til 13300 Sldl., paa Broer til 530 Sldl., paa Skibe og Skuder til 4567 Sldl.; firti-

¹⁾ Haandskrift i Præstearkivet (nu i Landsarkivet i Odense). —

²⁾ I Brev til Fr. Barfod af ²³/₅ 1895. — ³⁾ Rentekammerets Synsvidner efter Svenskekrigen, Fyen og Laaland. — ⁴⁾ Saml. I. Fyens Hist. og Top. II, 129.

fire større og mindre Gaarde o. s. v. „vare aldeles borte, og af de skatteydende Borgere var kun Fjærdeparten tilbage, de øvrige vare enten undvegede eller hendøde.“⁵⁾

I Kerteminde Skolebog 1651—1739 findes Hans Niensens Underskrift fra ²⁷/₁₂ 1661 til ¹¹/₁₁ 1668. Han var endnu Raadmand 1670.⁶⁾

Nyborg.

Knud Johansen Wulff,

Rigsdagsmand for Nyborg, er oversprungen af P. V. og U., men findes i alle vore andre Kilder; deltog ifølge R. i alle Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender, tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E. — Af L. og Rh. kaldes han „Wulf“, af R. fire Gange „Wolf“, men to Gange „Wulf“, af P. „Wolff“; selv skriver han sig stadig „Knud Wulff“.^{*)}

Fuldmægtig Fr. Crone, der gennempløjede alle Byens Arkiver, har samlet følgende Oplysninger om ham :

Knud Johansen Volf var født 24de Marts 1603 i Husum, tjente hos Apotheker Kornelius v. d. Hamsfort i Odense fra 1622—30, i hvilket sidstnævnte Aar han nedsatte sig som Apotheker i Nyborg, hvor han 22de Juli 1633 ejede en Gaard i Mellemgade. 7de Januar 1659 var han Raadmand. Han udgav fra 7de September til 30de Oktober 1660 en Dagbog om sit Møde paa Rigsdagen i Kjøbenhavn, og var med at underskrive Suverænitetssakten, paa Borgerskabets Vegne. 22de Januar 1668 tillod han, at en anden oprettede et Apothek i Nyborg, da hans Midler ikke vare i den Forfatning, at han selv kunde vedligeholde og drive et saadant. 17de Februar 1669 blev han beskikket til Akcisemester, i hvilken

⁴⁾ Aktst. udg. af Fyens Stifts lit. Selsk. S. 156—57. — ⁵⁾ Strøm: Efterretn. om Kerteminde S. 14—15. — ⁶⁾ L. P. har glemt Slægtnavnet og kalder ham kun „Knud“.

Anledning blev ham leveret et Stempel, som han skulde sætte under sit Navn paa enhver Akciseseddel; han skulde lade forfærdige en Messingbøsse, der skulde bekostes af Akcisepengene, og hvori alle disse, Tid efter anden, skulde lægges, og skulde Nøglen til samme Bøsse leveres paa Raadhuset. For sin Umage i denne Bestilling var han bevilget 10 Rdlr. aarlig. 12te Marts s. A. blev overdraget ham at forvalte Udsalget af stemplet Papir, mod en Godtgørelse af 10 Rdl. aarlig. 23de September s. A. døde hans Hustru, Tyra Madsdatter Rafn af Haderslev, og blev begravet i Kirken. I Stervboet fandtes fornævnte Gaard, 2 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdk. Land i Byens Marker, og Græsning i Kohaven til 2 Høveder. 6te Oktober 1674 blev han entlediget fra Raadmandsbestillingen, da han ikke, saaledes som befalede, havde søgt kongelig Bestilling. 30te s. M. fritoges han for at forvalte Salget af stemplet Papir. Hans Dødsdag vides ikke.*)

Til ovenstaaende Oplysninger skal vi tilføje følgende:

Fr. Crone siger, at han 1630 „nedsatte sig“ i Nyborg. Af nedenstaaende Ansøgning synes det dog at fremgaa, at han 1629 var Skatteborger der.

Han „udgav“ sin Dagbog er et mindre nøjagtigt Udtryk. Ja, havde han bare „udgivet“ den! Han førte sin Dagbog, men den har vi nu kun i et sjusket Optryk hos Riegels, der rimeligvis er taget efter en skødesløs Afskrift af den nu forsvundne Original. Han slutter den saaledes.¹⁾ Og var Klokken 12 om Natten, [der] jeg [efter Hyldingsgildet paa Slottet] kom til [mit] Logemente, og endtes, Gud være lovet, dette Værk [o: Statsomvæltningen] saaledes med Glæde og uden al Klammer og Mytteri“.

^{18/8} 1631 fik Knud Wulff i Nyborg Apothekerbevilling ssteds,²⁾ og ^{11/7} 1633 forbydes det strængelig, at nogen anden falholder Sukker eller andre Specerier eller de Varer, som Apotheket i Nyborg alene tilhører.³⁾

*) Kirke Rgsk. 1655 Pag 30. — Kirkebog Litr. A. Pag. 77. — Suhms ny Saml. t. D. Hist. 1 Pag. 273. — Topogr. Saml. i Geh. Ark ved B. B.

¹⁾ Riegels. S. 53—54. — ²⁾ Fynske Reg. 1631 Fol. 483. — ³⁾ Smst. 1633 Fol. 4.

Som flere andre havde ogsaa han Vanskeligheder ved at faa sine Rejseudgifter til Rigsdagen godtgjorte, hvilket frem gaar af følgende Ansøgning og de sig til den sluttende Missiver: „Allerunderdanigst foraarsager jeg, Eders kgl. Mjt.s tro Undersaatte, at andrage min høje Nød og Trang, idet jeg efter E. K. Mjt.s naadigste udgivne Mandat Ao 1660, at Stænderne udi E. K. Mjt.s Rige skulde møde i Kbhvn., og jeg da her af Nyborig er udvelt til deres Fuldmægtiger at rejse til Kbhvn. og der ervarte E. K. Mjt.s naadigste Vilje, og jeg der ogsaa er forbleven den ganske Tid indtil Arve-Hyldingens Fuldendelse efter E. K. Mjt.s Vilje, for hvilken min Bekostning jeg endnu aldrig for dette som for mere, jeg haver udlagt paa Nyborg Bys Vegne, kan komme til min Betaling, som dog maaske andre Byers Fuldmægtiger vel er betalt. Er derfor min Audgste. Ansøgning og ydmygelige Begjæring, at E. K. M. udaf medfødt Mildhed ville forhjælpe mig, at jeg maatte bekomme en Ordre til Præsidenten Klavs Rasch, at Byen mig skulde betale, hvis jeg derfor haver udlagt efter rigtige Regnskaber, eftersom jeg paa Byens Vegne maatte paatage mig dette som en Fuldmægtige og efter E. K. Mjt.s Vilje forblev der indtil Arve Hyldingens ganske Fuldendelse. Jeg formoder audgst., at min allernaadigste Herre og Arve Konge denne min høje trænge [!] Nød udi Naade vil anse og forhjælpe. Eftersom jeg foruden store Skatter, Indkvarteringer og Krig haver tilsat alt mit, nu over 40 Aar jeg har været en underdanig Skatteborger. Jeg formoder mig af E. K. Mjt. et naadigt Svar herpaa. Gud allermægtigste E. K. Mjt.s slige beviste kongel. Naade rigeligen igjen vil belønne, udi hvis almægtigste Beskjærmelse til langvarende Velstand jeg fattige Eder Undersaatte E. K. Mjt. og det ganske kgl. Arve Hus underdanigst vil have befalet.

Nyborg, den 28. Januar
Anno 1669.

E. K. Mjt. tro Undersatte og
Ed sorne Tjener
K n u d W u l f f.

Der udgik da ogsaa ³¹/₄ 1669 et Missive til Magistraten i Nyborg angaaende Godtgørelse til Knud Wulff „for sin

gjorte Bekostning, imidlertid han her til vores Arvehyldning som en Fuldmægtig paa Byens Vegne været haver.“⁴⁾ Det frugtede imidlertid ikke og ²⁷/₂ 1672 maatte der udgaa en kgl. Befaling til Magistraten i Nyborg: at lade Knud Wulff „bekomme tilbørlig Betaling for hvis han billigen haver at prætere for sin gjorte Bekostning, imidlertid han til højstbemeldte vor Hr. salig Faders Arvehyldning som en Fuldmægtig paa Byens Vegne været haver.“⁵⁾ — Om denne Befaling virkede bedre, ved vi ikke.

Efter at han ⁶/₁₀ 1674 var afskediget som Raadmand og ³⁰/₁₀ 1674 som Stempelpapirsforvalter, hører vi intet til den gamle, trængende Mand. Sagtens er han kort efter død.

Af Sønerne blev Cornelius Wulff (Cornelius Canuti Wolf) ²⁶/₄ 1651 fra Odense Gymnasium indskreven som Student. Iflg. Fr. Crone blev han 1660 ansat som Rektor, tog 1664 Magistergraden og døde ¹⁴/₅ 1665.

Navnet Cornelius har Faderen sagtens givet ham efter sin tidligere, nu afdøde Husbond, Cornelius Hamsfort, hvoraf vi tør slutte, at han har været vel tilfreds med sin Tjeneste. — En anden Søn Johannes Wulff blev kgl. Bryghusskriver i København.

Rudkøbing.

Martin Panck,

Rigsdagsmand for Rudkøbing, findes hverken hos P. V. eller U., da begge paa en løjerlig Maade har byttet Ringkøbing med Rudkøbing, men ellers findes han i alle vore andre Kilder; deltog ifølge R. i alle Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender,^{*)} tilsagdes til Arvehyldningen og underskrev H. T., men ikke E. Derimod havde

¹⁾ Fyenske Miss. 1669 Nr. 22. Til Missivet hører som Kopi-Indlæg ovenstaaende Ansøgning. — ²⁾ Fyenske Miss. 1672 Nr. 9. — ^{*)} Naar R. fire Gange kalder ham Pouk, en Gang Plank og en Gang Houch, er dette selvfølgelig kun et Udslag af hans stadige Sjuskeri.

han ¹²/₁₂ underskrevet den Erklæring, som var bleven afkrævet alle Købstadborgere.

Morten Panck var baade 1657—64 og 1669—71 en af Rudkøbings fire Raadmænd, men nævnes, ifølge Meddelelse fra Præsten J. K. Smith, ikke „i en Fortegnelse over de anseteste Mænds Gaarde 1660“. Det er da næppe hans Formue, der har gjort ham baade til Raadmand og Rigsdagsmand. I Byens Kirkebog, som dog først er fra 1686, nævnes han heller ikke; derimod findes flere Gange en Thomas Panck, der nævnes med flere fødte Børn fra 1692—96. Han lod endnu i Decbr. 1697 et Barn begrave. Maaske er det hans Søn, men dog vistnok i hvert Fald hans Slægtning, saa Slægten synes i over Hundrede Aar at have haft hjemme i Rudkøbing; thi ¹³/₁₀ 1587 gav „Raadmand Pank“ 350 Rdl. til Byen.¹⁾ Fundatsen er bortkommen, men i en Regnskabsbog fra 1625 (som ligeledes er forsvunden, rimeligvis under Svenskekrigen) havde tre Mænd bevidnet, at „det var Testators Vilje, at Renten aarlig skulde udskiftes med 10 Rdl. til almindelige Rudkøbings Fattige, 5 Rdl. til Kirken og 2½ Rdl. til Hjælp for fattige Skolebørn til Bøger og Papir.“*)

At Slægten Panck ogsaa havde hjemme i Kolding fremgaar af, at 1ste Rigsdagsmand for denne By 1660 hed Morten Nielsen Panck. Den fandtes samtidig i flere af vore Byer, saaledes ogsaa i Aalborg. En Thomas Pank var 1717 Raadmand i Horsens og synes 1740 endnu at have været i Bestillingen.²⁾ En Anna Dorthea Panck „som i ti Aar var beladt med en stadig Svaghed, men under denne sin Sygdom skrev gudelige Sange“ var gift med Jochum Nicolai Crondal (f. i Tronhjem ²⁵/₁₂ 1693, Præst i Lyderslev og Frøslev ²⁴/₂ 1730, i Nyborg ²²/₇ 1746, † ²¹/₄ 1750.)³⁾

¹⁾ Hofman: Fundatser VI, 212. — *) I en Kirkeregnskabsbog, der er en Afskrift af hin, kaldes han fejlagtig „Pauk“, og under dette Navn gaar han derfor nu. — ²⁾ Fabricius: Horsens S. 227. — ³⁾ Wiberg II, 467. Crone: Pers. Tidss. I, 6, 108.

Svendborg.

Søren Villemesen,

Rigsdagsmand for Svendborg. — Af alle Rigsdagsmændene er der ingen, som det er vanskeligere at komme til Klarhed over, end Rigsdagsmanden fra Svendborg. Det er ovenikøbet ikke klart, hvad han hed. Han har ikke underskrevet H. T. og han blev ikke tilsagt til Arvehyldingen. Af P. V. og U. kaldes han Niels Lauridsen, men af L. P. derimod Søren Willumsen, af R. (25. Septbr.) Søfren Willumsen og Søvren Willumsen, af L. Søfren Willemsen og af Rh. Søfren Villemesen. Arveenevoldsakten er underskrevet af fem Svendborgere, men ingen af dem bar noget af hine Navne. Det synes foreløbig heller ikke at kunne paavises, at der 1660 fandtes nogen Borger i Svendborg, der bar enten det ene eller andet Navn (derfor kan begge Navne dog godt have været der).

Om Søren Villemesen har det hidtil ikke været muligt at fremskaffe nogensomhelst Oplysning. Derimod skal det meddeles, at der 1663—64 var en Borgmester i Svendborg, som hed Niels Lauridsen, men deraf er det endnu ikke sikkert, skønt det er højst sandsynligt, at han allerede 1660 var Borger i Svendborg, endsige at han var Byens Rigsdagsmand.

Endvidere skal følgende, der velvilligst er meddelt af Landsarkivar Wad, hidsættes:

I St. Nicolai Kirkes Regnskabsbog nævnes 1654—56 Niels Lauersen som Raadmand i Svendborg, og efter Regnskabet 1656—57 er tilføjet følgende: Anno 1674 [!] den 6. Oktob. haver Catrine sal. Borgemester Neels Lauritzens ladet flytte en Ligesten af sal. Jens Willatzens Grav op i Koret paa hendes sal. Mands sal. Borgemester Neels Lauritzens Begravelse, og er hende samme Sten at flytte af Øvrigheden her i Byen for 4 Rd. bevilget, som Hans Tohrdt-sen Kirkeværger haver annammet til sig. Iligemaade haver bem. Catrine sal. B. Neels Lauritzens betalt til Hanss Tohrdt-sen (for en anden gammel Ligesten, som hun ogsaa

har ladet henlægge paa hendes sal. Mands Begravelse) 4 Rdlr., saa hun kan lade hugge paa samme Sten, hvad hender selv synes forsvarligt at være. — I Regnsk. 1674—75: Er forundt Catharina sal. Niels Lorentzens til Nielstrup at flytte Tvende Ligstene udi Kirken, og skal derfor give Penge 12 Sldr. — I Regnsk. $\frac{12}{10}$ 1680— $\frac{1}{1}$ 1682: For Graven blev aabnet for sal. Niels Lauridsens Søn, som blev nedsat i deres Begravelse Penge 6 Rdlr. — I Ollerup Kirkebog (fra 1680) findes intet om Cathr. sal. Niels Lorentzens til Nielstrup.

Faaborg.

Iver Nielsen,

Rigsdagsmand for Faaborg, er oversprungen af L., men findes i de øvrige Kilder; underskrev ifølge P. V. og R. Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender samt det særlige fyenske, men intet af de følgende, saa han synes at være tagen tidlig hjem; blev derfor heller ikke tilstilt Arvehyldingen og underskrev ikke H. T., men vel (i Hjemmet) E.

Iver Nielsen var under og efter Krigen Borger og Raadmand i Faaborg. Han ejede halvanden Gaard der i Byen, som før Krigen gav 75 Daler i Skat, men som under Krigen blev ødelagt, saa der var „plad ingen Bygning paa Stedet“. Iver Nielsens Gaard delte saaledes Skæbne med hved 40 andre Gaarde der i Byen, som var ødelagte og nedbrudte af Fjenden. Efter Krigen afgav Iver Nielsen i Forening med daværende Borgmester Laurids Hansen en Fremstilling af Byens Tilstand til den Kommission, som skulde undersøge de fyenske Købstæders Tilstand (Erik Kaas til Lindskov og Tyge Below, Befalingsmand paa Hindsgavl), som findes i Gehejmearkivet. Skønt Byen ifølge de optagne Synsvidner maa have set skrækkelig ud, saa kom den dog

snart igen paa Fode. Borgmesteren Jørgen Pedersen, der nogle Aar efter havde afløst Laurids Hansen, var tillige med flere af Raadmændene, navnlig Jens Sørensen og Ivar Nielsen, en ret velhavende Mand, der ikke sparede sig selv, hvor det kom an paa Byens Bedste.¹⁾

Derfor fulgte det menige Borgerskab dem med Tillid. En stor Ildsvaade lagde 1672 en Del af Byen i Aske, men baade denne og de fra Krigen liggende øde Grunde rejste sig forholdsvis snart.²⁾ — Derimod anker Schrøder³⁾ stærkt over den Overenskomst, som 1666 blev sluttet mellem Faaborg Kjøbstad og Finstrup Gods, anker vel ikke over, „at Faaborg og Diernisse Marker skulde frahegne hinanden“, som Fru Anna Margrethe Gørtzen (Jørgen Schults Efterleverske) stod paa, men at Magistraten (den bestod dengang af Borgmester Jørgen Pedersen og Raadmændene Ivar Nielsen, Jens Sørensen, Jørgen Hansen og Norman Larsen) ikke sørgede for, at Faaborg beholdt Græsningsretten paa Diernisse Mark, som den havde haft i henved trehundrede Aar (siden Erik Menveds Tid), og som den vanskelig kunde undvære. Han er ikke langt fra at paastaa, at den „lige-frem her kolluderet“ med Fru Gørtzen. Men Jørgensen siger⁴⁾, at Schrøder „i det hele er mærkværdig uheldig med sin Fremstilling af denne Sag: han har ganske vist nogen Ret; thi Magistraten skulde ikke have brudt den gamle Vedtægt, men det er vist, at den troede at handle i Byens Interesse og havde den fuldstændigste Tilslutning hos det hele Borgerskab“.

Da Raadhusbogen begynder, 1679, er Iver Nielsen endnu Raadmand, ja han var det endnu 1681, da Kirkens tre sidste Hvælvinger indsattes⁵⁾, og endnu $\frac{2}{3}$, 1682, da Byen havde Strid med Preben Brahe paa Hvedholm om adskillige Rettigheder og derfor fik en Landmaalingskommission ned-sat.⁶⁾ Hvorlænge han vedblev at være det, ved vi ikke.

¹⁾ efter velvillig Meddelelse fra N. Rasmussen, Søkilde, af $\frac{2}{3}$, 1892. — ²⁾ S. Jørgensen: Faaborg Kjøbstad S. 23—24. — ³⁾ A. Schrøder: Faaborg Kjøbstad S. 58—70. — ⁴⁾ S. Jørgensen: Faaborg Kjøbstad S. 22. — ⁵⁾ Schrøder: Faaborg Kjøbstad S. 141—42. — ⁶⁾ Schrøder: Faaborg Kjøbstad S. 70—78.

Men i Kirkebogen staar: „Anno 1692 d. 3. Novbr. begravet Iver Nielsen Raadmand, som døde d. 28. Oktober udi sin Alders 90 Aar“. Der findes ingen anden Bemærkning i Kirkebogen, om han er jordet i Kirken eller udenfor.

I Juli 1690 begravedes i Kirken Ifvar Nielsens Hustru Sidsel Christensdatter, som døde 26. Juni i sin Alders 76 Aar. Formodentlig var det hans Hustru.

Assens.

Isak Mouritsen,

Rigsdagsmand for Assens, er oversprungen af P. V., L. P. og U; kaldes af L. „Johan Moritzen Byfoged“, og af Rh. „Johan Mouritzøn Byfoged“; underskrev ifølge R. de fleste Fællesandragender for Gejstligheden og Borgerstanden samt de to særlige fyenske*); tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Han var Søn af Mourits Isaksen († $\frac{30}{3}$ 1639 som Præst i Horne) og Birte Jensdatter († $\frac{3}{2}$ 1639), der ifølge Wibergs Gætning skulde være hans Formands Enke, men maaske snarere var hans Datter. Naar han er født, vides ikke. I hvert Fald 1641 var han Herredsfoged i Baag Herred og boede i Vedstaarup, men fæstede 1642 den halve Gaard paa Helnæs, som Hans Hansen døde fra. Det var Nr. 14, hvis Hartkorn (Landgilde) dengang var 4 Tdr. 1 Skp. 1 Alb. (men 1688 blev 6 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdk. 1 Alb.). I Stedsmaal gav han hundrede Rdl. og en Oxe. Fra 1651 og 1652 findes Tingsvidnebreve, udstedte i Embeds Medfør af „Isak Mouritsen paa Hellenæs, Herridsfoged i Baag Herred“. $\frac{16}{4}$ 1660 udgik Missive til Jørgen Brahe, at Isak Mouritsen maa være Byfoged i Assens og dog tillige be-

*) Naar R., som dog to Gange har det rette Navn, S. 69 kalder ham „Iss Ovridtzen“ og S. 71 forveksler ham med Herman Friis, Rigsdagsmanden fra Middelfart, er dette kun et Par af hans talløse Skødesløsheder.

tjene Herredsfogderiet¹⁾, og $\frac{24}{3}$ 1662 fik han som saadan sin Bestalling, hvilken paany blev konfirmeret $\frac{4}{7}$ 1670²⁾. I Baagherreds Tingbog $\frac{3}{7}$ 1665 var „Isak Mouritsen i Assens“ Herredsfoged, og han er altsaa flyttet dertil. Han døde 1676³⁾.

Han har tilsyneladende været en overordentlig fredelig Mand, da han kun har haft en eneste Retssag ved det Ting, han administrerede. $\frac{1}{10}$ 1666 søgte han Mogens Pallesen i Hjorte for 11 $\frac{1}{2}$ Sld., for hvilke han havde været Forlover for ham hos Tønne Hansen i Odense; og her fik han selvfølgelig Dom over Skyldneren. 1660—76 opføres han i Rentekammerets Afregningsbog mellem Betjente, som har aflagt Regnskab.

Isak Mouritsen var gift med Maren, om hvem vi dog kun ved, at „Maren, Enke efter sl. Isak Mouritsen, der havde været Byfoged i Assens og Herredsfoged i Baagherred, nedsatte sig i Faaborg for at henleve sine sidste Aar i Rolighed. Hun havde en Datter, der var gift med Jens Rasmussen Dyreborg; det var vel derfor, hun drog til Faaborg. Her købte hun $\frac{26}{3}$ 1705 en Gaard paa Hjørnet af Skibbrostræde for 150 Sld., som hun ses at have laant af den rige Bonde Jørgen Andersen i Svaninge⁴⁾. Om hendes Død ved vi intet, men hun findes ikke jordet i Faaborg i Aarene 1705—25⁵⁾. Endnu kender vi en Søn af Isak Mouritsen, nemlig Mourits Isaksen, der var født i Assens 1644, blev cand. theol. $\frac{24}{10}$ 67, Kapellan hos Ditlev Johansen Monrad i Sønderby og Helnæs $\frac{22}{10}$ 68, fulgte ham i Embedet $\frac{15}{8}$ 88, † $\frac{21}{2}$ 95; synes først at have været gift med Elisabet Hansd. Rhode af Adserballe (f. 1654) og dernæst med Elisabet Ditlevsd. Monrad fra Sønderby; havde tre Sønner og tre Døtre. Som Kapellan fik han $\frac{20}{11}$ 1671 en Strid med højfornemme Christen Jacobsen af Kbhvn. ang. Kongetienden af Sandager Sogn, hvilke ifølge Fr. III.s Brev var tilstaaet Chr. Jacobsen og ifølge Kr. V.s Brev Kapellanen! Dommeren [I. M., Kapellanens Fader] turde ikke

¹⁾ Fyenske Tegn. 1660 Fol. 381. — ²⁾ Fyenske Reg. 1662 Nr. 16 og 1670 Nr. 52. — ³⁾ Meddelelse af Landsarkivar Wad. — ⁴⁾ S. Jørgensen, Faaborg Kjøbstad S. 49. — ⁵⁾ Meddelelse fra Landsarkivar Wad.

kende paa de to Kongelove, men indsendte Sagen for sin Overdommer. Hvad saa Udfaldet blev, ved vi ikke.

Middelfart.

Herman Friis,

Rigsdagsmand for Middelfart, er oversprungen af P. V., L. P. og U., men findes i alle de øvrige Kilder; underskrev ifølge R. Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender af 4. og 30. Oktober*); var tilsagt til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Han var 1650 Skriver paa Hindsgavl Slot og nævnes som Klager paa sin Husbond Tyge Belows Vegne under $\frac{6}{11}$ 1650 og siden oftere i de følgende Aar ¹⁾. — $\frac{28}{6}$ 1654 gives der Ordre til Tyge Below, at han skal betale Tolderen Herman Friis i Middelfart 500 Rdl. af Toldkisten ssteds. for det Skib af Sønderborg, som for nogen Tid siden vores Told i Middelfart Sund forløb og derfor [blev] konfiskeret, i Betragtning af al den Bekostning, som han paa samme konfiskerede Skibs Kundskab og Anholdelse anvendt haver²⁾. $\frac{28}{2}$ 1655 nævnes han i Middelfarts Skifteprotokol som Raadmand. Han var endnu Tolder 1654.³⁾ — $\frac{8}{10}$ 1660 udgik et aabent Brev „ . . . at, eftersom os elskelige Herman Friis, Borgmester udi vor Købstad Middelfart, Lorens Clausen, Søren Madsen og Peder Christensen, Indvaaner der sammesteds haver andraget, hvorledes de med Penge haver salveret en Pram, som de svenske der sammesteds haver ladet

*) Naar R. S. 71 lader ham underskrive det særlige fyenske Andragende „Paa Assens Byes Vegne“, er dette selvfølgelig en af hans utallige Skødesløsheder. — ¹⁾ Fyenske Landstings (Stævnings) Protokoller 1646—70. — ²⁾ Fyenske Tegn. 1654 Fol. 173. — ³⁾ Alfabetisk Design. over Danmarks Toldsteder (i Pakken: Fortegnelser og diverse Efterretninger vedkommende Rentekammeret og de derunder sorterende Embedsmænd og Betjente, se den trykte Registratur af 1892 S. 24.

bygge, hvilken ellers, to Dage forud vores og de Allieredes Truper overkom, skulde have været sønderhugget og forbrændt. Med underdanigste Begæring derfor, de samme Pram [fri] for alles Tiltale nyde og beholde maatte da, eftersom vi af os elskelige Tyge Below etc. hans underdanigste Erklæring naadigst erfare, det sig saaledes med forskrevne Prams Salvering passeret er, som forskrevet staar, have vi naadigst bevilget, saa og hermed bevilger og tillader, at de samme Pram maa nyde og beholde, hvorimod de skal forpligt være vores eget Folk og Gods, naar begæres, fri over at føre, og ellers andre dermed at betjene og opvarte, som de vil ansvare og bekendt være. Forbyndendes etc.⁴⁾ ^{18/11} 1660 fik han og Knud Jacobsen [Blanchenborg] med to Adelsmænd (Henning Powish og Erick Kaas) og to Præster (M. Peder Nielsen, Sognepræst til St. Hans i Odense og M. Niels, Sognepræst i Assens) Ordre til at sørge for Indkvartering af 2657 Soldater i Fyen. — ^{13/12} 1660 fik han sammen med Lavrits Bang Bevilling til at falholde Vin, Brændevin og fremmed Øl.⁵⁾ — ^{8/7} 1661 fik han Bestalling paa at forvalte Konsumtionen og Stempelpapiret, og samtidig fik han Konfirmation paa sin Tolderbestilling.⁶⁾ — ^{1/8} 1662 fik han Kvittance for sine Oppøbørsler.⁷⁾ — ^{10/8} 1663 fik Henrik Lindenov Ordre til tillige med Bispem i Fyen at dømme mellem Herman Friis og Kapellanen i Middelfart (Povl Sørensen Vejle?),⁸⁾ da Friis klagede over, „hvorledes Kapellanen mig, mit Hus og mine Medkolleger paa usømmelig Vis haver angrebet og derfor højlig er foraarsaget hannem at lade indstævne for Konsistorio“.

At Herman Friis har været en formuende Mand, synes at fremgaa deraf, at han ifølge Skovby Herreds Matrikel af ^{7/3} 1664 ejede tre Gaarde i Skovby (tilsammen 16 Tdr. 7 Skpr. 2 Fdk. 1½ Alb. Htk.), et jordløst Hus i Kærby, en Gaard i Melby (6. 7. 1. 1. Htk.) og to Gaarde i Haarslev

⁴⁾ Fyenske Reg. 1660 Fol. 352. -- ⁵⁾ Fyenske Reg. 1660 Nr. 13. —

⁶⁾ Samling af Kammerkancelliets løse Bestallinger. -- ⁷⁾ Kvitteringsbog for borgel. Stand. ⁸⁾ Fyenske Miss. 1663 Nr. 21.

(tilsammen 15. 1. 1 Htk.), ialt saaledes 39 Tdr. 2 $\frac{1}{2}$ Alb.⁹⁾ Han har til Middelfart lærde Skole legeret 50 Sldr., uden at dog Fundats synes at være udstedt.¹⁰⁾

Naar Herman Friis døde, vides ikke, men $\frac{14}{11}$ 1664 stod Skifte efter Borgm. Herman Friis; hans efterladte Hustru Lisbet Hansdatter; 3 Børn Claus, Hans og Christence. Ejendomme, Løsøre, Bøndergods samt den tilstaaede visse og uvisse Gæld beløb 5112 $\frac{1}{2}$ Sdr. 8 Sk., den bortskyldige Gæld 1176 $\frac{1}{2}$ Dr., Rest 3936 Dr. 8 Sk. — Moderen beholder Børnene hos sig, Drengene til deres 18., Pigen til hendes 24. Aar. Blandt Børnenes Frænder nævnes M. Hans, Aalborg i Ve[i]lby og Anders Pedersen, Overformynder i Nyborg. — $\frac{1}{8}$ 1677 er holdt Skifte efter Lisbeth s. Hermand Friises, hvor intet for Børnene var at arve.¹¹⁾ — Kgl. Bevilling (Kopi) af $\frac{3}{12}$ 1674 for Christence Hermandsdatter Friis i Middelfart at være sin egen Værge.¹²⁾

En Søn af ham var altsaa Hans Hermansen Friis, f. i Middelfart, Præst i Gørding og Vejrup $\frac{30}{12}$ 1693, † $\frac{8}{12}$ 1694, 37 Aar gl., gift med Marie Barbara Båger, som $\frac{4}{6}$ 1695 ægtede hans Eftermand Peder Christensen Gørding, som var født $\frac{23}{2}$ 1665, blev Præst i Gørding $\frac{21}{12}$ 1694 og jordedes $\frac{31}{5}$ 1707.¹³⁾

Bogense.

Hans Jørgensen,

Rigsdagsmand for Bogense, nævnes hverken af P. V., L. P., L. eller U., derimod baade af Rh. og R.; underskrev ifølge R. de tre første af Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender samt begge de særlige fynske; under-

⁹⁾ Vedel Simonsen: Rugaard II, 2, 105, 07, 14 og 18. — ¹⁰⁾ Meddelelse af Landsarkivar Wad. — ¹¹⁾ Middelfart Skifteprotokol 1625—91.

¹²⁾ Middelfart Byfogedarkiv Pakke 71. — ¹³⁾ Wiberg I, 455; O. Nielsen, Gørding Herred i Da. Saml. II, 2, 24—25.

skrev H. T. og (i Hjemmet) E.; var tilsagt til Arvehyldingen.¹⁾

Det er let nok at se, at vi i Hans Jørgensen har en ualmindelig virksom og foretagsom, desuden en brav og hæderlig Mand, men vi kan desværre ikke skildre ham, som vi gerne ønskede. Vi kan jævnlig kun give Antydninger, og i dem adskillige Gaader, som sagtens vanskelig vil blive løste.

Han var født 1612, rimeligvis i et eller andet Husum, hvoraf han saa har faaet Slægtnavnet, som han dog næppe selv synes at have brugt (det var jo saa Tidens Skik), hvorimod alle hans Børn brugte det. Hans Forældre og hans Ungdom kender vi intet til. De første Gange, vi har truffet ham, er i to Missiver af $\frac{25}{5}$ 1657 og $\frac{5}{4}$ 1658, hvor han omtales som Borgmester i Frederiksodde.²⁾

Endvidere er der to Missiver af $\frac{6}{4}$ og $\frac{7}{6}$ 1660 om Bergens Borgeres og „Borgmester i Bogense Hans Jørgensens“ Supplikker vedkommende deres Interesser paa Traktaterne.³⁾ Desværre er der intet videre hverken om Sagen eller dens Realitet. — Han kaldes her endnu „Borgmester“, men boddende i Bogense. At Ordene maa forstaas saaledes, at det er Borgmestertitlen fra Frederiksodde, han fremdeles har beholdt, mens han kun boede i Bogense, fremgaar deraf, at først $\frac{26}{6}$ 1660 blev Hans Jørgensen af Lensmandens, Mogens Høegs, Fuldmægtig indsat som Borgmester i Bogense⁴⁾. — Men i Mellemtiden har han ført et bevæget Liv og har maaske været „den første Ophavsmand“ til Rejsningen i Skaane. Hvor uheldig denne løb af, ved vi alle. H. J. reddede dog Livet*): han har sagtens været i Kbhvn., da de andres Fængsling fandt Sted.

$\frac{26}{6}$ 1660 blev han, som nævnt, indsat som Borgmester i Bogense. Om ikke tidligere, saa var han fra Frederiks-

¹⁾ Efterstaaende er Uddrag af Fr. Barlods Skildring af Hans Jørgensen Husum i Pers. Tidss. 3 R. IV B. S. 213—43, hvortil henvises. —

²⁾ Sæll. Miss. 1657 Fol. 66 og H. R. Stævnebog Fol. 84 og 94. — ³⁾ Sæll. Miss. 1660, Nr. 323. — ⁴⁾ Vedel Simonsen: Rugaard 2 II 95. — *) Ved en let forklarlig Misforstaaelse har Fridericia („Adelsvældens sidste Dage“ S. 397—401) taget ham for den „Johan Jørgensen, Borger i Malmø“, som med de andre henrettedes $\frac{22}{12}$ 1659.

odde øvet i de ham som saadan paahvilende Hverv. Marsken Anders Bille havde 1650 begyndt Fæstningens Anlæg; hvornaar H. J. har faaet sin Ansættelse der, ved vi ikke, men rimeligst synes det os, at han har været med fra første Færd, og senest fra $\frac{*}{7}$ 1655, under hele Krigen havde han her haft sin Gerning, havde maattet sørge for Byens og Kirkens Bygning som for alle de talrige Arbejders Forsyning med Levnedsmidler osv. — Heller ikke i Bogense gik han ind til noget let Hverv. Byens Forfatning var ubeskrivelig ussel: „ifølge en Synsforretning over dens Gaarde, Huse osv., optagen $\frac{16}{11}$ 1660, var der ialt 128 Grundejendomme, men af dem var 66 helt øde, som ingen Redsel Kongen eller Byen gør. Af de øvrige 62 er en stor Del nedbrudt og forfalden, og Resten tilhører meget forarmede. Mange af Husene staar ledige, og ingen dennem bebo; en Del sidder Enker, faderløse og umyndige udi, som intet formaar at udgive. Naar Borgerskabets Gæld var betalt, havdes ikke, dem tilhørig, 5000 Rdl. derudi, saa denne Menigheds elendige Tilstand er ikke at beskrive“ ¹⁾. — Hans Jørgensens egen Gaard var ødelagt under Krigen, og denne Ødelæggelse regnedes for 700 Rdl.²⁾. — Af al denne Elenighed fulgte en endeløs Forvirring, hvortil endvidere bidrog, at Borgmester Jens Madsen var død i Ufredstiden, og at hans Eftermand, Oluf Svendsen, forh. Ridefoged hos Gunde Rosenkrantz, kun fungerede fra $\frac{28}{10}$ 59 til $\frac{26}{6}$ 60. Hvorledes alt var opløst, ser vi blandt andet af en Skrivelse af $\frac{26}{10}$ 60 fra Lensmanden Mogens Høeg til Arreskov, Befalingsmand paa Odensegaard: „Effter som [i] Bogense by befindes ingen Raadm[ænd], som Retterne med Borgemesteren kand betienne. Saa befahles hermed Anders Lauritzenn, Jens Jensen och Jens Rasmussenn alle bor[gere] der sammesteds, at de till videre anordning skall assistere [Borge]mesteren med Retten at betienne, saa och med derris Raad saa w[idt] hand det Behøffuer, Huor Effter de kand wide

¹⁾ N. R. Søkilde, „Fra Karl Gustavs Indfald“ S. 53; samme „Fyenske Saml.“ X, 33. — ²⁾ „Synsvidner efter Svenskekrigen“, Pakken „Fyen og Laaland“.

dennem at R[ette]"¹⁾. — Trods Byens Nød og Fattigdom synes dog Orden temmelig hurtig at være bragt tilveje: et Par af de indsatte Raadmænd blev længere Tid i Tjenesten, Jens Rasmussen endog saa langt Raadstuebogen rækker; og Borgmester Hans Jørgensen synes selv at have været en baade brav og dygtig Mand, der med Iver tog sig af Borgerskabets Tarv, hvorfor han ogsaa synes at have været agtet og elsket af dette.

Han havde kun i 2 Maaneder været Byens Borgmester, da han tillige blev dens Rigsdagsmand, og herom findes i „Bogense Raadstue Baagh“ et interessant Dokument, hvori meddeles, at Borgmester Hans Jørgensen ²/₁₁ 1660 paa Bogense Raadhus udi det ganske Borgerskabs Nærværelse tilkendegav, at han havde været i København til Mødet ⁸/₉ 1660 og der sammen med de andre Byers Fuldmægtige havde hyldet Kongl. Maj. og hele det kongelige Hus at være Danmarches Riege Arffuelig arffgiffuen, og han tilspurgte nu det hæderlige Borgerskab, om det dermed var tilfreds och det nu ved derris Eed for Retten ville bekreft. . . . Hvilcke alle Efterskr^{ne} Borgere ved Eed och Opragte fingre haffr udj dette och [allt] samtøgt Ønskede der hoes samme Christelige Werch maa verre skede i en lycksalig tid, Gudz høye och Hellige Naffn til æhre. . . .

¹⁸/₄ 1663 udnævntes Hans Jørgensen til Tolder²⁾. I Raadstuebogen kaldes han ³⁰/₃ 1670 „Accice Mester“, ⁵/₈ 1672 „Borgemester, Tolder och Consumtions forwaldter“ og saaledes mange Gange senere; i Rentekammerets Afregningsbog (1670) kaldes han „Tolder, Aksiseforpagter og Borgemester“. Han synes ogsaa at have beholdt alle disse Stillinger til sin Død, da han afløstes af Jens Bentzen som Tolder.

¹⁸/₁ 1661 holdt han Møde paa Raadhuset og „ombad Borgerskabet at ville giffue Noget till Stacheles boderne her *ibem* at kunde bliffue ferdig med, paa det de Arme Nød-tørfftige Stackarle der udj er kunde haffue deris Schiull“. Selv vilde han „lade Ett Fag ferdig giøre“; og tyveni Bor-

¹⁾ „Bogense Raadstue Baagh“ (gaar fra ²/₁₁ 1660 til ⁶/₇ 1677). Ved Fugtighed ere enkelte Ord eller Bogstaver hensmulrede. — ²⁾ Rentk.s Bestall. Bog 1663 Nr. 64.

gere gav da tilsammen 604 Tagsten. — Omkring 1662 „skal han have bygt eller ombyggt den latinske Skole i Bogense, som laa paa St. Annegaden, østen for Kirken“ ¹⁾). Der findes da ogsaa under „Kirkens Regnskab Phil. Jac. 1685—86“ følgende Antegnelse ²⁾): „Ellers findes i den søndre Karle Kapel et Begravelsessted, som sl. Borgemester Hans Jørgensen og hans Arvinger i forrige Tider er forundt imod den latinske Skole, som den sl. Mand af ny har ladet opbygge og i hans levende Live er bleven muret og forfærdiget, og som hvis Breve og Bevilling derpaa var udstedt, er ved ulykkelig Ildebrand for nogen Aar siden bleven med andet mere opbrændt, og Sigr. Tolder Christian Pedersen, som nu til Ægte haver forbemeldte sl. Borgm.s Efterleverske, agter at antage, reparere og bruge samme Begravelse, da er det hannem ogsaa bevilget, eftersom Kirken ved ermeldte Skoles Opbyggelse haver faaet god Værd og Fornøjelse“. — 1664 søgte han Kongen om „at en Del af Byens Jorder, øde damme [dæmninger?] maatte blive solgte for at afbetale den store Gæld og Vidtløftighed, hvori Byen i forleden Fejde var geraadet, hvilket ogsaa $\frac{11}{10}$ 64 blev bevilget efter foregaaende uvildige Mænds Taksering at maatte ske“ ³⁾).

Hans Jørgensen synes at have været en velhavende Mand, hvad enten saa Formuen har været arvet, selverhvervet eller tilgiftet. Men med Formuen og Virksomheden fulgte selvfølgelig en Mængde Retstrætter.⁴⁾

Han var en af dem, hvem Regeringen 1661—62 lod udarbejde det Materiale, som blev Grundlaget for Matriklen (Skyldsætningen) af 1. April 1664.

Om hans senere Virksomhed har vi kun lidet at tilføje. ⁵⁾ 1666 fik han Privilegium paa at oprette en Vinhandel ⁵⁾). ⁷⁾ 1670 fik han en ny Konstitution som Borgmester, men samme Dag kasseredes hans Vinhandlerprivi-

¹⁾ Vedel-Simonsen, „Rugaard“ 2. II. 98. — ²⁾ „Bogense Kirkebog“ (o: Regnskabsbog) 1587—1694. Det hele Stykke er imidlertid overstreget, hvorhos der i Maginen staar: NB. Dette er af Forseelse her indført. Vad mener dog, at denne Anmærkning „betyder vist kun, at det er indført paa et galt Sted.“ — ³⁾ Vedel Simonsen, „Rugaard“ 2. II. 99. — ⁴⁾ Se derom anførte Sted i Pers. Tidsskr. 3 R. IV Bd. — ⁵⁾ Fynske Reg. 1666 Nr. 51.

legium, som han ikke havde søgt fornyet. Derimod fik han ²⁹/₁₀ 1674 bevilget, at hans Hustru, Kirstine Sonesdatter, maatte efter hans Død drive Vinhandel. — Men han tog allerede ved at ældes, og samme Dag, ²²/₁₀ 74, fik han Niels Tomesen udnævnt til Viseborgmester, eftersom han havde andraget, „hvorledes han formedelst Alder og Svagthed sit Embede ej altid, saa fuldt som det sig burde, skal kunne opvarte“ ¹). Han levede dog endnu fulde syv Aar, men i det mindste det sidste Aar var trangt og bittert, og man kan vel nok sige, at Sorgen slog ham ihjel.²).

69 Aar gammel jordedes han 28. Novbr. 1681 i Bogense Kirke, til hvilken han længe forinden havde skænket en Andel i Æbelø [regnet] for 100 rdl.

— Hans Jørgensen Husum synes at have været tre Gange gift; først med en Kvinde, hvis Navn og Byrd vi ikke kender, og med hende at have haft mindst en Søn og en Datter. Thi „¹/₉ 1671: for Retten fremstod Borgemester Hans Jørgensen ved sin Søn Jørgen Hansen. Som begierer Dom“ osv.³) Denne Søn kan altsaa dengang ikke have været saa helt ung, men hverken før eller siden have vi truffet ham. Og ²⁵/₄ 1664 kræver han Skovrider Lindener for Renter til sin „umyndige Datter“, om hvem vi i øvrigt heller ikke ved noget.

Dernæst ægtede han sin Formands, Borgm. Jens Madsens Datter, hvis Navn vi heller ikke kender, og havde med hende følgende ni Børn ⁴): Nils Hansen Husum, Præst i Gelsted og Rørup ²³/₂ 76, † ²⁴/₁₂ 1704, *Anna Lavritsd. Kullerup, Enke efter hans Formand Hans Bertelsen Stage ⁵); — Mads H. H. „en vidtløftig Person, der blev ansat som Kapellan ved Budolfi Kirke i Aalborg*“), men afstod strax igen sit Embede; blev udlagt som Barnefader af et Kvindfolk paa Æbelø osv. Havde givet sin Moder 100 Rdl. i Æbelø, som han havde arvet efter sin Fader; arvede ogsaa 1694 efter sin Søster, men maatte strax udlægge Arven for

¹) Fynske Registre 1674 Nr. 91. — ²) Se anførte Sted i Pers. T. 3 R. IV. Bd. — ³) „Bogense Raadstue Baaght.“ — ⁴) Vedel Simonsen, „Rugaard“ III, S. 18–19, jfr. S. 119. — ⁵) Wiberg, „Præstehistorie“ I, 430 og 762. — *) Findes dog ikke hos Wiberg.

Gæld til et Par Mænd i Bogense og Kbhvn., ialt 147 Rdl. 4 Mk. 8. Sk.“; — Birgitte Hansd. H., * Raadmand Hans Jensen i Bogense (otte Børn); — Kirstine Hansd. H., *Johan Jørgensen Sommer, Hjælpepræst i Nørrænæraa og Højrup $\frac{23}{8}$ 71, Præst ssteds $\frac{4}{8}$ 73, † $\frac{10}{11}$ 86 (to Børn)¹⁾; — Bodil Hansd. H., *Løjtnant Utke til Brandholdt; — Maren Hansd. H., *Oluf Staalsen i Jylland (Søn Johan Olufsen); — Sofie Hansd. H., *Johan Henrik Gortmand; — Anna Sofie Hansd. H., *Handelsmand Povl Jespersen i Kærteminde; — Kristence Hansd. H., *¹⁾ Karsten Jørgensen Sommer, Broderens Eftermand i Næraa og H. $\frac{30}{11}$ 86, † $\frac{30}{4}$ 88 (ingen Børn), *²⁾ Johan Ludvig Struch, hendes 1. Mands Eftermand i Næraa og H. $\frac{5}{7}$ 88, † $\frac{9}{11}$ 1723 (af deres mange Børn blev Hans Struch sin Faders Eftermand)²⁾.

Vi vide hverken, naar H. J. ægtede sin anden Kone, eller naar hun døde, men efter hendes Død ægtede han Kirsten Sonesdatter, Enke efter Sejmager Tord Bønrode af Kbhv.³⁾, der i det foregaaende oftere er omtalt som „Tord Andersen“. Brylluppet maa have staaet efter $\frac{17}{1}$ 63, da hendes første Mand endnu levede, og inden $\frac{39}{5}$ 69, da hun var H. J.s Hustru; men nærmere kan vi heller ikke opgive Tiden (maaske var hun dog endnu $\frac{10}{6}$ 68 Tord Bønrodes Enke, da der afsagdes Dom i en Værgemaalssag mellem H. P. Kleins Enke og „Kirsten sal. Tord Andersens“)⁴⁾ — Hun synes at have været velhavende, thi i sit første Ægteskab havde hun Sønnen Anders Tordsen, hvis Arv efter Faderen udgjorde 2794 Rdl., men som allerede 1686 døde i Bogense som stud. theol. Hun synes endnu at have haft andre Børn af dette Ægteskab, men de maa tidlig være døde. — I sit andet Ægteskab (med H. J.) havde hun to Døtre⁵⁾: Anna Lusie Hansd. H., f. i Bogense $\frac{2}{2}$ 71, † $\frac{31}{7}$ 95, * $\frac{3}{9}$ 94 Rasmus Pedersen Bruun, f. i Torkelstrup $\frac{16}{6}$ 41, Rektor i Nykøbing p. F. $\frac{1}{5}$ 77, mag. $\frac{31}{6}$ 77, Præst i Klinte og

¹⁾ Wiberg, III. 493; Thomle, „Pers. Tidssk.“ I. 2. 356. — ²⁾ Wiberg, II, 493—94 og III. 749. — ³⁾ Vedel Simonsen kalder hende i sin „Rugaard“ to Gange fejlagtig Kirsten „Stensdatter“; i sin „Elvedgaard“ II. 11 har han dog „Sonesdatter“. — ⁴⁾ H. R. Stævnebog 1668 Fol. 93, Doimbog Fol. 4. — ⁵⁾ Vedel Simonsen, „Rugaard“ III. 219.

Grindløse $\frac{7}{9}$ 78 (havde allerede faaet Ventebrev herpaa $\frac{17}{11}$ 69), † $\frac{31}{8}$ 1713 (en Søn, Peder, f. 1695, † 1710)¹⁾; — Else Hansd. H., † ugift 1694. — At der har været endnu et tredie Barn, fremgaar baade af Faderens Ansøgning $\frac{31}{6}$ 81 og af Moderens $\frac{11}{3}$ 82²⁾; men det maa være død tidlig, inden $\frac{24}{4}$ 86 (se nedenfor!), rimeligvis endog før $\frac{10}{11}$ 83.

$\frac{25}{3}$ 84 fik Kirsten Sonesdatter „bevilget skattefrihed til a^o 1690 af hendes afdøde Mands afbrændte Gaard i Bogense“. (Ifølge Tingsvidne af $\frac{27}{2}$ 84 var H. J.s Gaard og Bygninger den 2. Febr. nedbrændt saaledes, at Levningerne efter Branden takseredes til — *fem Mark!*) Gaarden var ifølge Enkens Ansøgning af $\frac{29}{2}$ 84 udlagt til Kreditorerne; de vilde nu ikke befatte sig med Grunden eller formedelst Byens slette Tilstand bygge paa den; Enken blev da, som nærværende, søgt for Grundskatten, for hvilken hun beder sig befriet, indtil hun faar opbyggt et lidet nødtørftigt Hus til sig og Børnene, hvorefter hun vilde betale Skatten³⁾. — $\frac{3}{10}$ 85 fik hun bevilget Frihed for Grundskat af Gaarden i Bogense og tre Aars Frihed af Bondegaarden. (Hverken Ansøgningen af $\frac{2}{8}$ 85 eller Kammerets Forestilling af $\frac{20}{9}$ 85 nævner den forrige Skattefrihed, som heller ikke havde hindret Øvrigheden i Eksekutionstrusel mod Enken)⁴⁾. — Kirsten Sonesdatter holdt $\frac{24}{4}$ 86 Skifte med sine to Døtre af 2det Ægteskab, efter sin afdøde Søn af 1ste Ægteskab. „Af Arven faldt, som Betaling for Udlæg, forlods til Moderen 1088 Sld. 1 Mk. 8 Sk., hvortil blandt andet udlagdes Anparter i Æbelø, store 673 Sld. 2 Mk. 10 Sk., som Hans Jørgensen havde pantsat denne sin Stifsøn; af den øvrige Arv tilfaldt der Døtrene 1500 Sld., som Moderen beholdt, og hvorfor hun pantsatte sin Andel i Æbelø“; men samme Aar købte hun tre Anparter i Æbelø for 2087 Rdl. 3 Mk.⁵⁾ Hendes Kaar kunde da ikke længer have været saa trange som i Ansøgningen skildret. — Saa giftede hun sig 3. Gang

¹⁾ Wiberg, II, 224; I. Barfod, „Falsters Gejstl.“ I, 69 og II, 310. —

²⁾ Se Pers. T. 3 R. IV Bd. — ³⁾ Resolutionsprotokol VII. 8 og VI. 144—45.

— ⁴⁾ Resolutionsprotokol VIII, 199 flg. — ⁵⁾ Vedel Simonsen, „Rugaard“ III, 24.

¹⁶/₆ 86 med Tolder Kristian Pedersen i Bogense, (Vielsen foregik i Huset), men hun døde allerede 1693 „i sit 61 Aar“ (skulde altsaa være født 1632) og jordedes den 28. Juli i Bogense Kirke. — Hendes 3. Mand, Kristian Pedersen gav 1705 „Lysekronen med de ti Arme i Karlekapellet til Bogense Kirke“. Om hans Erhvervelse af Gravstedet i samme „Karlekapel“ henviser vi til S. 155. Han var endnu Tolder 1711, men allerede ²⁸/₂ 1712 var Jørgen Wederkinch Tolder⁶).

Nakskov.

Peder Mortensen.

¹_{ste} Rigsdagsmand for Nakskov, findes i alle vore Kilder, underskrev ifølge P. V. og R. alle Gejstlighedens og Borgerkabets Fællesandragender foruden de særlige fynske, tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E. — Han skal ⁵/₁₀ have været en af de seks, hvem Nansen meddelte Planen om Kronens Arvelighed¹).

Peder Mortensen var en Søn af Morten Ibsen i Vedsted, som atter skal have været „af Skipper Klements syskindes afkom“²) og hvis Hustru var Karen Jensdatter. En Broder til Peder Mortensen var mag. Laurits Mortensen Vidsted. Da denne hans Broder 1638 var bleven Sognepræst i Nakskov, fik han kort efter Peder Mortensen herover som Handelsmand, men han blev daarlig lønnet: for nogle Ytringer han i en Prædiken havde brugt om Broderen, søgte denne ham, og den nidkære Præst, der havde gjort sig saa fortjent under Byens langvarige Belejring 1659 og nød udelt Agtelse, blev 1666 ved Højesteretsdom afsat fra sit

¹) Se om ham: Vedel Simonsen, „Elvedgaard“ II, 11, 20, 48, 68, 78, og „Rugaard“ III, 138—39. — ²) Spittler S. 95. — ³) Saml. 1. j. Hist. og Top. III, 258.

Embede³⁾. (Han vedblev dog at bo i Nakskov, hvor han døde $\frac{8}{9}$ 1674).

Peder Mortensen blev 1651 Raadmand i Nakskov og Borgmester $\frac{1}{3}$ 1653. — $\frac{2}{4}$ 1659 udgik et aabent Brev til Borgm. Peder Mortensen, Raadmand Peder Hansen samt Villum Hansen og Hans Madsen, alle i Nakskov, at de skulde „dømme paa alle de Priser, som der i Landene [o: Lolland og Falster] hidindtil befindes at være indbragte eller herefter indbringes kan, saa vel som alle andre Sager, som for Admiralitetet her i København udstævnes bør“⁴⁾. — Hans Gaard, som før Belejringen var takseret for 3140 Daler, havde under denne lidt Skade for 1002 Daler, og af det skaanede maatte han endda give ti Procent Brandskat⁵⁾. — $\frac{3}{6}$ 1660 overdroges Inspektionen over Provianten og Garnisonens Magasin i Nakskov indtil videre til P. M.⁶⁾. — $\frac{1}{9}$ 1660 udgik Missive til P. M.: „V. G. t. Vi bede dig og naadigst ville, at du dig Kommissarii Bestilling udi vor Fæstning Nakskov antager og Soldatesken til Rette forhjelper, saa vidt som en Kommissarius vedkommer; vi ville igen for din Umag sligt udi en eller anden Maade med Naade vide at erkende“⁷⁾. $\frac{5}{10}$ 1660 udgik der Missive til Rentemestrene at gøre Afregning med P. M. for hans Forstrækning til Garnisonen i Nakskov⁸⁾. — $\frac{6}{10}$ 1660 udgik der et nyt Missive til P. M.: „V. G. t. Vid, at eftersom du haver bekommet vor naadigste Befaling, at du dig Inspektionen over Proviant og Magasin saa vel som ogsaa Kommissarii Bestilling udi vor Fæstning Nakskov skulle antage, saa ville vi dig for samme Bestilling aarligen naadigst have bevilget 400 Rdl., hvilke du i dine Regnskaber maa dekorere og dig selv godtgøre“⁹⁾. — $\frac{13}{11}$ 1660 var han en af de fjorten Mænd, hvem det paalagdes at skaffe 1555 „gemene Soldater“ indkvarterede paa Lolland og Falster. — $\frac{13}{11}$ 1660 fik han en kgl. Resolution om Leverancer til Magasinet i Nakskov. — $\frac{26}{1}$ 1661 var han en af de 22 Mænd, til hvilke den kgl. Befaling udgik om i Forening at udarbejde en al-

³⁾ Wiberg II, 421. — ⁴⁾ Smaal. Tegn. 1659 Fol. 232. — ⁵⁾ J. J. F. Friis S. 89. — ⁶⁾ Smaal. Tegn. 1660 Fol. 238. — ⁷⁾ smst. Fol. 245. — ⁸⁾ S. M. 1660 Nr. 1159. — ⁹⁾ Smaal. Tegn. 1660 Nr. 247.

mindelig dansk Lovbog. — $\frac{29}{3}$ 1661 fik Lensmanden Frederik Ahlefeld Ordre til at give ham en Gaard i Meltofte i Fæste, men, da Ahlefeld erklærede, at saadant ikke kunde ske uden Kongens Skade, toges Ordren $\frac{9}{5}$ 1661 tilbage. — I Skatkammerets Kassebog for 1665 findes han opført blandt Kongens Gældnere med 2063 Rdl. 3 Ort 21 Sk. $\frac{10}{8}$ 1666 fik hans Afregning Kvittering paa hvis han til Nakskov Fæstning har leveret fra $\frac{29}{8}$ 1658 til 1660. — $\frac{13}{2}$ 1657 fik han Ordre til i Forening med Herman Kaas Iversen at gøre Udslag hos Erik Kaas paa Bremersvold for Penge, som denne skyldte Hans Fisker i Lübeck.

Denne Udlægsforretning var sagtens et af de sidste offentlige Hverv, som blev givet ham, thi allerede $\frac{5}{8}$ s. Aar døde han i Kbhvn. „in comitiis“. Hans Død maa have været forudset, thi allerede selve hans Dødsdag tillod et aabent Brev, at hans Lig maatte føres fra Kbhvn. til Nakskov for der at jordes. Men hans Historie fik, som vi straks skulle se, et uhyggeligt Efterspil efter hans Død.

Peder Mortensen blev 1643 gift med Abigael Knudsdatter Lerche († $\frac{21}{12}$ 1669), en Datter af Mag. Knud Madsen Lerche (1593—1666), Præst i Nysted og Provst i Musse Herred, og Sidsel Antonsdatter Bathe († 1653). I sit Ægteskab havde Peder Mortensen følgende ti Børn: 1) Johannes (kaldet Oberberg, hvilket Navn dog ikke var givet ham i Daaben), døbt $\frac{19}{5}$ 1644, † som „Student“ ugift i Gloslunde Præstegaard 1690; — 2) Sophie, døbt $\frac{15}{6}$ 1645, † kort før Faderen, * $\frac{11}{11}$ 1663 Hans Pedersen Ovesen (f. 1626, Rektor i Nakskov 1654, Præst i Arninge 1658, † 1679); — 3) Palle, døbt $\frac{13}{1}$ 1647, jordet $\frac{19}{5}$ s. Aar; — 4) Karen, døbt $\frac{4}{4}$ 1648, † i Hellested 1692, * 1676 Ejler Kristian Wolf (f. 1637, res. Kap. i Maribo $\frac{30}{7}$ 1675, Præst i Hellested $\frac{8}{3}$ 78, i Skelby og Gedesby $\frac{19}{3}$ 95, † 1711); — 5) Sidsel, døbt $\frac{6}{5}$ 1649, men hvor hun siden blev af, vides ikke; — 6) Lisabeth, døbt $\frac{23}{5}$ 1650, † $\frac{10}{3}$ 1688, * 1674 Raadmand Jørgen Jensen i Nakskov († $\frac{21}{2}$ 1687); — 7) Abigael, døbt $\frac{1}{8}$ 1682, jd. $\frac{4}{3}$ 1709, * Nysted $\frac{22}{9}$ 1678 Mads Madsen Bjørnsen (f. 1634, Rektor i Vordingborg 1664, Præst i Maribo $\frac{15}{9}$ 1670, tillige i Hellested $\frac{2}{11}$ 1691, † 1698); — 8) Morten, døbt $\frac{19}{4}$ 1654, boede i Nakskov, men † „i Kongens Tjeneste“ i Kbhvn.

(Budskabet om hans Død kom til Nakskov ^{28/11} 1689), * ^{16/2} 1679 Karen Andersd. og havde med hende Sønnen Knud Mortensen Lerche (døbt ^{29/9} 1685); — ⁹) Sara Katrine, døbt ^{30/4} 1656, * en v. Støcken i Holstein; — ¹⁰) Knud, døbt ^{23/12} 1657, jd. ^{30/7} 1660.

Rohde kalder Peder Mortensen „en hidsig og fortræden Mand“, Friis tilføjer, at „dette er det mindste, man kan sige om ham“. I. Barfod kalder ham i et Brev til Fr. Barfod „en myndig, raa og overmodig Mand, der benyttede sin Stilling som Borgmester under og efter Krigen til at trykke og forurette mange Medborgere. Han var en styg Person, i høj Grad uredelig . . . men han havde Hoved og Penge og stod i Familieforhold til Lollands mest ansete Gejstlige, saa han slap pænt igennem“. Vi skulle støtte denne Dom ved et Par Uddrag af Nakskov Raadstuearkiv.

Allerede 1665 indgav Nakskov „12 Mænd“ en Besværing til Magistraten, hvori de klagede over, at Byens Regnskaber holdtes under lukket Laag og særlig ønskede de at vide Besked om en Pengesum, der fra Stiftet skulde komme Byen til Gode ved Skatternes Erlæggelse, samt om en Del Korn, der var hidskikket fra Frederits, Byen ligeledes til Understøttelse. Borgmestres og Raads Svar var grovt, men endnu grovere P. M.'s Erklæring. Over ham var der særlig klaget, og nu skrev han: „hvorledes en Del uforskammede, løgnagtige Beklaffere og Æreskændere“ havde løjet ham paa, som om han havde modtaget Penge af Præsterne i Stiftet til Skatternes Betaling [og beholdt den]. „Endelig jeg ikke kender mig pligtig for nogen i denne Menighed at gøre Regnskab . . . , saa vil jeg dog . . . gøre de ufornuftige og fantastiske Mennesker Regnskab for, hvad Korn der skal være kommet fra Frederiksodde . . . jeg vil (som jeg ej pligtig var) oplyse deres Fornuft og lade dem vide, at, saa vidt jeg haver mig erkyndiget, da var alt det Korn, jeg forskaffede og erhvervede dem, 405 Tdr. Rug og 100 Tdr. Byg . . . derimod er kommet By og Borgerskab tilgode 754^{2/3} Tdr. Rug, 545 Tdr. Byg og 36 Tdr. Ærter, er tilsammen over 1335 Tdr. Kan de gøre bedre profitligere Forklaring derpaa, vil jeg lade mig undervise“. Tolvmændene svarede og krævede atter Regnskabernes Offentliggørelse,

„saa at enhver fattig Mand af Medborgerne maatte nyde sin Ret uden Foragt og Forhaanelse“. ¹⁶/₂ 1666 kom Borgerne igen og modtog otte Dage efter en kort „Resolution“, hvorpaa Sagen en Stund hvilede¹⁾.

Men næppe var P. M. død, før Borgerne atter bad Øvrigheden om Rede og Rigtighed med Hensyn til hans Embedsførelse. ³⁰/₁₀ 1667 svarede Borgmester Niels Nielsen, „at han for sin Person aldrig haver været Aarsag til noget Regnskabs Ophold, men altid har fordret paa sligt at komme til Redskab og Rigtighed, men, eftersom udi afdøde Peder Mortensens Gemmer alle de dertil hørige Dokumenter findes, „kunde han ikke love mere, end at han for sin Person skulde ile saa meget som muligt med at faa Tingene ordnede. Jo mere de kom ind i den afdødes Regnskaber, des uordentligere blev de befundne²⁾ og ¹⁴/₈ 1670 indgav atten Borgere, blandt hvilke den under Byens Belejring saa højt fortjente Borgerkaptain Diderik v. Essen, „paa Samptlig Borgerkabs weigne deris skriftlig oc underskrefne Fordring . . . til w. w. Borgemestere oc Raad . . . Huis Fordring oc prentioner wi paa Byens wegne kunde hafue effter Sl. Borgemester Peder Mortensen“. Denne „Fordring“ og de derpaa følgende Forhandlinger skulle vi meddele noget udførligere³⁾.

De mener nu, at Borgmestre og Raad alt maatte have Rede derpaa, da vi ofte „paa nogle Aars Tid om Byens Rigtighed oc Ligning hafuer Anraabt effter . . . de Herrer Commissariernes Domb oc Høyeste Rettis Dombs tilhold“. Først nu have dog „I Goede Mænd det foretaget“, hvorved „Eders welwisheder, Som hafuer Myndigheden oc Byens Breffue i Forvaltning, kand ingenlunde werre undskyldt“, da „hwad som helst de bortdøde haffuer Giort U-heffnet, de igien kommende øfrighed skulle Rette oc heffne“. Vi have nu „igiennem Seet det Regnskab, Som Sl. Abigael Sl. Borgemester Peder Mortensens til eder w. w. Anno 1668 3 April dateret, skal hafue ofuerlefuerit, oc i haffuer haft i giemme, Indtil forleden d. 1. Martij Eders w. w.

¹⁾ J. J. T. Friis: Mindeblade S. 29—33. — ²⁾ Ssted. S. 33—34. —

³⁾ Uddrag af Nakskov Skifteprotokol.

os det lefuereede. Da Efftersom der befindis en Stor Summa i Samme Regnskab, Nemblig fra Anno 1654 i 9br oc til Anno 1660, Som bedrager til 748 Rdr., som opskriffuis Byen til udgifft“. Vi finde ikke, at det kan paalægges Byen at svare disse Poster uden rigtigt Bevis, „anseende, hafde dend Sl. Mand bestilt Noget derfor paa Byens Gafn og Nøtte, for Saa Mange Aar Siden, Tuiflis icke paa, hand Joe da af Byens Middel til Reissepenge oc ald anden w-mag Sig hafuer ladet betalle, Som Sædvanligt er Belangende denne forskrefne Summa 748 Rdr, er wi høiligen forarsaget oc begierrer w. w. Borgemester oc Raad wille lade Efftersee, om Noget findis derom Byen wedkommendes at werre forretted, oc om dertill ej er giort udleg, Som Sedvanligt har werit“. Hvad han har udgivet til Svensken, kan Borgerskabet heller ikke besværes med, „thi en huer hafuer Noch af Saadan Udgift at frembevisse, Som ej heller endnu er blefuen Gottgiort. Anlangendis dend Rug oc Korn, Som i Samme Regnskab er Antegnet oc ellers ald den Rug oc Korn, Som ved Nogle 100 tønder forleden Krigs tid kom fra Fredericia hid til Byen, Som Byen tilkom, oc formenis Sl. Borgemester dend Største deel udaff Bekom, Begieris Maatte eftersees oc derfor Reede oc Rigtighed Giøris“. Om Brandskatten, som han har opbaaret, hedder det: „af den Sl. Mands Mange Ejendomme, Som er Taxerit ofuer 5000 Dlr., oc icke Sl. Borgm. Peder Mortensen dend Ringeste Brandskatt deraff har udgifuit imoed os andre Fattige Borgere, Som Maatte udgifue af huer 100 Drs Eyendomb Nemblig 10 Dr. Formeene vi Endelig bør at betalles uden Nogen Hinterlistighed, efftersom ej heller Nogen af de andre Borgemestre oc Raad for Brandskatt Er forskaanet, Som widere af Byens Brandskat Bog kand Eftersees,.. .

Huis den Sl. Mands skatter oc Contributioner Belanger, Som hand nu Resterer med oc icke har udgifuit oc betalt lige wed andre, begieris af w. w. Borgemestere oc Raad herom wilde lade Gøre den anstalt, at alt Sligt af skat Registerne Saavel oc Kiembners Regnskaber worder Efterseet og uddraget . . . Saa at Byen herudj wederfahrnis huis billigt oc Rest Kand Eragtis“.

„Belangende Sl. Borgemesters Tuende Boeder, som

hand Neden udj Bredegaden ud med Wolden for Nogle Aar Siden hafuer ladet opsette, begieris loulig adkomst oc bewilling derpaa at maate fremvises, formedelst Sligt formeenis at werre Opsat paa Endeel af Byens Grund oc er Byen til Stor skade oc præjuditz formedelst Tiilegadis Wandløb skyld ud til Bredegaden, Saavel oc for ald Hollendergaden skyld, Som Saaledis, effterat samme Tuende Boeder ere der opsatte, er med Steenebro omlagt, at der fast ingen Nødvendig Fersell og Kiørssel kand haffuis . . . fordi Wandet oc andre v-reenlighed Staar Stemmet der i Gaden oc Gaar ind i Husene . . . Formeenis derfor, at dend Sl. Mands Arfuinger bør Sligt igien effter 8 Mands Siufn oc Grandskning at lade Reparere oc forferdige“ . . .

„Belangende dend Heste Mølle, Som udj Nestforleden Krigstid til Kongl. Maytz oc Festningens Nøtte oc Fordeel blef med Stor bekostning forfærdiget oc opbrugt neden paa Kongens Tofft, oc Borgerskabet dertil hafuer Maat Contribuere oc forskaffe behøffuende Materialer“, den havde „Sl. Borgemester med Tommas Kruchou Kiøfft oc tilforhandlet Sig af de Suenske, Effter at Freden war Sluttet, oc Møllen Siden dend tid er Ruinerit oc afbrut“: herom bedes Borgmestre oc Raad paa Kongens og Fæstningens Vegne forfare, hvorledes dermed er handlet, da „det icke burde Nogen at tilforhandle Sig det af Fienden Som Kongl. Mayt. Sampt Festningen alleene tilhørte . . . formeenes derfor Samme Mølle bør igien lige saa Goed derpaa Steden at Hensette“ . . . „Huis Ellers widere kan werre at Gifue tilkiende “ osv. osv.

Mod denne „præntion“ afgav „Hr. Hans Owsen et Johannes Pedersen, Begge Arffuinger heri Boet“, d. 24. Marts en skriftlig „Protestation“. De mener, at „efterdj woris Sl. Moeder for Meere end Halfandet Aar Siden hafuer Erbødet Sig til Rigtighed med Naxkouf Bye oc Borgerskab oc derfor offuerleffuerit Sin Sl. Mands Regnskab . . . Mens de hafuer det i hinded leffuende liffue icke wille ladet skee. Ey heller Strax efter hendes Død. . . . Mens der med Endda forhalet Jndtill d. 17. Martij Thomas Kruchou ocsaa med døden er afgangen . . . Saa det w-feilbarlig kand Sees, at det Regnskab mellem Byen oc dette

Huus icke Maate forretages, førend de ware døde, Som til dets beskaffenhed wiste at kunne Suare. Hvad Siunis det andet end Ret Hinderlistighed“. Desuagtet vil de dog svare: 1) at i „woris Sl. Moeders offuerlefuereede Regnskab skulle de Nødvendigste Poster med Bewillinger oc qviteringer Nochsom bewises; 2). „At den Sl. Mand icke dend Ringeste Brandskat for Sin Ejendomb skall hafue wdgifued, Begieris At maa bewises; hvis hand ellers tilbørligen skal Svare til Nogens Brandskatt, skal skee uden ald Hinderlistighed;“ 3) „efferdj der formeenis, at wor Sl. Fader det Korn fra Fridericia skal hafue annammed, saa formeenis igien, at hand det icke har annammed, Indtil det bewises; hvad Korn hand ellers af Byen har bekommet, er skeed med Bewilling Som dermed er at bewise;“ 4) „Boederne i Bredegaden belangende, da formoedis at lougen oc Recessen dem Nochsom Frier fra opdeele;“ 5) „Om Heste Møllen formeenis Nu at werre forsilde at talle, Tilmed hafuer woris Sl. Fader dend icke afbrut, Men effter at dend fra Fienden war Indfriet, har hand dend til sin Medborger afstaaed;“ 6) Til dend Siste Post weed wi intet at Svare uden dette Ne sutor ultra credidam, item sus Minervam docet etc.

Hertil svarede i April 1670 Diderich v. Essen og Peder Jakobser Munch paa egne og hele Borgerskabets Vegne. De mener, at Borgmestre og Raad vel vil klare Grundene til Skiftets Opsættelse, men for Borgerskabets Vedkommende vil de „uden ald Hinderlistighed sige oc Rigtig bewise, at woris Angifuende, fornemmelig dend Post om Heste Møllen, dend er icke fortiet imens Sl. Borgemester oc Sl. Thomas Kruckou leffuede, Mens meere end En gang er præ-tenderit, Ja endocsaa befallit med landtz lov oc Ret at skulle udføris, oc til dend Ende har Borgerskabet forhuerffit Her Ambts Forwalters Hans Hanssens skriffblig befalning, at Byefougden Peder Anderssen skulle i denne Sag hafue hans Kongl. Maytz. Interesse udj. Agt etc. Mens Huorfore oc af huad Aarsag Byefougden effter befalling dette w-paa-tald hafuer ladet fare, weed hand Self best at Suare til“. Det er da klart, „at dette icke er fortiet eller fordult udj. deris Sl. Faders leffuende liffue“. . . men „offte i dend dødis liffue har werit Søgt oc begiert Rigtighed for“. Begæres derfor

1) at Her Hans Owessen efter hans Erklærings første Post wilde lade det engang faa Ende at fremwise de paa-beraabte Bewillinger oc quitere Zeddeller, Huormed hand Agter at Gottgiøre oc afbeuisse Sl. Borgemesters offuerlefuerte Regnskab;

2) Belangende dend anden Post om Brandskatten, da er det witterligt oc kand beuisses, at Sl. Borgemester fornemmeligen har skalted oc walted med Byens Brandskat i Krigens tid oc Self gjort afreigning oc offuerslag med Borgerskabet i alle Rooderne, huormed de kunde oc wille betalle, oc Selfuer har tagit forskrifning af dennem Saawel oc af Sine egne Medbrødere, Borgemestere og Raad. . . . Mens om hand Sielfuer, Som hand burde, lige med de andre Sine Medbrødere Sampt det Gandske Borgerskab har betalt oc udgifuet Nogen Brandskat (Som ej skal befindis) for dend Storre Ejendomb, Som hand hafde, derpaa begieris, at Her Hanss Owessen oc Johannes Pederssen wille fremblægge Nogen Quitering eller bewiss, Som andre af Borgerskabet kand Giøre, Ellers formeener wi, at Sl. Borgemester bør at betalle oc Suare Sin Brandskatt lige saawelsom andre“.

3) Belangende det Korn, Som er kommen hertill Byen fra Fridericia, det bekiender Sl. Borgemester under Sin Egen haand at hafue werit, Som hand fører til Indtægt Rug oc Biug tilsammen 505 Tdr., Huoraf hand opskriffuer . . . , at deraff er leffuerit 1335 Tdr. Korn, Huilcket Joe er en w-rimelig Reigning, Saa Naar Mand ligner Indtegten oc Udgiften tilsammen, da bliffuer der offuer 800 tdr. Korn til offuermaal, Saa Sl. Borgemester wel maate bekiende oc Sige, at om nogen kand giøre bedre oc Profitligere forklaring herpaa, da wil hand lade Sig underwise, Mens effterdj. Sl. Borgemester herhos effter Regnskabetz begiering har beloffuit at wilde Giøre dennem anden forklaring om Samme Korn, Som dog ej skeed er, Saa effterdj der behøfuis andet Regnskab oc forklaring herpaa, da begieris at Her Hans Offuessen oc Johannes Pedersen Sligt med anden Rigtighed oc beuiss wille forklare oc bewisse.

4) Belangende Boederne i bredegade, da Effterdj det Sees oc fornemmes Samme Biugning at werre hans Kongl. Mayt. oc denne Festning Sampt dends Indbyggere til stor

skade oc fortræd . . . Saa kand Her Hans Owesen lade Erfare oc fornemme, om hans Kongl. Mayt. Sampt Festningen oc dends Indbyggere skal eftter hans Meening werre Nogen Low tilfobunden oc undergifuen til at lide daglig fortræd, skade oc afbrech. For en eller Toe Persohners Sær Nøtte og Fordeel skyld. . . . Enddog dermed af begyndelsen w-forsuarligen er handlet oc omgaatz.

5) Om Heste Møllen er tilforn Noget Suart, Huoraf kand Sees, at det ingenlunde hermed i Sl. Borgemesters lifue er fortied, Mens om dette war et forsuarlig Kiømandsskab, Som Sl. Borgemester Saasom byens betroede Mand oc øfrighed i Saa maader Giorde med woris Fiender effter Freden, Item om dette icke Siunis at werre Ret Hinderlistighed til at søge hans Kongl. Maytz oc dend heelle Byes oc Festnings skade oc afbrech (effter Borgerskabetz Høye Klagemaal herom, der Sl. Borgemester Sielfuer leffde) Och derimoed at Søge Sin Egen Nøtte oc fordeel, derom maa kiendis oc dømmis paa tilbørlige Steder, oc paa Saadan Maade skulle Fienderne well hafue Solt dend heelle Bye op og Neder, Som dend Støed for Kiøb, . . . dersom Nogen i Saa maader ickun wildet Incladet Sig i Kiømandskaf med dennem. . . .“

6) . . . At wi paa egne oc Borgerskabets weigne har Angifuet woris Fordring paa dette skiffte, det haffuer wi Giort effter w. w. Borgemester oc Raads skriffelig befalling till os, Som af woris fremlagde Krauf kand fornehmis“, saa ingen skal sige, at vi have gaet over vore Grænser. Naar „dette fattige Borgerskab tilforn har begiert at wide Nogen Reede oc Rigtighed om Byens Tilstand, Middeler oc Indkomster, da har de uden ald skyld oc billig Aarsag maat høre oc lide Mangt et ont ord, imens han lefde oc war Borgemester, Som hans Egen hand oc skriff herom udwisser. No lader det sig oc ansee, ligesom Sønnen effter Faderens død wilde Indbilde Sig at bruge den samme Still . . . Saadant agter Borgerskabet icke lenge at Tollerere oc fordrage“. . . .

Efter dette Indlæg erklærede Skifteretten:

„Da Efftersom forandragne Poster, Som de Tolff Mænd paa Borgerskabetz oc Byens weigne herpaa Sterboeden

Paastaar, hafuer Sin rigtighed, oc begieris til Rigtighed, Som for billigt Eragtes, oc Ihuor Meget Borgemester og Raad derom til Megling hafuer dem beflited, Saa hafuer det ikke Fruchted Formedelst de Selfmyndige Sl. Borgemester Peder Mortensens Arfuinger dertill dennem ey wilde beqvemme, och skifted nu ey lenger kand opsettes, hafuer de Eragted for Ret oc billigt denne Tuistighed til Lou oc Rett at henvisse, oc ved ordentlig process at omgaaes, oc Siden huis Sl. Borgemester Peder Mortensens Arfuinger blifuer skyldig til Byen en huer pro quota igien at betalle“.

Hvordan det gik med den her antydede Proces, vides ikke, men I. Barfod tilføjer i en Anmærkning: „Efterat nu Boets Gæld var dragen fra Formuen, blev til Deling mellem de 8 Børn den for den Tid og under de bestaaende Omstændigheder i Nakskov forbavsende store Sum 8837 Rd.“. — Endvidere tilføjer han: „Ved Skiftet efter Peder Mortensen blev det oplyst, at han som Formynder for sin Hustrus Broder Mads [Lerche] efter Faderen mag. Knud Lerche havde modtaget dennes Arvepart 1043 Sldl. 3 Mrk. 12½ Sk., men da man ikke vidste, hvor samme Mads var, om han var levende eller død, *antog* Retten, at P. M. vel nok havde betalt Mads dem, skønt der fandtes ingen Kvittering derfor, og skønt det under Skiftet af andre droges i Tvivl“.

Hans Pedersen Rose,

2. Rigsdagsmand for Nakskov, nævnes i alle de samtidige Kilder, underskrev ifølge P. V. Fællesandragenderne af 15. og 25. Septbr. og efter R. tillige Fynboernes særlige Andragende af 25. Septbr., men intet af de følgende; han synes da at være tagen tidlig hjem, hvorfor han heller ikke tilsagdes til Arvehyldingen og ikke underskrev H. T. Derimod underskrev han (i Hjemmet) E.: „Hans Roesze mp.“.

Hans Pedersen Rose forekommer i Nakskov Skifter ved sin Hustru Anne Christophersdatters Død 1652 (de havde Børnene Sidsel Hansd. 16 Aar, Johanne Hansd. 15 Aar, Christopher Hansen 10 Aar og Didrik Hansen 3 Aar). Da

maa han have levet som Prokurator, thi blandt hans Tilgodehavende nævnes: „Noch Resterer hannem hoes Borgemester och Raad for den thrette, hand haffde for dennem med Niels Issen och Jacob Isachsen 7dl.“ — 1661 nævnes han som Debitor i et Dødsbo: „Tingskriver i Nørreherred“. I Kirkebogen forekommer han ikke; jeg (o. Im. Barfod) formoder, at han som Tingskriver har boet ude i Herredet, hvilket var hyppigt, vel det hyppigste; derfor findes intet om hans Død hverken i Nakskov Kirkebog eller Skifteprotokol¹⁾ — Hans Pedersen Rose blev efter sin første Kones Død gift med en Datter af Jacob Jørgensen og Søster til Præsten Holger Jacobsen Tryde, og med hende havde han Sønnen Peder Hansen Rose, der ²⁴/₂ 1694 var i Nykøbing ved Skiftet efter Mosteren Karen Jørgensdatter, Enke efter Husfoged Peder Jacobsen og kaldes da „velfornemme P. H. R.“ ²⁴/₅ 1694 var han i Tjeneste hos Grev Kai Lorentz v. Brockdorff til Kletkamp, da der sendtes ham en klækkelig Arv efter Mosteren. ²⁸/₇ 1700 var Sign. Peter Rose nærværende ved sin Moster Mettes, Sl. Mogens Simonsens Begravelse i Væggerløse. Om han er den samme som en Toldbetjent Peter Rose, † i Nykøbing ³¹/₁ 1726 eller som en Lieutenant Rose, der 1723 gav en Slagsbroder i Nykøbing en velfortjent Dragt Prygl, vides ikke.

Maribo.

Hillebrand Hillebrandsen,

Rigsdagsmand for Maribo, findes kun hos L., Rh., og R.; underskrev ifølge den sidste Fynboernes særlige Andragende af ²⁵/₉ samt Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragende af ⁴/₁₀, men ingen af de øvrige; underskrev ikke H. T. og var ikke tilsagt til Arvehyldingen; han er da sagens tidlig taget hjem, og her underskrev han E.

¹⁾ Meddelelse af Im. Barfod.

En Raadmand Hildebrand Henriksen Bart gav 1631 Or-
gel og Pulpitur til Maribo Kirke.¹⁾ Det kunde være hans
Fader, hvis Aarstallet er rigtigt.

Hildebrand Hildebrandsen, Raadmand i Maribo, nævnes
¹⁶/₁ 1657 som Vitterlighedsvidne ved Udstedelsen af et Te-
stamente.

⁷/₉ 1661 stævnedes Hillebrand Hillebrandsen Vincens
Bille for en Dom mellem ham og Kristoffer Urne angaaende
to Møllestene, ved hvilken H. H. føler sig forurettet. Høje-
steret dømmer H. H. til 40 Rdl.s Betaling for Skades Til-
føjelse og 10 Rdl. til Landsdommerne for unødigt Trætte,
hvorpaa Sagen ophæves, og H. H. for videre Tiltale be-
fries.²⁾ — ²⁷/₁₁ 1672 afsagdes Dom i en Sag mellem H. H.
og Byfoged Markus Lavritsen i Nakskov.³⁾ — ¹⁴/₅ 1673 tog
Prokurator Mads Hyldtoft Landstingsstævning angaaende
Skudsmaal af menige Almue, hvorledes han enhver haver
tjent ved at føre deres Sager, pro et contra, og om nogen
vidste ham at beskylde, da præsentere de sig. Blandt Stands-
personer, der ingen Beskyldning har, er Raadmand H. H.
i Maribo. — Angaaende den af H. H. indstævnedes Sag
mod Præsten Hans Hansen (Sadolin) af Taagerup bekræf-
tede H. H. ⁸/₄ 1674 ved højeste Helgened, at han aldrig
haver bekommet nogen Hest af Hr. Hans for nogen Beta-
ling til hannem. Mads Hyldtoft tilspurgte H. H., om han
ikke fik en Hest efter sal. Erik Kaas' Missive af ¹⁰/₆, at han
derfor vilde gaa i Løfte, og om han ikke skrev paa denne
Missive ¹³/₆ 1666 Hesten at have bekommet. H. H. svarede,
at han havde en Gang gjort sin Ed paa, hvis han kunde
svare i denne Sag, og Erik Kaas havde betalt Hesten til
Hr. Hans. ²⁷/₅ afsagdes Dom i førnævnte Sag, og H. H.
lod ved Troels Rasmussen begære Dommen udskreven.⁴⁾ —
⁸/₇ 1674 indgav han sammen med Borgm. Jacob Jensen,
Raadmand Peder Nielsen og Borger Gilbert Andersen en
Ansøgning om, „at de maa optage Mursten i Klosterets
Grundvolde, da . . . her i Landet [o. Lolland] er ikke Mur-
sten at bekomme.“ Stiftamtmand Corn. Lerche støtter An-

¹⁾ Hofman : Fundatser 6. 2. 39. — ²⁾ H. R.s Stævnebog 1661 Fol. 244. —

³⁾ Lollands Landstingsprotokol 1672 Fol. 171. — ⁴⁾ Smstd. 1674 Fol. 235 og 241.

søgningen med den Paategning, at „Borgerskabet er meget forarmet“; og Kongen bevilger den ⁵⁾).

Rødby.

Mathias Andersen,

Rigsdagsmand for Rødby (?), findes hos L. og Rh. (Mathis Andersson), der jo jævnlig synes at have samme Kilde, og en eneste Gang hos R. (S. 71, men som Rigsdagsmand for Nysted og Rudkøbing!). Det er dog ingenlunde sikkert, at han virkelig repræsenterede Rødby, thi han findes hverken hos P. V., L. P. eller U., han var ikke tilsagt til Arvehyldingen og underskrev hverken H. T. eller E. I Rødby er der forgæves søgt Underretning om hans Tilværelse; Rødby Kirkebog gaar ikke længere tilbage end til 1762, og Raadstuearkivet gaar ikke engang saa langt; de antages at være gaaet til Grunde ved Ildebrand. Heller ikke paa Epitafier og Ligstene findes der noget om ham. — I Fynske og smaalandske Register Nr. 9 for $14\frac{1}{2}$ 1671, hvor der er anført et Kaldsbrev af $\frac{3}{5}$ 1666 for Orgelmesteren i Rødby, nævnes blandt de 16, som har underskrevet dette Kaldsbrev, Mathias Andersen, kgl. Toldbetjent. Mon det skulde være ham?

Sakskøbing.

Svend Hansen,

Rigsdagsmand for Sakskøbing, nævnes kun af L. og Rh., men ikke i en eneste af vore andre Kilder, som dog heller ikke har nogen anden Rigsdagsmand for Sakskøbing; han blev altsaa ikke tilsagt til Arvehyldingen og underskrev hverken H. T. eller E.

⁵⁾ Kall. Rasmussen S. 242—43.

Om Svend Hansen, Raadmand i Saksjøbing, (saaledes kaldes han baade i Stævningen og Domsakten) har vi da kun denne ene Meddelelse:

^{31/3} 1679 indstævnedes Svend Hansen til Underkendelse Lolland og Falsters Landsdommere for en Dom mellem ham paa den ene Side og Peder Hendriksen [og Jørgen Lautrup] paa den anden Side i en Sag angaaende „hvis Uret og Overlast bemeldte Svend Hansen og Hustru en Del af Peder Hendriksen og hans udsendte exekverer i hans Hus den 21. Jan. 1678 skal være tilføjet, da P. H. skal have ladet Sv. H.'s Hustru tage Skørtet af Kroppen med mere Tøj [for] forleden Konsumtions Kvartal [skat], hvilken dog den 2. Jan. tilforn alt skal være betalt; item skal de og i et deres Indlæg meget ilde og skammelig skældt for^{ne} Sv. H. for en lumsk og smigrende Skalk etc. — [Indlægget var forfattet af Jørgen Lautrup, men underskrevet af P. H.'s Hustru.] — Ved Højesteretsdom af ^{13/7} 1679 frikendes Sv. H. efter J. Lautrups Kvittering for de 8 Rdl. Konsumtionsskat, som J. L. bør betale. „Angaaende Sv. Hansens haarde Irettesættelse om Boran [o: Ran i Boet] imod P. H., da bør han derfor gøre hannem her for den højeste Ret Afbedelse, men for de 10 Rdl.s Udgift fri at være. Og saasom Jørgen Lautrup findes at være Auktor til det meget haarde Indlæg, som P. H.'s Hustru har ladet fremlægge, da bør P. H. derfor offentlig paa Bytinget gøre Sv. H. Afbedelse og give hannem for forarsagede Omkostninger 20 Rdl., deslige til kgl. Mayts. Kvæsthus 30 Rdl.¹⁾

Naar Sv. H. skulde gøre P. H. „Afbedelse“, skønt Akterne intet indeholde til Gendrivelse af den gjorte Sigtelse,

¹⁾ Stævnebog 1679, Dombog 1679 I Fol. 375. — Peder Henriksen og Jørgen Lautrup var Svogre, da den sidste siden 1665 var gift med den førstes Søster, Margrethe. Kærlige Svogre har de dog ikke altid været: J. L. havde en Tid røgtet Landstingsskrivertjenesten under P. H.'s Svagheit; men ^{23/8} 1665 overdroges Skrivertjenesten (midlertidig?) til J. L., og siden laa de i Klammeri om den, og Kancelliet maatte kende i Sagen. Det afgjorde den da saalunde, at P. H. skulde greje de lollandske Sager, og J. L. de falsterske, og saa skulde J. L. efter P. H.'s Død have det hele efter Bestallingens Indhold. Men allerede ^{2/5} 1667 udnævntes Hans Vincentsen til Landstingsskriver, hvad enten saa Svogeren frivillig har trukket sig tilbage eller af visse Aarsager har faaet Afsked.

har man sagtens set hen til Eksekutionens formeldte Lovlighed (da P. H. ikke kendtes skyldig at vide noget om den Sv. H. givne Kvittering), og har vel i øvrigt ladet sig paavirke af Præsten Hans Bredals ikke meget sigende Erklæring, saalydende:

„Her er paa min sandfærdige Erklæring, at, der jeg fornam, at Sv. H. yppede en stor Trætte og Pengespilde om slig en Sag, som mig syntes at være af meget ringe Import, begærede jeg, at Sv. H. vilde komme til mig i Kirken i mine Medhjælperes Nærværelse efter Morgenbøn, det han og gjorde, hvor jeg da foreholdt ham sligt; da svarede han, at han først vilde have af P. H. en stor Sum Penge, hvilke han navngav i adskillige Bøger [!; Bøder?] at bestaa, saa at, i hvor megen Flid jeg mig med bemeldte mine Medhjælpere anvendte, hjalp det dog intet, saasom Bededagene vare berammede, der Processen begyndtes, og højædle og velbaarne Hr. Stiftamtmand [Cornelius Lerche] kom her til Byen og i min Præstebolig og havde det ganske Borgerskab for sig, adskilligt med dennem Byen angaaende, da iblandt andet kom denne Sag ogsaa for, da har Hr. Stiftamtmand gjort adskillige Formanelser til hannem om Forligelse, men ingen Bekvemmelighed der fandtes hos for^{ne} Sv. H., og lod hannem forstaa sin Mening i al Borgerskabets Nærværelse, at det syntes ikkun, han havde Lyst til Proces og Trætte, og at føre andre Folk med sig i Bekostning, dette kan jeg med en god Samvittighed vidne, naar fornøden gøres. Saksjøbing 20. Juni 1679“.

Hans Enke, Sidsel Suenne Hansens, var Faster til Iver Madsen Riis, der ^{33/1} 1684 blev afskediget som Byskriver i Saksjøbing og Birkeskriver i Kalø Birk, hvorpaa han beskikkedes som Prokurator¹⁾. Han tog senere Bolig i Maribo, hvor han 1705 døde som Organist, 52 Aar gammel. — Hun har altsaa sagtens hedt Sidsel Riis. Hun levede endnu i Juli 1699, da hun byttede den Kirkestol, som hun i 30 Aar havde ejet, med sin Frænke Katrine Peder Hansens. Der omtales (sidste Gang 1728) en Adzer Riis Suennesen og ligeledes 1713 en Maren Suennesdatter; de turde muligvis begge være en Rigsdagsmands Børn.

¹⁾ Fyenske og Smaalandske Reg. Nr. 10 Fol. 189.

Nysted.

Christen Tusen,

Rigsdagsmand for Nysted. P. V., L. P. og U. har slet ingen Rigsdagsmand for Nysted; ingen saadan underskrev heller H. T. eller tilsagdes til Arvehyldingen; Rh. kalder ham kun Christen, L. Christen Thuresen, og R., som kun har Nysted to Gange, siger S. 71, at Mathias v. Westen og Mathias Andersen var Rigsdagsmænd for Nysted og Rudkøbing [!], men S. 76 gør han baade Christen Thuresen og Oluf Hansen til Rigsdagsmænd for Nysted alene. — Rudkøbing havde, som vi ved, sin egen Rigsdagsmand i Morten Panck og staar vel ogsaa her kun ved en Trykfejl for Rødby, hvis Rigsdagsmand virkelig hed Mathias Andersen. Oluf Hansen maa enten være en fri Fantasi, eller Oluf Hansen Svane maa være overført fra Horsens til Nysted. — Vi har dog endnu to at vælge imellem: Christen Tusen og Mathias v. Westen. Valget kan synes vanskeligt nok, men her er dog valgt Christen Tusen, særlig fordi Mathias v. Westen kun har den sjuskede R. at støtte sig paa, medens Christen Tusen foruden den samme R. dog tildels har baade Rh. og L. (Thuresen hos den sidste er aabenbart en Skrivefejl). — Begge har de (Tusen som Nr. 3, v. Westen som Nr. 4) blandt syv underskrevet E. af $10/1$ 61 „paa Nysted Bys Vegne“.

I Nysted var der ved 1660 Tiden baade en Mathias v. Westen og en Christen Tusen; begge var Raadmænd. Mathias v. Westen var en meget anset Mand og var meget jævnlig blandt Fadderne ved Daab. Han døde i Oktbr. 1677 og begravedes i Nysted Kirke, hvor han som Belønning for 28 Aars „Kirckewergerie“ fik en Begravelsesplads for sig og sin Familie; han var to Gange gift, først med Mette Ifuersdatter († 1641), Enke efter Raadmand Hans Pedersen; hans anden Hustru var Sidsel Knudsdatter Lerche, Datter af Præsten i Nysted Mag. Knud Lerche.

Om Christen Tusen vides der ikke noget særligt; han var gift med Johanne Christensdatter.

I et gml. Haandskrift af Klokker Wejer (1716) er optegnet en Del om Kirkens ældre Indskrifter, som nu ikke findes, og blandt disse var en, som lød saaledes:

Anno 1630 Imellem den 27. og 28. Marts om Natten der klokken var mellem 11 og 12, da haffver Gud Allermchtigste efter sin Guddommelig Willie ved den timelie død henkaldet fra denne elendige Werden och til sitt evige Riges Herlighed Erlich och Welachte Sall. Jacob Ollufsen, Borger her i Nysted og barnfødt i Flensborg, ligger her neden for begravffen hos hans Salige Broder Hans Ollufsen. Gud allermchtigste giffve hannem med alle Guds Udvalde Børn en glædelig Opstandelse paa den yderste dag. Och haffver Erlig och Velachte Christen Tusen med sin kiere Hustru Erlich och Gudfrygtig Quinde Johanne Christensdatter bekostedt denne lille Taffle til Guds ære, Kierchen til Beprydelse och hendis forige nu sal. Husbondt thill en Christelig Ihukommelse Anno 1637¹⁾.

Nykøbing p. F.

Jørgen Lavritsen Lundt,

1ste Rigsdagsmand for Nykøbing p. F., findes ikke hos L. P., men hos alle de andre; deltog ifølge P. V. og R. i alle Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender saavel som i de særlige fynske, underskrev baade H. T. og E. og tilsagdes til Arvehyldingen.

Jørgen Lundt*) var en Søn af Lavrits Hansen i Nakskov, sædvanlig kaldet Lars Skriver, og Margrete Olsdatter (vistnok † 1624). Faderen blev i Slutningen af 1624 eller i Begyndelsen af 1625 Borgmester i Nakskov, efter at han i Forvejen havde været Raadmand.

Efter Margretes Død giftede han sig med Katrine Jost-

¹⁾ Meddelelse af Provst I. Barfod.

*) Ovenstaaende Skildring er -- med visse Udeladelser --- optaget fra Personallist. Tidss. 3 R. 5. Bd., hvortil henvises.

datter [jd. $\frac{28}{6}$ 50], der siden som Enke stadig kaldtes Katrine Hr. (!) Lauridses.

I et Brev til Fr. Barfod fra Kantor V. Holm meddeler denne følgende:

„Jeg har en Note fra „Tegnelser“ af $\frac{28}{3}$ 1628, ifølge hvilken der udgik Skrivelse til Jost Høg om at udvirke, at to Borgmestersønner, Otte og Jørgen Laursen, kunde komme paa den adelige Skole i Soer, saa snart der kunde skaffes Plads. Faderen hed Laurids Skrifer (han maa altsaa dengang være død). Her er ingen Tvivl, det er Jørgen L. Lundt og hans ældre Broder Otte. — Det kan gærne være, at Laurids Hansen og i det hele Familien har haft lidt store Fornemmelser, mulig troende sig henhørende til Adelskabet. I det mindste ved jeg med Vished, at den Gren, der levede her i Nykb., førte et Skjold, der saa helt adeligt ud, og som den Dag i Dag kan ses paa Opgangen til Prædikestolen. Her ses paa de tre Fyldinger, den udvendige Side, tre Navne i følgende Orden oppe fra: H. N. S., A. N. D., O. N. S., hvad der aabenbart skal sige Hans Nickelsen, Anna Nickelsdatter og Oluf Nickelsen . . . med tre Vaabenskjolde malede under neden . . . Foroven to Vesselhorn, et blaåt og et rødt, imellem disse en opstigende Hjort, saa kommer Harnisket, saa ridderligt, som kan ønskes, i brunlig Farve. Selve Hovedskjoldet er blaåt, ligeledes med en opstigende Hjort . . . Tilstedeværelsen af disse Vaabenskjolde er vel ikke noget afgjort Bevis for Adelskab, ligesaa lidt som at Laur. Hansens to Sønner skulde optages paa den adelige Skole i Soer, for der var jo ogsaa borgerlig fødte Dreng, men vist er det, at Jørgen Lauridsen Lundts Stifmoder i Naskov Skifteprotokoller stadig kaldes Katrine Hr. Lauridses . . . For Fuldstændigheds Skyld anføres, at i Gavebrevet [udstedt straks efter Nikkel Hansens Død] kalder Enken og Børnene den Nykb. Borgm.: ærlig og velforstandig Mand, nu salig Niclaus Hanssen, fordem Borgmester“
o. s. v.

Altsaa blev der 1628 søgt om at faa Otte og Jørgen Lundt i Sorø Skole. Om Otte savner vi enhver senere Efterretning. Om Jørgen vil vi haabe, at han virkelig er kommen i Skolen og har haft Gavn af den, men det første,

vi atter hører til ham, er tyve Aar senere, er fra $^{29}/_5$ 48. Da blev han optagen i Købmandslavet i Nykb. og skrev i den Anledning i Lavsbogen: „Dette Offuenskrevne er mig cunt, Behager Jørgen Lauritzen Lundt“¹⁾. Han synes altsaa at have været tilfreds med Lavartiklerne, men et andet synes ligeledes at turde fremgaa deraf: han har vistnok senere, som almindeligt i den Tid, været i Tyskland for at lægge sig efter Skrivning og Regning („cunt“ — „Behager“) og saaledes dygtiggøre sig som Handelsmand.

Næste Gang træffer vi ham dog i en helt anden Stilling: $^{14}/_{11}$ 52 udgik der Missive til Fr. Barnewitz, at nærværende Jørgen Laursen i Nykb. er antagen og bestillet til at have Inspektion med Gemakkerne og hvis der findes paa Nykb. Slot efter Bestallingsbrevet²⁾; men den samme Stilling havde allerede hans Farbroder indtaget. -- $^{22}/_{12}$ 53 udgik et andet Missive til Ove Skade, at Jørgen Laursen, „Tilsynsmand paa vort Slot Nykøbing maa aarlig herefter, indtil vi derom anderledes naadigst tilsigendes vorder, af Skriverstuen der paa Slottet bekomme sin Besolding“³⁾. — „1652 og 54 var han tillige Byskriver, 1655 træffes han som Byfoged og Tolder ssteds; 1659 ses han at være Borgmester, hvilket jeg antager, at han blev 1657, og hvilken Stilling han beklædte til sin Død“⁴⁾. — $^{18}/_{11}$ 1660 var han en af de fjorten Mænd (to Herremænd, seks Provster og seks Borgere), hvem det blev paalagt at skaffe 1555 Soldater Indkvartering „blandt alle Stænder i Lolland og Falster, lige-ligen at dele“⁵⁾. — $^{12}/_3$ 1661 fik Magistraten i Nykb. Ordre at tilholde Morten Lavritsen at stille Borgm. J. L. nøjagtig Kaution eller deponere Pengene i Retten indtil Sagens endelige Udfald⁶⁾; men selve Sagen kender vi intet til. — $^{25}/_{10}$ 1662 udgik Kommissorium i en Sag „om nogen Irring og Tvistighed“ mellem Kr. Bastiansen paa den ene Side samt J. L. og Raadmand Hans Lange paa den anden Side⁷⁾.

Jørgen Lavritsen Lundt jordedes i Nykb. Kirke den 20. Marts 1665, „hvorfor Enken skulde udrede 15 Sldr., hvad

¹⁾ Meddelelse af I. Barfod. -- ²⁾ Smaalandske Tegn. 1652 Nr. 41. —

³⁾ Smaal. Tegn. 1653 Fol. 77. -- ⁴⁾ Meddelelse af V. Holm. — ⁵⁾ Sæll. Tegn. 1660 Nr. 305. — ⁶⁾ Falst. Miss. 1661, Nr. 96. — ⁷⁾ Falst. Miss. 1662, Nr. 84.

hun ikke kunde, og Pengene eftergaves hende ifølge Stiftsøvrighedens Resolution, fordi han havde tjent baade Byen og Kirken [maaske været Kirkeværge], og ringe Midler skal have efter sig ladt. — Enken Lisbet Jørgensd. (Birch?), var Datter af Sognepræst Jørgen Kristensen i Nakskov, alt-saa Søster til Hr. Gregers Rasmussens Hustru Karen i Branderslev og Hr. Jørgen Bangs Hustru Ingeborg i Sandager“ [og et kødeligt Søskendebarn til Borgm. Jørgen Kristensen i Nysted, der var gift med hendes Svigerinde Margrete Lavritsd.]. „Hun boede efter sin Mands Død en Snes Aar i Nykb., men tilbragte sine sidste Dage i Huset hos sin Søn Oluf i Væggerløse, hvor hun døde, vist i Slutningen af 1690, begr. i Nykb.“¹⁾. — Denne „hans Efterleverske“ lod $\frac{9}{12}$ 1668 [!] for Retten fremstille alle Nøgler til hans „Lykkelser“ udi den Gaard, hun bebor, eftersom endnu udi Boet og inden dets Lykkelser bestaar en Del Gods, Kreditorerne til Betaling udlagt“; Nøglerne afleverede hun, for ikke videre at svare til Udlæget; Byfogden tog dem, men vilde ikke svare til Gaarden eller noget deri værende Gods.³⁾

Af Jørgen Lundts og Lisbets Børn kender vi følgende: 1) Lavrits Jørgensen Lundt, Præst i Toreby 1678, † 1699, * Anna Rostrup, som først havde været gift med den berømte Provst mag. Jesse Jessen i Nykb. (f. 1625 † 1675), dernæst med Lundts Formand, mag. Anders Eriksen Stenkelstrup (f. 1640, Præst i Toreby 1676, † $\frac{3}{4}$ 78³⁾). — 2) mag. Oluf Jørgensen Lundt, f. $\frac{11}{8}$ 1652, Kapellan i Branderslev $\frac{7}{6}$ 75, res. kap. i Nykb. $\frac{21}{12}$ 78, Præst i Væggerløse $\frac{9}{12}$ 82, † $\frac{24}{12}$ 1730, * Dorte Jensd. Ravn (f. i Nykb. 1659, jd. ssteds $\frac{10}{3}$ 1740)*). — 3) Elisabet Jørgensd. Lundt, * ¹⁾ Mikkel Madsen Wibe (f. 1637, Præst i Østofte $\frac{30}{7}$ 69, † 1670),

¹⁾ Meddelelse af V. Holm jfr. Wiberg III. 488. — ²⁾ Falst. Landst.-Prot. 1668 Fol. 35. — ³⁾ Wiberg III. 312. — *) Af deres to Sønner blev Peder O. L., f. $\frac{1}{6}$ 1685, Præst i Grevinge $\frac{21}{5}$ 1712, † $\frac{26}{12}$ 1738; af deres fem Døtre blev Marie Elisabet O. L. * $\frac{1}{7}$ 1701 mag. Joh. Kristoffer Suhr, Præst i Nørrevedby og Alslev; Anna Sofie O. L. († $\frac{1}{11}$ 1749) * $\frac{26}{6}$ 1706 mag. Lorens Bildsøe, Præst i Kettinge og Bregninge; Margrete O. L. (f. $\frac{15}{10}$ 1688, † $\frac{22}{11}$ 1744 * 1722 mag. Søren Eilertz, Præst i Rødby og Ringsebølle (Wiberg I. 477, II. 87, III. 476 og 488, jfr. J. J. F. Friis I. 459-60, II. 19-20 og 59-61; I. Barfod. „Falst. Gejstl.“ I. 40, 266-70 og II. 185, 235).

* ²⁾ Falentin Karstensen (f. 1642, Præst i Østoftes ³⁰/₃, 70, † 1695); af deres Børn blev Datteren Anna Valentinsd. gift med sin Faders Eftermand Holger Jakobsen Tryde fra Skaane¹⁾. — Men „der var vistnok flere Børn efter J. L. L. Saaledes begravedes ifølge Skolebogen ¹⁸/₆ 56 Jørgen Lauritzens Søn Nickell, og Præsten Oluf Lundt i Væggerløse nævner et Par Gange sin Søsterdatter Frederikke Amalie v. Andersen (Ordet Søster var dog dengang et rummeligere Begreb end nu til Dags)“ ³⁾. — En Jørgen Lundt, som 1665 —66 gik i Nykb. Skoles 2. Klasse, men 1671 blev dimitteret fra Vordingborg Skole, har vistnok ogsaa været Rigsdagsmandens Søn³⁾.

Hilarius Heine,

2. Rigsdagsmand for Nykøbing paa Falster, findes hverken hos P. V. eller U., men i alle de andre Kilder; underskrev ifølge R. alle Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender, tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Saavel L. som Rh. kalder ham Borgmester, men i Nykøbing kan han i hvert Fald ikke have været det. Johan Hegerfeldt, der først var Hofpossementmager, siden Raadmand, var fra 1660 til sin Død 1677 Borgmester i Nykøbing. At dette er rigtigt, fremgaar til Overflod af følgende to Aktstykker: Hilarius Heyne Raadmand i Nykøbing F., indstævner ³⁰/₁ 1667 en Sag mod Borgmester og Raad om skriftlig Fyldestgørelse efter hans sal. Hustru, med videre Beskyldninger til dennem efter Stævningens Formelding;⁴⁾ og: Udi den Sag mellem Henrik Bødker [Kæmner i Nykøbing] og Borgmester og Raad ssteds blev ¹⁸/₅ 1670 afsagt [Dom]: at, „eftersom befindes i denne Sag adskillige og uoverensstemmende Procedurer, baade ved Kæmnens Regnskab saavel som Dommeres Afsigter, hvilke ved Radering

¹⁾ Wiberg III. 697. — ²⁾ Meddelelse af V. Holm — ³⁾ I. Barfod „Falst. Gejstl. I. 266. — ⁴⁾ Falsters Landstingprotokol 1667 Fol. 20.

og udi Tingbøgerne ej saa retmæssig indført eller med Bevisninger udført, som Landslov tilholder, men langt mere ved daværende Kæmner Hilario Heyne samt Borgmester og Raad i største Desordre bragt etc., — skal Byfogdens Dom ikke komme Henrik Bødker til Hinder eller Skade i nogen Maade.¹⁾

Hilarius Heine var Gartner hos den udvalgte Prins Kristian. Et Brev fra Prinsen, dateret Nykb. Slot $\frac{7}{2}$ 1640, gav ham Eneret til at sælge Løgrø og anden Slags Frø paa Falster i By og paa Land. Han maa have misbrugt den Ret, der var given ham; thi paa Falsters Søndreherreds Ting lod Husfogden, velbyrdige Junker Kristoffer Cremmer (Krenner) læse skriftlig Befaling fra Prinsen, at ingen Bønder maa føre eller gøre Hilarius Urtegaardsmand eller hans Folk nogen Befordringsskab enten med Heste eller Vogne frem eller tilbage imellem Nykøbing, Korselitze eller Børmedsgaard, uden saa er, hvad dennem derfor betaales, og ej heller skal nogen give hannem enten Pendinge, Hør, Hafver eller andet. Hvad der derimod skulde føres til Prinsens egen Hofholdning: Rødder, Kaal og Urter, skulde de have Lov til at være ham følgagtige til, men ikke til hans egen Person og Folk. Prinsen havde selv tilstaaet ham Foder til hans Heste for at skaane Bønderne. Hvem der forsaa sig herimod, skal ikke vide sin Straf. — $\frac{2}{3}$ 1652 klagede han, som da kaldte sig Gartner i Nykøbing og havde tjent Prinsen for en Lustgartner, over, at der efter Prinsens Død skete ham stort Indpas; fremmede og andre Udlændinger solgte alle Slags Frø, hvorfor han nu bad om Konfirmation paa Prinsens Privilegium, som han ønskede udvidet til ogsaa at omfatte de fire Købstæder paa Lolland; Lensmanden Fr. Barnewitz anbefalede Sagen. Om han naaede sit Ønske, vides ikke. — $\frac{16}{12}$ 1657 ses han at være Kæmner. Raadmand er han altsaa først bleven kort før 1660, men han var det endnu $\frac{16}{3}$ 1668, da han ifølge Bytingsbogen var „bortrejst“ i hs. Excelence Kanslerens Tjeneste. Han døde i Kongsdal (vel i Ondløse Sogn) * $\frac{1}{9}$ 1669, thi det hedder i Missive af $\frac{29}{9}$ 1669 fra sal. Hilarius Heynes

¹⁾ Smstd. 1670 Fol. 53.

Hustru og hendes Lavværge Jacob Pedersen Prip, at han var død i Kongsdal, hvor der $^{13}/_{10}$ skal holdes Skifte efter ham.

Hilarius Heine maa have været gift tre (ja vel fire) Gange; thi ifølge Kirkebogen blev et Barn af ham jordet $^{5}/_{12}$ 1645, et andet $^{16}/_{2}$ 1648 og et tredje $^{6}/_{12}$ 1656, men * $^{1}/_{7}$ 1658 begravedes hans Hustru (Jord og alle Klokker 2 Sld. 1 Mk.). $^{3}/_{2}$ 1662 havde han Bryllup med Anna Sadolin (sagtens en Datter af mag. Jørgen Sadolin i Stokkemark). Hun skænkede sin Mand i det mindste to Børn. $^{12}/_{11}$ 1662 blev nemlig deres Søn Johannes Hilarius Heine døbt, og 14 Dage før Sankthansdag 1664 fødtes deres Datter Magdalene Kathrine Heine i Nykøbing. Han maa kun i kort Tid have siddet Enkemand, thi tredje Gang giftede han sig med Magdalene Sandersdatter, der døde 1666. Hun var vel Datter af eller Søster til en Sander Sandersen, som han $^{26}/_{1}$ 1667 bestilte Jord og Klokker til (3 Sld.) — Hans Penge-sager kom nok efterhaanden til at staa uheldig. I Skolebogen skrev Rektor 1664: Den øverste Kollega Frederik Petri beklagede sig nogle Gange, at Hilarius Heine havde hverken Grammatica eller Catechesia; hvis han havde haft, havde han forkommet og ingen vidste at skaffe sig igen, alt det han foreholdt ham det. Item at han aldrig skrev Argumenter ind, for han havde intet Papir; thi forstrakte jeg hannem Papir for 6 Sk. og omsider en Grammaticam for 28 Sk. og en Catechesia for 10 Sk., som jeg formoder mig igen skal blive godtgjort. Senere skrev Rektor: Hilarius den ældre var hos mig og begærede Penge for sin Søns Part af „ualdmellet“ [Ϸ: Vadmel; der udbyttedes det Aar $94\frac{1}{2}$ Alen Vadmel til Disciplene] til en Nattrøje, eftersom han vilde selv lægge noget til og forbedre hannem det; fik 3 Mk. 8 Sk. — Sønnerne Alexander og Hilarius var dengang i øverste Klasse. Et Par Aar senere inddrev Faderen udestaaende Degnerente for sin Søn i Hullebæk og Systofte. Hans Skolestadepenge til Kirken kunde det ogsaa knibe med.

Stubbekøbing.

Hans Wolszen,

Rigsdagsmand for Stubbekøbing, er oversprungen af P. V. og U., men findes i alle vore øvrige Kilder, var tilstegt til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Det fremmede Navn har man ikke vidst, hvordan man ret skulde stave: L. kalder ham Hans Wolsin Byfoged, R. kalder ham seks Gange Hans Olufsen eller Oluvsen, L. P. har Wolsen, Rh. Volsøn Byfoget, P.: Wolfsen eller Wolffsen; selv underskriver han sig Hans Wolszøn (H. T.) og Hans Wolszen, og det maa da vel være den rette Form af Navnet, hvorfor vi ogsaa har valgt at bruge den.

Stubbekøbing Kirkebog har følgende Meddelelser: 20. Maj 1654 blev viet Hans Wulfson og [Anne] Lauritsdatter, — og 22. Septbr. 1661 blev født (døbt?) Hans Wulfson en Datter, men i Dødelisten staar der 1689: „Den 15. Oktbr. begrafvit Hans Wolsen i sin Alders 63 Aar 6 Maaneder, hafde alle Klokkerne og Prediken og Jorden gratis“; [enten det nu har været som en Æresbevisning eller af Fattigdom]; han skulde altsaa være født i April 1626. Da Hans Wolszen ikke nævnes Byfoged i Kirkebogen ved sin Død, synes han at være afgaaet som saadan inden da.

Paa den store Tolvklokke i Stubbekøbing Kirketaarn staar: . . . Senatoribus Johanne Wolsonio Lage et Andrea F. P. I. Her anføres han altsaa som den første af de to Raadmænd, og her forekommer et Slægtnavn Lage, som ellers ikke er truffet i Forbindelse med ham. Der er ingen af de ofte forekommende Forkortelsestegn, som tillader Læsemaaden Lange, men mulig kunde Kirkestøberen dog have glemt et n. Klokken bærer Datoen: Anno MDCLXV—XXI novembris. ¹⁷/₂ 1671 fik Hans Wollsen, Raadmand i Stubbekøbing, ny Konfirmation paa denne Bestilling¹⁾, hvilken han, som vi straks skal se, allerede havde 1665 og vistnok tidligere, maaske, hvad jævnligen var Tilfældet, i Forbindelse med det lidet indbringende og og lidet ansete Byfogedembede.

¹⁾ Fynske Reg. 1671. Nr. 30.

En Anekdote skal vi meddele, siden vi ellers har saa faa af dem: Efter det varme Hyldingsgilde paa Slottet (¹⁸/₁₀ 1660), „der Borgm. Hans Nansen blev meget beskænket, absenterede han sig stiltiendes fra Majestæten og tog Hans Oluvsen, Byfoged i Stube-Kiøbing [!] hannem ved den ene Arm og en Statsofficer ved den anden Arm og fulte hannem neder af Slottet over Slotspladsen, hvor Soldaterne præsenterede deres Gevær imod hannem og hjalp hannem i Vognen. Borgmester Fin Nielsen kom og neder i det samme og satte sig i Vognen, som de skulde forbi Borgm. Fin Niensens Dør. . . . Hans Oluvsen fulte Borgm. Hans Nansen hjem i hans Hus og befalte ham to af hans Tjenere, som maatte følge hannem hjem, den ene med en Lygte, den anden med en Fakkell¹⁾.

Det lidet, vi ellers ved om Hans Wolszen, maa vi ud-
drage af følgende Retssager:

I Falsters Nørreherreds Tingbog (Fol. 65 b) nævnes han ⁴/₁₁ 1661 sammen med Hr. Jørgen Lauridsen i Sundby som Arving efter den afdøde Borgmester i Stubbekøbing Laurids Pedersen Mønbo; muligvis har han været Svigersøn af denne Borgmester, hvad den Omstændighed ogsaa kunde tyde paa, at han var gift med en Lavritsdatter, ligesom det følgende:

³⁰/₅ 1666, i den Sag mellem Hr. Jørgen Lavritsen i Sundby og Raadmand Hans Wulfsen, passerede blandt andet dette, at Mads Adsersen paa bemeldte Hr. Jørgens Vegne fremæskede af H. W. et paa det forrige Stempelpapir forfattet Gavebrev, som H. W. sig altid havde paaberaabt, hvorefter han sig deres salig Faders [o: Svigerfaders] store Kornvænge m. m. for fuldkommen Arv og Eje vilde tilholde, med hvilket han selv for Rette er fremciteret, eftersom han dermed har foraarsaget Skiftes Ophold og denne Proces' Uforbigængelighed; hvortil H. W. svarede, at han hverken haver eller haver haft saadant Brev, som af ham fordres, eller derpaa haft andet Brev end Amtsforvalterens Brev og det, derom i Skiftebogen er indført. — ¹³/₆ begærede Hr. Jørgen

¹⁾ Riegels: Femte Christians Historie S. 53; (Hans Kilde er Knud Wulffs Dagbog).

at føre Vidner angaaende Gavebrevet, „som skal være gangen mellem bemeldte H. W. og nogle, som hannem ved samme Brevs Kraft vilde tilskøde salige Borgmesters [o: Lavrits Pedersens] store Kornvænge vester for Stubbekøbing m. v. der i Byen“. Efter Eds Aflæggelse tilstod Herredsfoged Jørgen Jeppesen i Falsters Nørreherred, at han for nogen Tid siden i H. W.s eget Hus af ham selv var forevist et Brev paa stemplet Papir under afgangne Peder Bremmers og Andr. Fries' m. fl. Hænder, hvis Mening var, at Hr. Jørgen skulde have afstaaet det omtvistede Kornvænge til H. W. etc.; at han desuden saa Amtsforvalterens Brev, som ikke var det omspurgte. H. W. nægtede at have vist ham andet end Amtsforvalterens Brev. Derefter spurgte Hr. Jørgen Mads Adersen, om han vilde aflægge sin Kundskab om Brevet. Han indvendte sit Svoger-skab og Sagførerskab, men paalagdes af Retten at give sit Vidnesbyrd. Efter aflagt Ed svarede M. A. da, at han havde været ombedet af sin Svoger Hr. Jørgen nogle Gange at rejse med ham til Stubbekøbing til hans Svoger H. W. at befordre, at Skiftet efter deres Fader maatte komme til Endelighed, hvilket han ogsaa med største Flid havde gjort, men hver Gang har H. W. paastaaet at have et fuldkomment Brev, at han forlods skulde nyde deres Faders store Kornvænge til evig Arv og Eje, som vel og hans sal. Formands Haandskrift m. a. m.; da iblandt andet bad han ham nogle Gange, at han maatte faa samme Brev at se; da engang bad han ham gaa op med sig i den øverste Stue næst den daglige Stue; da tog H. W. et Brev, som var skrevet paa det forrige trykte [o: stemplede] Papir, og holdt det først aabnet imellem begge sine Hænder, mens han læste det og sagde: Her haver jeg Hjemmel og Adkomst nok; her staar blandt andet en død Mands Haand, den skal være svær at rykke; da svarede han ham: Svoger, det havde været bedre, der havde staaet Hr. Jørgens Navn under; da svarede H. W.: Han skal aldrig blive der værdig til, thi her er Øvrighedens Hænder; og saa fik [o: gav] H. W. ham Brevet i sine egne Hænder, mens han det læste, og begærede han, at Hr. Jørgen maatte se det; da svarede han: Nej, dette haver jeg for mig, lad ham søge Øvrigheden, om

han vil have Genpart deraf, tog saa Brevet og gemte det igen; derefter gik M. A. ud og berettede Hr. Jørgen det i H. W.'s egen Nærværelse, og begærte Hr. Jørgen ogsaa af H. W., at han maatte se samme Brev, men han hannem det ved højeste Ed fornægtede; og stod i samme Brev, det han egentlig ved sin Ed kan erindre; iblandt andre Anders Hermansen Fri og Peter Bremmers Hænder. Og saa ofte M. A. der haver været, eller han nogen Tid haver talt med H. W. om samme Sag, da haver han aldrig nægtet samme Brev før nu. — H. W. stod til Vedermæle mod M. A.'s aflagte Vinde [o: Vidne] og begærede Dilation, vilde sig saa skriftlig derimod erklære etc. — ³¹/₁₁ blev afsagt, at Hr. Jørgen skal nyde sin broderlige Arverettighed efter sin salig Fader, og om han videre vil protestere mod H. W.'s Bemægtigelse af Vænget og de faldne Ord efter Tingvidnets Forklaring, da det efter lovlig Medfart paa sine Steder at søge H. W. for. Hr. Jørgen begærede Dom [ikke funden]¹⁾.

Jessæus Jessæi, Sognepræst i Nykøbing, Peder Fischer og Hans Wolsen i Stubbekøbing, som ifølge Hjemme- og Landstingsdom har faaet Indførsel i Erik Kaas' til dem pantsatte Gods og Løsøre, fik ³⁵/₆ 1667 kgl. Bevilling til at beholde dette indtil videre. Erik Kaas lod Sagen gaa til Højesteret. Men det samme gjorde H. W.: ¹⁹/₄ 1668 indstævnedes H. W. til Konfirmation Kommissariers Indførsel i Erik Kaas' Gaard i Lolland, og ⁷/₇ s. A. stadfæstede Højesteret Indførslen²⁾. ²⁶/₈ 1668 fremlagde Morten Rasmussen, Byskriver i Stubbekøbing, en skriftlig Opbydelse paa Hans Wulfsens Vegne angaaende „nogen Gaarde“, han hos velb. Erik Kaas til Bremersvold havde bekommet, og, da Opbydelsen var skriftlig og mundtlig forkyndt paa Bremersvold, vilde han nu Gaardene have opbudt til Landstinget osv.³⁾.

²⁸/₂ 1672 afsagt Dom i en Arvesag mellem Johan Gans, Sognepræst i Viby paa Hindsholm [om hans Hustrus Arvepart] mod Hr. Jørgen i Sundby og H. W. i Stubbekøbing⁴⁾.

¹⁾ Falsters Landstingsprotokol 1664—83, Fol. 17, 19, 20. — ²⁾ H. R.'s Stævnebog 1668, Fol. 156. — ³⁾ Lollands Landstingsprotokol 1668, Fol. 68. — ⁴⁾ Falsters Landstingsprotokol 1664—83, Fol. 60.

⁹/₁₂ 1674 afsagdes Dom mellem H. W. og en Misdæder, Maren Henningsdatter smstd., angaaende Udlæggelse for Barnefader. H. W. begærede Doms Udskrift. — Samme Dag Dom imellem Hans Sythei [† som Borger og Handelsmand i Stubbekøbing ¹⁶/₁ 1676]¹⁾ angaaende Gældsfordring efter Kontrakt [uden stor Betydning]. Udi den fra næst foregaaende Landsting optagne Sag imellem H. W. og Hans Sythei, angaaende begæret Vurdering og paafølgende Klammeri, er saaledes for Retten nu afsagt Dom: Efterdi H. W. ved to Tingsvidner beviser Anders Kjep [Byfoged i Stubbekøbing] at være hans Hadsmand og Efterstræbere, kan Anders Kjeps (og Hans Knudsens) Vidnesbyrd ikke komme H. W. til Forfang; af fire andre uvildige Vidner er ikke fornummet utilbørligt af H. W. eller hans Stifsøn H. Hansen; de kendes aldeles fri for Hans Sythei Tiltale²⁾.

Ny Dom ¹⁷/₁₁ 1675 i samme Sag, hvoraf H. Sythei krævede Udskrift. — ⁷/₇ 1675 stadfæstede Højesteret en Lollands og Falsters Landstingsdom af ⁹/₁₂ 1674 i Sagen Hans Suthei mod Raadmand H. Wulfsen angaaende Tvistigheder paa Grund af Skiftet efter Hans Sutheis afgangne Hustru, Maren Pedersdatters Forældre. Efter hendes Fader, Peder Bremer, som var Morbroder til Hans Wulfsens tvende Hustruer, Kirstine og Birgitte Sofie Rasmusdatter, var der arvelig tilfaldet H. W. Midler paa Hustruens Vegne. (I Akterne nævnes en af H. W.'s Svogre, Gabriel Thomsen³⁾).

Angaaende den indstævnedes Sag af Borgmester Klavs Povlsen i Ringsted med Raadmand Hans Wulfsen i Stubbekøbing blev ⁹/₃ 1675 af Landstinget nedvist fire Dandemænd, Borgere af Nykøbing, for at besigtige de af H. W. for Retten fremstillede tvende brunblissede Heste, hvorvidt de var brændt med nogen Brænde, og da hvorledes. Hestene erklæredes hverken at være brændte eller mærkede. Derefter fremstod H. W. og begærede Tid til Eksamination og at indstævne de af Klavs Povlsen til Stubbekøbing Byting førte Vidner. Bevilget. — ³⁸/₄ 1675 faldt Dom imellem de nævnte Parter: H. W. faar uhindret beholde Hestene fri for Klaus Povlsens Tiltale. „Anlangende H. W.s Kontra-

¹⁾ I. Barfod: Falsters Gejstlighed II. — ²⁾ Falsters Landstingsprotokol 1664—83. Fol. 93. — ³⁾ H. R.'s Dombog 1675. Fol. 643.

stævning, som ham for Sagens Misligheds Skyld imod Kl. P. var bevilget at tage, i Henseende at stævne ham dermed ud til Landstinget, men som han dog misbrugt haver, hvorfor han for saadan Dristighed skal give ti Slettedaler til næste Hospital¹⁾.

^{31/8} 1675 stævnedes Peder Hansen i Stubbekøbing Landsdommerne for en Dom mellem ham og hans Stiffader Hans Wulfsen Raadmand og Jørgen Kræfling Indvaaner i Stubbekøbing angaaende Peders Arv efter hans sal. Fader, som han klagede over, at J. Kr. „efter H. W.'s Tilstand alene skal have i Possession, og hans Fædrenegaard, hvori hans Arvepart er bestaaende, for Eje sig tilholder og besidder“.

I Henhold til Købebreve af ^{19/8} 1664, hvorved H. W. med sin Hustrus, Anne Lavritsdatters, Samtykke afhændede den omtalte Gaard i Søndergade, — stadfæstede Højesteret ved Dom ^{6/7} 1675 Landstingsdommen i alle Maader og tilfandt P. H. at give Landsdommerne for unødigt Stævning 10 Rdl. til Kost og Tæring og at betale Modparten Processens billige Omkostninger²⁾.

At Hans Wolszen i det mindste var tre Gange gift, fremgaar af det foregaaende, ligesom at han havde adskillige Svogre, som han just ikke levede paa den fredeligste Fod med; endvidere at han i det mindste med en af sine Koner havde en Datter og (med en anden? Anne Lavritsdatter?) et Par Stifsønner, men det er ogsaa alt, hvad vi med Sikkerhed ved om hans huslige Liv. — Om den Didrik Wolszen, Stadslieutenant og Købmand i Svaneke, hvis Datter Karen Wolszen († 1738) ^{14/7} 1725 havde Bryllup med Kancelliraad og Landsdommer Mikkell Hansen paa Bornholm³⁾, var en Søn af ham, maa vi lade uafgjort. Det kunde passe med Tiden, og den ulige Retsskrivning af Navnet modbeviser det ikke, som vi har set.

¹⁾ Falsters Landstingsprotokol 1664—83. Fol. 101 og 106. — ²⁾ H. R.'s Dombog 1675. Fol. 602. — ³⁾ Pers. Tidss. 3, I. 14.

Kolding.

Morten Nielsen Panck,

1ste Rigsdagsmand for Kolding, findes ikke hos L. P. og R., men i alle vore øvrige Kilder; ifølge P. V. underskrev han Andragenderne af 15. og 25. Septbr.; han var tilsagt til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

⁹/₉ 1638 udgik Brev til Rentemesteren angaaende Leverage til Kbhvns. Proviandhus af „Morten Panck, Borgmester og Tolder i Kolding“¹⁾. — ⁸/₁₁ 1643 Brev til Mogens Bille om at forhjælpe Kongens Kammertjener Johan Jørgensen, til 1226¹/₂ Rdl., som tre Borgere i Kolding (blandt hvilke M. N. Panck) og Anders Hansen, „nu Byfoged i Helsingør“, ere ham skyldige for 863 Tdr. Byg, de havde bekommet paa en til Marco Calendrini, forrige engelsk Købmand i Hamburg, udgiven Haandskrift. ³⁰/₅ 1651 udgik Missive til Jørgen Seefeld ang. Accorden med Borgmester M. N. Panck om Kolding Slots Istandsættelse, og ²/₆ 1651 nyt Missive til samme om Udbetalingen af Toldkassen til M. Panck for det samme Slots Istandsættelse, hvortil var lovet og tilsagt ham 4500 Rdl.; straks skal han have 500 Rdl. (foruden de 1000 Rdl., han alt af Rentekammeret har erholdt), til førstkommende Mikkelsdag 1000 Rdl., atter 1000 Rdl. i Marts 1652 og de sidste 1000 Rdl. i Marts 1653, mod at han holder Koldinghus forsvarlig vedlige²⁾. Fr. III maaatte nemlig raade Bod paa den Ødelæggelse, som Slottet havde lidt i Svenskekrigen 1644, og foretog derfor en Hovedforandring med det 1653, men Haderslevhus var i samme Krig aldeles ødelagt, og hvad der var tilovers af dets Mure, førtes nu til Kolding³⁾. Derfor udgik ⁶/₆ 1653 nok et Missive om 50 Bøndervogne, som skulde age Mursten fra Haderslev til Kolding Kirkes Istandsættelse⁴⁾. ²³/₆ 1654 Missive til Sten Bille at fæste Morten Panck Kongens Part af Ødsted Kirketiende⁵⁾. 1658 nævnes han atter som Tolder i Kolding⁶⁾, og ¹⁶/₇ 1661 fik

¹⁾ Sæll. T. 1638. Fol. 343. — ²⁾ Jy. M. 1651. Fol. 346, 48. — ³⁾ Fyhn: Kolding, S. 18. — ⁴⁾ Jy. M. 1653. Fol. 171. — ⁵⁾ Jy. M. 1654. Fol. 245. ⁶⁾ Design. v. Rentek. over Toldsteder og Toldbetjente. — Fyhn siger (S. 209), at han var Tolder „fra o. 1650 indtil Juni 1668“.

han ny Konfirmation paa denne Bestilling samt paa at være Konsumptions- og Stempelpapirsforvalter fra $\frac{1}{1}$ 1661 at regne¹⁾. $\frac{1}{7}$ 1662 gaves Kvittering for Kolding Bys Regnskab, hvori omtales den af M. Panck med „Rigens Drost“ (o: Rigshofmesteren Korfits Ulfeld) $\frac{27}{5}$ 1651 sluttede Kontrakt om Koldinghuses Istandsættelse, hvorpaa han havde kostet $4872\frac{3}{4}$ Rdl. 20 Sk. og deraf oppebaaret 4500 Rdl. af Byens Toldpenge²⁾.

$\frac{16}{10}$ 1660 Brev til M. Panck, at han af Kolding Told skal betale de lybske 9180 Rdl., med Renter mod deres Kvittering. — $\frac{27}{10}$ 1664 Brev til Henrik Lindenov og Morten Panck om at mægle i en Tvistighed mellem Sten Bille paa den ene Side og forrige Skriver Anders Madsen paa Koldinghus paa den anden Side ang. Lenets Regnskaber. — $\frac{10}{8}$ 1667 fik Henrik Fiuren „Bestalling at være Viceborgmester og siden Borgmester i den gamle Morten Pancks Sted og $\frac{36}{9}$ 1670 fik han Konfirmation som Borgmester.

1668 d. 5. Mai begravedes Borgemester og Tolder sl. Morten Nielsen Panck, an ætat. 65 Aar 4 menses, altsaa født ved Nytaarstid 1603.

$\frac{22}{11}$ 1671 udgik der Ordre til Magistraten, at M. Pancks Arvinger med forderligste, uden videre Ophold, tilbørlig Betaling bekomme, for hvis de i adskillig Maade hos Byen med Rette have at prætere³⁾.

Han var gift med Anchen Hermandssdatter Reiminck, som $\frac{5}{7}$ 1654 blev jordet i Kirkens Kor Anno ætatis 61 Aar XI Uger. (Hun skulde altsaa være født i April 1593). Hun var en Datter af Herman Reiming, født i Koesfeld i Westfalen, der anlagde Kolding Apothek ifølge Kongebrev af $\frac{5}{3}$ 1585. Hun havde først været gift med Faderens Provisor Gert Greve, efter hvis Død hun $\frac{19}{12}$ 1626 „haffuer Testamenteritt thill fattige husarme 100 Slette Dr. hvoraff skulle gifues rente Af hoffuedstolen thill sancte Mickelsdag Aarligen 6 S. Dir. Dernæst gift med Tolder og Slotsskriver Jeremias Wulff, med hvem hun havde Sønnen Mag. Hans Wulff, f. i Kolding 1627, Rektor ssteds $\frac{4}{12}$ 56, Præst i Vejle og Hornstrup 1659, † $\frac{14}{12}$ 1703. Om hun havde Børn med

¹⁾ Rentek. Bestallingsb. 5a Nr. 111, jvf. Kvitteringsbog f. Fol. 94. —

²⁾ Rentek.'s Kvitt.bog for borgerlig Stand. — ³⁾ Jy. M. 1671 Fol. 49.

Panck, ved vi ikke. Paa den 1ste Sten Sønden for Alterfoden læstes endnu 1730 følgende Indskrift¹⁾: „Erlig og Velackte og fornemme Mand Morten Nielsen Panck Kongelig Mayts Tolder og Borgemester i Colding haver bekost dette Leyested og steen over sin kiere salig Hustrue, ærlig og Gudfrygtige Matrone Anken Hermans Datter Reiming, som hensov sal Anno 1654 d. 28. Juni Ætatis 61.“ Hun havde en Søster Catharina Hermands Datter Reiming († $19/8$ 1654, Ætatis 62), som var gift med „Erlig fornemme og Høyforstandige Mand Balthasar Braband, Chymicus og Kongelig bestaltter Apotecker i Colding, føød i Grüpswald A^o 1589, salig bortsovet A^o 1644, d. 2. Sept. Ætatis 55.

Herman Reiming var gift med Margrete . . . , som døde 1635.

Baltser Nielsen,

2. Rigsdagsmand for Kolding, nævnes saaledes i alle vore Kilder; underskrev ifølge R Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender af $25/9$ og $8/10$ 1660; blev tilsagt til Arvehyldingen, underskrev baade H. T. og E.

Han skriver selv 1676, at han „før sidste Fejde var Raadmand i Frederits og i 15 Aar Raadmand i Kolding“. Han var vist født Febr. 1620 og Søn af Niels Baltseren, der var Præst i Aastrup, Gørding Herred 1622 og vistnok døde i den store Pest under Svenskekrigen 1659.

1653 Dom Rogate [o: 15. Maj] havde Baltzar Nielsen og Bodill Petersdatter Bryllup. 1660 d. 23. Fer. Pascha begravedes Bodill Petersdatter Baltzer Nielsens ætat. 26 ÷ ²⁾).

1661 d. 17. Oktober blev Baltzar Nielsen Raadmand og Karen Jensdatter sl. Iffuer Nielsens trolovet og s. A. Dom III Advent [15. Decbr.] havde de Bryllup. 1673 23. April begravedes Karen Jensdatter 58 Aar, 5 Maaneder gml.³⁾, altsaa født i Novbr. 1614.

¹⁾ Meddelelse i Rektor Jakob Ørstedes Haandskrift i Nationalmuseet. — ²⁾ Kolding ældste Kirkebog (begyndt 1635).

Baltser Nielsen fik $\frac{28}{9}$ 1670 ny kgl. Konfirmation paa Raadmandsbestillingen i Kolding¹⁾ og blev $\frac{20}{2}$ 1677 Borgmester smstd.²⁾, hvad han vedblev at være til sin Død, der indtraf mellem d. 2. og 24. Januar 1689; han jordedes 28. Januar 1689, 69 Aar \div 3 Uger, og dengang var hans Søn Niels Baltseren allerede Byens 1ste Raadmand³⁾. Til denne Søn skulde senere Rendemester Jep Hansen ved Koldinghus hemmelig have bortsolgt tre af Vandkunstens Render⁴⁾.

Vejele.

Jørgen Staalsen,

Rigsdagsmand for Vejle, nævnes som saadan hos L. og Rh., men kaldes af dem begge kun „Raadmand“; han nævnes ikke i nogen anden af vore Kilder og har da sagtens kun en kort Tid givet Møde paa Rigsdagen; han tilsagdés heller ikke til Arvehyldingen og underskrev hverken H. T. eller E., skønt E. jo dog underskrevs i Hjemmet.

$\frac{14}{11}$ 1642 udgik Ordre fra Rentekammeret, at i Anledning af Irringer i Regnskabet og andet mellem Ernst Normand til Selsø, Befalingsmand paa Koldinghus, og hans Skriver, Jørgen Staalsen, skal Melkjer . . . gøre Relation, „tagendes til Eder saa mange Renteskrivere, som fornødent gøres⁵⁾“; men $\frac{3}{8}$ 1643 udgik aabent Brev, at „forrige“ Skriver paa Koldinghus, Jørgen Staalsen, maa kræve Restance i samme Len⁶⁾, hvoraf man skulde mene at turde slutte, at „Relationen“ er falden gunstig ud for ham. — $\frac{19}{4}$ 1648 underskrev han paa Vejle Bys Vegne Frederik III's Valgbrev⁷⁾. -- I en Aktpakke vedkommende Vejle By, nævnes han i et Opkrævelsesvidne af $\frac{5}{2}$ 1652 og i en Domsakt af $\frac{1}{12}$ 1652 som Raadmand sammesteds, men $\frac{1}{1}$ 1653 kaldes

¹⁾ Jyske Reg. 1670 Nr. 375. — ²⁾ Jyske Reg. 1677 Nr. 8. — ³⁾ Kolding Raadstueprotokol. — ⁴⁾ Jyske Tegn. for $\frac{17}{12}$ 1693 Nr. 44. — ⁵⁾ Sæll. Tegn. 1642 Fol. 381. — ⁶⁾ Jyske Tegn. 1643 Fol. 281. — ⁷⁾ Aktst. udg. af Fyens St.'s litt. Selsk. S. 16.

han baade Tolder og Borgmester ¹⁾, og Borgmester kaldes han endvidere baade ⁵/₁₁ 1660 og ¹⁰/₁₁ 1670 (²⁶/₂ 1664 anden Borgmester efter Hans Knudsen Svane ³⁾). — Borgmestrene i Vejle, Hans Svane og Jørgen Staalsen, stævne ²⁵/₁ 1665 Jørgen Lange og Fru Dorte Galde, fordi de ikke havde holdt Maning efter deres udgivne Obligation, men Højesteretsdommen af ¹⁰/₇ gaar ud paa, at Citanterne bør lade sig nøje med hvis dem paa Opbudet [Erik Langes] afsat er, og iøvrigt paa tilbørlige Steder søge sin Regres ³⁾). — Jørgen Staalsen nævnes endnu ²⁶/₁₀ 1669 som Borgmester i Vejle ⁴⁾); han var det endnu i nogle Aar, men, da han var død, udnævntes ¹¹/₁₁ 1680 Søren Jensen, forhen Borgmester i Landskrona, til hans Eftermand ⁵⁾).

Horsens.

Oluf Hansen Svane,

Rigsdagsmand for Horsens, er oversprungen af P. V., U. og L. P., opføres af R. kun blandt Underskriverne paa Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragende af 8. Oktober, saa han sagtens sent har indfundet sig paa Rigsdagen; men han underskrev H. T. og tilsagdes til Arvehyl-lingen; underskrev derimod ikke E., som dog blev ombaa- ren i Hjemmene (han har maaske dengang været indkaldt til det store Lovnævn). —

Oluf Hansen Svane ⁶⁾ (ogsaa kaldet Riber) var Søn af Hans Olufsen Riber, Borgmester i Horsens († 1615) og Anne Hansdatter († 1637), Datter af kgl. Historiograf Hans Svaning. — Hans Fødselsaar kendes ikke, og vi har heller ingen Efterretninger om hans Barndom eller Ungdom; men han maa uden Tvivl have hørt til de ældste af Børnene,

¹⁾ Afregn. for borgerl. Stænder 1661 Fol. 90, jvf. Kvittance ⁴/_; 1663. — ²⁾ Vejle Købstads Skifte- og Overformynderrivæsen 1660—90. — ³⁾ Stævne- bog 1665 Fol. 59 og Domsbog Fol. 59. — ⁴⁾ Jyske Reg. 1669 Nr. 180. — ⁵⁾ Sæll. Reg. 1680 Nr. 144. — ⁶⁾ Uddrag af Skildringen i Pers. T. 3 R 4 Bd.

siden han straks blev Borgmester efter Jørgen Nielsen († 1629), og det, saa vidt det kan ses, uden forud at have været Raadmand eller have haft noget andet borgerligt Hverv¹⁾. Han maa sagtens ved sin Dygtighed, sin Formue eller sin Fremsagthed have vidst at gøre sig gældende. Han var Handelsmand og Skibsejer; af en kgl. Skrivelse fra $\frac{5}{5}$ 33 fremgaar det, at han „ogsaa drev almindelig Vinhandel“²⁾; men 1643 blev et Skib borte for ham, „der kunde lade 1600 Tdr. Korn“, har altsaa ikke været saa helt lille, og „havde sin ganske Ladning inde med Rug“³⁾. Vistnok var det i den Anledning, at „Borgmester, Raad og Byens 24 Mænd $\frac{30}{5}$ 43 bevilgede ham til hans Skibsfornödenhed tre Træer i Lindskov“, der vel altsaa maa have været temmelig store. Skoven synes dog allerede dengang haardt medtagen, og fjorten Aar senere hedder det, at „den ganske ophugges: En Del forhugne Træer findes, dog utjænlig til andet end at brændes“. Den er nu „omtrent aldeles forsvunden“, men den laa i den nordvestlige Del af Bymarken⁴⁾.

Oluf Hansen „var upaatvivlelig en dygtig Mand i sin Stilling, men stridbar, myndig, egenraadig og noget vinde-syg synes han ogsaa at have været“, siger Fabricius; og han godtgør denne sin Dom ved en Mængde Uddrag af Tingbøgerne, af hvilke det synes os at fremgaa, at han hverken agtede Lov eller Ret, for ikke at tale om Billighed, saa snart det gjaldt hans egen Fordel, hvilken han som Byens øverste Bogmester havde rigelig Lejlighed til at varetage. Snart havde han Strid med en Smed om et Heste-beslag; snart klagede han over en Oldermænd, der „dog ikke vidste, hvori han havde forset sig imod ham“; snart førte han Sag om Part i en Skude; snart om noget Malt, som han med en anden havde Del i⁵⁾. Man finder da heller ingen Sinde, at han har givet en eneste Hvid enten til Kirke, Skole, Sygehus, de fattige eller hvilket som helst andet velgørende Formaal. Nu, dersom vi ikke har gørlige Vidnesbyrd i modsat Retning, var det jo dog ikke aldeles utænkeligt, at han gav med sin højre Haand, uden at lade

¹⁾ Fabricius S. 204, jfr. S. 200. — ²⁾ Ssteds. S. 208. — ³⁾ Ssteds S. 208 og 437. — ⁴⁾ Ssteds. S. 7, 207 og 287. — ⁵⁾ Ssteds S. 204, jfr. S. 447.

sin venstre vide det. Om hans Helbroder, Ærkebisp, der saa temmelig synes at have slægtet ham paa, og som ligeledes havde et meget klart Begreb om Penges Værd, ved vi jo dog, at han stiftede nogle Legater.

^{27/3} 1632 æskede Oluf Hansen af Byens Borgmestre, Raad og „24 Mænd“ Tilladelse til „at indhegne og lukke til sin Jord den Gyde i Borregade, som kaldes Badstugyde“, og det indrømmedes ham, dog kun „til nogen klagede derover“ ¹⁾. — 1640 havde han tilforhandlet sig et Stykke Jord i Fiskergade, og ^{5/5} s. A. tilbød han at overlade Byen det imod at faa et andet Stykke i Bytte; men „der maa nok have været en Hage derved,“ thi 24-Mændene var ham atter imod og gav ham paa Tinge det Svar: „Borgmester maa gøre sig sit eget saa nyttigt, som han bedst kan, men de vilde nok selv gøre Byens Forter færdige ²⁾); og dermed maatte han lade sig nøje. Derimod bevilgede man ham ^{19/4} 41 et Stykke Jord ved Gaasedam, „næst nord for hans Have og Toftejord“, som han ligeledes havde bedt om ³⁾. Man var ham altsaa ikke stadig imod.

Man maa dog have fattet Tvivl om hans fuldkomne Paalidelighed som Byens Regnskabsfører, thi ^{8/8} 43 fik Lensmanden Erik Krabbe Brev om snarest at gennemse de endnu ikke til Forhør komne Regnskaber for Hospitalet, hvilket O. H. er Forstander for ⁴⁾. Hvis Gennemsynet overhovedet er foretaget — de gode Lensmænd var jo ikke altid saa rede til at efterkomme Regeringens Bydende, — har det dog ikke medført noget fuldt tilfredsstillende Udslag. Dette skal vi straks nærmere se, men forinden skal vi mærke os, at 1648 klagede Borgerne til Kongen over, at O. H. til stor Skade for sine Medborgere og hele Omegnen vilde tiltage sig Eneret til at handle med Hollænderne og de andre fremmede, som kom til Byen. Saaledes havde han nys forbudt en hollandsk Skipper, som laa der, at sælge noget som helst til Borgerne, uagtet han ikke selv købte noget af ham, og

¹⁾ Ssteds. S. 204 (S. 232 staar der imidlertid, at de 24 Mænd „nægtede“ ham Tilladelsen, „og han fik saa ikke beindledte Gyde“. Hvad er det rette? Maaske har 24-Mændenes Nægtelse gjort fyldest for en „Klage“? — ²⁾ Fabricius S. 204, jfr. S. 233. — ³⁾ Ligl. S. 204 og 233. — ⁴⁾ Jyske Tegn. 1643 Fol. 64.

Skipperen selvfølgelig lige saa gerne vilde sælge som Borgerne vilde købe. Han beraabte sig her paa et Privilegium, som Kristian IV. havde givet ham, men det gik dog for vidt, og, hvad enten Privilegiet saa indeholdt eller ikke indeholdt, hvad han paastod, fik han $1\frac{3}{6}$ gennem Lensmanden Lavrits Ulfeld kgl. Befaling til atter at afgive det ¹⁾).

Men en langt alvorligere Klage rejstes et Par Aar senere, $34\frac{5}{5}$ 51, imod Oluf Hansen. I Spidsen for Klagerne stod Byens 2^{den} Borgmester, Hans Markussen, og alle Raadmændene. Den er saa særtegnende baade for den Anklagede og for hele Tiden, at vi skal meddele et nogenlunde udførligt Uddrag af de vigtigste Klageposter:

Siden Oluf Hansen blev Borgmester, var, Byen til mærkelig stor Skade, Byens Regnskaber ikke aarlig blevne forklarede, men ganske forbigaaede; — imod Resessen havde Lavrits Kristensen i nogle Aar været Byens Kæmner; nys var han død i Armod tillige med sin Kone, men han var aldrig holdt til at gøre Regnskab, hverken for Hvidstolden eller for anden Byens Indtægt, og O. H. burde nu erstatte Byen, hvad den havde lidt ved denne hans Forsømmelse; — i sytten Aar var der ingen Rente svaret af de tretti Rdl., som var givne til Skolens fattige Elever, og selve Kapitalen syntes forsvunden; men ogsaa dette burde O. H. svare til, da han havde haft Tilsynet; — O. H.s Moder havde skænket hundrede Spesiesdaler til de tre Boder, som hun havde givet Byen, men i tretten Aar havde O. H. taget Pengene til sig og hverken gjort Regnskab for dem eller givet de fattige Enker den Hjælp, de efter Fundatsen skulde have, hvilket var „en stor Synd og høj Dristighed;“ — efter et gammelt Pergamentsskøde paa Raadhuset var der givet et Hus og Ejendom til en af Kirkerne; paa denne havde O. H. ladet bygge Huse uden at have fremvist lovligt Skøde, og den at de kunde finde, at han havde givet noget Vederlag; — af Byens Raadstuehave havde han ligeledes egenmægtig ladet indelukke et Stykke Jord, som han havde sat Hus paa og lod bruge til Kaalhaver for sine Boder,

¹⁾ Fabricius S. 204—05.

„ganske uden Skøde og Adkomst“; — Kapellanen Peder Madsen og en anden Mand var for nogen Tid siden døde [Kapellanen for o. ni Aar siden], men der var ingen Rigtighed gjort for deres Formue enten ved Registrering eller Skifte, og dog var der efterladt umyndige Børn; — i mange Aar havde O. H. været Forstander for Hospitalet og aarlig paa de fattiges Vegne oppebaaret femti Tdr. Rug og Byg af Byens Avlsbrugere, men havde ikke efter Ordinansens Bydende gjort Regnskab derfor i Raadets Nærværelse; — flere Stykker af Byens Jorder havde han egenmægtig tilegnet sig til eget Brug, saaledes Sutfeld (Sortfeld), hvor Byens Hyrdehus i mange Aar havde staaet; — paa Lovby Mark havde han ladet et stort Stykke Skov, der var Byens Fællesskov, med mange store og smaa Egetræer, omhugge og rydde, bortført Træerne, og gjort Sædeland deraf til sin egen Nytte, men til Byens store Skade osv. — Dette er mange af de omboende Bønder bevidst, saavel som Byens Borgere; de kunde dog ikke let vidne Sandhed derom imod Borgmesteren, men „snarere som enfoldige Folk lade sig tilhidsse, først ved Bænkebreve saadant at forville, og siden til Tinge det nogenlunde at bekræfte“. Borgerne havde allerede tidligere forelagt disse Klagepunkter for Slotsherren Lavrits Ulfeld, som vel havde tilholdt O. H. at erklære sig desangaaende, men hans Erklæring havde kun været „Svats og unøjagtig Undskyldning“. Nu kræver de Sagerne undersøgte og Borgmester O. H. tilholdt at erstatte Skaden eller bevise sine Adkomster og fremlægge Skøder, Regnskaber osv. Kan denne deres Bøn nu ikke opfyldes, beder de om at maatte afskediges fra deres Bestillinger.

Men — Borgm. Hans Markussen og Raadmændene blev ikke afskedigede, og O. H. vedblev at være Borgmester! Maaske, gætter Fabricius, har Klagen ikke naaet ind til Kongen, og, saa utroligt det end maa forekomme os og vor Tid, synes Sagen at være jævnet i Mindelighed ved et Forlig ¹⁾.

Nogenlunde samtidig havde han en anden Sag: Borg-

¹⁾ Fabricius S. 205 —07, jfr. S. 19, 183, 286—87 og 293.

mester og Raad kaldte $15\frac{1}{9}$, 1650 Kapellanen i Horsens, Povl Klemensen Bruun, til Byens Sognepræst, og Borgmestrene kaldte tillige Hørerer Nils Jensen Bryde til Kapellan i Bruuns Sted. Raadmændene vilde dog ikke have Bryde, men valgte paa egen Haand Hørerer i Aarhus Sven Kristensen, og gav ham Kaldsbrev. Da ($5\frac{1}{12}$) bad Borgmestrene Kansleren, at han ikke maatte lade Raadmændene faa deres Villie. Kongen kasserede nu begge Kaldsbrevene, baade Brydes og Sven Kr.s, og udnævnte i Steden ($24\frac{1}{6}$ 51) Kristen Eriksen, hidtil Præst ved Olufskirken i Skaane, til det ledige Kapellani*); men Raadmændene dømtes i femti Rdl.s Bøde, deres Fører, Raadmand og Byskriver Tomas Knudsen, blev afsat, og Præsten Bruun, som havde „styrket denne Dristighed“, fik en Irettesættelse. — Næste Aar skulde Bruun i og udenfor Tamdrup Kirke have sagt „i Paahør af Vognsvende og Dreng“, at „Borgm. O. H. har gjort mig mere ondt end godt“. O. H. anklagede ham da, men der kom næppe andet ud af Sagen end gensidige Beskyldninger. Bruun skrev saaledes $9\frac{1}{9}$ 51 til Biskop Jakob Madsen, at O. H. ofte havde bragt ham til at gøre hans Arbejde sukkende, da han „haver ikke aleniste forsømt Onsdags- og Torsdagsprædikenerne (endog naar Lidelseshistorien forhandlede), men og tit og ofte (imod Resessen) Bededagsprædikenerne, at jeg intet skal tale om Søn- og Helligdage“. I de ni Aar, jeg har været Præst i Byen, har han ikke en eneste Gang været tilstede ved Morgenbønnen, „hvoraf er flydt og fulgt en stor Nedbrydelse, thi han er den øverste Borgmester i Horsens“. Naar O. H. taler om det gode, han har gjort mig, saa „enten han mener det Stykke Klæde, som han forærede mig over hans sal. Hustrus Lig, som jeg tilforn Nat og Dag i hendes Svaghed, som billigt var, betjente, eller andet, da takker jeg ham for det; kan han fordre, saa er jeg, Gud ske lov! god for at betale ham det“ ¹⁾. — Synderlig kirkelig har O. H. altsaa ikke været, skønt han var Ærkebispens Helbroder.

*) N. J. Bryde blev $30\frac{1}{11}$ 51 Præst i Koldby paa Samsø, Sven Kristensen $30\frac{1}{11}$ 52 Præst i Nim og Underup (Wiberg II. 231 og 446). — ¹⁾ Fabricius S. 97—98, 104—105; Wiberg I. 681—82.

Elsket og agtet af Byen var Oluf Hansen næppe, men ligefuldt blev han 1660 valgt til dens Rigsdagsmand. Hans Virksomhed paa Rigsdagen har dog ikke efterladt sig noget som helst kendeligt Spor. Han synes mest at have været fraværende, og al Slags Handelsvirksomhed har vistnok optaget ham langt mere end den lovgivende. Ligefuldt var han en af de mange, som $\frac{26}{1}$ 61 sattes til at udarbejde en ny Lovbog, men han har næppe udrettet mere i dette brogede Nævn end alle de andre, tyveto i Tallet. Som bekendt, maatte der da ogsaa indsættes Nævn efter Nævn, inden vi 1683 fik vor „Danske Lov“, hvis Forfatter endda nærmest blev en enkelt Mand, den fortræffelige Professor Rasmus Vinding.

Oluf Hansen var visselig en velhavende Mand: allerede 1627 ejede han to Gaarde og en Have i Horsens, og 1632 opførtes han for „fem Gaardes Eje“ ¹⁾. Om Tallet paa hans Gaarde saaledes vedblev at vokse, kan vi ikke afgøre, men han har nok sørget for, at hans Formue ikke siden mindskedes. Ved den ene af Gaardene var der en Toft „med behørig fire Fiskedamme og Vandspring, som løb gennem Grønnegade“, og fra det sydøstre Hjørne i den sønderste [Dam] laa der Render i Jorden, som gik ned i Borgm. O. H.s Gaard, hvor Vandet sprang af en Post“ ²⁾. — $\frac{25}{6}$ 52 fik Korfits Ulfeld Ordre til at hjælpe ham til Rette i Anledning af hans „klagelige Andragende“ ³⁾, hvis Indhold dog ikke kendes (mulig har det drejet sig om de ovennævnte Sager, enten den med hans Fæller i Byens Øvrighed eller den med Præsten Bruun); men Ulfeld kan næppe have gjort stort ved Sagen, da han jo tre Uger senere løb af Landet. — $\frac{6}{9}$ 1660 udgik der Missive til Henning Pogvisch i Anledning af en Bevilling for Borg. O. H. til i hans og „hans Hustrus“ Levetid at være fri for Fæste og Afgift af Kronens Part i Hatting Sogns Kirketiende, naar den bliver ledig efter Borgm. Ernst Ernstsens Enke ⁴⁾. Vi kan heraf slutte, at han har giftet sig 2^{den} Gang, efter sin 1ste Kones Død; hvad der ogsaa viser sig at være Tilfældet. (Vist-

¹⁾ Fabricius S. 208. — ²⁾ Ssteds. S. 267. — ³⁾ Sæll. Miss. 1652 Fol. 57. — ⁴⁾ Jyske Miss. 1660 Nr. 153.

nok er „Bevillingen“ en gammel Ramse, som i Tankeløshed er gengiven uafkortet). — ¹⁴/₈ 61 paalagde Rentekammeret Lensherren at erklære sig over et Andragende fra O. H. om noget af Stjernholm Ladegaards Forpagtning ¹); men Erklæringen kendes ikke.

Oluf Hansen Svane var gift ¹) med Elisabet v. Baden, der var en Søster til Borgmester Ernst v. Baden, som var gift med hans Søster Anne. Med denne hæderlige og fredelige Mand synes han altid at være kommen godt ud af det; men dette var selvfølgelig Badens Fortjeneste. Hun døde længe før han (inden ⁹/₉ 51, som vi af Bruuns Klage til Bispen har set), maaske i Barselseng (?) ²) med Elise Eisenberg, begr. 10. Juli 1686 i Horsens, Datter af Professor pædagogicus, senere Provst paa Samsø og Sognepræst til Besser og Onsbjerg Elias Eisenberg og Anna Jensdatter. Hun blev anden Gang gift med Borgmester i Horsens Peder Hanssøn Benzon, † i Juli 1684 i Horsens. ³). Selv døde han inden ²⁸/₇ 1664, da et kgl. Missive til Magistraten i Horsens siger: „Eftersom os elskelig, hæderlig og højlærd Dr. Hans Svane sig hans afgangne Broders, Oluf Hansens, efterladte Børns Værgemaal som rette Værge, en Del for sit Embede, en Del for sin Fraværelse Skyld der paa Steden, ej kan paatage, da haver I bem. Børn vederhæftige Formyndere der i Byen at forordne, som samme Værgemaal sig kunne paatage og de Umyndiges Gavn og Bedste i alle Maader søge, som forsvarligt kan være“. ³).

Oluf Hansen Svane og Elise Eisenbergs Børn var følgende: ¹) Maren, begr. ¹³/₇ 1686 i Horsens, ²) Hans Svane, f. 1651 i Horsens, Student derfra, † 1727 paa Bisgaard, ³) Ernst Svane, f. 1654 i Horsens, Ejer af Vaarsøgaard, senere Toldbetjent, 1703 Ejer af en Bondegaard i Stouby, † ¹/₅ 1719 i Horsens, g. m. Mette Morsleth, ⁴) Frederik Svane, Ejer af Bisgaard i Tamdrup, begr. ²⁶/₈ 1725 i Tamdrup, g. ¹) Gertrud Mouritzdatter Borchorst, begr. ²²/₅ 1709. ²) Karen Nielsdatter, begr. ¹⁶/₁₁ 1713. ³) Else Marie Thorup, † ²⁷/₈

¹) Delib.-prot. 1661 Ia Nr. 33^a. — ²) Hauch Fausbøll: Patriciske Slægter III 247. — ³) Jyske Miss. 1664 Nr. 89. (Man kunde mulig heraf slutte, at ogsaa Broderen Anders dengang har været død).

1743, (g. ³) m. Jens Olufsen Mandix til Bisgaard). ⁵) Oluf Svane, Ejer af Vaarsøgaard, † 1702, g. m. Karen Burchard, ⁶) Elias Svane, f. c. 1659 i Horsens, Student 1679. Sognepræst til Hospitalet i Horsens og til Torsted 1687, begr. 1724 i Horsens, g. m. Karen Frederiksdatter ¹).

Aarhus.

Anders Lydiksen,

1ste Rigsdagsmand for Aarhus, er glemt af L. P., men findes i alle vore andre Kilder; deltog ifølge P. V. i Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender af 15. og 25. Septbr., efter R., tillige i det af 30. Oktbr.; var tilsagt til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E. — Som Prøve paa den Tids Agtelse for Navnes Retskrivning skal vi meddele, at hans Navn ogsaa skreves: Lydichsen, Lydicksen, Lyddicksen, Lydichssen, Lydiche, Lyders, Lyderssen, Lydriksen og Lydrichsen. (Der var 1639 i Aarhus en „Lyderich Pottemager“, maaske hans Fader? som da efter Sønnens Fødsel maatte være indvandret fra Slesvig. — Hvor andet ikke er bemærket, er Hübertz: „Bidrag til Skildring af . . . Aarhus“ og „Aktstykker vedkommende . . . Aarhus“ min Kilde.

Anders Lydiksen var født i Højer ^{1a}).

Som Slotsskriver paa Kallø aflagde han Lensregnskabet fra $\frac{1}{5}$ 1626 til $\frac{1}{5}$ 1627, i hvilket blandt Udgifter forekommer: otte Daler til Skarpretteren i Aarhus for at henvende Præsten Søren Quist i Veilby og en halv Daler for Brugen af Rettersværdet ^{1b}). 1637 var Anders Lydrichsen „Ridefoged i Aarhusgaards Len“; han mødte da i Retten for sin Husbond, Lavrits Lindenov „til Aaregaard, Befalingsmand paa Aarhusgaard“ og klagede paa dennes Vegne

¹) Hauch Fausbøll: Patriciske Slægter III 247—249, suppleret med Oplysninger fra A. Thiset. — ^{1a}) J. Hoffmeyer: Blade af Aarhus Bys Historie I. 482. — ^{1b}) S. Kjær: Præsten i Vejlbj S. 166.

over, at Jakob Hansen Kedelsmed, mens Fjenderne var her i Landet, uden hans Villie og Minde fik [o: tog] femten Tdr. Malt uden Betaling ¹⁾. 1633 fik A. L. for Livstid Lov til at oppebære det Brokorn, der af Herredet betaltes for at holde Lisbjerg Bro vedlige, mod at han selv paatog sig denne Forpligtelse ²⁾. ^{30/3} 1633 fik Lavrits Lindenov kgl. Befaling til at erklære, hvad Anders Lydricksen skal give for „Thegildhaffue“ (o: Tegltoften), som han har i Fæste, men begærer at eje. — 1637 var han Købmand i Aarhus og sammen med Raadmand Hans Christensen istandsatte han den lille Olai Kirke, „der var ved at falde sammen, saa vidt, at den kunde byde Beskærmelse mod det umilde Vejr, naar Ligprækener holdtes“. Han selv og efter ham hans Enke, Maren Clemensdatter, Datter af Raadmand Clemens Jensen, havde nemlig i en lang Aarrække Værgemaal for dette Kapel, som de holdt vedlige, mod at tage Afgiften for de Lig, som jordedes. — 1638 tog han Borgerkab i Aarhus og maatte som udenbys Mand (han var „født i Slesvig“) gælde ti Rdl. i Borgerskabspenge. Senere, Aarene kender vi ikke, blev han først Raadmand, dernæst Borgmester. — ^{18/5} 1640 fik „Borger og Indvaaner“ i Aarhus Anders Lydersen bevilget Forpagtningen af fremmed Øl, danst [o: danziger] Øl, Maltøl, Mjød, dansk Eddike og dansk Brændevin fra ^{1/5} 1640 til ^{1/5} 1643 for 780 Specier om Aaret. I Afregninger og Skøder til Kongen (Litr. A. Nr. 50) findes en Kvittering for Aksisens Forpagtning i Aarhus 1643—46, egenhændig underskrevet af Anders Lydrichsen, dagt. ^{19/12} 1647. ^{14/5} 1646 fik „Raadmand“ i Aarhus Anders Lydersen Brev paa samme Forpagtning fra ^{1/5} 1646 til ^{1/5} 1649 for 700 Rdl. aarlig (med Afkortning af det Rostocherøl, Adelen og andre privilegerede sisefri bekomme). ^{25/6} 1649: Akcisen i „Aars“ (o: Tolden af fremmed Øl, danst Øl, Malttold, Mjød, Most, dansk Eddike og Brændevin), som „Borgmester“ Anders Lydersen hidtil efter sin forrige Forpagtning har oppebaaret, overlades ham fra ^{1/5} 1649 til ^{1/5} 1652 for 500 Rdl. aarlig, dog at deri afkortes „hvis Ro-

¹⁾ Hübertz: Bidrag til Skildring af . . . Aarhus S. 60. — ²⁾ J. Hoffmeyer: Blade af Aarhus Bys Historie I. 484. — ³⁾ Hübertz anf. Sted S. 64.

stocher Øl Adelen og andre privilegerede bekommer siseфри“, ligesom der loves ham Godtgørelse, om Brugen eller Tilførslen af Rostocherøl skulde forhindres.¹⁾ — Da Svenskerne i Januar 1644 rykkede ind i Aarhus, blev Byen selvfølgelig brandskattet, og Anders Lydiksen maatte udlægge fire Tusinde Rdl. for den, men, da Svenskerne atter vare borte, holdt det haardt for ham at faa Pengene tilbage. Enhver, som nogenlunde kunde, vægrede sig ved at betale, saa han ad Rettens Vej maatte søge sine Penge. En Kommission nedsattes, og den tildømte ham 7766 $\frac{1}{2}$ Rdl. 1 $\frac{1}{2}$ Ort, 9 $\frac{1}{2}$ Sk., et Missive paalagde $\frac{13}{7}$ 1648 Erik Grubbe at tilholde de seks Borgere, som skulde taksere Byen for den udlagte Sum med Rente, at Anders Lydersen kan faa den Betaling²⁾, men $\frac{23}{2}$ 1650 klagede firetjotte Borgere ved to Afsendinger til Kongen, og 1652 maatte Herredagen stadfæste Kommissionens Dom. — $\frac{13}{4}$ 1648 valgtes han af Byens Borgere til Medlem af den Rigsdag, som d. 17. April skulde træde sammen for at give Riget en ny Konge, og repræsenterede da tillige Byen baade ved Hyldingen og Kroningen³⁾. — $\frac{18}{7}$ 1648 udgik der Ordre til Erik Grubbe om at lade Anders Lydiksen faa den Del af Bispegaarden i „Aars“ overladt til Ejendom, som staar paa Fald og ej kan sælges for Vurderingssummen, da han har budt 150 Rdl. for den.⁴⁾ — 1649 var han et af de mange Vidner i den forargelige Sag, som Erik Grubbe havde faaet rejst imod den for seks Aar siden afdøde Biskop Morten Madsens Enke, Kirsten Hansd. Leyel, men i hvilken hun $\frac{34}{6}$ 1649 frikendtes af Herredagen. — $\frac{36}{7}$ 1651 fritoges han paa Ansøgning for Raadmandsbestillingen, men faar samtidig Bevilling til at nyde, hvis Friheder Borgmestre og Raadmand sammesteds have⁵⁾; og samme Dag fik Henrik Thott og Erik Rosenkrantz følgende Missive: „Eftersom os elskelig Anders Lydersen, Raadmand i vor Købstad Aarhus, hos os allerunderdanigst lader berette, at, eftersom Kirstine, afgangne Dr. Morten Madsens Efterleverske bem. A. L.

¹⁾ Jyske Reg. 1640 Nr. 35, 1646 Nr. 396, 1649 Nr. 207. — ²⁾ Jyske Tegn. 1648 Fol. 4. — ³⁾ Aktst. udg. af Fyens St.s litt. Selsk. S. 16. — ⁴⁾ Jyske Miss. 1648 Fol. 10. — ⁵⁾ Jyske Reg. 1651 Fol. 493.

nogle Haandskrifter skal have leveret, hvorpaa hun haver hans Seddel, og enddog han tit og ofte baade skriftlig og mundtlig skal have ladet anmode derover at gøre Rigtighed, er dog aldeles, efter hans Beretning, intet dermed udrettet, hvorudover han har været foraarsaget, paa det han for Renter der af kunde befries, at nedersætte hos Borgm. Peder Biering i Viborg rede Penge, videre end han efter Afregning kunde skyldig blive, naar afkortes og kvitteres hvis han haver for^{ne} hendes afg. Husbondes og hendes egne Breve paa. Thi beder vi Eder, at I hende og hendes Svoger, os elskel., hæderl. og højl. Tøger Pedersen, Sognepræst i vor Kbstd. Randers, og Mr. Kr. Nelssen saavel som hendes Søn Fr. Mortensen paa deres egne og de umyndiges og hendes Vegne tilholder, at derpaa uden nogen Forhaling og Ophold rigtig Afregning gøres etc.^{1a)}. — 1652 lod hun som Raadmand [?] læse et Indlæg angaaende en gammel Kone, Mette Bertelsdatter, der bekendte, at hun fra Galgen havde hentet en Tyvs Haand til to Piger, som skulde bruge den til Trolddom.^{1b)}. — ^{26/11} 1655 udnævntes Otte Krag m. fl. til Kommissærer i en Sag mellem Kristen Skeel Jørgensen og Borgm. Anders Lydichsen, ang. adskillige Forretninger, Indtægter og Udgifter paa deres Regnskabsforhør og andet, som bemeldte A. L. paa bemeldte Kr. Skeels Vegne, imidlertid han var ude af Riget, haver haft under Hænder og været betroet, hvorudi K. S. J. formener sig at være sket for kort osv.²⁾. — ^{9/8} 1656 skrev han og fem andre til T. B. Riisbrigh om Lejen af en Pram, med hvilken de kunde faa Aarhus Havn oprenset, „der nu er meget fordervet, at man icke ind eller ud af hafnen kand indlade og forlosse noget synderlig drægtigt“.

Paa Rigsdagen 1660 var A. L. iblandt andet Medlem af det Tyvemandsudvalg, som den 14. Oktbr. „uden Forhaling“ maatte overveje, hvad der om den med Arveriget besluttede Sag paa bedste Maade videre bør at omgaa. Han kunde da ogsaa være personlig kendt af Kongen, da han to Gange før, saavel ved Hyldingen som ved Kroningen,

^{1a)} Jyske Miss. 1651 Fol. 369. -- ^{1b)} S. Kjær: Præsten i Vejlbj S. 166. -- ²⁾ Jyske Miss. 1655 Fol. 429.

havde været deputeret for Aarhus. ¹⁾ — ^{18/11} 1660 var han en af de atten Jyder (fire Adelige, fem Gejstlige og ni Borgere) som fik Ordre til at sørge for Soldaternes (ialt 10449 Mand) Indkvartering i Nørrejylland. ²⁾

^{3/5} 1664 sluttedes en „Kontrakt“ mellem ham og hans Hustru. Den fik kgl. Konfirmation d. ^{9/7}, og i den hedder det blandt andet: „Eftersom den allerhøjeste Gud os udi mange Aar udi et kærligt og meget gudeligt Ægteskab haver parret“, og „særdeles efterdi disse forbigaaende besværlige Tider vores ringe Middel og Formue haver forringet og sat til Agters“ . . . „har vi oprettet denne Kontrakt og Testament indbyrdes, at hvilken af os . . . Gud først herfra kalder . . . den bedrøvede Efterlevende da skal følge, tiltræde og nyde al efterladende Formue, være sig Jorder og Købstadgoods, rede Penge, Haandskrifter og alle andre Løsebreve, . . . og eftersom en Del Arvinger temmelige Summer med paaløbende Renter ere skyldige udi Boen, og rigtige derpaa havende Obligationer skal udvise, saa have vi hverandre lovet, at saadanne Haandskrifter af den levendes den dødes Arvinger skulde tilstilles, og de sig saa sjelver dennem mellem at skifte og dele, som ellers paa begge Sider være Arvingerne udi alle Maader behjælpelige osv. ³⁾).

Han oplevede imidlertid ikke den kgl. Konfirmation, thi han døde allerede ^{24/5} 1664 og jordedes i Domkirken d. 3. Juni 1664. I Henhold til Testamentet udgik der da ^{30/8} 1664 Ordre til Magistraten i Aarhus at tilholde Søren Klemmensens [rimeligvis Enkens Broders] Arvinger og Jakob Nielsens Enke [maaske hendes Søster] at fremlægge hvis Underretning, som til den Afregning mellem dennem og Marinam sl. Anders Lydichsens hører. ⁴⁾ Ligeledes udgik ^{23/5} 1665 Ordre til Borgmestre og Raad i Aarhus, at hvis Breve og Dokumenter, som fra sal. Borgmester A. L.s Arvinger maatte forefindes, efter Testamentet skal ekstraderes dem. ⁵⁾ — ^{22/11} 1665 stævnedes Maren sal. Borgm. Anders Lydiches i Aarhus en d. ^{25/7} udstedt Indførsel i noget Jorde-

¹⁾ Hübertz Bidrag S. 86. — ²⁾ Sæll. Tegn Nr. 1305. — ³⁾ Jyske Reg. 1664 Nr. 65. — ⁴⁾ Jyske Miss. 1664 Nr. 10. — ⁵⁾ Jyske Miss. 1665 Nr. 9.

gods paa Hindsholm, Dommen til Svækkelse.¹⁾ — 1667 nævnes „Maren Clemensdotters Boder“ i Aarhus, uvist hvilke. — Ifølge Matriklen af 1688 ejede dengang „Borgmester Anders Lyders Enke af Aars“ en Gaard i Vierne (?) i Ore Sogn ved Bogense, og hans „Arvinger“ en Gaard i Søndersø ved Odense²⁾, men et Par Aar senere maa hun være død; thi ¹⁴/₂, 1693 fik Magistraten i Aarhus Missive om at lade mag. Kristen Blichfeld (Sognepræst i Ringsted) og hans Medarvinger efter afg. Borgmester Anders Lydichsens Hustru, Maren Klemensdatter, bekomme dens Dom og Kendelse af 31. Novbr. 1692 beskreven.³⁾ I Aarhus Bys Auktionsprotokol findes en Forretning om hendes Efterladenskab, hvoriblandt: hendes iboende Gaard paa Medelgade [paa nuværende Nr. 42—44's Plads] med tre tilliggende Gaardsavlinger i Marken (solgt til Morten Wærn for 601 Rdl.), en Gaard, tre Boder, syv Boder, Havelshaugen udenfor Byen (hvori kan saas treti Tdr. Byg) Tejelhaugen (tretten Tdr.), Rytterhaugen (to Tdr.), Dambhaugen (fem Tdr.), Klokkerhaugen (tretten Skpr.) osv., desuden en hel Del Selvejerbøndergods, og blandt Løsøret en Guldkæde (vog. 25¹/₂ Lod), tre Guldringe, fem Sølvkander osv. osv. ¹⁸/₃ 1693 indstævnedede afgangne Maren Klemensdatters Arvinger Aarhus Magistrats Kendelse i en Sag mellem dem og afgangne Borgm. Anders Lydiches Arvinger. (Det fremgaar af Sagen, at den ene af A. L.s Brødre var død tre Aar før Testamentets Oprettelse, og at det var kommet til Redelighed med den anden Broder før A. L.s Død, medens Søstrene intet var skyldige til hans Bo, hvorfor, som Modparten udtrykte sig, Maren Kld. efter sin Mands Død havde i over 26 Aar med den hele Bos Formue efter egen Villie disponeret og imidlertid haft sit rige og rundelige Ophold deraf til sin Dødstid, saa og en hæderlig Jordefærd). Højesteretsdommen af ²⁴/₆ 1693 gik ud paa, at Magistratens Kendelse ikke burde komme afg. Maren Kld.s Arvinger til Hinder eller Præjudits i nogen Maade, og A. L.s Arvinger ingen Prætention paa samme Arv at have, medens Processens

¹⁾ Jyske Tegn. 1665 Nr. 9. — ²⁾ Vedel Simonsen: Rugaards Hist. III, S. 57 82. — ³⁾ Jyske Tegn. 1693 Nr. 6.

Omkostninger ophævedes paa begge Sider. $\frac{3}{10}$ 1693 fik Stiftøvrigheden Kommissorium ang. Tvistighed mellem afg. Maren Clemensdatters Arvinger (blandt hvilke nævnes Jørgen Nielsen Hutfeld til Skaarupgaard), og Borgmester og Raad i Aarhus.¹⁾ Sagen som drejede sig om Forholdet til Olai Kirke, var rejst af nogle Borgere i Byen; Arvingerne havde tilbudt ikke at ville nyde noget af Arven, før der var gjort Rigtighed for Indtægter og Udgifter af Kirken, som Maren og hendes Husbond i over 40 Aar skulde have forvaltet. Nu dømtes Arvingerne til at give Kapellet tusinde Rdl. i Erstatning for det oppebaarne.

„Købmand Hans Raae ejer (1837) et Maleri af Borgmester A. L. og hans Hustru, malet 1650, da han var 53 og hun 40 Aar.“ (Han skulde altsaa være født 1597 og hun 1610). Paa dette Maleri har man (hundrede Aar senere, som Skriften viser) tilføjet følgende Bemærkning: „Anders Lydichsen og Marie Clemensdatter, Borgmester udi Aarhus, som Anno 1659 af de svenske blev ved Nattetider taget og udført paa Rheden, men straks derpaa udløst af Borger-skabet igen²⁾. Hertil føjer Hübertz: Denne Mand boede paa Middelgade, . . . og det er rimeligt, at han som en af Stadens rigeste og anseteste Mænd har været blandt den Deputation, der drog ud til den fjendtlige Admiral [Engelskmanden William Cox], da Byen [efter Slaget i Æbeltoft Vig d. 21. Juli] blev truet med total Ødelæggelse. Lige saa rimeligt forekommer det mig, at Admiralen har beholdt ham eller, om han ikke var med, har udbedet sig ham som Gidsel, da hans Navn og Kredit upaatvivlelig var vidt udbredt. Og saaledes kunde Borgerne ved Brandskattens Erlæggelse siges at have udløst sin Borgmester med en stor Sum Penge, hvilket de dog vist havde ladet være, om Sagen kun havde angaaet Borgmesteren alene, om ikke af anden Grund, saa fordi han var Mand for at løse sig selv. Herimod kunde vel indvendes, at Borgm. A. L. med Familie drog til Kalundborg, da Svensken 1657 nærmede sig; men det er naturligt, at en Mand i en saa betydelig Virksomhed maatte søge sit Hjem snarest muligt. I al Fald er han sikkert vendt

¹⁾ Jyske Tegn. 1693 Nr. 34. --- ²⁾ Hübertz: Bidrag S. 80.

hjem, da Svensken var bortdragen. ¹⁾ [Vi tilføje, at Aarhus i Juli 1659 for længe siden var rømmet af Fjender, hvis Flaade nu kun vilde aflægge et indbringende Besøg].

Mads Rasmussen Wærn,

2^{den} Rigsdagsmand for Aarhus, findes i alle vore samtidige Kilder, om end hans Navn er mere eller mindre vanskabt; deltog i Følge P. V. og R. i alle Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender, underskrev baade H. T. og E. og var tilsagt til Arvehyldingen. — Af L. kaldes han (rimeligvis ved en Skrivefejl) Mads Weener, af Rh. Matz Værner, af R. (S. 68) Mads Værn og (S. 84 og 101) Mads Vern (Mads Væen S. 76 er rimeligvis en Trykfejl); selv har han baade under H. T. og E. skrevet „Madtz Wærn, egen Handt“.

L. gør ham til Borgmester, hvad vistnok er urigtigt; Rh. kalder ham kun Borger, og det er vistnok fuldkommen nøjagtigt. Med Vished ved vi kun, at han 1650 tog Borgerskab i Aarhus ²⁾, og at han ved den Lejlighed kaldes Borgersøn, det vil sige: en Søn af en af Byens egne Borgere, og at han ^{5/10} 1664 blev Raadmand i Aarhus ³⁾; hele hans øvrige Historie er os aldeles fremmed, saa vi har kun rimelige Gætninger at holde os til.

1617 tog nemlig en Rasmus Rasmussen Wern, født i Ebeltoft, Borgerskab i Aarhus og maatte som udenbys Mand give 6 Rdl. for det ⁴⁾ (de indfødte Borgersønner fik det uden Betaling). I denne Rasmus R. W. tillader vi os at se hans Fader. Og i den Rasmus Madsen Værn, Borgersøn, der 1684 tog Borgerskab som Købmand ⁵⁾ og som sagtens var den samme, der „paa egne og Syskindes samt umyndiges Syskindebørns Vegne“ deltog med Maren Klemensdatters „øvrige Arvinger“ i en Ansøgning til Byens Magistrat, kan vi trøstigt se en Søn af ham, ligesom vi i den Mads Wærn, født i Aarhus, der 1726 tog Borgerskab sammesteds

¹⁾ Smstd. S. 80–81. — ²⁾ Hübertz II 330. — ³⁾ Jyske Miss. 1664 Nr. 123. — ⁴⁾ Hübertz II 329. — ⁵⁾ Smstd. S. 332.

som Farver¹⁾ nemlig kunne finde en Sønesøn af ham. I hvert Fald ser vi, at Slægten i fulde hundrede Aar og derover har haft hjemme i Aarhus. Da vi intet andet kan meddele om ham, som vi egentlig her skulde behandle, vil dog mulig nogle genealogiske Antydninger have sin Interesse. Det er kun Smaapluk, hvis videre Udfyldning vi maa overlade til dygtigere og heldigere Samlere.

At slutte efter Navnet er Slægten upaatvivlelig oprindelig dansk, men 1632 flyttede en Nikolaj Wern (Wærn) fra Wesel i Geldern til København.²⁾ Der er dog intet i Vejen for, at han kan have været en Udvandrer, som atter er indvandret. (Hans Døtre?) Elisabeth Wern (f. i Wesel $\frac{4}{8}$ 1617, druknet ved et Skibbrud i Kristianiafjord $\frac{8}{10}$ 1649) ægtede $\frac{24}{9}$ 1642 i Kbhvn. Daniel Knoph (f. i Roskilde $\frac{26}{12}$ 1614, † paa Strømsø $\frac{6}{5}$ 1687 som Amtmand i Stavanger³⁾), og „hendes Søster“ Sebilla Wern ægtede ¹⁾Klavns Becker i Kbhvn. ²⁾ 1669 Troels Knoph, Foged i Buskerud.

„Søffren Rasmussen Wærn“ og „Knud Wærn“, begge fødte i Ebeltoft, gav 1624 og 1639 hver seks Rdl. for Børgerkab i Aarhus.⁴⁾ Det er ikke usandsynligt, at de begge, i det mindste den første, har været Brødre til den ovenfor nævnte Rasmus Rasmussen Wærn, altsaa Farbrødre til Rigsdagsmanden. — Den „Erasmus Erasmi Wærn Arhusiensis, Soranæ academiae civis ante annum factus“, som $\frac{12}{12}$ 1659 indskreves ved Kbhvns. Universitet⁵⁾ har sandsynligvis været hans Broder, og det samme synes at kunne gælde den Jens Rasmussen Wærn, som $\frac{14}{6}$ 1671 i Niels Hansens Sted blev Raadmand i Grenaa.⁶⁾

Navnet Wærn var i det 16de og 17de Aarhundrede almindeligt paa Helles [o: Helgenæs], men ikke i Ebeltoft⁷⁾, hvor, som vi har set, dog flere Wærner ved Sekstenhundredtallet blev fødte. Endnu ca. 1690 kaldes en Rasmus Andersen Værn i Kongsgaard Tingskriver i Helgenæs Birk⁸⁾, men fra Hels (Mols) er Slægten tidlig vandret til Aarhus og andensteds. Vi har nævnt flere af den. Vi skal endnu nævne, at Rasmus Værn (eller Verner) nævnes allerede $\frac{23}{11}$

¹⁾ Smstd. S. 336. — ²⁾ Pers. Tidss. II. 79. — ³⁾ Pers. Tidss. 3 R. II. Bd. 260. — ⁴⁾ Hübertz II. 329 og 330. — ⁵⁾ Bricka: Matr. I. 279. — ⁶⁾ Jyske Reg. 1671. — ⁷⁾ Böttiger: Ebeltoft S. 184. — ⁸⁾ Smstd. S. 7.

1655 i Raadstueprotokollen i Aarhus, samt at 1681 levede der en Morten Wærn i Aarhus, hvem der i dette Aar fødtes Sønnen Mads Mortensen Wærn, som blev Stamfader til hele den norske Slægt af dette Navn ligesom baade til de svenske borgerlige og adelige Slægter Wærn¹⁾ samt til den Rasmus Sørensen Værn, der var født i Frederikshald $21/1$ 1737, blev Kinapræst $26/10$ 1775, Præst paa Askø $27/8$ 1784 og døde $21/10$ 1790.²⁾ Han har da sagtens været Søn af den (Købmand?) Søren Wærn, hvis Hustru jordedes i Frederikshald 1742³⁾, og maaske en Sønnesøn af den Peter Wærn, som i Aarene omkring 1730 var Borger i Frederikshald, hvor han jordedes 1738.⁴⁾ — $18/11$ 1680 fødtes i Aarhus Mads Andersen Wærn, som $5/4$ 1715 blev Præst i Lavsbjerg og Lerbjerg og døde smstd. $20/1$ 1730.⁵⁾

Grenaa.

Peder Pedersen,

Rigsdagsmand for Grenaa, findes hverken hos P. V. eller U., men derimod i alle vore andre Kilder. Ifølge R. underskrev han kun Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragende af 25. Septbr.; han har da rimeligvis kun overværet Rigsdagens første Møder og er straks taget hjem, hvorfor han heller ikke blev tilsagt til Arvehyldingen eller underskrev H. T., derimod nok (i Hjemmet) E.

Af L. og Rh. kaldes han „Borgmester“; om han var det, tør vi ikke afgøre, da vi aldeles intet ved om ham.

Rasmus Jensen blev Borgmester 1623 og var det endnu 1639; tidligere kan Peder Pedersen altsaa ikke være bleven Borgmester; og han kan i det længste have været det til 1669, da Johan Velou $2/8$ dette Aar beskikkedes til Borgmester; men i Aarene 1660—62 nævnes Peder Pedersen Trøye i Grenaa Kirkes Regnskabsbog fra 1618—81 jævnlig som

¹⁾ Pers. Tidss. II. 78. — ²⁾ Wiberg I. 107 og 753. — ³⁾ Pers. Tidss. II. 178. — ⁴⁾ Smstd. 177. Pers. Tidss. 2 R. I. 248. 252. — ⁵⁾ Wiberg II. 290.

Kirkevæрге; om han tillige var Borgmester, er usikkert. I Tingbøgerne nævnes „Borger P. Pedersen Trøy“ jævnlig ($\frac{8}{1}$ og $\frac{25}{2}$ som Vidne) og $\frac{25}{11}$ 39 stævnedede han Mette Thomasdatter for 3 Sld. „hun hannem skyldig og pligtig er“; lignende Sager fra $\frac{2}{2}$ og $\frac{2}{3}$ 35. — $\frac{23}{2}$ 35 og efter 1636 nævnes en Rasmus Pedersen Trye i Æbeltoft, mulig hans Broder.

Æbeltoft.

5. Peder Jensen (Basse),

Rigsdagsmand for Æbeltoft. — P. V. og U. kender ikke nogen Rigsdagsmand for Æbeltoft; L. P., L., Rh. og R. kalder ham Jens Madsen; men til Arvehyldingen (P) tilsiges „Peder Jensen Basze“, og Haandfæstningens Tilintetgørelse (H. T.) underskrives af „Peder Jenszen Basze“ (Arveenevoldsakten E har hverken han eller Jens Madsen underskrevet). Altsaa holder vi os til Peder Basse. Uoverensstemmelserne kan vi kun forklare os saaledes, at enten (hvad der er meget usandsynligt) har de to Herrer afløst hinanden paa Rigsdagen og Peder Basse kun overværet Slutningen (de fandtes virkelig samtidig i Byen), eller ogsaa har de fire Kilder med Jens Madsens Navn afskrevet en tidligere Opskrift, paa hvilke dette (og kun dette) Navn fandtes.

Familien Basse paa Mols kan spores tilbage til 16de Aarh. og synes at have haft ansete og rige Repræsentanter. 1524 er Jens Pedersen Baszy Birkefoged i Helgenæs Birk, boende paa Kongsgaard. Han fik 1523 Stadfæstelse paa det Livsbrev, han havde paa Kongsgaarden, for sig, Hustru og begge deres Børn, mod sædvanlig Landgilde; og 1524 Brev paa at være fri for de to Svin, han før gav Kronen, saa længe han havde Foderret paa Helliness Gaard¹⁾.

1648 underskriver Peder Jensen Basze paa Æbeltofts Vegne Frederik den III.s Haandfæstning. — 1651 vies paa

¹⁾ Böttiger: Æbeltoft og Omegn S. 6.

Helgenæs Peder Jensen Basse af Æbeltoft og Ane Jonsdatter af Kongsgaard. . . . Da Peder Jensen Kolding var Byfoged i Æbeltoft Juni 1661 og vistnok umiddelbart har efterfulgt Jens Busk, efter at have været Byskriver, har Peder Jensen Basse næppe været Byfoged eller Byskriver. Da han baade 1648 og 1660 var Æbeltofts Repræsentant i København, synes han at have været en fremragende Mand. Mulig har han været Borgmester mellem Søren Andersen, der nævnes som Borgmester 1646 og 1652, og Povel Christensen, der som Borgmester underskriver Enevoldsakten 1661 paa Æbeltofts Vegne. Da Peder Jensen Basse underskriver Haandfæstningens Tilintetgørelse 1661 og Povel Christensen Enevoldsakten 1661, ligger det nær at antage et Borgmesterskifte det Aar, maaske ved den førstes Død. Men Peder Jensen Basse kan jo ogsaa blot have været Raadmand, — ligesom (formodentlig) Jens Madsen.¹⁾

1667 fik „Peder Jensen Basse, Skipper af Æbeltoft, tvende Indvisninger for leveret Favneved $\frac{16}{8}$ og $\frac{4}{11}$ 1667“ (ialt 142 Favne, 118 Rdl. 1 Mk. 16 Sk., og Godtgørelse af Skade ved Haveri ved Anstød imod Toldbodbommen 17 Rdl.²⁾).

Følgende Sag angaar upaatvivlelig Rigsdagsmanden³⁾:

„For os og vores Højesteret komparerede [8 Aug. 1670] Peder Jensen Basse, Borger udi vor Købstad, Æbeltoft, og havde med en vores egen allerunderdanigste Citation af Dato 25. April indeværende Aar udi Rette stævnet Jens Rodsten til Lengsholm og Villum Lange, Landstingsdommere i vort Land Nørrejylland, for en Dom, de den 4. Febr. næstafvigt imellem hannem paa den ene Side og Niels Rasmussen, Rasmus Lavritsen, Rasmus Rasmussen og Anders Nielsen af bemeldte Æbeltoft paa den anden Side dømt og afsagt, hvori de skal have frikendt bemeldte N. R. og hans Medfølgere for Vold og Overlast, de bemeldte P. B. i sin Stue ud paa Natten skal have gjort og tilføjet mellem den 8. og 9. Septbr. sidst forleden, da de tilforn paa Gaden med Spille-

¹⁾ Ifølge Meddelelser fra Pastor Böttiger. — ²⁾ Skatkammerets Memorialbog 1667 Fol. 244 og 316. — ³⁾ Højesterets Dombog 1670 II. Fol. 691 ff.

mænd for sig „lustig“ skal have grasseret og med Vold og Magt sig ind i P. B.s Stue forføjet med blotte Kaarde og udenfor hans Bislag og Dør hugget og skamferet, som alt for dennem med lovligt Sjun og Vidner skal være gjort bevisligt, hvorpaa og Sandemænd deres Ed og Tov udi den Post skal være funderet og dennem Vold oversoret, som de skal have magtesløs kendt og der tværtimod P. B. sine Voldsbøder at udgive tilkendt foruden Kost og Tæring til [10] Rdl., funderende deres Dom i den Post (det P. B. formener) paa nogle Sankevidner uoverensstemmende, hvoraf en Del skal være Spillemandene, som med dennem været skal have, som derfor P. B. mener partiske, helst fordi den ene ej skal vidne mod den anden, men i sig selv skal findes stridige og umuligt, det P. B. ydermere for vor Højesteret agter at illustrere og bevise*. I saa Maade allerunderdanigst vil formode, deres Dom i den Post skal vorde magtesløs kendt, men de andre Grassatgængere tilkendt at bøde, som vedbør, efter en Del P. B.s førte lovfaste og overensstemmende Vidner efter en Dels og Attest (saal.!) som udi P. B.s Hus da skal have loseret og deres Vidne formedelst deres lovlig Forhold og forehavende Rejse til dets ved Ed og skal have bekræftiget, som af den højeste Ret derfor allerunderdanigst P. B. formoder underdanigst skal være accepteret, og efter denne vores Indstævning til Sagens og Sandhedens yderligere Oplysning taget i Forhør, og desforuden, som Byfogden i Æbeltoft, efter bemeldte deres Dom d. 19. Febr. næst afvigt skal have eksekveret og Udlæg gjort af P. B.s Bo for 20 Rdl., og derimod Dommen paa Bopælen, som allerunderdanigst formodes ske burde, ej efterladt, men derimod tillige med hans Gods borttaget,

Anm. * P. B. siger i sit Indlæg, at Overfaldet skete om Natten efter vor Fruedag, Kl. ungefær 11, da han sad for sin Bordende hos nogle fremmede udi god Spøg og Rolighed, færdige at gaa til Sengs, da de ovenfor meldte Personer med Vold og Magt i Stuen med blotte Degner og Pistoler i Hænderne indkomme og „mig bedaget Mand med Hug og Slag ilde trakteret, som jeg, den Dag i Dag er, maa forsmerte“. Basses Logerende var nogle fremmede Personer fra Khvn., som sig lod forlynde, paa hans kgl. Majt.s gode Behag videre skulde forrejse Vester paa Jylland for sunkne Skibe at optage, hvorom de med hverandre havde Samtale.

uagtet P. B. til Appellation for vor Højesteret sig skal have refereret og paaberaabt, som Byfogden ej skal have villet anse, P. B. til stor Skade og Bekostning, vil han derfor allerunderdanigst og formode, Byfogden derfor og skal blive korrigeret og tilkendt det hannem at restituere og levere og desforuden en god Kost og Tæring at erstatte tillige med de andre, som P. B., hans Hustru og Hus Vold skal have tilføjet m. v. etc. p.

Derefter følger Landstingsdommen af 3. Febr. fuldstændig, endvidere P. B.s Indlæg af 1. Aug. 1670 (meget vidtløftigt og rigt paa Gentagelser; han siger sig at være 72 Aar gl. og saa svag, at han „i sin høje Alderdom af et Barn kunde overiles og ikke gøre Modstand), endelig Niels Rasmussens Indlæg af 30. Juli, hvoraf skulde fremgaa, at han „mellem 8. og 9. Septbr. 1669 ved P. B.s Dør i Æbeltoft først med Skælden og siden med Stens Efterkastelse, uden al nogen i billig Føje eller given Aarsag, af en Del Personer, som i samme Hus var og da stod i Døren, uformodentlig er bleven antastet og endelig med Vold og Magt (der jeg spurgte mig for, hvi de saaledes kompereret denem, og om man ikke maatte have Fred paa Gaden) er bleven indslæbet i bemeldte P. B.s Hus, Dørene og hans Hustru for mig er bleven lukt og siden af hende, hendes Mand og Gæster meget ilde og utilbørlig er bleven medhandlet, saa jeg nogle Gange maatte tage mit Liv af denem, og ikke jeg det ringeste Vaaben eller Gevær med mig eller i mine Hænder havde, som videre af Tingsvidner allerunderdanigst kan erfares“. Hvornæst leveres en Kritik af Modpartens vildige Vidner, blandt hvilke P. B.s Hustru og tvende Døtre. (P. B. fremhæver i sit Indlæg, at Modpartens Vidne „hverken ved at navngive, hvo der slog Stene efter dem, eller hvo, der drog dem ind af Døren, vidner og ikke, at jeg, P. B., eller mine Folk, som de dog vel kende, tilføjede dem nogen Skade, saa de enten har været blaa eller blodige“).

Endvidere meddeler Akten: „Tilstede var de indstævnte Landsdommere, som vedstode deres Dom og vilde formode den konfirmeret. Med flere Ord og Tale, Parterne imellem faldt, og underdanigst var dem begærendes“.

„Da efter Tiltale, Gensvar og denne Sags Beskaffenhed blev herom for Retten afsagt: Efterdi nøjagteligen er gjort her for den høje Ret bevisligt, at Peter Jensen Basse i nogen [ingen?] Maade med vred Hu udi sit Hus haver rørt Niels Rasmussen, langt mindre slaget hannem, da bør Landsdommernes Dom, saavidt P. J. B. angaar, som udømt at være og ej komme hannem til Skade i nogen Maade, og Voldsbøder, samt de 10 Rdl. P. J. B. igen at restitueres, desforuden N. R. og hans Medfølgere pligtig at være at erstatte P. J. B. al paa denne Proces anvendte billig Bekostning, som derpaa kan gaa, indtil den højeste Rets Dom herpaa er taget beskrevet og dermed denne Sag paa alle Sider aldeles at være ophævet“.

Foruden hvad denne Sag kan lære os om hin Tids Rettergang, lærer vi af Indlæggene, at Peder Jensen 1670 var 72 Aar og meget svagelig (han synes da født 1598, men hans Dødsbo kender vi ikke), at hans Kone levede endnu (men vi ved rigtignok ikke, om det var den samme Ane Jonsdatter, som han 1651 ægtede), samt at han i det mindste havde to Døtre. Hermed maa vi indtil videre lade os nøje.

Randers.

Mikkel Tygesen Hvid,

1ste Rigsdagsmand for Randers, findes i alle samtidige Kilder, deltog ifølge P. V. og R. i alle Gejstlighedens og Borgerkabets Fællesandragender, tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

„Anno 1636 den 1. Augusti toeg Michell Tygesen forige Slodsskrifuer paa Dronningborrig (effter woris gunstige Her Lensmands Welb. Otte Masuius egen Mundtlig Begiering och Befaaing denn 22. Julli sist forledenn paa Dronningborrig) Sin Borgerskaff; skall giffue till Byen Penge VIII

Rixdl. och Borgemester och Raad i Rosenobel, Søffren Knudssen strax leveritt bleff¹⁾).

Lige over for Prædikestolen, midt i det sydlige Side-skib i St. Mortens Kirke, findes et Epitafium: en stor Ramme indeslutter et Maleri af Morten Tygesen og hans Hustru; ovenover findes Kristi Nedtagelse af Korset, og nedenunder en løs Plade, paa hvilken staar:

„Her under Huiler Erlig, Actbar Mand, Michel Tygesen Huid, forstum Borgemester udi Randers. B. fød i Medelfart St. Michelsdag A^o 1598 af Erlig Echte Forældre, Hensoff udi Herren den 27. Septemb A^o 1672 i sin Alders 74 Aar, med sin Kiere Hustru, Erlig, Dydig oc Gudfryctig Quinde, Anna Hansdatter Bentzen, B. fød i Randers d. 27. Jan. A^o 1616 og Erlig, Echte Forældre, oc af Gud bortkaldet den 1. Juni A^o 1680. De aufløde tilsammen To Sønner Hans oc Tyge, Oc Sex Døttre, Anna, Else, Karen, Maren, Margrete oc Maren. Gud giffue dennem alle en Glædelig oc ærefuld Opstandelse paa Dommedag. Anno 1668“.

Til denne kortfattede Levnedstegning skal vi føje:

Han var altsaa fra Middelfart, men iøvrigt var en Slægt — hans Slægt? — Hvid (Hviidt) gammel i Randers, og blandt „Byens 24 Oldinge“ findes der i Aarene 1545—1607 ikke færre end otte af Navnet. — Hans Hustru var en Datter af Hans Bentzen, der blev Raadmand ³⁴/₈ 1619, og Karen Mogensdatter; men i Fortegnelsen over Fordelingen af Byens Agre findes ved Ager Nr. 156 anført: Niels Bentzen og Karen Mogensdatter til den Gaard Mikkell Thygesen iboer. — „Efter Fortegnelse paa den store Ny Wong, som blev indtagen af Borgmester och Raad med mieste paarten aff Borgerskabet dieris Bevilling och Samtycke, d. 5. April 1637, blev Ageren Nr. 116 udlagt Michel Thygesen til den Gaard ved St. Mortens Kierke købt af Niels Ibsen“. — ¹³/₈ 1638 blev han valgt til Raadmand og aflagde sin Ed paa Raadhuset; (¹⁰/₁₁ 1656 var han næstældste Raadmand; se M. S. Riber). — ¹⁰/₅ 1646 fik han Brev paa Toldens Oppebørsel i Randers af fremmed Øl osv. mod 400 Rdl.s Afgift det 1ste Aar, 500 Rdl. det 2^{det} og 600 Rdl. det 3^{die} Aar.²⁾ —

¹⁾ Randers Borgerskabsbog af 1631. — ²⁾ Jyske R. 1646 Fol. 395.

Samme Aar svarer han Skat af „sal. Jens Hansen Bays Gaard (kaldet Stenhuset) og Ejendom paa Middelgade, og hans Arvinger svarer endnu 1674 Skat af den. 1648 svarer han 2 Mk. i Præstepenge i St. Mortens Sogn. — 1649—57 var han „Taxeerborger“. — ³¹/₇ 1650 skøder Fr. III „os elskelig Michell Thyesson, Raadmand i vor Købstad Randers, og hans Arvinger en Byggeplads, udvist og afmaalet udenfor Fæstningen imod Ditmarskgaden [paa Kristianshavn], ret imod Hans Holst's udviste Byggeplads, nemlig 32 Alen bred og 70 Alen lang.¹⁾ — ²³/₇ 1652 fik han Bevilling til paa Byens Grund at opsætte en Vejrmølle“, hvortil der var Trang, siden „Store Vandmølle“ ved Dronningborg blev ødelagt.²⁾ Denne Mølle var „Elius' Vejrmølle“, bygget Nord for Byen, paa Flintebjærg, og Bevillingen fornyedes ³/₅ 1671.³⁾ — Baade Galthen og Stadfeldt kalder Vandmøllen ved Randers, hvor nu Vognfabriken Skandia ligger, „Hvid Mølle“ (Hvide Mølle, som den i senere Tid kaldtes, var vistnok en Forvanskning, thi selve den anselige Hovedbygning var fra Vandløbets Grund af helt igennem opført af røde Mursten, og Møllehuset var sort, saa Benævnelserne „hvid“ savnede enhver Grund) og Galthen mener, at denne Mølle, der er bygget 1643 af Raadmand Mogens Nielsen og Hustru Merregret Povlsdatter, har faaet sit Navn efter en senere Ejer, saasom Borgmester Michel Thygesen Hviid. Det er ogsaa rimeligt, at Michel Thygesen har suppleret sin Vejrmøllens precaire Drivkraft ved at erhverve Vandmøllen, der havde en betydelig Mølle-dam lige op til Hornbæk. . . . Det er tænkeligt, at hans Svigermoder, Karen Mogensdatter, var en ældre Søster til Borgmester Niels Mogensen (født 1610), og at Mogens Nielsen, der byggede Vandmøllen, saaledes har været kødeligt Sødskendebarn til Michel Thygesens Hustru, saa at ogsaa Arveforhold har lettet Møllens Overgang til Hvid-Slægten. . . . Den Slægt, som ejede Hvid Mølle, før den købtes til Jernbanen, hed Therkildsen og var gammel i Gaarde. Jeg skal kun bemærke, at Tyge Therkildsen, Brygger og Brændevinsbrænder, blev Medlem

¹⁾ O. Nielsen: Dipl. III. 347—49. — ²⁾ Jyske Reg. 1652. Fol. 72. — ³⁾ Stadfeldt: Randers Købstad S. 407.

af Liglauget 1694. Han kan have været en Dattersøn af Borgmester Michel Thygesen, opkaldt efter dennes Søn Tyge.¹⁾

^{18/11} 1660 var han en af de atten Jyder, som fik Ordre til at sørge for Soldaternes Indkvartering i Nørrejylland. — ^{17/4} 1664 indstævnedes M. T. en af Lunde Herredsting ^{11/9} 1663 udstedt Dom imellem ham og Borgm. Niels Lauritsen i Svenborg, angaaende en Gældsfordring, Dommen til Svækkelse.²⁾ — ^{31/10} 1664 fik han Bestalling som Borgmester i Randers, og paa denne Bestalling fik han ny Konfirmation ^{28/8} 1670³⁾; men allerede ^{20/8} 1669 var „Martinus Seemann udnævnt til Viceborgmester i Randers, saaledes at han der løser Michel Thygesen af, naar han afgaar fra Borgmesterembedet, men indtil den Tid ingen Løn nyder. — M. T. regnes af Galthen blandt Byens „mange rige Familier, som satte mange andre i god Vej og Næring“, ja naar Præsten Randrup ved Hundredaarets Slutning i sine Rimerier nævner dem, der „med Raad og kraftig Hjælp betrængte Folk undsætte, for Enker og for Børn med Iver gik i Rette“, da er M. T. Hvid den ene blandt disse.⁴⁾ ^{7/5} 1694 bortfæstes afgangne Borgmester Mikkels Tygesens Marker og Enge.⁵⁾

En Datter af ham, Karen Mikkelsdatter Hvid (f. o. 1640, † 1715) havde ^{23/12} 1668 Bryllup med den heltemodige Peder Dorsch, f. 1630, Rektor i Ringkøbing 1653, Feltpræst 1657, Præst i Frederiksodde 58, Provst 67, † ^{10/1} 85).

En Morten Tygesen (maaske hans Broder?) tog ^{11/2} 1661 Borgerskab i Randers⁶⁾, blev ^{7/1} 1665 Raadmandssteds⁷⁾ og aflagde Embedsed i Kancelliet. Han sad i Embedet til Aarets Udgang 1682.⁸⁾

¹⁾ Meddelelse fra Geheimeraad M. H. Rosenørn. — ²⁾ Fyens Landst. Prot. 1664 Nr. 34. — ³⁾ Jyske Reg. 1664 Nr. 106 og 1670 Nr. 228. — ⁴⁾ Randrup S. 18. — ⁵⁾ Randers Borgerskabsbog. — ⁶⁾ Randers Borgerskabsbog. — ⁷⁾ Jyske Reg. 1665 Nr. 3. — ⁸⁾ Stadfeldt: Randers Købstad S. 131.

Mikkel Sørensen Riber,

2^{den} Rigsdagsmand for Randers, findes i alle de samtidige Kilder, deltog ifølge R. i Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender af 25. Septbr. og 4. Oktbr., tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Han var sikkert fra Ribe og kaldes ved dette Bynavn for at skelne ham fra andre, som ogsaa hed Mikkel Sørensen. Der fandtes baade i det 16de og 17de Hundredaar adskillige af Navnet Riber i Randers. „Anno 1656, den 10. November nærværende tilstede Mads Poulsen, Borgmester . . . da haver ærlig og velagtet Mand Mikal Søffrensen taget sit Borgerskab. Udlovet til Byen sex Rixdr.“¹⁾ 1657 var han „Overkøbmand“ og boede paa Brødregade. 1660 var han Overformynder. ²/₄ 1661 blev han Raadmand i Randers. ⁴/₁₀ 1670 fik han ny Konfirmation paa denne Bestilling.²⁾ ³⁸/₄ 1676 fik han Bestalling som Borgmester sammesteds³⁾ i den ved Døden afgangne Martin Seemanns Sted og aflagde sin Ed i Kancelliet. Borgmester Karmark bragte Byens Regnskaber, som laa uafgjorte udi hans Formænds Tider fra Aaret 1662 [altsaa baade fra Seemanns og Ribers Tid] til endelig Rigtighed, hvorfor han og erholdt Generalkvittering for 32 Aar.⁴⁾ Ligesom M. T. Hvid opføres Mikkel Sørensen blandt dem, „som i Freds og Fejdes Tid paa Byens Bedste har meget vel meriteret“. ⁵⁾

Geheimeraad Rosenørn ejede i sin Tid en Afskrift af Randers Bys paany gennemsete „Wide, Skraa og Wilckor“, som Nytaarsdag 1609 vedtoges af „Borgemestere og Raadmænd samt menige Borgere og Bys Indbyggere“. Paa denne har Mikkel Sørensen selv skrevet: „Denne Bog har min kære Moder Mette Pedersdatter mig foræret. Gud lad hender længe leffue med godt helbred og Welstand for Christi skyld. Datum Randers den 12. Novbr. 1656. Michel Søffrensen Eg. Haand“. — Heraf lærer vi altsaa, at hans Moder hed Mette Pedersdatter, og at hun levede endnu ¹³/₁₁ 1656, to Dage efter at hendes Søn havde taget Borgerskab. „Hun har vist været fra Randers, eftersom hun havde for-

¹⁾ Randers Borgerskabsbog. — ²⁾ Jyske Reg. 1670 Nr. 416. — ³⁾ Sammesteds 1676 Nr. 54. — ⁴⁾ Stadfeldt S. 123. — ⁵⁾ Randrup S. 12.

skaffet sig Byens Vilkaar og foræret sin Søn dem. . . . Det er selvfølgelig misligt at gætte paa, af hvem i Randers hun har været en Datter. . . . kun skal jeg bemærke, at ved Fordelingen af Agrene i Ny Vang 1637 tillægges under [Nr.] 139 „1 Ager Peder Thygesens Børen til en grd. i Ditmarsken Jens Dal paaboer“. Det ses saaledes, at denne Peder Thygesen var død 1637, og at hans tidligere Gaard var udlejet“. Hertil kommer, at Fordelingen af Agrene i Nyvang er vedhæftet Bogen, og i denne tillægges „Ager 127 Madtis Lassen til den gaard, hannd iboer“, men herved er i Marginen skrevet med blegere Blæk og Michel Sørensens Haand: „til Michel Søfrensen gdr.“. Det maa saaledes antages, at Michel Sørensen har ejet denne Ager og en Gaard, hvortil den hørte“. ¹⁾

Mikkel Sørensens Hustru kender vi ikke, men en af hans Døtre, Mariane Mikkelssdatter, havde 1710 en Stol i „den liden Nordre Gang“ i St. Mortens Kirke.

Viborg.

Claus Christensen Reenberg,

1ste Rigsdagsmand for Viborg, findes i alle vore Kilder, deltog ifølge P. V. og R. i alle Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandrager, blev tilsagt til Arvehyldingen og underskrev H. T., men ikke E.

Om han nogensinde selv brugte Slægtnavnet Reenberg, hvis Oprindelse vi ikke kender, er tvivlsomt, men dog rimeligt; det brugtes af alle hans Børn. I daglig Tale kaldtes han jævnlig Claus Skriver, og Grunden hertil fremgaar af det følgende:

„Til Gavn for Viborg var det, at den fra 1649 til 1671 havde Claus Christensen, Byens rigeste og mest ansete Mand, først til Raadmand, siden til Borgmester“. ²⁾ Han var

¹⁾ Meddelelse af Gehejmerraad M. H. Rosenørn. — ²⁾ Ursin S. 310 - 11; fra ham er ogsaa det meste af det nærmestfølgende laant.

født 1610, blev 1636 Ridefoged paa Hald, 1647 Skriver i den jyske Landkommission, 1649 tillige Raadmand i Viborg og 1659 Borgmester. Foruden sin Gaard i Byen og sin „formodentlig betydelige“ Ladegaard ejede han en stor Del af Byens Jorder, deriblandt Biskopstoft paa ti Tdr. Hartk., den bedste Del af Bymarken, hvilken han enten 1660 havde købt af Admiral Niels Juel eller (som andre siger) den var foræret ham af Fr. III. for hans Fortjeneste af Viborg og af Kongen, da han paa Rigsdagen var Byens Ombud. Da den gamle Matrikel blev sat, ejede hans Dødsbo paa Bymarken 34 Tdr., 3 Skpr. Hartkorn, deriblandt Vintemølle, Kvieholm og Nørretejlgaard (købt paa Auktionen 1663). Paa Rigsdagen var han Medlem af det Tyvemandsnævn, som den 14. Oktbr. „uden Forhaling“ maatte overveje, „hvad der om den med Arveriget besluttede Sag paa bedste Maade videre bør at omgaas“. Ved kgl. Befaling af ²⁶/₁ 1661 (i hvilken han fejlagtig nævnes „Byfoged“) kaldtes han endvidere (ligesom Viborgs 2^{den} Borgmester, Henrik Jensen) til Kbhvn. for at deltage i Overvejelserne om en ny Rettergangsform. Han døde i Viborg 11. Decbr. 1671 og jorde-des ligesom flere af hans Slægt i det saakaldte „Jessenske Kapel“ i Domkirken, paa hvis østre Side der er et Monument over ham.¹⁾

Til hvad vi saaledes nærmest har fra Ursin, skal vi føje:

¹⁰/₁ 1640 tilstaas der Claus Christensen og hans Hustru, som er kommen nogle Uger for tidlig efter Brylluppet i Barselseng, Frihed for at staa offentlig Skrifte, dog at han giver 100 Rdl. til Kongen og 100 Rdl. til Hospitalet i Viborg.²⁾ — ²⁷/₁₀ 1641 fik han Bevilling til at holde Vinkælder i Viborg³⁾, hvortil ⁵/₈ 1643 kom Fritagelse herefter, og saa længe han lever, for al Skat og Indkvartering saa og vore og Byens Paalæg og Tynge osv., dog skal han derimod være forpligt at holde „ustraffelig oben Herbergær“ for Adel og Uadel, som did til Byen forrejses og Herberg af hannem begærende vorder⁴⁾; og ²¹/₈ 1646 fik endvidere Jørgen Seefeld Brev om at have Indseende med, at der

¹⁾ Ursin S. 116. — ²⁾ Jyske Reg. 1640 Fol. 6, jfr. Ursin S. 86. —

³⁾ Jyske Reg. 1641 Fol. 154. — ⁴⁾ Jyske Reg. 1643 Fol 282.

ikke sker Cl. Chr. Indpas i hans Bevilling om Skattefrihed.¹⁾ — ²¹/₃ 1652 konfirmeredes Mageskiftet af en Cl. Chr. tilhørende Selvejergaard i Evestrup [?] i Lysgaard Herred imod en Kronens Gaard i Silkeborg Len, Haderup Sogn.²⁾ — ⁴/₇ 1653 udgik Missive, at Viborg Kapittel skal befale nogle af sine Bønder (af ti Gaarde) at gøre Cl. Chr. hvis Ægt og Arbejde ham af Dr. Henr. Frost (Professor i Sorø) er bevilget.³⁾ — Under Rigsdagen var han en af de første, til hvem Svane og Nansen betroede Planen om Tronens Arvelighed, og af Tyvemandsnævnet var han, som sagt, Medlem. — ¹/₁₁ 1660 fik han Bevilling til at sælge de Gaardsparter, som hans Søsterdatter, Margrete Madsdatter, havde at fordre i Mødrenearv af Bondegaarden Tolstrup i Lysgaard Herred, „det dyreste muligt er“, og sætte Pengene derfor paa Rente, Barnet eller hendes Arvinger til Bedste⁴⁾. — ¹⁸/₁₁ 1660 var han endvidere en af de atten Jyder, som fik Ordre til at sørge for 10449 Soldaters Indkvartering i Nørrejylland. — ³⁰/₆ 1661 fik han kgl. Konfirmation paa det ham af hans Broder Peder Christensen, Tolder i Sæby, givne Pantebrev af ³/₄ 1658 paa Halvdelen af hans paabøende Gaard og Hovedejendom i Sæby, med Halvparten af hvis (Marker?), Jord og Toftejord, han og Hustru eje ved Viborg, for 574 Rdl. Sp., som han forpligtede sig at betale med Rente til førstkommende Pinsedag.⁵⁾ — ⁸/₇ 1661 udgik der Ordre til Købstæderne i Jylland om at betale ham og de andre, som vare „hidforskrevne at revidere Lovbogen“, hvad dem tilkom. — ¹³/₇ 1661 bevilges det, at Skøde maa udstedes til Cl. Chr. paa et Stykke Agerjord inden Viborgs Mark og Frihed, kaldes Biskopstofte, der havde været brugt under Halds Ladegaard.⁶⁾ (I sit Andragende herom fremhæver Cl. Chr. „sine ruinerede slette Vilkaar, som formedelst Indkvartering og andre Krigspressurer i denne besværlige Tid foraarsaget er“, beraaber sig paa sin Bekostning ved Arvehyldingen og Lovens Revision og tilbyder, „dersom nogen Vederlag derfor begæres“, at afstaa fire Bøndergaarde,

¹⁾ Jyske Tegn. 1646. Fol. 198. — ²⁾ Jyske Reg. 1652. Fol. 21. — ³⁾ Jyske Miss. 1653 Fol. 191. — ⁴⁾ Jyske Reg. 1660 Nr. 109. — ⁵⁾ Jyske Reg. 1661 Fol. 64, jfr. Jyske Miss. 1661 Nr. 44—45. — ⁶⁾ Kgl. Res. 1661 Nr. 30 og 38; jfr. kgl. Res. ¹/₆ 1661 „til nærmere Betænkning“.

som han har i Pant. Ifølge Skødet, som „af sønderlig Gunst og Naade og for tro og villig Tjeneste“ bevilges ham, udgjorde Biskopstoft 40 Tdr. Hartk. til 37 $\frac{1}{2}$ Rdl. Td. = 1500 Rdl.¹⁾ — ³⁴/₇ 1665 opgjordes hans Regnskab med Regeringen saaledes.²⁾

„For Kommissarierne udi Nørrejylland: Erik Juel til Hundsbæk, Peder Lange til Kærgaard, Manderup Due til Halkær og Jørgen Kruse til Hjermelevgaard, haver Borgmester Claus Christensen, forrige Kommissarieskriver og nu Borgmester i Viborg oppebaaret:

Den godvillige Kontribution til Landkisten for 1652, 53 og 54, af hver Td. Hartk. 8 Sk..	33,814—2— 8
desligeste paabudne Kontribution til Frederiksodde Fæstning	30,455—2—12
nok den Kontribution, i Odense var samtykt A ^o 1657	29,751—„—22
Unionskatten A ^o 1655, 56 og 57	66,309—1— 4
	<hr/>
	160,330—2—22
Cl. Christensen selv bekommet Jordegods for for Antegnelserne	1,500—„— „ 10—„— „
	<hr/>
	161,840—2—22
tilkommer Cl. Christensen efter Dags Afregn.	354—„—15
	<hr/>
	162,194—3—13
Credit: Paa nye Faner til Adelens Kompagnier saa og efter Rigens Raads Ordre paa adskillige Tider til Hververpenge A ^o 1655, 56 og 57	28,085—„— „
til Voldemar Lykke efter Rigens Raads Ordre til Frederiksoddes Fortification fra 1651—57.	70,787—2—22
til underskedlige Kompagnier til „Auritzpenge og Munstermaned“ Krigsfolks Besolding og ellers	29,212—3—10
	<hr/>
Omføres	128,085—2— 8

¹⁾ Rentek. Skødeprot. K. Nr. 156. — ²⁾ Skatk.s Memorialbog over indbet., udbet. og paa de lokale Kasser anviste Summer 1665 Fol. 240.

Omført 128,085—2— 8
til Officererne over Kavalleriet og Infanteriet
til deres Kvartals Besolding saa og Fragt
og Omkostninger. 34,109—1— 5
162,194—3—13

¹/₈ 1665 udgik Ordre til Landsdommerne i Jylland at dømme mellem Henrik Jensen, Cl. Chr. og J. Ostenfeldt¹⁾. — ²³/₃ 1666 tilkom der Kommissarieskriveren Claus Christensen i Viborg 2400 Rdl., 4 Sk., som han videre med Regnskab haver forklaret.²⁾ — ¹/₂ 1669 indstævner Cl. Chr. og Samuel Samuelsen fra Kristianopol Landsdommerne for en mellem dem og Mag. Jens Ostenfeldt afsagt Dom angaaende sidstnævntes Gældsfordring i Maren, sal. Mag. Jens Pedersens Dødsbo. Højesteretsdom af ²⁷/₇ lader det i Henseende til den omtvistede Kost forblive ved Landsdommernes Dom (aarlig Godtgørelse til J. O. af 60 Rdl., dog uden Rente), medens Cl. Chr. befries for den øvrige Gæld i Bøet som ham uvedkommende.³⁾ — ²⁶/₇ 1670 Cl. Chr. og Raadmand Henrik Jørgensen stævner Kommissarierne Sten Brahe og Jørgen Reedtz m. fl. angaaende deres Kommissionsforretning, som de mellem bemeldte Borgm. og Raadm. m. fl. paa den ene Side og en Del af Borgerskabet i Viborg paa den anden har afsagt d. ¹/₇. Højesteretsdom af ²⁹/₈: Cl. Chr. og Medinteressenter bør i alle Maader for Borgerskabets ugrundede Tiltale og ubevislige Beskyldninger fri at være og Kommissionens Dom ikke at komme dem til Hinder og Skade i nogen Maade.⁴⁾ Til 8de Post erklærer Cl. Chr., at han baade før og siden Matriklens Indrettelse har betalt den Skat, han er takseret for, som er alene af hans Grund og Ejendom i Byen og paa Marken, eftersom han ingen Handel eller Købmandsskab bruger; han anfører sin store

¹⁾ Jy. M. 1665 Nr. 7 (femten Dage forinden havde Byfoged Jens Jørgensen faaet Ordre til at dele Arven efter Maren, Mag. Peder Pedersen (Cl. Chr.'s Svigermoder), medens Gaarden i Viborg alene skal tilkomme hans Svoger Mag. Jens Ostenfeldt, gift med Karen Pedersd. Løvenbalk). —

²⁾ Skatk.'s Memorialbog 1666, Fol 85. — ³⁾ Stævnebog 1668—69, Fol. 106. — ⁴⁾ Stævnebog 1670, Fol. 222, Dombog Fol. 969.

Husholdning og fjorten Børn, hvoraf kun et er forsørget, endelig: at han ikke har andet til Hjælp af sin Bestilling end to Læs Hø og fire Skpr. Rug, hvorfor han formoder, at han vil blive fri for saadan ulidelig Takst, og end mere syv Aarfør den blev sat.¹⁾ — ^{20/9} 1670 fik Cl. Chr. ny kgl. Konfirmation paa sin Bestilling som Borgmester.²⁾ ^{19/10} 1670 Ordre til Magistraten i Viborg om Udlæg til Borgm. Cl. Chr., Raadmand Hans Jørgensen og Kristen Olufsen i Viborg for deres Fordring til Byen.³⁾

Claus Christensen døde, som vi ved, 11. Decbr. 1671, og allerede ^{17/12} gaves der Tilladelse til, at hans Jordefærd „maa saa længe over den ordinarie Tid opsættes, som det hans Venner selv lyster“, og at hans Ligkiste maa med Messing beslaas.⁴⁾

Claus Christensen var gift med Mette Pedersdatter Løvenbalk, Datter af Mag. Peder Pedersen Løvenbalk, Præst ved Sortebrødrekirke i Viborg, og Maren Pedersdatter Hege-lund. — Mette synes ikke alene at have følt Adelsblod i sine Aarer, men tillige at have været noget selvraadig. ^{5/6} 1672 udgik der saaledes Ordre til Magistraten i Viborg at tilholde hende at holde Skifte med hendes Børn og Børnebørn, da hun hverken efter venlig Anmodning eller Beskikkelse sig endnu skal have villet bekvemme nogen Registrering eller Skifte at holde, hvad Eiler Jacobsen paa sin umyndige Søns Vegne havde klaget over.⁵⁾ — Hun havde dog ogsaa andre Sager, tildels arvede efter Manden. ^{27/7} 1672 paadømte Højesteret en af Byfoged Erik Hansen og Hans Jørgensen Perlestikker ^{30/5} 1671 imod hende indstævnet Sag, i hvilken hun ^{20/4} 72 havde udtaget Kontrastævning. Dommen blev: Efterdi Borgmestre og Raad haver haft god Føje at underkende Byfoged E. H.'s Dom, som en ubevislig Krav haver tilstedet Nam og Vurdering udi Borgm. Claus Christensens Bo, da bør den udi den Post ved Magt at blive, saa at H. J. Perlestikker med Byfogden og Vurderingsmændene igen udleverer de udvurderede Varer udi sal. Borgm. Cl.

¹⁾ Smst. Fol. 991. — ²⁾ Jy. R. 1670 Nr. 327. — ³⁾ Jy. M. 1670 Nr. 89. — ⁴⁾ Jy. R. 1671 Nr. 209. — ⁵⁾ Jy. M. 1672 Nr. 31—32.

Chr.'s Hus. Belangende Byfogden, da bør han for saadan hans Forseelse give til de fattige tyve Rdl. og betale til Cl. Chr.'s Arvinger den billige paa Processen anvendte Bekostning etc.¹⁾. (Mette siger i sit Indlæg, at Byfogden under Borgmesterens Fraværelse i Kbhvn. ang. Sagen mod Borgerskabet havde gjort Indførsel i hans Hjem, ham til ikke ringe Spot, for en ubevislig og ubillig Gældsfordring fra 1666. Denne Fordring havde Perlestikkeren efter sin Regning gjort paa Grund af et formentligt Tilgodehavende for 4 Rdl.'s aarligt Afslag i hans Husleje, som han skulde have for at lære en af Mettes Døtre Brodering). — ²⁸/₇ 1673 Kommissorium til Ove Blich og Borgm. Jesper Nielsen Hutfeld at afgøre Sager og Regnskaber mellem Cl. Chr.'s Enke Mette Pedersdatter og Magistraten.²⁾. — I Anledning af Mette Pedersd.'s Andragende: at Matriklens Indrettelse havde foraarsaget hendes sal. Husbond fremfor andre den største Bekostning med at skrive i Hartkorn, beregne og renskrive for to Hundrede Kirkesogne i tre Stifter, hvorfor han kun har nydt 92 Rdl., 5¹/₂ Sk., medens hun anslaar hans Udgifter til tre Rdl. for Sogn og begærer derfor nogen Afkortning i sine Skatter, men ¹/₃ 1675 resolverede Rentekammeret: „Naar disse vanskelige Konjunkturer er forbi, da kan hendes Begæring nok ske“. ³⁾. Om hun har oplevet denne Tid, er vist et stort Spørgsmaal, thi ⁶/₅ 1678 udnævntes Dr. Mathias Fog og Borgm. Jesper Nielsen i Aars til Skiftekommissærer efter sal. Mette, Claus Christensens i Viborg. Dengang var hun altsaa død. — Men forinden havde der været endnu en Par Sager: ¹⁹/₄ 1677 stævner Borgm. Cl. Chr.'s Arvinger Borgmestrene i Viborg for en Dom mellem Niels Keldsen og alle disse Arvinger⁴⁾); og ²⁸/₄ 1677 stævner Mette Pedersd. selv Landsdommerne i Jylland for en hende fradømt Gaard i Rind, som var tagen ved lovlig Indførsel 1666, hvorimod Christopher Jacobsens Indførsel først skete ¹⁶/₄ 1667. Højesteret dømte ²⁵/₇ s. Aar: Mette Pedersd. bør nyde og beholde den første, lovlig gjorte Indførsel i den omtalte Gaard, og beholder Chr. J. sin fri

¹⁾ Dombog 1672 Fol. 537. — ²⁾ Jy. M. 1673 Nr. 39. — ³⁾ Rentek. kgl. Resol. prof. 4, 85. — ⁴⁾ Stævnebog 1677 Nr. 131.

Regres, men betaler Procesomkostningerne med 20 Rdl.¹⁾. — Sagerne vedblev efter hendes Død: $\frac{5}{5}$ 1679 stævner Cl. Chr.'s Arvinger Fru Sophie Krabbe, fordi hun ikke har villet holde Maning efter sin Forskrivning, indtil hun betalte 200 Rdl. Sp. med forfalden Rente.²⁾. — $\frac{3}{7}$ 1681 stævner samme Arvinger „Kommissærerne til Fru Sophie Krabbes Opbuds Likvidation“ for en Fordring i Opbudet.³⁾. — $\frac{10}{6}$ 1682 stævner de samme Hans v. Løvenhjem som Arving efter sin Hustru, Otte Schades Efterleverske, for en Obligation, hvorfor er givet Forskrivning i en Bondegaards Landgilde.⁴⁾.

Af Claus Christensens fjorten Børn med Mette Pedersd. Løvenbalk kender vi følgende: N. N. Clavsd. Reenberg, gift med den nysnævnte stridbare Eiler Jacobsen og havde med ham en Søn, der var død inden $\frac{5}{6}$ 1672. — Peder Clausen Reenberg, f. 1644, † som Stiftsprovst i Aalborg $\frac{16}{9}$ 1699.⁵⁾. — Anna Claudatter Reenberg, † 1714, * Viborg $\frac{3}{6}$ 1679 Axel Mogensen Skov, som i mange Aar havde været Forpagter paa Lynderupgaard og andensteds, levede tilsidst af sine Midler i Viborg, hvor han døde $\frac{14}{4}$ 1715.⁶⁾. — Jens Clausen Reenberg, f. 1652, Rektor i Viborg 1691—1705, flyttede til sin Ejendom Lynderupgaard, hvor han døde 1732. — Frans Clausen Reenberg, f. $\frac{24}{12}$ 1653. Dr. med. 1683, Provinsialmedikus i Aalborg, jordet $\frac{23}{12}$ 1727.⁷⁾. — Tøger Clausen Reenberg, f. $\frac{10}{10}$ 1656, theol. Kand. 79, forpagtede Lynderupgaard 86, købte Ristrup 1703, Landsdommer i Jylland s. Aar, Justitsraad 1730, „var en munter Gejst og en af sine Tidens bedst danske Poeter“, † $\frac{24}{6}$ 1742.⁸⁾. — Peder Hegelund Reenberg, f. $\frac{19}{4}$ 1658, Borgmester i Aalborg 94, † 1744.⁹⁾. — Morten Clausen Reenberg, f. $\frac{18}{6}$ 1660, død som Sognepræst ved Frue Kirke i Kbhvn. og Stiftsprovst 1736.¹⁰⁾. — Margrethe Claudatter Reenberg,

¹⁾ Stævnebog 1677 Nr. 185, Dombog Fol. 794. — ²⁾ Stævnebog 1679 Fol. 191 med Paategning: „Denne Sag er forliget“. — ³⁾ Stævnebog 1681 Nr. 215 med Vedtegning: „Denne Sag er forliget og Stævningen igen i Kancelliet leveret“. — ⁴⁾ Stævnebog 1682 Nr. 106, Dommen ikke funden. — ⁵⁾ Wiberg III. 544 og I. 25. — ⁶⁾ I. Becher: Farstrup og Axelsens Dagbog S. 66, 111. 176 og 211. — ⁷⁾ A. H. Nielsen S. 278, Worm II. 236. — ⁸⁾ Worm II 236—37. — ⁹⁾ A. H. Nielsen S. 109—10. — ¹⁰⁾ Worm III. 630, Wiberg II, 123—24.

gift med Henrik Jensen Jermin, Sognepræst til Hjerm, Gimsing og Venø, † 89, og derefter med hans Eftermand Mads Knudsen Hessel, † 1700.¹⁾

Peder Jensen Bering,

^{2den} Rigsdagsmand for Viborg, findes hos alle de samtidige Kilder, hos L. med Tilføjelsen: Raadmand; deltog ifølge R. i alle Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender; tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Navnet Bering (Biering; selv skrev han sig begge Dele) bares dengang af saa mange, særlig i Viborg og de nærmeste Købstæder, at vi ikke tør paastaa, at alle de følgende Meddelelser vedkommer ham.

^{18/3} 1652 Missive til Frans Powisch om ikke at lade Peder Bering og Chr. Jacobsen tiltale for deres Forseelse i en Sag om et omtvistet Tofte, „anseende, samme Forseelse ikke af deres Forsæt skal være sket, vi og udaf eders underd. Erklæring erfare, de i Langsommelig Tid deres Øvrighedsstilling der i Byen berømmelig skal have betjent og administreret etc.²⁾. ^{26/3} 1664 stævnedes Peder Bering i Viborg Landsdommerne i Jylland for en Dom i en Sag mellem ham og Mette Grubbe, Hr. Ebbe Ulfelds, fordi de havde konfirmeret nogle Vidner, indstævnedes til Underkendelse, og ikke agtet to Forpagtningskontrakter mellem Mette Grubbe og Bering; men ^{28/6} dømte Højesteret ham for unødigt Trætte.³⁾. — ^{24/10} 1666 tilskrev Rentemester Hinrich Müller Tolderne i Viborg at betale Peder Jensen, fra den Tid han er kommen i Bestillingen, hvad der kan restere og tilkomme ham af Told- og Accisepengene, det samme som hans Formand har nydt, og siden indtil videre.⁴⁾. (Herhos er indført „Petter Jensens“ tilhørende Andragende: „Jeg underskrevne haver hidindtil nogen Tid forestaaet Visiterers Bestilling udi Viborg efter den Ordre mig derom af vores Steds Lensmand Ebbe Gyldenstjerne er given, og

¹⁾ Wiberg I. 626: O. Nielsen: Hjerm og Ginding Herreder S. 70.

²⁾ Jy. M. 1652. Fol. 20. — ³⁾ Stævnebog 1664 Fol. 83. — ⁴⁾ Rentek.'s Miss. og Bestall.-bog A. Fol. 125.

som baade jeg og en Tjener, hvilken jeg formedelst Byens aabne og ulukte Porte og Møllernes uden Byens Vandpladser og Værelser fornødentlig haver maattet holde og lønne, ikke en ringe Umag og Besværing haver maattet udstaa" osv.). — $\frac{6}{10}$ 1671 blev Peder Bering udnævnt til Borgmester og Tolder i Hobro i den afgangne Borgmesters og Tolders Sted.¹⁾ — $\frac{7}{2}$ 1680 nedsattes Kommissorium i en Sag mellem Niels Hofman, Keld Bay og Peder Bering til Kærsholm om Niels Hofmans Formynderskab.²⁾ $\frac{29}{6}$ 1682 stævner Peder Jensen Bering Hans Juel til Starupgaard paa sin Myndlings, Marie Burmants, Vegne angaaende en til hende udgiven Obligation paa 200 Rdl., men Højesteretsdommen af $\frac{6}{9}$ lyder paa, at Bering bør være nøjet med sit Udlæg hos Juel og denne være fri for hans Tiltale.³⁾ Ifølge en Hjemtingsdom gjorde Borgmester Peder Jensen Bering $\frac{9}{1}$ 1683 og $\frac{9}{1}$ 1684 Udlæg i afdøde Byfoged Niels Nielsens Gaard i Hobro for Gæld til Hobro Kirke.⁴⁾ — $\frac{5}{1}$ 1689 stævnedes Peder Jensen Bering i Knudstrup Landsdommer Hans Benzon for en Dom mellem ham og Jørgen Knudsen, Kirkeværge til Sortebrødre i Viborg, hvorved Bering blev tilfundet at betale efter et Gavebrev en Kapital af 150 Rdl. til Kirkens Forsvar og til Præsterne med Rente 18 Rdl. Omkostninger. Da B. hverken selv eller ved Fuldmægtig mødte for Højesteret, dømte denne ham $\frac{10}{10}$ til at betale 40 Rdl. til Kvæsthuset og, hvis han ej lader møde, før de jyske Sager er endt for Retten, til at have tabt Sagen aldeles. Kongen eftergav B. de 40 Rdl., hvorefter Højesteret $\frac{11}{11}$ 89, i Betragtning af hans slette Tilstand og hans Erlæggelse af Renten i 40 Aar, befriede ham for at udrede Kapitalen og for at betale Processens Omkostning.⁵⁾ — $\frac{19}{8}$ 1690 skrev Peder Jensen Bering til Overrentemesteren, dagtegnat „Hafnie“ („hvor han da havde Ærende“). Skrivelsen indeholder Oplysninger om en Supplik til Kongen: ¹⁾ om det „Knudstrup Gods, som jeg paabor, da er det af slig Beskaffenhed, at jeg samme udi Gælds Betaling A^o

¹⁾ Jy. Reg. 1671 Nr. 206, Reskript til Kammerkoll. — ²⁾ Jy. Miss. 1680 Nr. 11. — ³⁾ Stævnebog Fol. 133, Voteringsbog Fol. 57. — ⁴⁾ Hobro Tingprotokol $\frac{21}{6}$ 1697. — ⁵⁾ Stævnebog 1689 Nr. 28.

72 imod min Villie maatte antage for 47 Tdr. 1 Skp. efter gammel Matrikkel og nu efter ny Matrikkel 29 Tdr. 7 Skp., som jeg af største Nødtørft maatte bebo og i saa mange Aar haver konserveret med største Skade . . . slig forarmede Bondegaard . . . , mens derover saa overbelastet med Exekutioner foruden Misvækst og anden Vanheld, saa jeg tillige med Godset er kommen til Agters".
 2) „Belangende det God sudi Vendsyssel, som Amtsskriveren Peter Klein haver antaget til hans kgl. Majst., 15 Tdr. 1 Skp. efter gl. og 10 Tdr. 2 Alb. efter ny Matrikkel, hvoraf Bonden haver skattet og aldeles intet er bleven skyldig paa".
 3) „Om de 1½ Gaarde, som kaldes Selvejergaarde, hvilke i sig selv ere slette nok for Landgildegaard, 7 Tdr. Hartk. efter gl. og 4 Tdr. efter ny Matrikkel. Efter oben skrevne Beskaffenheder . . . indflyer jeg til Eders Exell.'s medfødte Mildhed, at jeg fattig Mand med gamle Hustru og Børn ikke udi Alderdommen skal geraade udi Armod" osv.¹⁾.

Vi kender intet til Peder Jensen Berings Slægtforhold.

Skive.

Søren Hansen,

Rigsdagsmand for Skive, findes kun hos L. (der kalder ham Borgmester) og hos Rh. (af hvem han kaldes Borger), men savnes i alle vore øvrige Kilder. Han har da sagtens kun vist sig paa Rigsdagen for atter at forsvinde. Han tilsigdes heller ikke til Arvehyldingen og underskrev hverken H. T. eller E., hvis han da ikke skulde være den samme som den „Søren Jensen“, hvis Navn (med „egen hand“) findes under den sidste.

I Skive Kirkebøger, der begynder 1674, i Skive Kirkes Regnskabsbog (1596—1722) og i den ældste Tingbog (1688—92) er der forgæves søgt Oplysning om ham; har

¹⁾ Rentek.'s Samling af „Personalier“.

han været Borgmester, maa han i ethvert Fald have været det før ^{18/5} 1666, da Amor Amorsen beskikkedes til Borgmester.

Hobro.

Christen Bering,

Rigsdagsmand for Hobro, er oversprungen af P. V. og U., men findes i alle vore andre Kilder (jævnlig kaldt Biering); underskrev ifølge R. alle Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender, kun ikke det af 8de Oktbr., tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E., begge Gange som „Christen Bering mpp“.

Han kaldes altid Borgmester i Hobro, men naar han blev det, og hvor længe han var det, ved vi ikke.

I et Købebrev af ^{9/6} 1695 paa adskillige Jordstykker under Hobro henvises der blandt andet til et Købebrev af ^{26/11} 1649, paa hvilket der findes anført: Tou Agre i Grønsvang, ligger mellem Christen Berings paa venstre Spids og Maren Sørensdaatters Ager paa den østre Side.¹⁾

^{14/7} 1655 udgik der Brev til Erik Juel, at han skal befale alle Herredsmænd aarlig et vist Sted midt i Herredet at betale Christen Bering („Borger og Indvaaner i Hobro“) og Math. Ibsen det dem tilkommende Brokorn.²⁾

^{24/9} 1697 tilskøder Christen Biering, Borger og Handelsmand udi Aalborg, med sin Hustrus Samtykke, Christen Sørensen Jespersen, Borger og Indvaaner i Hobroe, min Gaard og Ejendom Som min Sl^{de} Moder Anne Justdatter iboede i fornævnte Hobro, og samme Gaards Ejendom liggende imellem sl. Jon Badskers Ejendom paa den ene og Dorethe Andersdatters paa den anden Side og strækker sig fra Adelgaden og vester paa til Fjorden . . . [som] mine gode sl^{re} Forældre haft haver. Maaske er Borgmesteren i Mellemtiden flyttet til Aalborg. Maaske er det kun en Slægting af ham.

¹⁾ Hobro Tingprotokol 1695 Fol. 28. — ²⁾ Jy. M. 1655 Fol. 373.

Mariager.

Hans Nielsen Drostrup,

Rigsdagsmand for Mariager, er oversprungen af P. V., L. P., U. og R., men findes hos L. og Rh.; underskrev ikke H. T. og blev ikke tilsagt til Arvehyldingen, men underskrev (i Hjemmet) E. („Hansz Nielszen Drostrup mp“). Sit Navn har han maaske af Byen Drostrup, Læborg Sogn, hvor han mulig er født. — Vi skal her give, hvad vi har sammenplukket hos Dahlerup¹⁾, suppleret ved Meddelelser særlig fra Rigsarkivet.

Den mest kendte af Mariagers Borgmestre er Hans Nielsen Drostrup. Han var først Skriver paa Mariagers Kloster og dernæst Ridefoged i Klosterets Len. Allerede 1641 nævnes han som Raadmand og blev o. 1650 Borgmester, men vedblev stadig at være Ridefoged, indtil Klostret 1664 solgtes. Desuden var han Skibsreder og havde flere Ejendomme baade i Byen og paa Landet.²⁾ — ²⁵/₆ 1650 udnævntes Ebbe Ulfeld, Valdemar Lykke og Valdemar Daa til Kommissærer i en Jordtrætte mellem Roum By og Møllerup Gaarde; iblandt dem, der optraadte i Sagen, nævner Missivet Borgmester H. N. som Jordejer til en Bondegaard i Roum.³⁾ ²⁷/₁₀ 1650 stadfæstedes det af Mogens Arenfeldt (ifølge kgl. Miss. af ¹/₁ 50) den ³⁰/₇ sluttede Mageskifte, hvorved Borgm. H. N. fik til Selvejendom en Fæstegaard og tre Gadehuse i Skellerup By, imod at afstaa al sin Selvejerbonderettighed, Landgilde og Ejendom af en Selvejerbondegaard i Sem (o: to Ørte Rug, en Ørte Byg, to Ørte Havre, af en Aalegaard en Daler Mønt, en Ørte Byg eller tre Sletdaler og Gadehuse.⁴⁾ — ³¹/₃ 1652 Frihedsbrev for H. N. og Arvinger paa et Stykke Jord paa Hobro Mark imod Afstaaelse af en halv Selvejergaard i Hvilsom By og Sogn.⁵⁾ — ⁹/₃ 1653 Frihedsbrev for H. N.

¹⁾ Mariager Klosters og Bys Historie. — ²⁾ Dahlerup S. 54, 155, 196--97 jvfr. Afregningsbog for borgl. Stand 1661 Fol. 227. — ³⁾ Jy. M. 1650 Fol. 235. — ⁴⁾ Jy. Nr. 1650 Fol. 237 jfr. Jy. Reg. Fol. 372. — ⁵⁾ Jy. Reg. 1652 Fol. 31 jvfr. Jy. M. ²⁹/₃ 1652.

og Arvinger paa Gaard og Bol, Huse og Ejendom, som han for gjort Forstrækning har faaet af det Gods, som fra Dronningborg Len er udlagt til Betaling af Rigens Gæld.¹⁾ ^{6/10} 1655 Mageskifte, hvorved H. N. faar til Selvejendom andet pantsat Gods i Skellerup Sogn imod Afstaaelse af en pantsat Gaard i Vindstrup, Dalbyover Sogn.²⁾ — ^{19/10} 1655 Mageskifte, hvorved H. N. (imod Afstaaelse af sin halve Selvejergaard i Hvilsum) faar et Hus i Hobro med Have og Jord.³⁾ — ^{18/11} 1660 fik han med sytten andre Ordre til at sørge for Soldaternes Indkvartering i Nørrejylland.

Under Kbhvns. Belejring blev paa kgl. Befaling til Stadens Forsvar to Skibe, som tilhørte ham og hans Medinteressent, sænkede mellem Stubben og Refshalen, og isteden for den Erstatning af 900 Rdl., som efter Freden var lovet ham herfor, overdrog Regeringen ham ^{30/6} 1661 fire Gaarde og to Bol i Skellerup Sogn⁴⁾, hvor han jo allerede forud ejede en Del Jordegods, og hvor han nu byggede Gaarden Skovsgaard. Under Pengenøden efter den ulykkelige Svenskekrig „spillede han desuden en ikke ubetydelig Rolle ved Regeringens Penge- og Ejendoms-handler“, laante endog Kongen større Pengebeløb. Selv købte han af Kongen ved Skøde af ^{23/8} 1661 flere af Klosterets Markjorder, af hvilke han dog nogle Aar senere solgte en Del til adskillige af Byens Borgere, medens Resten tilbagekøbtes til Klosteret. De fleste af dem bestod af Sandbanker, som var bevoksede med Lyng og opfyldte med store Sten, og mange af dem laa ganske øde. — I en Ansøgning fra Borgmestre og Raad af ^{8/5} 1663 ses det, at han 1647 havde stiftet et Legat paa 100 Rdl., hvis aarlige Rente, seks Rdl., skulde tilfalde Hørerne ved Mariager Latinskole; og af en Indskrift, der stod ved Siden af Altertavlen, fremgik det, at han i Forening med sin Svigersøn, Licensiat Nikolaus Broberg, havde ladet Altertavlen af ny oprette. Sin Afsked som Borgmester tog han ^{25/4} 1667 og flyttede da til Skovsgaard, hvor han siden stadig opholdt sig indtil sin Død 1684.

¹⁾ Jy. Reg. 1653 Fol. 138. — ²⁾ Jy. Reg. 1655 Fol. 409. — ³⁾ Jy. Reg. 1655 Fol. 412, jfr. to Miss. af ^{17/10} og ^{18/10} 1655. — ⁴⁾ Dahlerup S. 155.

Samme Dag ($\frac{30}{6}$ 1661) som Gaardene i Skellerup blev ham overdragne, bevilgedes der ham tillige „til Ejendom nogle Jorder, som han med nogle andre Borgere der i Byen har i Pant, hvilke formedelst den høje derpaa satte Takst og Jordens Ringheds Skyld den ikke vil antage“, og „i Mageskifte fik han Part i en Gaard i Nørre Onsild imod en Bondegaard i Vindstrup i Gerlev Herred“. ¹⁾ — $\frac{33}{8}$ 1661 fik han „for nøjagtig Vederlag og fuld Betaling“ Skøde paa en Del Gods i Dronningborg og Mariager Len. — $\frac{27}{8}$ 1661 udgik der Ordre til Magistraten i Mariager: „at I Borgerskabet i eders By tilholder, at de os elskelig Borgmester Hans Nielsen der sammesteds kontenterer og betaler, hvis han hos dennem med Rette kan have at fordre for adskillig Omkostning, han paa tvende Rejser paa bemeldte deres Bys og menige Borgerskabs Vegne, den ene til vores Møde i Odense og den anden til vores Arvehylding her i vor Residensstad Kbhvn., gjort haver, saa han derfor uden vidtløftig Ophold kan vorde fornøjet.“ ²⁾ — $\frac{13}{8}$ 1673 fik Niels Juel Akselsen og H. N. Drostrup paa Skovsgaard Kommissorium i Sagen mellem afgangne Magdalene Rasmus Nielsens Arvtagere. ³⁾

H. N. var først gift med Karen Albrektsdatter, men maa være bleven Enkemand, thi $\frac{19}{2}$ 1666 tillodes det, „at H. N. Drostrup og Else Lauritsdatter maa uden foregaaende Trolovelse og Lysning af Prædikestolen hjemme udi Huset sammenvies.“ ⁴⁾ — Denne Hustru overlevede ham, som vi har set.

Med sin 1ste Hustru havde han i det mindste tre Børn: Niels Hansen Drostrup, som fra 1664—1670 var Sekretær i det danske Kancelli. Han ejede Kollerup, som allerede hans Fader havde ejet, og var gift med Anna Eriksdatter Grave. — Kirsten Hansdatter Drostrup, gift med den ovenfor nævnte Nikolaus Broberg. Hun levede endnu $\frac{28}{4}$ 1704. ⁵⁾ — Katrine Hansdatter Drostrup (1650—97), gift med Borgmester Daniel Calow i Aalborg. ⁶⁾

¹⁾ Rentek. Res. $\frac{1}{6}$; og $\frac{30}{6}$; 1661. — ²⁾ Jy. Miss. 1661 Nr. 89. — ³⁾ Jy. Teg. 1673 Fol. 44. — ⁴⁾ Jy. Miss. 1666 Nr. 23. — ⁵⁾ Hobro Tingprotokol. — ⁶⁾ Hist. Tidss. III, 3, 619.

Aalborg.

Claus Tommesen Høg,

1ste Rigsdagsmand for Aalborg og tillige Rigsdagsmand for Skagen, nævnes i alle vore samtidige Kilder. Ifølge P. V. og R. deltog han i alle Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender. Tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev H. T., men ikke E. Under Rigsdagen boede han sammen med sin Bysfælle Hans Sørensen.

Hans Navn skrives baade Høg og Heug, men selv synes han at have foretrukket Høg. Hans Hjemstavn og Forældre kender vi ikke, men en Søster af ham, Margrethe Thomasd. Høg blev $\frac{1}{2}$ 1652 gift med Søren Sørensen Banner, Raadmand i Aalborg 1683—99.

Claus Tommesen var Skaffer i „Guds Legems Lavs“ Gilde 1654—56; han blev Raadmand $\frac{28}{4}$ 1656 og fik $\frac{29}{7}$ 1670 ny kgl. Konfirmation paa denne Bestilling. $\frac{18}{11}$ 1660 var han en af de atten Jyder, hvem det blev paalagt at sørge for Soldaternes Indkvartering i Nørrejylland; ellers savner vi Underretning om, hvilke andre offentlige Hverv, der mulig blev givet ham. Han jordedes $\frac{29}{4}$ 1683, og Skiftet efter ham holdtes $\frac{21}{5}$ s. Aar.

Allerede $\frac{19}{7}$ 1643 havde han ægtet Gunde Kristensdatter (f. 1624, jd. $\frac{15}{6}$ 1704), en Datter af Raadmand Kristen Madsen († $\frac{1}{12}$ 1648) og Ida Sørensdatter (jd. $\frac{25}{5}$ 1677). Hun var endnu $\frac{26}{2}$ 1702 „frisk og rørig“ hos Biskop Bircherod, og om den „Forandrings Beskaffenhed“ [o: da Arveregeringen blev indført] „vidste hun efter sin Mands Relation adskillige mærkværdige Omstændigheder at fortælle“. Med hende havde han følgende tolv Børn: Thomas Clausen Høg, dt. $\frac{11}{8}$ 1644, sagdes 1683 at være i Østindien; Hans Clausen Høg, dt. $\frac{7}{11}$ 1645, boede 1683 i Ratzeburg; Christen Clausen Høg, dt. $\frac{13}{8}$ 1647, Konsumtionsforvalter i Aalborg, men blev $\frac{13}{12}$ 1677 i sin Faders Hus „stukken ihjæl“ af en Vagtmester Werner, som straks rømte; var gift med Karen Lucasdatter (f. 1653); Enevold Clausen Høg, dt. $\frac{31}{1}$ 1649, var 1683 bosat i Hamburg; Maren

Clausd. Høg, dt. 1650, jd. 1651; Søren Clausen Høg, dt. $\frac{25}{2}$ 1652, var 1683 i Helsingør „under Militien“, senere bosat i Aalborg; Jens Clausen Høg, f. $\frac{17}{4}$ 1653, Sognepræst i Mov 1687, gift med Else Jacobsdatter; Ida Clausd. Høg, dt. $\frac{25}{7}$ 1655, † 1722, gift med Købmand Anders Jensen i Aalborg; Johannes Clausen Høg, dt. $\frac{30}{8}$ og jd. $\frac{24}{10}$ 1658; Maren Clausd. Høg, dt. $\frac{1}{2}$ 1660, gift 1684 med Major Hans Christopher Claudi; Claus Clausen Høg, dt. $\frac{4}{10}$ 1661, mentes 1683 at være paa de danske Pladser i Østindien; Mads Clausen Høg, dt. $\frac{31}{7}$ 1663, jd. $\frac{17}{9}$ 1666.

Hans Sørensen,

2^{den} Rigsdagsmand for Aalborg, er oversprungen af P. V. og U., men nævnes i alle vore andre Kilder, deltog ifølge R. i alle Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender, underskrev H. T. og var tilsagt til Arvehyldingen, men underskrev ikke E.

Han maa vel skelnes baade fra den Hans Sørensen senior, der var Borgmester fra 1625 til 1630 og Tolder fra 1625 til 1651, men døde $\frac{8}{7}$ 1651¹⁾ og fra den Hans Sørensen junior, der blev Raadmand $\frac{1}{3}$ 1636 og modtog et Par Benaadningsbreve af $\frac{2}{6}$ 1645, $\frac{27}{9}$ 1645 og $\frac{24}{6}$ 1651²⁾, men jordedes $\frac{14}{8}$ 1656.³⁾

Af L. og Rh. kaldes han Borger, saa han næppe har været enten Borgmester eller Raadmand. $\frac{18}{11}$ 1660 var han en af de atten Mænd, hvem det paalagdes at fordele Indkvarteringen af 10449 Soldater i Nørrejylland. Ellers ved vi ikke noget om ham, uden at han under Rigsdagen boede sammen med Claus Høg, Raadmand i Aalborg, hos Renteskriver Peder Christensen, at han var død inden 17. Juni 1662 (men heller næppe længe før) og at han var gift med en Cathrine Clausdatter, som blev hans Enke, hvilket alt fremgaar af et Dokument, indført i Aalborg Bys Tingbog $\frac{13}{6}$ 1662.

¹⁾ A. H. Nielsen: Aalb. Embedsmænd S. 99, jfr. S. 222. — ²⁾ Jy. Reg. 1645 Fol. 362, 368 og 1651 Fol. 459. — ³⁾ A. H. Nielsen, anf. skr. S. 103.

Hjørring.

Anders Nielsen Nols,

Rigsdagsmand for Hjørring, er glemt af L., P. V., Rh. og U., men findes i de øvrige Kiilder, altid dog kun kaldt Anders Nielsen; han deltog ifølge R. i alle Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender, tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev H. T., men ikke E., som jo dog blev underskrevet i Hjemmet.

Ellers ved vi aldeles intet om ham. Kirkebøgerne gaar ikke saa langt tilbage, Ligstenene paa den gml. Kirkegaard er forlængst forsvundne, de ældste Dele af Byens Arkiv stammer ogsaa fra en senere Tid. Navnet Nols har han maaske faaet efter en Sø af dette Navn i Saltum Sogn ved Blokhus.

2^{den} Kirkeværge, Anders Nielsen, aflægger Kirkeregnskab for 1658 og bliver Kirken skyldig 63 Rd. 2 Mk. 7 $\frac{1}{2}$ Sk., som han straks skal levere Borgmester Jacob Christensen. 1666 underskriver han atter Kirkens Regnskaber. Borgmester har han næppe været, da Jacob Christensen nævnes som saadan 1658 og Jørgen Muus beskikkes dertil 11 $\frac{1}{10}$ 1665.

Thisted.

Peder Pedersen Brøndorf,

Rigsdagsmand for Thisted, nævnes kun af L., Rh. og R., men er oversprungen af alle de andre, tilsagdes heller ikke til Arvehyldingen og underskrev hverken H. T. eller E. — Af L. og Rh. kaldes han Peder Pedersøn, Foged paa Vestervig.

1666 maa han have boet paa Toppenberg, men 1670 paa Dueholm. 19 $\frac{1}{8}$ 1671 afsagde Højesteret Dom i en af ham til Stadfæstelse indstævnet Indførsel i en Del Johan

Irgens tilhørende Jordegods for en Gældsfordring, 900 Rdl. med seks Procent Rente og en Diskretion paa 30 Rdl. Dommen lød paa, at Landsdommernes Dom og den derefter skete Indførsel ikke bør komme Joh. I. til Hinder eller Præjudits, men at han skal betale P. P. i rede Penge med Rente og Diskretion. Processens Omkostninger ophæves, og P. P. skal til J. I. afstaa det udlagte Jordegods.¹⁾ — $\frac{9}{9}$, 1672 fik Forvalter og Skriver paa Dueholm, Ørum og Vestervig Peder Pedersen og ægte Livsarvinger og Descendenter Bevilling til at nyde, bruge og beholde hvis adeligt Jordegods, de enten nu eller herefter lovligen bekommer.²⁾ — Ved Skøde af $\frac{30}{9}$, 1675 købte han Torstedlund og Randrup af Iver Juel Høeg, og $\frac{1}{7}$, 1684 købte han af Sophie Amalie Lindenow „det Begravelse i Sønder Kongerslev Kirke, som er under Kirkegulvet mellem Koret og Taarnet og er det mellemste af de Begravelser, som er i samme Kirke“. Paa Købet fik han kgl. Konfirmation af $\frac{20}{4}$, 1686, men kaldes her Peder Pedersen Brøndsdorff til Kongesleflund.³⁾ — $\frac{10}{9}$, 1684 indstævner han til Højesteret Kommissariernes Dom i Skiftet efter Baron Iver Høegh, fordi de ikke har givet ham fuldkomment Udlæg for hans Fordring i Boet.⁴⁾ — $\frac{39}{5}$, 1686 fik Borgmester Lælius i Thisted og Mikkell Langballe til Nebel Kommissorium angaaende Skifte og Deling efter P. P. Br.'s Hustru, mellem ham og Børnene.⁵⁾ — $\frac{24}{6}$, 1690 udnævntes han selv tillige med Peder Benzon til Skiftekommissær i Friherreinde Sophie Amalie Lindenows Dødsbo.⁶⁾

Han blev jordet i det af ham købte Gravsted i Sønderkongerslev Kirke, og 1730 lod hans Sønnedatters Mand, Forvalter Jens Hvas, sætte ham et „imponerende“ Minde i Skibets Nordmur. Det har følgende Indskrift⁷⁾:

Herunder hviler den Velædle Nu salige Mand Peder Pedersen Brøndsdorf til Kongstedlund oc Randerup. Fordom Slots Skriver og Forvalter over Vestervig, Due-

¹⁾ Stævnebog 1671 Fol. 178. — ²⁾ Jy. Reg. 1672. Nr. 130. — ³⁾ Jy. Reg. 1686 Nr. 49. — ⁴⁾ Stævnebog 1684—85 Nr. 10 b; Dommen ikke funden. — ⁵⁾ Jy. Tegn. 1686 Nr. 53. — ⁶⁾ Jy. Tegn. 1690 Nr. 34—35. — ⁷⁾ A. C. Nielsen: „Sønder Kongerslev Sogn“. Fra dette lille Skrift er desuden adskillige af de meddelte Notitser hentede.

holm og Ørum Amter i 40 Aar, født i Brøns i Haderslevhus Amt Aar 1622 d. 3. Juli, døde paa Kongstedlund A^o 1701 den 13. Marts i hans 79 Aar. Med sin kære Hustru velædle Madame Kiersten Andersdatter Dueborg, født i Kolding A^o 1643 den 16. September. Levede i Ægteskab 17 Aar, avlede i deres Ægteskab 4 Sønner, 1 Datter. Døde paa Kongstedlund A^o 1678 i hines Alders 37 Aar, af hvilke deres Børn og Børne Børn samt Børne Børns Børn endel her hos dennem hviler.

Af Børnene nævnes: Velædle Jakob Pedersen Brønsdorf, født paa Dueholm Kloster i Thy 1. Septbr. 1670, † paa Hunstrup i Salling d. 14. Jan. 1723, gift med Kirsten Jensdatter Bloch, f. i Sønderkongerslev Præstegaard 7. Maj 1661, † paa Frisendal 30. Oktbr. Dorthea Elisabeth Brønsdorf, f. paa Toppenberg i Thy ¹⁶/₁₁ 1666, † paa Lindberg ⁸/₉ 1724, gift med Laurits Christensen Westerhof til Lindberg. — Mellem P. P. Br.'s andre Sønner var uidentivl den Anders Brønsdorf, som blev nobiliteret ⁴/₁₁ 1699 og hvis Søn Peder Andersen Brønsdorf ejede Eskær¹⁾; og maaske den Petrus Bruijstorf Danus 22 [Aar], theol. stud., som ⁶/₁₂ 1685 blev indskreven ved Leydens Universitet²⁾, samt maaske den Kancelliraad Severin Brønsdorf paa Randrup, som nobiliteredes 1723.³⁾

Peder Pedersen Brønsdorfs Forældre kender vi ikke, men en Søster af ham var Margrethe Pedersdatter Brønsdorf, over hvem der findes et Messingepitafium i Thisted Kirke.

Ringkøbing.

Oluf Jepsen,

Rigsdagsmand for Ringkøbing, Lemvig og Holstebro, synes kun at have taget liden Del i Rigsdagen: han synes (ifølge

¹⁾ Pers. Tidss. I, 6. 182. — ²⁾ Smstd. I, 5. 48. — ³⁾ Smstd. II, 1. 274.

P. V. og R.) kun at have underskrevet Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragende af 25. Septbr. og er da sagtens rejst hjem; han var ikke tilsagt til Arvehyldingen og underskrev hverken H. T. eller E. Baade af L. og Rh, kaldes han Borgmester, hvad han altsaa synes allerede dengang at have været.

I Lemvig Kirketaarns Sydside er indsat en Ligsten, 3 Al. lang, 2 Al. 6 Tom. bred, hvis Indskrift lyder:

Her under hviler udi Herren salig IEP Olufsen, for-
dum Raadmand i Lemvig, som hensov udi Herren den 16.
Januarii Anno 1626, med sin kære Hustru Karen Jensdatter
Bierregaard [som hensov] udi Herren den 7. Juni Anno . .

Midt i Kirkens Hovedskib hænger en Lysekrone, hvis
Indskrift lyder: Anno 1661 haver Oluf Jepsen, Borgemester
i Lemvig og hans Hustru Maren Christensdatter foræret
denne Lysekrone Gud til Ære, Kirken til Nytte med Lys at
holde vedlige altid.

Oppe ved Alteret, lidt inden for Knæfaldet, hænger
dernæst en mindre Lysekrone, hvis Indskrift lyder: .

Anno 1731 haver Olluf Peder Jepsøn Kappel og Hustru
Ingeborg Pedersdatter foræret denne Krone til Kirken Gud
til Ære, Kirken til Prydelse.

Raadmand Jep Olufsen og Hustru er aabenbart vor
Rigsdagsmands Forældre. Ham selv og hans Hustru har vi
jo i den næste Indskrift. Og i den tredje har vi utvivlsomt
hans Sønesøn. Naar denne Sønesøn kaldes „Kappel“,
har han sagtens dette Navn efter Herregaarden af dette
Navn, som ligger i Lemvigs Anneks sogn Nørlem, men om
det, som rimeligt kan være, allerede har tilhørt hans For-
fædre, kan vi ikke afgøre.

Ifølge Lemvig Kirkebog, der begynder 1640, havde
Oluf Jepsen og Maren Christensdatter Bryllup $16\frac{1}{2}$ 1640.
Om Børn findes intet. Ved en Daab $3\frac{1}{12}$ 1650 nævnes blandt
Fadderne: Oluf Jepsen Raadmand. Ved en Daab $7\frac{1}{8}$ 53
nævnes som Faddere begge Borgmestrene, hvoraf den ene
er Oluf Jepsen.

Ellers ved vi kun om ham, at han var en af de atten
Mænd, hvem det $18\frac{1}{11}$ 1660 blev paalagt at sørge for 10449
Soldaters Indkvartering i Nørrejylland, — og at der $3\frac{1}{10}$

1663 blev paa Skibstedgaard af Kristen Kaas og Mette Dyre udstedt et Pantebrev til ham for 100 Rdl.¹⁾ — samt at der $\frac{6}{6}$ 1666 blev givet ham Udlæg i Pantegods i Jestrup (Lyngs Sogn, Thyholm) for 400 Rdl. og Rente, som han paa Bent Burgaards Vegne havde at fordrø hos Erik Qvitzow²⁾.

Varde.

Steffen Nielsen,

Rigsdagsmand for Varde, nævnes ikke af U., men af alle vore andre Kilder, underskrev ifølge P. V. Gejstlighedens og Borgerskabets Fællesandragender af 15. og 25. Septbr., men ifølge R. ingen af de følgende; har altsaa sikkert hørt til de mange, som tidlig forlod Rigsdagen; tilsagdes da heller ikke til Arvehyldingen og underskrev hverken H. T. eller E.

Vor Kilde er O. Nielsen, hvem vi skylder det meste af, hvad vi kan give om ham selv og hans Slægt³⁾.

Steffen Nielsen var allerede 1637 Borger i Varde, hvor han rimeligvis var født, og fik o. 1640 den indbringende Stilling som Provstiskriver (o: privat Regnskabsfører) for Ribe Domkapitel og havde som saadan Tilsyn med alle Kirkerne og Kirkeregnskaberne. Her har han da sikkert lagt Grunden til sin Formue. Han var Raadmand i Varde, da han $\frac{20}{8}$ 1641 fik Konfirmation paa Fæstet af nogen Kirkeejendom til Hostrup Kirke og $\frac{16}{1}$ 1646 Konfirmation paa Hostrup Kirkes Korntiende,⁴⁾ ligesom $\frac{7}{10}$ 1642, da han med næsten hele Varde By maatte aflægge Vidnesbyrd, da Præsten ved Nikolaj Kirke, Hans Hansen Bager, sigtedes for løsagtig Omgængelse med Byfoged Daniel Philipsons Hustru,⁵⁾ $\frac{23}{1}$ 44, da han maatte overbringe den svenske Kommandant

¹⁾ Viborg Landstings Skødc- og Pantebøger Nr. 4 Fol. 32. — ²⁾ Smstd. Nr. 8 Fol. 21. — ³⁾ O. Nielsen: Vestjysk Avis 1861 Nr. 138, jfr. O. Nielsen Skadst Herred S. 126—33, 245. O. Nielsen Vesterhorne Herred (i D. Saml. I, 2, S. 23—24. 28 og 331). O. Nielsen Dania II, 38. — ⁴⁾ Jy. R. 1641 Fol. 141 og 1646 Fol. 376. — ⁵⁾ J. Olsen: Varde og Omegn i Jy. H. og Top. II 4. 298—99.

i Ribe de 1700 Rdl., som var udskrevet af Varde,¹⁾ $\frac{3}{7}$ 44, da han maatte modtage i Indkvartering den berygtede Oberst Schlebusch, Vestjyllands Skræk²⁾ og $\frac{13}{6}$ 45, da han maatte laane Byen Penge til Betaling af den af Fjenden paany paabudne store Udskrivning.

1650 nedlagde han Provstiskriveriet, som hans tilkommende Svigersøn fik; $\frac{20}{2}$, 1656 gjorde han „sin Ed paa Raadhuset til at være Borgmester i Hans Niensens Sted, som takket af“.³⁾ Det blev en mislig Tid, i hvilken han kom til Embedet. Varde blev i høj Grad ødelagt under Svenskekrigen. Borgerne kunde sluttelig ingen Skatter yde, og Borgmesteren maatte udrede mange af Fjendens Udskrivninger, hvorved mangt et Sølvbæger gik i Løbet; han maatte udlevere sine Heste, bespise Hospitalslemmerne og mange andre fattige. Selvfølgelig opførte han dog disse Udgifter i sine Regnskabsbøger for atter at faa dem godtgjorte i bedre Tider. Hertil kom Smitsoten, som 1659 bortrev mange af Byens Borgere, og efter Krigen saa det sørgeligt ud. Handelen var paa alle Maader knækket, og Studehandelen vilde ikke lykkes. 1660 sendtes en Del Stude til Holland, men de vendte nok usolgte tilbage, og endnu 1663 var der 250 Stude, som ikke blev solgte, saa Skatterne kunde ikke betales. For Indkvarteringen kunde man dog ikke slippe, og $\frac{18}{11}$ 1660 blev St. N. en af de atten Jyder, som maatte sørge for Indkvarteringen af 10449 Soldater i Nørrejylland. Selv holdt han sig dog oven Vande, og $\frac{4}{1}$ 1663 udstedte Fru Anne Staverskov, sal. Christopher Hvas's, et Pantebrev til ham paa 2770 Rdl. Sp., hvorved hun pantsatte ham Henneberg Hovedgaard med Husbygning og otte Bol.⁴⁾ $\frac{5}{2}$ 1665 udgik fra Rentekammeret følgende Skrivelse: Magistraten i Varde har andraget, „hvorledes bemeldte Varde By udi forleden sidste Fejdetid, formedelst Fjendens Indfald og de allieredes Forhold samt store Sygdomme og andre tilfaldende Ulejligheder, udi stor Gæld, vidtløftigt Regnskab og anden Besværing er geraaden, og til den Ende af formeldte

¹⁾ Sinstd. S. 317. -- ²⁾ Sinstd. S. 320, jfr. 328—29, 343—44. — ³⁾ Otte Krag: Kalenderoptegnelser i D. Saml. II, 2, 76—77. -- ⁴⁾ Viborg Landstings Skøde- og Pantebøger 1663 Nr. 4 Pag. 132.

Borgmester og Raad nogle af Borgerne der paa Stedet skal være forordnede samme Regnskaber og andet efter Recesen at foretage og tilendebringe, men saasom de med samme Forretninger skal vaaren forsømmelige, og Vidtløftighed formedelst denne Tids Tilstand dagligen skal tilvokse“, har de ansøgt om at faa Jesper Vognsen [til Østergaard] og Henrik Juel [til Lindbjerg] til Kommissærer om Byens Regnskaber, Skifter og andet. Disse to faar da det begærede Kommissorium.¹⁾ I hvad Forhold denne Skrivelse staar til, hvad O. Nielsen meddeler, kan vi ikke oplyse. Han skriver nemlig: 1665 kom en Korporal med tre Ryttere til Byen for at inddrive Skatterne, og i sin Vaande sendte Borgerskabet Borgm. Steffen Nielsen og Raadmand Claus Glyssing til Kbhvn. med Bøn om Skatternes Lindring. Sendelsen, siger han, fik neppe noget heldigt Udfald. Maaske, mener vi, har den dog bevirket Kommissærernes Udnævnelse; men muligt er det jo ogsaa, at Bønnen om Kommissærer først er fremkommen, da det viste sig, at Sendelsen intet udrettede. Kun saa meget er vist, at paa Hjemvejen døde Steffen Nielsen i Roskilde, 61 Aar gammel. (Han skulde altsaa være født o. 1604). Hans Dødsfald er dog ikke anført i Roskilde Kirkebøger, da han ikke jordedes der. Hans Lig førtes til Varde, hvor det jordedes i Nikolaj Kirke, og et Gravmæle opsattes over ham. (Glyssing krævede sin Godtgørelse for denne Rejse 160 Rdl. 2 Mk., og i hans Regnskab var selvfølgelig ikke glemt Udgifterne „paa Kancelli og Skatkammer 8 Rdl. 2 Mk.“, da Kongens Omgivelser altid maatte have „en Kendelse“ for at aabne Adgang til ham, „især maatte Oversekretæren og hans Betjente trakteres godt, for at gøre deres Herre velvillig stemt.“ — Om Glyssings Regning tillige omfatter St. N.s Udgifter, kan vi ikke afgøre).

⁷/₂ 1666 udgik der Ordre til Magistraten i Varde: „at I uden videre Ophold og Forhaling straks efter eders Embedspligt (Steffen Nielsens) Bos Registrering fuldkommelige og saa lovlig og retfærdig, som det sig bør, og I videre agter at forsvare, slutter og til Ende fører, at intet derudi, enten paa Boens Mittel eller Regnskaber, bliver forglemt

¹⁾ Jy. M. 1665 Nr. 7.

i nogen Maade; siden haver I de umyndige Arvinger, efter at Skifte og Deling mellem dennem holdet er, gode, vederhæftige Formyndere og Lavværger at tilforordne, som bemeldte umyndiges fæderne og møderne Arvelodder udi eders Nærværelse annamme kan og forestaa, som det sig bør.¹⁾ Kommissærerne forkastede ¹⁸/₁₂ 1666 en Mængde af St. N.s Krav, men Arvingerne protesterede mod denne deres Dom, støttende sig paa den afdødes kendte Ærlighed. Kommissærerne traadte da paany sammen, men forhastede sig ikke. Og ³/₈ 1670 fik Lensmanden Hans Schack Ordre angaaende sal. St. N.s Hospitalsregnskabs Forhør og Betaling for hvis Spisning, bemeldte St. N. for de fattige i Hospitalet i forleden Krigstid gjort haver, at hans Børn for hvis, de har at fordre, uden vidtløftigt Ophold tilbørligen kan blive betalt²⁾; og ²⁶/₉ 1670 fik Jesper Vognsen og Henrik Juel selv Ordre at ende Kommissionen om Varde By og St. N.s Arvinger.³⁾ Men endnu varede det henved to Aar, inden de blev færdige, og ved den endelige Dom af ²⁸/₈ 1672 satte de Arvingernes Krav paa Byen til 873 Rdl. 2 Mk. — Men dermed var Enden dog endnu ikke kommen, thi henved 12 Aar senere, ³²/₃ 1684, udnævntes der atter Kommissærer mellem St. N.s Arvinger og Varde Bys Øvrighed angaaende Fordringer for, hvad deres sal. Fader Tid efter anden for Rejser i Byens Ærinder kan have bekostet og ellers for Skatter og andet til Byens Konservation udlagt og forstrakt.⁴⁾

Samme Aar, som han tog Borgerskab, 1637, ægtede Steffen Nielsen Maren Nielsdatter, en Datter af Niels Andersen paa Store Hebo og Anna Nielsdatter.

Af Steffen Nielsens Børn med Maren Nielsdatter kender vi: 1) Anders Steffensen Brandt, Præst i Vejen og Læborg 1676, Provst i Malt Herred 84, † 1699, „en forarmet Guldmager, der mentes at kunne nedmane, vise igen osv.“; Peder Steffensen, Forpagter paa Linderup; Niels Steffensen, Borger i Varde; Niels Steffensen, der tog Tilnavnet Krag for at kunne skelnes fra den ældre Broder; N. N. Steffensdatter, gift 1) Jens Madsen, først Borger i Vejle, saa i Varde

1) Jy. M. 1666 Nr. 21. — 2) Jy. M. 1670 Nr. 50—51. — 3) Jy. M. 1670 Nr. 79. — 4) Jy. T. 1684 Nr. 17.

³⁾ en Bonde fra Hyllerslev; Maren Steffensdatter, gift med Peder Nielsen, der 1650—1656 var sin Svigerfaders Eftermand som Provstiskriver, men 1679 Ejer af Linderup; Anna Steffensdatter, gift med Niels Nielsen, nysnævnte Peder Nielsens Brodersøn, f. 1636, Borgmester i Varde, Provstiskriver 1671—84, forpagtede 1674 Endrupholm, som han ²⁸/₅ 1686 købte af Fru Vibeke Rosenkrantz, købte desuden Hennegaard 1679 og en Del i Hesselmed 1684 samt en Mængde andre store Ejendomme, døde ⁴/₉ 1708 i Odense.

Ribe.

Karsten Tønnesen,

1ste Rigsdagsmand for Ribe, findes i alle vore Kilder; deltog ifølge P. V. og R. i alle Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender, tilsagdes til Arvehyldingen og underskrev baade H. T. og E.

Karsten Tønnesen var født i Flensborg 1616. Hans tidligere Skæbne kender jeg ikke, men 1649 var han Foged paa Enggaard (det nuværende Gyldensten), som tilhørte den daværende Lensmand paa Riberhus, Hr. Gregers Krabbe. I Juli 1650 døde Slotsskriveren paa Riberhus, Jørgen Pedersen, og K. T. fik nu hans Plads og ægtede hans Enke, Mette Kristensdatter. Da Krabbe næste Aar forlod Riberhus, mistede K. T. dog Pladsen igen. 1652 tog han Borgerskab i Ribe. ²⁶/₁₀ 54 tillod Kongen ham i to Aar at bebo en Gaard i Tanderup, fri for Ægt og Arbejde, hvis den daværende Lensmand mente, at det uden Skade kunde bevilges,^{*)} og denne Tilladelse forlængedes ²²/₃ 57 for al den Tid, han besad Gaarden^{**)}, som han havde maattet overtage for Gæld. Dengang beboede han dog næppe Gaarden;

^{*)} Ifølge Jy. R. 1655 Fol. 388 fik „Karsten Tønnesen, Borger og Indvaaner i Ribe, ¹³/₉ 1655 Bevilling til at beholde den halve Tanderup Gaard paa to Aars Tid, fri for Ægt og Arbejde“. -- ^{**)} Jy. R. 1657 Fol. 26—27 siger: „til han igen kan blive den kvit“.

thi i Aug. 1654 havde han af Byskriver Peder Pallesen købt det Hus paa Nederdammens Nordside, som And. Sør. Klyn tidligere havde beboet, og som senere Præsident Mathias Worm beboede, og var $^{31}/_{12}$ 1655 bleven Raadmand. Samme Aar blev han rimeligvis kgl. Tolder, hvilken Stilling han dog kun beholdt til 1659. 1656 var han bleven en af Forstanderne for Hospitalet. $^{6}/_{4}$ 1657 blev han Borgmester efter Anders Svane. Forfremmelserne gik altsaa Slag i Slag. — At han har besiddet større Dygtighed, synes ogsaa at fremgaa af hans Virksomhed paa Rigsdagen 1660¹⁾. Da saaledes d. 5. Oktbr. ved en privat Sammenkomst hos Biskop Svane nogle deputerede af Gejstligheden og Borgerstanden traf Aftale med den kgl. Kammerskriver Kr. Gabel om at fremkomme med et Forslag om at tilbyde Kongen Arveregeringen, var K. T. en af dem, som forud skulde indvies i denne Plan²⁾, og da Kongen den 13. Oktbr. nedsatte en Kommission af tyve Mænd, som skulde gøre Forslag om denne Sags praktiske Gennemførelse, blev K. T. en af disse Mænd. Fra dem var det saa, at (efter Hoffets Indskydelse) det Forslag udgik, at den strenge Haandfæstning skulde kasseres, og det skulde overlades Kongen selv at give Riget en ny Grundlov³⁾. — Da han tiltraadte Rejsen til Rigsdagen, modtog han i Rejsepenge af Byens Kasse 351 Rdl. 8 Sk., som rimeligvis skulde gælde baade for ham selv og hans Kaldsfælle Jesper Hansen Havervad; og, skønt Rigsdagen varede fulde tre Maaneder, maa Pengene dog nok have slaaet til, da der ikke senere tales om noget Tilskud⁴⁾.

$^{18}/_{11}$ 1660 var han en af de atten Jyder, hvem det blev paalagt at sørge for Soldaternes Indkvartering i Nørrejylland. — $^{21}/_{11}$ 1660 fik han selv Frihed for Indkvartering, aarlig Skat og andre borgerlige Tillæg indtil videre, og denne Skattefrihed blev $^{30}/_{11}$ 1665 forlænget indtil førstkomende Nyaarsdag⁵⁾. $^{26}/_{1}$ 1661 blev han ogsaa af Kongen udnævnt til en af de talrige Medarbejdere paa den almindelige, danske Lovbog, som skulde udarbejdes⁶⁾, og $^{8}/_{7}$ 1661

¹⁾ Kinch: Købe Bys Hist., II, 433, jfr. Otte Krags Kalenderoptegnelser i „D. Saml.“ II, 2, 81. ²⁾ Spittler S. 95. ³⁾ Kinch II, 415. ⁴⁾ Steds, II, 722. ⁵⁾ Jy. R. 1660 Nr. 17 og 1665 Nr. 94. ⁶⁾ Kinch II, 483.

udgik der Ordre til Magistraterne i de jyske Købstæder om Betaling til ham (ligesom til Landstingshører Henrik Jensen og til Borgmester Klavs Karstensen i Viborg), „hidforskreven med andre at revidere Lovbogen“.1).

Hans 1ste Hustru, Mette Kristensdatter, døde efter otte- ni Aars Ægteskab, barnløs, af den Pest, som dengang hær- gede Ribe, d. 12. Aug. 1659²⁾; i det mindste havde hun in- gen Børn med K. T. Aaret efter fandt han sig under Op- holdet ved Rigsdagen en ny og ung Brud i Margrethe Kristoffersd. de Hemmer (f. ²²/₉, 1643), en Datter af Borg- mester Kr. de Hemmer i Aalborg og Karen Larsd. Suur [se J. H. Havervad]. Ved Kongebrev af ²³/₉, 1660 tillodes det ham at lade sig vi hjemme i Huset, hvilket paa den Tid begyndte at blive fint, dog efter foregaaende Lysning fra Prædikestolen. Brylluppet stod imidlertid først ²⁵/₁₀, 1663 i Aalborg³⁾, maaske paa Grund af Brudens Ungdom.

Men dette Ægteskab varede endnu kortere end det forrige, da Karsten Tønnesen allerede døde ²⁶/₄, 1667, efter- ladende sig en eneste Søn, Kristoffer Karstensen de Hem- mer, født ¹³/₉, 1664. Denne Søn, der 1684 blev Student fra sin Fødebys Skole, blev 1694 Stadsfysikus og Provincialme- dicus i Ribe, skønt han dengang var udenlands, blev dr. med. ⁷/₉, 1695 og døde ⁸/₇, 1715⁴⁾.

Margrethe Kristoffersdatter de Hemmer indstævnedes ¹⁸/₄, 1668 Jacob Fr. Pentz og Fru Christine Normand, fordi de ikke havde holdt Maning efter deres udgivne Obligation paa 1000 Rdl. Kapital; og Højesterets Dom af ¹⁰/₇, 1668 lød paa, at Pentz bør betale eller lide efter Gældsforordningen.⁵⁾ Senere giftede hun sig anden Gang med Præsidenten i Ribe, Mathias Olufsen Worm, en Søn af den berømte Oluf Worm, f. i Kbh. ²⁹/₄, 1636, Præsident ²⁷/₇, 1667, Justitsraad 1674, †

1) Jy. M. 1661 Nr. 65. — Aalborg skulde yde 120 Rdl., Ribe og Aarhus hver 100 Rdl., Randers 90, Viborg 84, Kolding 60, Ringkøbing, Varde og Vejle hver 40, Lemvig og Thisted hver 30, Æbeltoft 24, Nykøbing og Skive hver 20, Grenaa, Hobro, Holstebro, Mariager og Sæby hver 16, Hjørring 12 og Skagen 10 Rdl. — 2) Kinch II, 411 og 433. — 3) Jy. Reg. 1660 Nr. 91, Kinch II, 433—34, A. H. Nielsen: Embedsin. i Aalb. S. 100—101. — 4) Worm: Lexicon I, 421, Kinch II, 434. — 5) Stævnebog 1668 Fol. 152, Dombog Fol. 46.

¹⁴/₂ 1707.¹). Hun blev anden Gang Enke og døde i en Alder af over 80 Aar ¹⁰/₁₂ 1723.

I Domkirken findes en Ligtavle over Jørgen Pedersen, Karsten Tønnesen og Mette Kristensdatter, samt en Lysearm, som er given i samme tre Personers Navn. ²²/₁₂ 1655 pantsatte K. T. og hans Hustru det Hus paa Nederdammen, som de beboede, til Domkirken for 200 Rdl., som de havde skænket til et Vokslys i denne Lysearm, der var anbragt paa den søndre Side af Kirken, ved Lensmandens Stol, paa den østre Side af Pillen, op mod Koret. For Resten (10 Rdl.) skulde der fra Allehelgensdag til Kyndelmisse holdes Vokslys brændende hver Morgen fra Kl. 5, til det blev lyst, og hver Aften fra Mørkningen, til Kirkedøren lukkedes Kl. 6. Til denne Lysearm (ligesom til de tre andre fra andre Givere) var knyttet den Bestemmelse, at, hvis Kirkeværgerne tre Gange i Træk forsømte at tænde Lysene, skulde de i tre Aar udrede Renten (hvis Overskud tilfaldt Kirken). Armens Indskrift, der bærer Aarstallet, slutter med en Forbandedelse over den, „som denne Lysearm eller dentz tilfunderede Underholdning forrækker, forløfter eller til nogen andre Maa-ders Brug forvender“.²).

Jørgen Hansen (Havervad),

2^{den} Rigsdagsmand for Ribe, nævnes i alle vore samtidige Kilder, deltog ifølge P. V. og R. i de første af Gejstlighedens og Borgerstandens Fællesandragender, men ikke i dem af 4., 8. og 30. Oktober, tilsagdes ikke til Arvehyldingen og underskrev ikke H. T., saa han rimeligvis er tagen tidlig hjem; der underskrev han da ogsaa E.

Jesper Hansen var født 1608 i Havervad (Brøns Sogn) og var upaatvivlelig en Søn af Hans Andersen Havervad, Herredsfoged i Hviding Herred.³) Man finder ham ingensteds bruge Binavnet Havervad, som bares baade af hans Fader og Søstre.

¹) Worm: Lexicon II, 629---30, A. D. Jørgensen: Griffenfeld I, 231 ---32.

²) Kinch II, 434. -- ³) Kinch: Ribe II, 411, 415 og 434—35.

Jesper Hansen var 1644 (og vel allerede tidligere) Herredsfoged i Frøs og Kalslund Herreder og boede i en stor Gaard i Langetved, hvor Biskop Erik Monrad, af hvem han var en god Ven, jævnlig besøgte ham og kaldte ham „den rige“. Af et Par Breve fra ham i Stiftsarkivet ses det, at han tillige var Stiftskirkeskriver for den Del af Ribe Stift, som laa i Sønderjylland, og var ligesom en Mellemand mellem Biskoppen og Lensmanden paa Haderslevhus. Det ene Brev har en latinsk Overskrift og Begyndelse, saa han altsaa ikke maa have været aldeles ukyndig i dette Sprog. 1658 eller 59 blev han af Polakkerne fordreven fra sit Hjem og flyttede da til Ribe, hvor hans Hustru, Maren Nielsdatter, som var tyve Aar ældre end han, døde af Pesten $\frac{6}{8}$ 1659. Af hans Indlæg¹⁾ ses iblandt andet, at han 1636 havde ægtet Enken efter Jens Tommesen, som var Statholder Gert Rantzaus Forvalter ved Kieleromslaget, og at hun havde tvende Døtre. Boet blev uskiftet paa Grund af Regnskabsgæld til Statholderen, og Tvistigheden opstod paa Grund af Uligheden mellem den sønderjyske og den nørrejske Ret. — $\frac{7}{9}$ 1659, en Maaned efter hans Kones Død, tog han Borgerskab i Ribe, og allerede $\frac{17}{9}$ valgtes han til Raadmand. Næste Aar valgtes han til Borgmester i Steden for Peder Olufsen Roed, som var død i Pesten $\frac{11}{8}$ 1659. ($\frac{16}{9}$ 1670 fik han ny Konfirmation paa sin Borgmesterbestilling²⁾). Nu, 1660, valgtes han tillige til Rigsdagsmand. Som yngre Borgmester (og da han desuden vistnok den meste Tid var fraværende) spillede han paa Rigsdagen kun en Birolle ved Siden af sin Kaldsfælle, Karsten Tønnesen, men samtidig med denne fandt han sig en Brud i Karen Kristoffersdatter de Hemmer (f. $\frac{3}{8}$ 1627, † $\frac{19}{1}$ 1694), en Datter af Borgmester Krist. de Hemmer (jd. $\frac{27}{5}$ 1658) og Karen Larsd. Suur (jd. $\frac{16}{10}$ 1671), og en ældre Søster til Karsten Tønnesens Brud. Allerede $\frac{23}{9}$ 1660 fik han kgl. Bevilling til at lade sig vie i Huset, uden foregaaende Trolovelse, men efter almindelig Lysning,³⁾ og d. $\frac{10}{8}$ 1661 stod hans Bryllup i Svigerforældrenes Hus i Aalborg. $\frac{16}{7}$ 1664 gaves der

¹⁾ Jy. M. 1663 Nr. 35. -- ²⁾ Jy. Reg. 1670 Nr. 312. -- ³⁾ Jy. Reg. 1660 Nr. 60.

ved et aabent Brev ham og hans Hustru Tilladelse til at gøre Testamente, og denne Tilladelse stadfæstedes $\frac{4}{10}$ 1670¹⁾. Efter sejsten Aars Ægteskab døde Jesper Hansen $\frac{25}{1}$ 1677, som det synes barnløs. Hans Enke blev 2^{den} Gang gift 1681 med Thomas Friis, Landkommissær i Jylland († $\frac{14}{11}$ 1689) og 3^{die} Gang 1691 med Justitsraad Edvard Kruse, Tolddirektør i Kbh., f. i Cornwall $\frac{10}{9}$ 1629, † $\frac{9}{10}$ 1695²⁾.

Hertil skal vi føje:

$\frac{29}{1}$ 1646 fik Gregers Krabbe Missive om at tilholde Johan Styrch paa Skodborg at betale Jesper Hansen af Langetved (Haderslevhus Len) de 200 Rdl. Børnepenge, som han 1642 havde laant af denne paa et Aar og under Æres Fortabelse lovet at tilbagebetale³⁾. $\frac{24}{11}$ 1660 bevilgedes der Jesper Hansen Frihed for Indkvartering, for aarlig Skat og andre borgerlige Paalæg indtil videre, og denne Frihed forlængedes $\frac{30}{11}$ 1665 for ham som for Karsten Tønnesen til til førstkommende Nyaarsdag⁴⁾. $\frac{28}{2}$ 1662 stævnedes Jesper Hansen Eggert Abildgaard og Dorothea Løcke, fordi de ikke har betalt de Penge, de skyldte til 20. Jan., „og ikke heller efter Indmaningsbrev begivet sig udi Indlager i Ribe, skønt de ved adelig Ære dog dertil haver Forpligt⁵⁾“. $\frac{11}{1}$ 1666 udgik der Ordre til Magistraten i Ribe, at den skulde skaffe ham billige Rejsepenge for hans Fortæring, imidlertid han i Ribe Bys Ærinde og Forretning her [i Kbhvn.] været haver⁶⁾; sandsynligvis er det Rigsdagsdiæterne, som han ligesaa lidt som adskillige andre Rigsdagsmænd har kunnet faa uden Regeringens Hjælp. — $\frac{31}{8}$ 1666 fældede Højesteret Dom i den af J. H. $\frac{31}{8}$ s. Aa. indstævnedes Sag mod Eggert Abildgaard og Dorte Løcke, fordi de ikke har holdt Maning efter deres Forskrivning, lydende paa 324 Rdl., som E. A. tilkendes at betale⁷⁾. $\frac{25}{11}$ 1670 stævnedes han Kommissærerne i Niels Kaas' Opbud for det Udlæg, de i hans Fraværelse og mod hans skriftlige Protestation havde givet ham i en Mølle i Faaborg Sogn og en Bondegaard i Flynder Sogn for 848 Rdl. Kapital og Rente, laant N. K.

¹⁾ Jy. Reg. 1670 Nr. 412. — ²⁾ A. H. Nielsen: Embedsm. i Aalb. S. 101, jfr. L. Bobé Pers. T. II, 4. 4. — ³⁾ Jy. Tegn. 1646 Fol. 184. — ⁴⁾ Jy. Reg. 1660 Nr. 117 og 1665 Nr. 94. — ⁵⁾ Stævnebog Fol. 392; Dom ikke tilskreven. — ⁶⁾ Jy. M. 1666 Nr. 8. — ⁷⁾ Stævnebog 1666 Fol. 182.

paa Viborg Snapsting Jan. 1665. Han mener sig storlig forurettet og Kaas at burde betale med rede Penge eller lide Maning, efterdi han ved adelig Ære haver obligeret sig dertil og forskrevet sig fra Maning, eller at Kommissærerne skulde beholde Udlæget og betale med rede Penge, efterdi de haver forffaret, førend de hannem efter kgl. Stævning og Befaling for Højesteret har certificeret, at hans Opbud var lovligt, saa og formedelst han ikke af dem er bleven stævnet paa den rette Sort Papir, som ske burde. Højesteret dømte $\frac{3}{8}$: Efterdi dette omtvistede Opbud bevises efter Landsloven og Recessen forrettet at være, da kendes det ved Magt, dog, efterdi J. H. siden Opbudets Forretning andet Jordegods i Steden for det, hannem ved Lod tilfaldet var, af N. K. haver skriftlig begæret, og N. K. dertil og sit Samtykke haver givet, da bør J. H. samme af hannem begærte og af N. K. samtykkede Jordegods i Steden for Kommissærernes Udlæg at nyde, og J. H. pligtig at betale N. K. Processens billig og vante Bekostning¹⁾. Sagen var dog næppe dermed til Ende, thi $\frac{4}{5}$ 1672 fik Præsidenten og Raadmændene i Ribe Ordre til at dømme i en Sag mellem Niels Kaas og Borgm. Jesper Hansen²⁾.

Med sin 1ste Kones Arvinger havde han langvarige Stridigheder, formodentlig fra først af fremkaldte ved hendes 1ste Mands Pengeforhold til Statholderen og ved „Uligheden mellem den sønderjyske og den nørrejyske Ret“. Han forlangte da Kommissærer, fordi Ribe „Borgmester og Raad var i Svogerskab med ham“, og $\frac{15}{4}$ 1663 udnævntes Borgmestrene Knud Jacobsen (Blanchenborg) i Odense og Claus Christensen (Reenberg) i Viborg til Kommissærer mellem Vibeke Jensdatter [rimeligvis hans Stifdatter], afgangne Laurits Friis' i Ribe, og Borgm. Jesper Hansen ssteds. m. fl. angaaende nogen Arv og Fællig efter Vibekes Morfader og Mormoder under Haderslevhus' Jurisdiktion, som bemeldte J. H., medens han der boede, under Værgemaal skal have haft³⁾. $\frac{16}{5}$ 1663 stævner J. H. de nysnævnte Kommissærer for en Dom, de mellem Vibeke Jensdatter, sal. Laurits Friis', paa

¹⁾ Stævnebog 1670 Fol. 143, Dombog Fol. 718. --- ²⁾ Jy. M. 1672 Nr. 26.

--- ³⁾ Jy. Reg. 1663 Nr. 35.

den ene og hannem paa hendes Stifdatters Vegne paa den anden Side har dømt, efterdi hannem og hans Broder Hans Outzen paa Ingeborg Lauritsdatters Vegne er først gjort Udlæg i L. Friis's Bo af den Ejendom og Løsøre, de selv haver nævnt, og J. H. som en Værge sig en Del har befattet med, da skulde han pligtig være samme Gods til sig at annamme og Vibeke at kvittere og svare til den Kapital med Interesse som Værge efter Loven, mens, naar han Værgemaalet ikke længere vil forestaa, da Ib Friis, som Barnets næste Frænde det at annamme; hvilken Dom J. H. formener at vorde magtesløs kendt, formedelst adskillige Fundamenter, han agter at foregive. Men Højesteret dømte ²⁴/₇: „Efterdi det befindes, rigtig Registrering paa afgangne L. F.s Bo at være gjort, og Borgm. J. H. med ingen nøjagtig Beviser kan vederlægge, at han jo paa Ingeborg Lauritsd.s Vegne i samme Bo haver annammet Udlæg, er herpaa for Retten afsagt, at Kommissærernes Dom bør, saa vidt den her indstævnes, i alle Maader ved Magt at blive¹⁾.

¹⁰/₈ 1663 udnævntes endvidere Jørgen Staalsen i Vejle og Simon Dauer i Kolding til Kommissærer ang. J. H.s Hustrus forrige Husbondes, afgangne Jens Tommesens, Datterdatter, Ingeborg Lauritsdatter, og hendes Frænde, Ib Hansen Friis, Borger, Pengemester og Raadmand i Ribe, Søn af den rige Borgm. Hans Nielsen Friis²⁾.

Jesper Hansen indstævner ²⁰/₇ 1664 Jørgen Hansen m. fl. Raadmænd i Ribe, formedelst de udi en deres Raadstuedom ibid. haver tildømt ham Ingeborg Lauritsd.s Mødrene-arv, som hende skal være tilgjort i hendes Faders Adelhus og Jordegods, han det med rede Penge maatte betale. Højesterets Dom af ²¹/₇ 1665 gaar ud paa, at Raadmændenes Dom bør i alle Maader ved Magt at blive, og J. H. at give Raadmændene for unødigt Stævning 40 Rdl. og Vibeke Lauritsdatter*) 10 Rdl. til Kost og Tæring, hvormed Sagen ophæves paa alle Sider³⁾.

¹⁾ Stævnebog 1663 Fol. 104. -- ²⁾ Kinch: Ribe II, 413 og 425. --

^{*)} I Dommen staar ved en Fejlskrift „Hansdatter“. - ³⁾ Stævnebog 1664 Fol. 12, Dombog Fol. 73.

Men der kom endnu flere Sager, hvilket fremgaar af følgende „Supplik“.

„Eder Kongl. Majt. Allerunderdanigste klagendes at give til Kjende kan jeg ikke efterlade, hvorledes en Borger af Haarlem udi Holland ved Navn Thomes Jensen**) haver først begyndt Proces med mig til mit Værneting i Ribe og der den 21. Martii sidst forleden, under en Dele, æsket af mig at forskaffe Hjemmel at bo i Huset, som hannem i hans Gjælds Betaling var tilvurderet, og det gjorde han i den Mening at ville gøre mig en Spot, ligesom jeg skulde have brugt uhjemmelt Hus, uagtet jeg haver hans egen Haand og Samtykke at flytte derudi, og haver siden boet derudi med hans Videnskab over 3 Aar uden nogen Opsigelse, og der for^{ne} Thommes Jensen ikke kunde bevise mig nogen Uhjemmel over, haver han den 1. April næst forleden ladet mig med en skammelig og ulovlig Stævning kalde og stævne fra mit rette Værneting, og for Herrer Schöppens udi Haarlem, for hvis han kunde have mig til at tale, saa og for Spørgsmaal, hvad 7½ Aine Fløjel og 4 dobbelt Dukater vare værd i Ribe, med flere spottelig og ubevislig Ord, han udi samme Stævning har ladet indføre. Og efterdi Konning Christiern haver A^o 1564 [!] givet Borgere og Indvaanere udi Ribe et Privilegium, som af andre Konger og Eder Majt. naadigst er konfirmeret, indeholdende, at ingen maa eller skal stævne eller stævne lade Borgere af Ribe der udaf Byen, men skulle stande til Rette for deres tilbørlig Dommere, og hvo derimod gør skal have forbrødt 40 Sk. til Kongen og 40 Sk. til Byen, saa haver jeg den anden April givet Borgmester og Raad saadant tilkjende, og efterdi for^{ne} Thommes Jensen havde gaaet Eder Kgl. Majt.s Ting og Ret forbi og med usædvanlig og ulovlig April-Stævning kaldet og stævnet mig fra mit rette Værneting og for fremmede Herskab udi Holland, imod kgl. Privilegium og Birkeret, saa er hannem er [!] Arrest formedelst Eders Ko. Majt.s naadigste Befaling lydende i den Mening, at eftersom Thomas Jensen af Haarlem for Eders kgl. Majt. underdanigst

**) Aabenbart J. H.s Stifsøn og Jens Thommesens Søn med Maren Nielsdatter.

haver ladet andrage, hvorledes han efter min Ansøgning skulde være bleven arresteret, aleneste formedelst en Skrivelse, som sin Søsterdatter, hannem uafvidendes, sin Moder skal have tilskrevet. Og efterdi en fremmed uden billig Aarsag ikke burde at arresteres eller formedelst en Forretning at besværes p., da haver Eders Kongl. Majt. naadigst bevilget, at for^{ne} Th. J. saavel [som] hans Tjener af for^{ne} denem paalagte Arrest skulde være løse, fri og forskaanede, da efterdi, Allernaadigste Herre og Arvekonge, at for^{ne} Th. J. ikke med Sandhed kan sige eller bevise, at jeg nogen- sinde haver klaget over hannem formedelst nogen Skrivelse, som hans Søsterdatter kan have skrevet sin Moder til, meget mindre, at jeg havde gjort Ansøgning, at han formedelst saadan Skrivelse maatte arresteres, og han nu agter at bruge Eders Kgl. Majt.s naadigste Befaling om Arrests Løsgivelse til videre Trætte, uagtet at saadan Arrest formedelst hans Søsterdatters Skrivelse, som han for Eders kgl. Majt. haver ladet andrage, aldrig er bleven begjært eller gjort, og da paa det at Th. J. ikke skal føre mig i vidtløftig Trætte og store Penges Spildelse,

Saa er til Eders Kgl. Majt. min underdanigste Bøn, E. K. M. vilde naadigst meddele mig E. K. Mt.s Missive og Befaling til E. K. Mt.s Feltherre og Amtmand paa Riberhus, Hr. Hans Schack, at forlige mig og for^{ne} Th. J. udi Venlighed, og dersom Forlig ikke kan ske, da han udførlig Relation om forberørte Arrest og al vores Tvistes Beskaffenhed udi Kancelliet at indskikke. Herpaa er jeg naadigt Svar allerunderdanigst formodendes.

E. K. M.s allerunderdanigst tro Undersaat
Jesper Hansen af Ribe.

Ifølge heraf udgik der ^{28/7} 64 Ordre til Hans Schack at forlige Jesper Hansen af Ribe og Thomas Jensen af Haarlem.¹⁾ Det synes dog ikke, at det har lykkedes Hans Schack at bringe Forlig tilveje, thi i det følgende Aar var Ove Juul Formand i en Kommission, som skulde dømme mellem „velfornemme Mand Thomas Jensen og Borgmester og Raad

¹⁾ Jy. M. 1664 Nr. 92 (herhos ligger en Afskrift af J. H.s nys meddelte Supplik).

udi Ribe“, hvorom han endvidere skriver, at Kommission^{28/10} 1665 „var tilendebragt til begge Parters Fornøjelse“¹⁾). Vi vil haabe, at denne „Fornøjelse“ har været varig, saa det var Slut med de mange Tvistigheder.

Ogsaa hans Enke fik en Sag: ^{34/2} 1677 udgik fra Jesper Hansens Enke og Arvinger i Ribe Kontrastævning mod Kommissærerne i Sagen mellem dem og Raadmand Niels Terpager ssteds. Højesteret frikender ^{14/8} J. H.s Enke og Arvinger og tilkender N. T. at betale dem 50 Rdl. i Kost og Tæring samt Procesomkostninger²⁾).

Tillæg.

Om de S. 234 nævnte Børn af Rigsdagsmanden for Mariager Hans Nielsen Drostrup og hans 1ste Hustru Karen Albrektsdatter kan yderligere meddeles følgende:

Niels Hansen Drostrup er 1665—67 opført mellem danske Kancellijunkere og Sekretærer med 2 Aars Løn, 254^{1/2} Rdl. aarlig³⁾. ^{23/3} 1670 fik han Tilladelse til, at han og Anna Eriksdatter Grave*) maatte vies i Huset⁴⁾). Han boede paa Kollerup, hvor han ifølge P. Dyrskjøt havde „meget rart skrevet Tøj“, uddraget af Mariager Klosters gamle Breve, men to Aar efter hans Død var disse „sporløst forsvundne“.

¹⁾ A. Crone: Hist. Tidss. III. 3. 604. — ²⁾ Stævnebog 1677 Fol. 84, Dombog Fol. 1054. — ³⁾ Afregningsbog med Holtjenere 1665—67, Fol. 9. — ⁴⁾ Hun var en Datter af Biskop Erik Grave i Aarhus og ægtede efter Drostrups Død Hans Hansen Brochmand (døbt i Køge ^{13/11}, 1648), en Søn af Biskop Hans Enevoldsen Brochmand (se Pers. Tidss. I, 2, 310), men ifølge hendes Faders Brev til Jacob Bircherød af ^{17/11}, 1682 var hun allerede dengang død (Pers. Tidss. III, 3, 137). — ⁵⁾ Jy. Tegn. 1670 Nr. 13.

Han efterlod Datteren Karen, som blev gift med mag. Eiler Jacobsen Eilertz, der solgte Kollerup til Grev Konrad Reventlow¹⁾. — Kirsten Hansdatter Drostrup, gift med Nikolaus Broberg, som hvis Enke hun $\frac{27}{4}$ 1690 pantsatte en Del Markjord, Skov, Eng, Hede og Moser under Hobro til M. P. Hamborg og $\frac{2}{9}$ 1697 i Aarhus paaskrev Obligationen, at hun afstod Pantet til sin kære Fætter M. P. Hamborg. — Katrine Hansdatter Drostrup (f. $\frac{6}{6}$ 1650, † $\frac{20}{11}$ 1697), som $\frac{1}{9}$ 1669²⁾ blev gift med Borgmester Daniel Calow i Aalborg (f. $\frac{27}{10}$ 1614, † $\frac{1}{11}$ 1686) og havde med ham 3 Døtre, af hvilke de to døde spæde, men den tredje, Mette Sofie Calow (f. 1674), ægtede 1697 Proprietær Mathias Pedersen Hamborg til Moustrup, senere til Skovsgaard og tilige Borger og Købmand i Hobro († 1718, 73 Aar gl.). Mette Sofie Calow døde $\frac{24}{6}$ 1699 i Barselseng, 26 Aar gl., og hendes eneste Datter døde ti Aar gl. 1709³⁾.

¹⁾ Trap. II, 490. — ²⁾ Hist. Tidss. III, 3, 619. — ³⁾ Hobro Tingprotokol.

Register.

Fortegnelse over de Byer, hvorfra der sendtes
Repræsentanter til Rigsdagen.

Aalborg	235—236	Næstved	91—93
Aarhus	201—210	Odense	120—137
Assens	147—149	Præstø	87—88
Bogense	151—159	Randers	215—220
Faaborg	145—147	Ribe	245—255
Grenaa	210—211	Ringkøbing	239—241
Helsingør	71—74	Ringsted	103—108
Hjørring	237	Roskilde	117—120
Hobro	231	Rudkøbing	142—143
Holbæk	114—117	Rødby	172
Horsens	193—201	Sakskøbing	172—174
Kallundborg	109—112	Skelskør	93—95
Kerteminde	137—139	Skive	230—231
Kolding	189—192	Slagelse	98—103
Korsør	96—98	Slangerup	74—79
Kristianshavn	57—71	Stege	88—90
København	1—56	Storehedinge	86—87
Køge	79—86	Stubbekøbing	183—188
Mariager	232—234	Svendborg	144—145
Maribo	170—172	Thisted	237—239
Middelfart	149—151	Varde	241—245
Nakskov	159—170	Vejle	192—193
Nyborg	139—142	Viborg	220—230
Nykøbing p. F.	176—182	Vordingborg	90—91
Nykøbing p. S.	112—114	Æbeltoft	211—215
Nysted	175—176		

Personfortegnelse¹⁾.

- Aagesen (ell. Anchsen), Niels, Handedsm. (1666) 50.
 Aalborg, Hans, Præst i Vejlbj 151.
 Abildgaard, Eggert (1662) 250.
 Adolf Johan, Pfalsgreve 123.
 Adersen, Mads (1666) 184, 185.
 v. Ahlefeld, Ditlef 123.
 Ahlefeld, Frederik 37, 161.
 Albrektsdatter, Karen, g. m. H. N. Drostrup 234, 255.
 Aldewelt, Else 117.
 Amorsen, Amor, Borgm. i Skive (1666) 231.
 Andersdatter, Anne, af Stege 90. — Anne, af Slagelse (1668) 101. — Anna Marie, af Skelskør (1682) 93. — Dorethe, af Hobro (1697) 231. — Johanne, af Skelskør (1682) 93. Karen, af Nakskov 162. — Kirsten, g. m. Jens Mouritsen (1678) 55. — Andersen, Christen, Bonde, af Brande (1592) 96.
 Andersen, Dines, af Nykøbing S. 112—14.
 v. Andersen, Frederikke Amalie 180.
 Andersen, Gilbert, Borger i Maribo (1674) 171. — Jørgen, Bonde i Svaninge 148. — Mathias, af Rødby 172. — Mathias, kgl. Toldbetjent af Rødby 172. — Niels, Raadm. i Nykøb. S. (1680) 113. — Niels, paa Store Hebo 244. — Peder, Byfoged i Nakskov (1670) 166. — Rasmus, Stiftsskriver 133. — Søren, Borgm. i Æbeltoft (1646) 212.
 Andresdatter, Anne, g. m. Hans Atke 75, 77, 78, 79.
 Anne . . . , g. m. Raadm. Clemend Pedersen, af Slagelse 100.
 Arenfeld, Ingeborg, Frue 24. — Jørgen (1669) 95. — Mogens (1650) 232.
 Atke, Hans Hansen, af Slangerup 74—79, 116.
 Augusta af Glücksburg 119.
 Bache, Fr. (1668) 26.
 v. Baden, Elisabet 200. — Ernst, Borgm. i Horsens 200.
 Badskær, Jon, af Hobro (1697) 231.
 Bager, Hans Hansen, Præst 241. — Marie Barbara 151. — Oluf 81, 122, 123.
 Bagger, Hans, Dr. 82.
 Baggisdatter, Karen († 1615), 40.
 Balck, Hans, Slotssnedker 10. — Henrik, Slotssnedker 10.
 Balckenberg, Lambert, Mag., Præst i Sundalen (1621) 80.
 Baldtzersen, Christian, Landsd. p. Møen 89.
 Balslev, Birgitte, g. m. Thomas Kingo 128. — Christoffer, Læge († 1693) 128.
 Baltersen, Niels, Præst († 1659) 191. — Niels, Raadmand 192.
 Bang, Jørgen, Præst i Sandager 179. — Lavrits, af Middelfart (1660) 150. — Thomas, Professor 30.
 Banner, Søren Sørensen, Raadm. i Aalborg 235.
 Barnewitz, Fr. (1652) 178, 181.
 Bart, Hildebrand Henriksen, Raadm. i Maribo 171.
 Bartholin, Barth., Mag. 114. — Dr. 24. — T., Professor 31, 82.
 Bartskeer, Anne 30. — Didrik Hansen, Raadm. 30. — Else 30. Hans, Biskop 21, 30. — Margrethe Didriksdatter (1657) 30.
 Basse, Hans, til Lystager (1663) 93.
 Bastiansen, Kr., af Nykøb. F. 178.

¹⁾ Rigsdagsmændenes Navne er trykt med fede Typer.

- Baszy, Jens Pedersen, Birkefoged 211.
 Bathe, Sidsel Antonsdatter 161.
 Bay, Jens Hansen, Borger i Randers 217. — Keld (1680) 229.
 Bech, Jochum (1653) 99.
 Becker, Klavs, af Kbh. 209.
 Below, Hedevig (1662) 24, 25. — Tyge 145, 149, 150.
 Bentsen, Peter, Møller i Kratmøllen (1660) 76.
 Bentzen, Anna Hansd., af Randers († 1680) 216. — Hans, Raadm. i Randers (1619) 216. — Jens, Tolder i Bogense 154.
 Benzon, Hans, Landsdommer. (1689) 229. — Peder (1690) 238. — Peder Hansen, Borgm. i Horsens († 1684) 200.
Bering, Christen, af Hobro 231. — **Peder Jensen**, af Viborg 228—230.
 Berner, Henrik, Klædekræmmer († 1632) 3.
 Berntsen, Arent 20, 27, 28, 47, 53.
 Bertelsdatter, Magdalene, af Ringsted 105, 106. — Mette, af Aarhus (1652) 204.
 Bertram, Carl 84. — **Ditlev**, af Køge 84—86. — Enevold, Prok. i Kbhvn. (1693) 86. — Maren († 1691) 86. — Margrete 85.
 Biering, Peder, Borgm. i Viborg 204.
 Bierregaard, Karen Jensd., af Lemvig 240.
 Bildsøe, Lorens, Præst 179.
 Bille, Anders, Marsk 153. — Mogens 189. — Sten, Pladsmajor 33. — Sten (1661) 126, 189, 190. Vincens (1661) 171.
 Bircherod, Jacob Jensen, Prof. († 1688) 128, 255. Jens, Biskop 122, 128, 235.
 Birgitte, afg. Skipper Hans Giertsens (1663) 51.
 Birgitte, Borgmesters, af Storehedinge 86.
 Bischof, Margrethe (1668) 26.
 Bjelke, Henrik 14, 50, 60.
 Bjørnsen, Mads Madsen, Præst 161.
 Blad, Hans Pedersen (1663) 49.
 Blankenborg, Jacob 137. — Jacob, Lieutenant 137. — Joachim, Ritm. 129. — Johannes (Hans) 137. — Knud Jacobsen (1660) 150. — Lovise Birgitte 137. — Marie Dorthea 137. — Peder, Ridef., Borgm. 136. — Peter Jacob 137. — Richard, Hofjunker 139 Anm.
 Blich, Ove (1673) 226.
 Blichfeld, Kristen, Præst i Ringsted (1693) 206.
 Bloch, Kirsten Jensd. 239.
 v. Blome, Heinrich 123.
 Bodil, g. m. Hans Clausen af Ringsted 107.
 Boefcke, Ditmer († 1681) 18.
 Boisdatter, Anna, af Helsingør 73.
 Bomgaard, Gert, Kapt. 50.
 Borch, Oluf, Læge 82.
 Borchorst, Gertrud Mouritzd. († 1709) 200.
 Bording, Anders 128.
 Bornemann, Stiftsprovst 82.
 Boysen, Jens, g. m. Marie Dorthea Blanchenburg 137.
 Braband, Balth., Apot. i Kolding 191.
 Brahe, Jørgen (1650) 124, 147. — Preben, til Hvedholm 146. — Sten (1659) 47 (1670) 224.
 Brand, Anders Christensen, Præst 96. — **Casper Christensen**, Borgm. i Korsør 93, 96—98. — Christian Andersen, Præst 98.
 Brandt, Anders Steffensen, Præst 244.
 v. Breda, Achim 99.
 Bredal, Hans, Præst 174.
 v. Bredow, Joakim, Generalmajor 32.
 Bremer, Peder 185, 187.
 Bring, Peder, Byfoged i Kallundborg 111.
 Broberg, Nikolaus, Licensiat 233, 234, 256.
 Brochmand, Barbara Enevoldsd. († 1673) 85. — Enevold, Borgm.

- i Køge 81, 85. — Hans Enevoldsen, Biskop 255. — Hans Hansen 255. — Jesper, Biskop 81.
- v. Brockdorff, Kai Lorentz, til Kletkamp 170.
- Brockenhuus, Oluf 81, 99, 108.
- Bruijstorff, Petrus 239.
- Bruun, Povl Klemensen, Præst i Horsens 198, 99. — Rasmus Pedersen, Præst 157—58.
- Bryde, Niels Jensen, Hører i Horsens 198.
- Brøndorf, Anders, adlet 1699 239. — Dorthea Elisabeth († 1724) 239. — Jakob Pedersen († 1723) 239. — Margrethe Pedersdatter 239. — Peder Andersen, Ejer af Eskær 239. — **Peder Pedersen**, af Thisted 237—39. — Severin, til Randrup 239.
- Buchwald, Detlef, paa Gram 80.
- Burchard, Karen, g. m. Oluf Svane 201.
- Burgaard, Bent (1666) 241.
- Burmant, Marie (1682) 229.
- Busk, Jens, Byfoged i Æbeltoft 212.
- Byssing, Rasmus, Præst (1659) 61, 62.
- Bødker, Henrik, Kæmner i Nykøbing F. 180, 181.
- Bønrode, Tord, Sejlmager, af Kbh. 157.
- Böttger, svensk General 128.
- Calendrini, Marco, Kbm. i Hamburg 189.
- Calow, Daniel, Borgm. i Aalborg († 1686) 234, 256. — Mette Sofie (f. 1674) 256.
- Carl Gustaf 43, 85, 124.
- Carstensen, Christen, af Korsør (1661) 96, 97.
- Catharina, g. m. Borgm. Dines Andersen af Nykøbing S. 113, 114.
- Catrine, g. m. Borgm. Niels Lauridsen i Svendborg 144, 45.
- Catrine, Mads Mortensens, af Helsingør (1667) 73.
- Charlotte Amalie, Prinsesse 120.
- Choritz, Else, g. m. Frederik Thuresen 39. — Henrik Isaksen, Raadmand 39. — Isak Corfitzen, Kandestøber († 1625) 39.
- Christensdatter, Ellen, g. m. Casper Schöller 80. — Johanne, af Nysted 175, 176. — Maren, g. m. Borgm. Oluf Jepsen af Lemvig 240. — Sidsel († 1690) g. m. Iver Nielsen 147. — Sophie, af Næstved (1665) 93.
- Christensen, Frederik, Borgm. i Aalborg 1599 31. — Hans, Raadm. i Aarhus (1637) 202. — Jacob, Borgm. i Hjørring 237. — Peder, Raadm. i Stege 89. — Peder, Skipper og Fattigforst. i Skelskør (1661) 95. — Peder, Borger i Middelfart (1660) 149. — Peder, Tolder i Sæby (1661) 222. — Peder, Renteskriver i Kbh. 236. — Povel, Borgm. i Æbeltoft (1661) 212.
- Christian II 40.
- Christian IV 2. 5. 6. 24, 81. 196.
- Christian V. 105.
- Christian, Prins (1667) 119, 120. 181.
- Christian, Kronprins (Chr. V) 14.
- Christoffersdatter, Else (1649) 31.
- Christophersdatter, Anne, af Nakskov († 1652) 169.
- Claudi, Hans Christopher, Major 236.
- Clausdatter, Barbara, af Ringsted († 1658) 107. — Cathrine, af Aalborg 236. — Else, g. m. Simon Surbek 3. — Lisabeth, af Ringsted 107. — Margrethe, af Ringsted (1677) 107. — Rebecca, af Ringsted (1676) 107.
- Clausen, Bertel, af Ringsted († 1652) 107. — Bertel, Præst († 1709) 107. — Claus, af Ringsted († 1652) 107. — Claus, Præst († 1716) 107. — Hans, af Ringsted (1690) 107. — Lorenz, Borger i Middelfart (1660) 149. — Peder, af Ringsted († 1650) 107.
- Clemensdatter, Maren, g. m. Anders Lydiksen 202, 205, 207, 208.
- Cornerup, Søren, Generalfiskal (1662) 62.

- Cox, William, engelsk Admiral 207.
 Cremmer, Kristoffer, Junker 181.
 Crondal, Jochum Nicolai, Præst († 1750) 143.
 Daa, Chr. (1665) 25. — Christian, til Ravnstrup 82, 83, 127. — Claus (1676) 27. — Johanne Cathrine 111 — Valdemar Daa, til Borreby 93, 111, 232.
 Dabelstein, Henrik, Brygger i Malmø 18. — Margrethe Henriksdatter († 1677) 29.
 Dal, Jens, Borger i Randers 220.
 Dauer, Simon, af Kolding 252.
 Dauw, Johan, Klædekræmmer i Kbh. 86.
 Detmann, Casper, af Næstved (1644) 92.
 Didriksdatter, Selle, til Spilbech 121.
 Didriksen, Johan, Brygger i Kbh. 53.
 Dinesen, Knud, Raadm. i Nykøb. S. 113.
 Dorsch, Peder, Præst (1685) 218.
Drostrup, Hans Nielsen 232—34, 255—56. — Karen 256. — Katrine Hansd. († 1697) 234, 256. — Kirsten Hansd. 234, 256. — Niels Hansen, paa Kollerup 255. — Niels Hansen, Sekretær 234.
 Due, Manderup, til Halkær 223.
 Dueborg, Kirsten Andersd. († 1678) 239.
 Dyre, Mette (1663) 241.
 Dyreborg, Jens Rasmussen 148.
 Ebbesen, Lambert, Toldskriver (1663) 72.
 Eggert, H., Borgm. i Slagelse 105.
 Eggerts, Jørgen, af Næstved (1662) 91. — Else († 1689) 117. — Herman, Borgm. i Holbæk 117.
 Eggertsen, Herman, Borgm. i Holbæk (1651) 114, 116, 117.
 Eilertz, Eiler Jacobsen, til Kollerup 256. — Søren, Præst 179.
 Eisenberg, Elias, Præst 200. — Elise († 1686) 200.
 Eleonora Christine 125.
 Eriksen, Kristen, Kapellan i Horsens 198. — Tage, Landsdommer 30.
 Erlandtzen, Jørgen, af Præstø (1661) 88.
 Ernstsen, Ernst, Borgm. 199.
 v. Essen, Diderik, Borgerkapt. i Nakskov 163, 166.
 Fallentinsen, Bendix, Borger i Horsens 101.
 Felthuus, Diderik 32, 39. — Frederik 39. — Hans, Raadm. (1632) 32. — Sidsel († 1647) 32.
 Fischer, Peder, af Stubbekøbing 186.
 Fiuren, Henrik, Borgm. i Kolding 190.
 Finsen, Villum 70.
 Fleischer, Esaias, Apoteker 3, 119.
 Fog, Mathias, Dr. 226.
 Folchersen, Jokum Ernst (1674) 68.
 Fr. III 8—9 o. flg. 34, 64, 70, 189, 219, 221.
 Frederikke Amalie, Prinsesse 43.
 Frederiksdatter, Karen, g. m. Elias Svane 201. — Thure, Købmand 31.
 Friberg, Peder Sørensen, af Kbh. († 1724) 86.
 Fries, Andr. 185.
 Friis, Barbara, Hansd. († 1633) 81. — Christence, Barn 151. — Claus, Barn 151. — Hans, Oberst 35. — Hans, Præst († 1694) 151. — Hans Nielsen, Borgm. i Ribe 252.
Friis, Herman, af Middelfart 149—51. — Ib Hansen, Borgm. i Ribe 252. — Jørgen (1660) 46. — Laurits, af Ribe 251, 252. — Mogens 64. — Niels (1668) 26. — Thomas, Landkommissær i Jylland († 1689) 250.
Frost, Hans, Professor i Sorø (1653) 222.
 Fusch, Generalmajor 59.
 Gabel, Chr. 10, 11, 12, 34, 42, 52, 64, 246.
 Galde, Dorte, Frue 193.
 Gans, Johan, Præst i Viby 186.
 v. Gersdorff, Christian, Amtmand 17.
 — Joakim, Rigshofmester 34.

- Gibs, Nicolaj, Raadm. i Nykøb. S. (1680) 113.
- Gierdtzen, Hans, Kapt. 50, 51.
- Gjøe, Anna, Jomfru, til Hvidkilde 133.
- Glyssing, Claus, Raadm. i Varde 243.
- Gortmand, Johan Henrik 157.
- Graa, Christoffer. (1668) 100.
- Grave, Anna Eriksdatter 234, 255. — Erik, Biskop i Aarhus 255.
- Greve, Gert, Provisor paa Kolding Apotek 190.
- Griffenfeld, Peder 17.
- Grubbe, Erik (1648) 203. — Jakob, til Espegaard (1663) 93. — Knud (1669) 95. — Mette (1664) 228.
- Gyldenstjerne, Ebbe, Lensmand 228. — Henrik 11.
- Gødesen, Jens, Biskop 40.
- Gørding, Peder Christensen, Præst 151.
- Gørtzen, Anna Margrethe 146.
- Haagensen, Hans 30.
- Hage, Jens, Byfoged i Stege 89.
- Hager, Akatius, af Hamburg 80.
- v. Hain, Jacob, Aksiseskriver i Kbh. (1668) 67.
- Hamburg, Mathias Pedersen, til Moustруп 256.
- v. d. Hamsfort, Cathrine (1650) 123. — Cornelius, Apoteker i Odense 139, 142.
- Hansdatter, Anne, g. m. Borgm. Christen Jensen Jyde 80. — Anne, g. m. Borgm. Hans Olufsen Riber 193. — Ingeborg, g. m. Kbm. Thure Frederiksen 32. — Lisbet, g. m. Borgm. Hans Friis 151. — Margrethe, g. m. Borgm. Peder Pedersen 17. Marie, g. m. Esaias Fleischer 3. Sofie, g. m. Hans Nansen 3, 16.
- Hansen, Anders, Borger i Kolding 189, 190. Christen, Raadm. i Holbæk 116. Christoffer, Borgm. 2, 5, 12, 15, 18 31, 36, 49, 52.
- Claus 108. — Erik, Byfoged i Viborg 1672 225. — Hans, Amtsforsvalter (1670) 166. — Jakob, Keldsmed af Aarhus 202. — Jep, Rendemester ved Koldinghus 192. Johan, af Helsingør 71—73. Jørgen, Raadm. i Faaborg 146. — Jørgen, Søn af Hans Jørgensen Husum, 156. — Jørgen, (Havervad), 248—55. — Jørgen, Raadm. i Ribe 252. — Kristen, af Odense (1653) 123. — Laurids, Borgm. i Faaborg 145, 146. — Lavrits, Borgm. i Nakskov, 176. — Ludvig, af Stege 89, 90. — Mads (Mathias), Præst 86. — Mads, af Stege 88—90. — Mikkel, Borgm. i Aalborg (1562) 31. — Mikkel, Landsdommer paa Bornholm 188. — Morten, Kirkeværge i Nykøb. S. 113. — Niels, af Skelskør 95. — Niels, Kæmner i Kerteminde 138. — Niels, Raadm. og Byfoged i Kerteminde 138. — Niels, Raadmand i Grenaa 209. — Nikkel (Niclaus), Borgm. i Nykøb. F. 177. — Peder, Raadm. i Nakskov 160. — Peder, i Stubbekøbing 188. — Svend, af Sakskøbing 172—174. — Søren, af Skive 230—31. — Zacharias, af Næstved 91.
- Hasebart, Abigael Jakobsdatter 121, 122.
- Havervad, Hans Andersen, Herredsfoged 248. — Jesper Hansen 246.
- Hegelund, Peder, Landsdommer paa Møen 89, 90.
- Hegerfeldt, Johan, Borgm. i Nykøb F. 180.
- Heimmarch, Jonas, (1661) 61.
- Heine, Alexander 182. — Hilarius, af Nykøbing F. 180—82. — Johannes Hilarius 182. — Magdalene Kathrine 182.
- Heinemark, Jonas, Bygningsskriver 58.
- Helkand, Rasmus Jensen, Købm. 17.
- de Hemmer, Karen Kristoffersdatter,

- († 1694) 249. — Kr., Borgm. i Aalborg 247, 249. — Kristoffer Karstensen, Stadsfysikus i Ribe 247. — Margrethe Kristoffersd. 247.
- Hendriksen, Peder, af Saksøbing 173.
- Henningsdatter, Maren, af Stubbekøbing 187.
- Henriksdatter, Margrethe, g. m. Jørgen Lautrup 173.
- Hessel, Mads Knudsen, Præst. 228.
- Hillebrandsen, Hillebrand**, af Maribo 170—72.
- Hindrichsdatter, Maren, (1662) 85.
- Hindsholm, Laurits Jacobsen, Biskop 125.
- Hjort, Jesper Sørensen, Landsdommer 108.
- Hofman, Niels (1680) 229.
- Holck, Thomas, Rentemester 70.
- Holst, Evert, af Kbh. (1666) 111. — Hans, af Kristianshavn. (1650) 217.
- Hondorff, Sten 64.
- Hop, Hans, Fattigforstander, (1660) 60.
- Horn, Henrik, General, Greve 125.
- Horneman, Hans, Raadm. i Næstved (1668) 92.
- Husum, Anna Lucie Hansd. 157. — Anna Sofie Hansd. 157. — Birgitte Hansd. 157. — Bodil Hansd. 157. — Else Hansd. 158. — **Hans Jørgensen** 55, 151—59. — Kristence Hansd. 157. — Kirstine Hansd. 157. Maren Hansd. 157. — Niels Hansen, Præst 156. — Sofie Hansd. 157.
- Hutfeld, Jesper Nielsen, Borgm. 226. — Jørgen Nielsen, til Skaarupgaard 207.
- Hvas, Christopher 242. — Jens, Forvalter 238.
- Hvid, Anna 216. — Else 216. — Hans 216. — Karen 216, 218. — Maren 216. — Margrethe 216. — **Mikkelt Tygesen**, af Randers 215—18. — Tyge 216.
- Hyldtoft, Mads, Prokurator 171.
- Høeg, Iver Juel 238. — Mogens, 130, 153. — Sidsel, g. m. Ebbe Munk 123.
- Høg, Christen Clausen, Konsumtionsforv. i Aalborg 235. — Claus, Raadmand i Aalborg 236. — Claus Clausen 236. — **Claus Tommesen**, af Aalborg 235—36. — Enevold Clausen 235. — Hans Clausen 235. — Ida Clausdatter, af Aalborg 236. — Jens Clausen, Præst 236. — Johannes Clausen 236. — Jost 177. Mads Clausen († 1666) 236. — Maren Clausdatter († 1651). 235—36. Margrethe Thomasd. 235. — Søren Clausen 236. — Thomas Clausen 235.
- Ibsen, Hans, Møller i Helsingør (1666) 72. — Knud, Kleinsmed i Slagelse (1657) 101. — Mathias 231. — Morten i Vedsted 159. — Niels, Borger i Randers 216.
- Ingeborg, „Stadsmø“ hos Borgmester Claus Poulsen i Ringsted 105.
- Irgens, Johan (1671) 238. — Jokum til Gjerslev 46, 49, 50.
- Isachsen, Jacob, af Nakskov 170. — Mourits, Præst († 1639) 147. — Mourits, Præst († 1695) 148.
- Issen, Niels, af Nakskov 170.
- Iversdatter, Mette, af Nysted († 1641) 175.
- Jacobsdatter, Birgitte, af Ringsted († 1681) 108. — Else, af Mov 236.
- Jacobsen, Chr., af Viborg (1652) 228. — Christen af Kbh. (1671) 148. — Christopher 226. — Eiler 225. — Henrik, Oldermænd († 1668) 33. — Iver (1661) 60. — **Knud** af Odense 129—137. — Lavrids, Biskop 129. — Mads, Livlæge († 1636) 40. — Peder, Købm. i Odense († 1651) 40, 41. — Peder, af Nykøb. F., Husfoged 170.
- Jacobæus, Holger, Højesteretsdommer († 1701) 41.
- Jensdatter, Anna, g. m. Provst Elias Eisenberg 200. — Ingeborg († 1614) 40. — Karen, g. m. Morten Ibsen 159. — Karen, g. m. Raadm.

- Baltser Nielsen 191. — Maren (1702) 56. — Sidsel af Kerteminde 138.
- Jensen, Anders, Købm. i Aalborg 236. — Bagge, Raadmand i Ribe 40. — Bartolomæus, Borgm. 20. — Clemen, Raadm. i Aarhus 202. — Ebbe, Kirkevæрге, af Slingerup 78—79. — **Hans**, af Helsingør 73—74. — Hans, Raadm. i Bogense 157. — Henrik, 2^{den} Borgm. i Viborg 221. — Henrik, Landstingshører 247. — Jacob, Borger i Maribo (1674) 171. — Jens, Borger i Kbh. (1650) 42. — Jens, Borger i Bogense (1660) 153. — Jørgen, Raadmand i Nakskov († 1687) 161. — Knud, paa Alrø 101. — Mikkel, Hospitalsforst. i Slagelse 97. — Niels, Borgm. i Vejle (1528) 40. — Niels „af adelig Slægt“ 40. — Peder (Basse), af Æbeltoft 211—15. — Rasmus, Borgm. i Grenaa (1623) 210. — Søren, Borgm. i Vejle 193. — Thomas, Købmand (1662) 25. — Thomas, Borger i Haarlem 253, 254.
- Jeppesdatter, Maren, af Brande (1607) 96.
- Jeppesen, Jørgen, Herredsfoged 185.
- Jepsen, Oluf, af Ringkøbing 239—41.
- Jermin, Henrik Jensen, Præst († 1689).
- Jespersdatter, Beate, af Ringsted (1647) 106.
- Jespersen, Christen Sørensen, Borger i Hobro (1697) 231. — Poul, i Kærteminde 157.
- Jessen, Jesse, Provst († 1675) 179, 186.
- Joannes Joannis Hellespontanus (1639) 74.
- Johan Adolf, Hertug af Pløen 132.
- Johannesdatter, Christine, af Helsingør (f. 1624) 73.
- Johansen, Hans**, Raadm. i Kbh. 60, 61, 65, 66, 69—71.
- Jonsdatter, Ane, af Kongsgaard (1648) 212, 215.
- Jorisen, Sibi, af Skalling, Skipper (1659) 51.
- Jostdatter, Katrine, af Nykøbing F. († 1650) 176—77.
- Jostsen, Christen, Borgm. i Køge 81.
- Juel, Erik, til Hundsbæk 223, 231. — Hans, til Starupgaard (1682) 229. — Henrik, til Lindbjerg (1665) 243, 244. — Jens (1672) 27. — Niels, Admiral, 221. — Niels Akselsen 234.
- Justdatter, Anne, af Hobro 231.
- Juul, Ove 254.
- Jyde, Christen Jensen, Borgm. 80.
- Jørgensdatter, Ingeborg, af Nakskov 179. — Karen, g. m. Borgm. Peder Seiersen 92. — Karen, af Nykøb. F. 170. — Karen, af Nakskov 179. — Lisbet, af Nakskov 179.
- Jørgensen, Hans, Raadm. i Korsør (1668) 97. — Raadm. i Nykøb. S. (1680) 113. — **Hans**, af Bogense 151—59. — Hans, Raadm. i Viborg 224, 225. — Jacob, af Nakskov 170. — Johan, Kammertjener (1643) 189. — Laurits, Borgm. i Nyborg (1679) 27. — Niels af Præstø (1661) 88.
- Kaalund, Alhed Hansd. 86.
- Kaas, Erik, til Bremersvold 50, 150, 161, 171, 186. — Erik, til Lindskov 145. — Herman Iversen 161. — Jørgen (1677) 27. — Kristen (1663) 241. — Niels 250, 251.
- Kabbel, Oluf Peder Jepsen 240.
- Karmark, Borgm. i Randers 219.
- Karstensen, Klavs, Borgm. i Viborg 247. — Falentin, Præst († 1695) 180. — Thomas (1668) 54.
- Katrine, g. m. Borgm. Dines Andersen af Nykøb. S. 114. — Katrine Peder Hansens, af Saksjøbing 174.
- Keitum, Peder Mortensen, Toldskriver 19, 28.

- Keldsen, Niels 226.
 Kingo, Thomas 77, 82.
 Kirsten, sal. Tord Andersens (1668) 54.
 Kjep, Anders, Byfoged i Stubbekøbing 187.
 Klein, Dortea Hansd. 56. — Ellen Hansd. 56. — **Hans Pedersen** 22, 33, 35, 40—56, 57, 59, 69, 99, 157. — Hans Pedersen, Skrædermester († c. 1694) 56. — Marie Hansd. 56. — Mogens Hansen 56. — Peter, Amtsskriver 230. — Peder Hansen, isl. Købm. 56. — Peder Hansen, Handelsmand 56. — Vilhelm, Professor 56.
 Klemensdatter, Mette, g. m. Borgm. Knud Jacobsen i Odense 136.
 Klemmensen, Søren, Anders Lydiksens Svoger 205.
 Klyn, Anders Frederiksen, Præst 92. — Anders Sørensen, af Ribe 41, 246. — Frederik († 1657) 92. — Marius Andersdatter 41.
 Knoph, Daniel, Amtmand i Stavan­ger († 1687) 209. — Troels, Foged i Buskerud 209.
 Knudsen, Anders, Raadm. i Slagelse († 1652) 103. — Erik, Ridefoged paa Antvorskov 101, 102. — Hans, af Stubbekøbing 187. — Henning, Byfoged i Næstved 92. — Jens, Ridefoged paa Roskilde Bispegd. 100. — Jørgen, Kirkevæрге i Viborg (1689) 229. — Rasmus paa Alrø (1655) 101. — Søren, af Randers (1636) 216. — Tomas, Raadmand i Horsens 198.
 Knækenborg, Præst 78.
Koch, Anders, af Vordingborg 90 —91. — Andreas, i Vordingborg (1649) 91. — Habakuk, Købm. i Odense († 1660) 122.
 Kofoed, Peder, af Slagelse 99.
 Kohl, Hieronymus (1661) 60.
 Kok, Karne Jensdatter († 1625) 18.
 Kold, Maren Madsdatter, af Ribe († 1659) 109.
 Kolding, Peder Jensen, Byfoged i Æbeltoft (1661) 212.
 Kolmer, Peter 65.
 Krabbe, Erik, Lensmand 195. — Gregers 245, 250. — Iver til Vemmetoft 46. — Sophie, Frue (1679) 227.
 Krafse, Otte, til Egholm 122.
 Krag, Erik (1672) 27, 29. — Otte (1657) 13, 21, 59, 124, 204. — Jesper, af Ringsted († 1652) 107.
 Kristensdatter, Ellen (Lene) († 1556) 40. — Gunde, af Aalborg († 1704) 235. — Mette, g. m. Borgm. Karsten Tønnesen i Ribe 247, 248.
 Kristensen, Jørgen, Borgm. i Nysted 179. — Jørgen, Præst i Nakskov 179. — Laurits, Kæmner i Horsens 196. — Svend, Hører i Aarhus 198.
 Krog, Peder, Biskop i Tronhjem 82, 112.
 Kruchou, Thomas, af Nakskov 165, 166.
 Kruse, Edvard, Justitsraad († 1695) 250. — Jørgen, til Hjermislevgaard 223. — Niels, til Engelsted (1662) 114, 115. — Ratke, Kaptain (1662) 25.
 Kræfling, Jørgen, Borger i Stubbekøbing (1675) 188.
 Kullerup, Anna Lavritsd. 156.
König, Jens Knudsen, af Slagelse 100—103.
 Korbitz, Joh. (1659) 59.
 Lambertsen, Hans, Borgm. 32.
 Langballe, Mikkell, til Nebel (1686) 238.
 Lange, Erik 193. — Hans, Raadm. i Nykøb. F. 178. — Jørgen 193. — Peder, til Kærgaard 223. — Peder, Provst († 1646) 120. — Villuin, Landstingsdommer (1670) 212.
 Larsen, Norman, Raadm. i Faaborg 146.
 Lassen, Jens, Landsdommer 127,

131. Anm. — Jens, Renteskriver 42. — Mads, af Randers 220. — Niels, Forv. paa Dalum Kloster (1661) 131.
- Lauesen, Peder, Skipper og Kæmner i Skelskør 95.
- Laurson, Niels, Raadm. i Svend. 144.
- Lauridsen, Jørgen, i Sundby 184. — Niels, Borgm. i Svendborg 144.
- Lavrits, Søn af Arent Berntsen 53.
- Lavritsdatter, Anna, g. m. Hans Wolszen 183, 188. — Else, g. m. H. N. Drostrup 234. — Ingeborg 252. — Kirstine, af Helsingør 72. — Margrethe, af Nysted 179.
- Lavritsen, Hak (1673) 68. (1667) 83. — Markus, Byfoged i Nakskov (1672) 171. — Morten, af Nykøbing F. 178. — Niels, Borgm. i Svendborg 218. — Rasmus, Borger i Æbeltoft (1670) 212.
- Lauritzen, Anders, Borger i Bogense (1660) 153. — Mads, Borgm. i Slagelse (1676) 105—06.
- Lautrup, Jørgen 56, 173.
- Lehn, Johan (1662) 72.
- Lerche, Abigael Knudsdatter († 1669) 161, 163. — Corn., Stiftamtmand 171, 174. — Knud, Præst i Nysted 161, 169, 175. — Knud Mortensen, af Nakskov 162. — Mads 169. — P. Pedersen 17, 65. — Sidsel Knudsdatter 175.
- Leyel, Kirsten Hansd., af Aarhus 203.
- Lindemer, Skovrider (1664) 156.
- Lindenow, Hans 109. — Henrik 150, 190. — Laurits 201, 202. — Sophie Amalie 238.
- Lisbeth, sal. Albrekt Dysseldorfs (1668) 54. — Lisbeth, Hans Johansens, af Kbh. (1672) 68. — Lisbeth, g. m. Borgm. Niels Nielsen af Holbæk 115, 116.
- Loinberg, Christen 3.
- Luchelmann, Peter 43.
- Lund, Christen Hansen, af Odense (1670) 132.
- Lundt, Anna Sofie Olufsdatter († 1749) 179. — Elisabeth Jørgensd. 179. — Hans Nichelsen, Borgm. 8, 19. — Jørgen Lavritsen, af Nykøbing F. 176—80. — Lavrits Jørgensen, Præst 179. — Margrete Olufsdatter († 1744) 179. — Marie Elisabet Olufsdatter 179. — Nichell 180. — Oluf Jørgensen, Præst 179, 180. — Otte Laurson, 177. — Peder Olufsen, Præst 179.
- Lydiksen, Anders**, af Aarhus 201—208.
- Lykke, Kaj 15, 82. — Niels 27. — Valdemar 223, 232.
- Lützen, Peter 60, 65, 68.
- Lützow, Hugo 99, 100, 101, 102.
- Lælius, Borgm. i Thisted 238.
- Løche, Dorothea 250.
- Løvenbalk, Karen Pedersd. 224. — Mette Pedersd. 225, 226. — Peder Pedersen, Præst 225.
- v. Løvenhjem, Hans 227.
- Madsdatter, Margrete, Cl. C. Reenbergers Søsterdatter 222.
- Madsen, Hans, Borger i Nakskov 160. — Jens, Biskop 40, 198. — Jens, Borger i Varde 244. — Jens, Raadm. i Æbeltoft 212. — Jens, Borgm. i Bogense 153, 156. — Jens, Borgm. i Odense 133. — Kristen, Raadm. i Aalborg 235. — Lavrits, af Helsingør 72. — Morten, Biskop i Aarhus 203. — Peder, Kapellan i Horsens 197. — Søren, Borger i Middelfart 149.
- la Maire, Jean 72.
- Mandix, Jens Olufsen, til Bisg. 201.
- Marchedan, Hendrich 24.
- Maren, g. m. Isak Mouritsen 148. — Maren, g. m. Landsdommer Chr. Steensen 120.
- Margrethe, sal. Henr. Biskops 26. — Margrethe Malers (?) Datter, af Næstved 93.
- Mariche, g. m. Hieronymus Kohl 60.
- Markdanner, Henrik 26, 27.
- Markusdatter, Anne, af Kærteminde 138.

- Markussen, Hans, Borgm. i Horsens 196, 197.
- Masius, Otte, Lensmand 215.
- Mette, g. m. Mogens Simonsen i Væggerløse 170. — Mette, g. m. Hans Clausen, af Ringsted 107.
- Meyer, Samuel, Sukkerværksstyrer 43.
- Michelsd., Margrethe, af Præstø 88.
- Mikkelsdatter, Mariane, af Randers 220.
- Mikkelsen, Christen, Borgm. i Aalborg 31. — Jacob, Tolder 19. — Jørgen, Borgm. i Slagelse 75, 116.
- Mogensdatter, Karen, af Randers 216, 217. — Magdalene 53.
- Mogensen, Anders**, af Skelskør 93 —94, 97. — Niels, Borgm. i Randers 217.
- Mohr, Claus, Handelsm. i Køge 86.
- Monrad, Elisabeth Ditlevsd., fra Sønderby 148. — Erik, Biskop 249.
- Morsleth, Mette 200.
- Mortensen, Fr., af Aarhus (1651) 204. — Mads, af Helsingør (1667) 73. — **Peder**, af Nakskov 159—69.
- Motzfeldt, Elisabeth 32.
- Mouritsen, Isak**, af Assens 147—149. — Jens, Byfoged i Kbh. (1673) 55, 111.
- Mule, Karen Jacobsdatter († 1733) 137.
- Munch, Peder Jacobsen, af Nakskov 166.
- Munck, Anne (1649) 87.
- Munk, Anna Nielsdatter 31. — Erik, Lensmand 31. — Jens Eriksen, Admiral 30, 31. — Kirsten, Frue 125, 130. — Mogens, Landsdommer (1523) 40.
- Muus, Jørgen, Borgm. i Hjørring (1665) 237.
- Müller, Hinrich, Rentemester 20, 26, 64, 104, 119, 228.
- à Møinichen, Barbara 29. — Claus, 29. — Hans 29. — Henrik 29. — Jens 29. — Karne 29. — Morten Sikstsen, Bartskeerer 29. — Sofie Mortensdatter 30.
- Møllengracht, Jørgen, af Slangstrup (1685) 79.
- Mølmann, Gert, af Flensborg (1624) 80. — Katrine, g. m. Iver J. Trelund 111.
- Mønbo, Laurids Pedersen, Borgm. i Stubbekøbing 184.
- Mørk, Jørgen Mogensen, Herredsfoged 46—47.
- Nansen, Anker Antoni, Sorenskriver († 1765) 17. — Baldur Fridtjof, Overretsagfører († 1885) 18. — Evert Nansen, Købm. 1. — Evert, (o. 1644—o. 1670) 18. — Fridtjof, Professor, Dr. 18. — **Hans** 1—18, 19, 22, 23, 28, 29, 34, 36, 37, 49, 52, 83, 126, 129, 184, 222. — Hans, Assessor 15, 17. — Hans Leierdahl, Sorenskriver († 1821) 17—18. — Karen 17. — Maren († 1677) 18. — Mikkell, isl. Købm. 16. — Mikkell, Landsdommer († 1747) 17. — Sophie 17.
- Nickelsdatter, Anna, af Nykøb. F. 177.
- Nickelsen, Hans, af Nykøb. F. 177. Oluf, af Nykøb. F. 177.
- Niels, Sognepræst i Assens (1660) 150.
- Nielsdatter, Anna, g. m. Niels Andersen paa Store Hebo 244. — Karen, af Kerteminde 138. — Karen, († 1713) g. m. Fr. Svane 200. — Maren, g. m. Steffen Nielsen 244. — Maren, g. m. Jørgen Hansen (Havervad) 249. — Maren, g. m. Jens Tommesen 253.
- Nielsen, Anders, Borger i Æbeltoft (1670) 212. — Anders, Kirkevæрге i Hjørring 237. — **Baltzer**, af Kolding 191—92. — Chr., Borgm. i Slagelse (1661) 101. — Fin, Borgm. 33, 36, 184. — Hans, Raadm. i Aalborg (1665) 26. — Hans, Borgm. i Odense 123. **Hans** af Kerteminde, 137—139. — Hans, Borgm. i Varde 242. — Iver, af Faaborg 145—47. — Jacob, mulig Anders Lydiksens Svoger 205. — Jesper, Borgm. i Aars

226. — Jørgen, Borgm. i Horsens († 1629) 194. — Kristen, Borgm. i Varde 40. — Mads, Borgm. i Vejle († 1539) 40. — Mogens, Raadm. i Randers (1643) 217. — Niels, Borgm. i Slagelse 105. — Niels, Borgm. i Holbæk 75, 114 —17. — Niels, Borgm. i Nakskov 163. — Niels, Byfoged i Hobro (1684) 229. — Niels, Borgm. i Varde († 1708) 245. — Peder, Borger i Odense 136. — Peder, Præst i Odense (1660) 150. — Peder, Raadm. i Maribo (1674) 171. — Peder, til Linderup 245. **Steffen**, af Varde 241—45.
- Nols, Anders Nielsen**, af Hjørring 237.
- Norman, Anna Katrine, Frue (1665) 25. — Christine, Frue 247.
- Normand, Ernst, til Selsø 192. — Katrine, Jomfru (1664) 25.
- Oldeland, Hans, Landsdommer i Fyen 135.
- Oldsdatter, Margrete, af Nakskov († 1624) 176.
- Olsen, Rasmus, i Aashøj (1657) 85.
- Olufsen, Alfred, Borger i Kbh. (1650) 42. — Hans, af Nysted 176. — Jacob, af Nysted († 1630) 176. — Jep, Raadmand i Lemvig († 1626) 240. — Jon, Borger i Kbh. (1650) 42. — Kristen, Borger i Viborg (1670) 225.
- Oluvsen, Hans, Byfoged i Stubbekøbing 184.
- Ostenfeldt, Jens, Mag. 224.
- Outzen, Hans 252.
- Ovesen, Hans Pedersen, Præst († 1679) 161, 165, 167, 168.
- Pallesen, Mogens, i Hjorte (1666) 148. — Peder, Byskriver i Ribe 246.
- Panck, Anna Dorthea 143. — **Morten**, af Rudkøbing 142—43. — **Morten Nielsen**, af Kolding 143, 189—91. Thomas 143.
- Paulli, Simon, kgl. Livlæge 30.
- Pavels, Claus, Biskop 107.
- Pedersdatter, Abigael, af Nakskov († 1709) 161. — Bodil († 1660), g. m. Raadm. Baltser Nielsen 191. — Elisabeth, g. m. Assessor Hans Nansen 17. — Ingeborg, g. m. Oluf Peder Jepsen Kappel 240. — Karen, af Nakskov († 1692) 161. — Lisabeth, af Nakskov († 1688) 161. — Maren, g. m. Evert Nansen 1. — Maren, g. m. Hans Sythei 187. — Mette, af Randers 219. — Sara Katrine, af Nakskov 162. — Sophie, af Nakskov 161.
- Pedersen, Anders, Foged i St. Knuds Kloster (1653) 123. — Anders, Overformynder i Nyborg 151. — **Clemend**, af Slagelse 98—100. — Christen, Kancelliforvalter (1628) 80. — Christian, Tolder i Bogense 155. — Christopher, af Præstø (1661) 88. — Hans, Borgm. i Slangstrup 3. — Hans, Herredsfoged i Sköts Herred 18. — Hans, Raadm. i Nysted 175. — Jens, Magister 224. — Johannes, kaldet Oberberg († 1690) 161, 165, 167. — Jørgen, Borgm. i Faaborg 146. — Jørgen, af Ribe 248. — Klemens, Præst († 1683) 136. — Kristian, Tolder i Bogense 159. — Morten, Raadm. i Skelskør (1655) 93. — **Morten**, af Skelskør 95. — Morten, af Nakskov († 1689) 161. — Peder, Borgm. i Kbh. († 1669) 17, 20, 28, 36, 60, 111. — **Peder**, af Grenaa 210—11. — Peder, Forv. og Skriver paa Dueholm m. m. (1672) 238. — Rasmus, Borger i Køge († 1630) 81. — Tøger, Sognepræst i Randers 240.
- Pentz, Jacob Fr. (1668) 247. — Joachim Fr. 95.
- Petri, Frederik 182.
- Philipson, Daniel, Byfoged 241.
- Pogwisch, Frans 228. Henning 19, 22, 25, 26, 126, 150, 199. — Otte 28, 58, 79.

- Poulsen, Claus, Borgm. i Ringsted 103—108, 116, 187. — Mads, Borgm. i Randers (1656) 219.
- Povlsdatter, Anne, g. m. Casper Brand 96, 98. — Maren, g. m. Borgm. Hans Nielsen af Odense 123. — Merregret, af Randers (1643) 217.
- Prip, Jacob Pedersen 182.
- Prydtzmand, Henr. Dr. 118.
- Prytz, Christian, Toldskriver i Helsingør 73.
- Püchler, Eustatius, Oberst (1659) 32.
- Quist, Søren, Præst 201.
- Quitou, Erik, til Sandager 26. — Erik, Oberst 32, 241.
- Raae, Hans, Kbm. i Aarhus (1837) 207.
- Raben, Geheimeraadinde 39.
- Rafn, Tyra Madsdatter, af Haderslev 140.
- Ram, Stephan, Stiftsfysik. († 1658) 128.
- Ramel, Ernst 104.
- Rantzau, Christine, Frue (1661) 24. — Gert, Statholder 249. — Henrik 59, 124.
- Rasch, Klavs, Præsident i Nyborg 141.
- Rasmusdatter, Anne, g. m. Christen Caspersen Schöller 81. — Birgitte Sofie, g. m. Hans Wulfsen 187. — Karen, g. m. Mikkel Nansen 17. — Karen, af Alrø 101. — Kirstine, g. m. Hans Wulfsen 187. — Margrethe, g. m. Borgm. Enevold Brochmand 85. — Marine, g. m. Borgm. Christen Jostsen 81.
- Rasmussen, Gregers, Præst i Branderslev 179. — Jens, Borger i Bogense (1660) 153, 154. — Morten, Byskriver i Stubbekøbing 186. — Niels, Borger i Æbeltoft (1670) 212, 214, 215. — Rasmus, Borger i Æbeltoft (1670) 212. — Troels, af Maribo 171.
- Ravn, Dorte Jensd. († 1740) 179. — Klavs Iversen, Byfoged i Kbh. (1659) 62.
- Reedtz, Jørgen, Lensmand 45. — Jørgen 90, 224. — Peder, Rigshofmester 43.
- Reenberg, Anna Claud. († 1714) 227. — **Claus Christensen**, af Viborg 220—228, 251. — Frans Clausen, Provinsialmedikus († 1727) 227. — Jens Clausen, til Lynderupgaard († 1732) 227. — Margrethe Claud. 227. — Morten Clausen, Stiftsprovst († 1736) 227. — Peder Clausen, Stiftsprovst († 1699) — Peder Hegelund, Borgm. i Aalborg († 1744) 227. — Tøger Clausen, Landsdommer († 1742) 227. — N. N. Claudatter 227.
- Reiminck, Anchen Hermandsdatter († 1654) 190, 191.
- Reiming, Catharina Hermandsdatter († 1654) 191. — Herman, Apoteker i Kolding 190—191.
- Reventlow, Konrad Grev 256.
- Rheinfranck, Mathæus Rudolf, Kancellisekretær († 1680) 17.
- Rhode, Elisabeth Hansd., af Asserballe († 1654) 148. — Lene Elimarsdatter 30.
- Riber, Hans Olufsen, Borgm. i Horsens († 1615) 193. — **Mikkel Sørensen**, af Randers 219—220.
- Riis, Adzer Svendsen (1728) 174. — Iver Madsen, Byskriver i Saksøbing 174. — Maren Svendsdatter 174. — Sidsel, g. m. Svend Hansen af Saksøbing 174.
- Riisbrigh, Broder Brodersen († 1674) 121. — Broder († 1670) 128. — Karen († 1686) 128. — Otte (1680) 27. — Otto, Landsdommer († 1685) 128. — Sille († 1708) 128. — **Thomas Brodersen**, af Odense 120—28, 204. — Vikman 128. — Volkvart Brodersen, Slotskriver († 1660) 121.
- Robertson, Jon, Foged i Numdalen (1630) 80.
- Rodsten, E. 65. — Jens, til Lengsholm 212.
- Roed, Peder Olufsen, Borgm. i Ribe († 1659) 249.
- Rose, Christopher Hansen 169. —

- Didrik Hansen 169. — **Hans Pedersen**, af Nakskov 169—70. — Johanne Hansd. 169. — Peder Hansen 170. — Peter, Toldbetjent i Nykøbing F. 170. — Sidsel Hansd. 169. — N. N., Lieutenant i Nykøbing F. 170.
- Rosenkrantz, Erik (1651) 203. — Gunde 58, 124, 153. — Jørgen 106. — Niels, Generalmajor 39. — Oluf 25, 46, 82, 116. — Vibeke 245.
- Rosenpalm, Poul Nielsen 101—102.
- Rostgaard, Frederik 128.
- Rostrup, Anna 179.
- Rothkirch, Wenzel 99.
- Sadelmager, Jacob Rasmussen, af Vordingborg 91.
- Sadolin, Anna, g. m. Hilarius Heine 182. — Hans Hansen, Præst 171. — Jørgen, Præst 182.
- Samuelsen, Samuel, af Kristianopol (1669) 224.
- Sandersdatter, Magdalene, g. m. Hilarius Heine 182.
- Sandersen, Sander 182.
- Scavenius, Morten Lauritsen, Justitssekretær 46.
- Schack, Hans 14, 35, 37, 47, 60, 109, 244, 254.
- Schade, Otte 227.
- Schlebusch, Oberst 242.
- Schletter, Universitetsrektor 82.
- Schröder, Herman, Borgm. i Roskilde (1661) 82.
- Schuldt, Frantz, Borgm. i Slagelse († 1650). — Jørgen 146.
- Schöller, Casper, til Gølmø († 1661) 80. — Casper, Justitiarius († 1705) 84. — C. A. E., Jægermester 79. **Christen Caspersen**, af Køge 79—84. — Christopher, Slotsskriver 80. — Christopher, til Gølmø († 1681) 84. — Iver Caspersen 64, 65. Iver, fra Mähren 80. — Rasmus 83, 84, 117.
- Schöppens i Haarlem 253.
- Schötte, Henning, af Præstø (1661) 88.
- Seebled, Birgitte Ottedatter († 1659) 121. — Otte Knudsen († 1630) 121.
- Seefeld, Jørgen 59, 60, 101, 103, 189, 221.
- Seemann, Martin, Borgm. i Randers 218, 219.
- Sehested, Aksel 46. — Chr. Thomesen 123. — Claus Malthe, til Thestrup 105, 106. — Erik, til Lykkesholm 133. — Hannibal 64, 125, 135, 137.
- Sejersen, Jørgen 92. — Mariche 92. — **Peder**, af Næstved 91—93. — Sophie (?) 92.
- Simonsen, Mogens, i Væggerløse 170.
- Sinclar, Andr. 65, 106.
- Skade, Ove 178.
- Skeel, Kristen Jørgensen 204.
- Skinkel, Laurits 127. — Morten 120.
- Skivholm, Peder Christensen, Præst 86.
- Skjætte, Hemming Andersen, af Præstø († 1636) 88.
- Skov, Axel Mogensen, Forp. († 1715) 227.
- Skriver, Laurids 177.
- Skytte, Laurits**, af Præstø 87—88. — Peder Lauridsen, af Roskilde 88.
- Smed, Erik 27. — Peder Jensen, af Roskilde 118.
- Sofie Elisabeth 125.
- Sommer, Johan Jørgensen, Præst 157. — Karsten Jørgensen, Præst 157.
- Sonesdatter, Kirsten 157, 158. — Kirstine, g. m. Hans Jørgensen Husum af Bogense 156.
- Sperling, Jacob, Præst 123.
- Sporman, Chr., Borgm. i Kbh. 64, 65, 68.
- Stalsen, Jørgen**, af Vejle 192—93, 252. — Oluf 157.
- Stage, Hans Bertelsen, Præst 156.
- Staverskov, Anne, Frue 242.
- Steenbech, Povl, Borgm. i Slangerup 78, 79.
- Steffensdatter, Anna, af Varde 245. — Maren, af Varde 245.
- Steffensen, Niels (in. Tilnavn Krog)

244. — Peder, Forp. paa Linderup 244.
- Stemann, J. V., tysk Præst 72.
- Stenkelstrup, Anders Eriksen, Præst 179.
- Stenkull, Joh. 24, 55.
- Stensen, Christen**, af Roskilde 117—120.
- Struch, Hans, Præst 157. — Johan Ludvig, Præst 157.
- Styrch, Johan paa Skodborg 250.
- Suhr, Joh. Kristoffer, Præst 179.
- Surbek, Anne († 1632) 3. — Maren († o. 1655) 3. — Simon, Borgm. († 1583) 3. — Simon d. y. († 1644) 3, 5.
- Suur, Karen Larsdatter 247, 249.
- Svane, Anders, Borgm. i Ribe 246. — Anne Hansd. 200. — Elias, Præst 201. — Ernst († 1719) 200. — Frederik, Ejer af Bisgaard († 1725) 200. — Hans, Biskop 10, 11, 12, 13, 14, 21, 34, 36, 45, 46, 52, 75, 222, 246. — Hans Knudsen, Borgm. i Vejle 193. — Hans († 1727) 200. — Maren († 1686) 200. — Oluf, Ejer af Vaarsøgaard († 1702) 201. — **Oluf Hansen**, af Horsens 193—201.
- Svaning, Hans, kgl. Historiograf 193.
- Svendsen, Oluf, Borgm. i Bogense 153. — Peder, Borgm. i Helsingør 2.
- Sythei, Hans, Handelsmand († 1676) 187.
- Sørens datter, Ida, af Aalborg († 1677) 235. — Maren, af Hobro (1649) 231.
- Sørensen, Aksel, Skovrider (1676) 76. — Hans, Borger i Kbh. 42, 43. — **Hans**, Borgm., af Kristianshavn 53, 57—69, 71. — Hans, af Køge (1668) 83. — **Hans**, af Aalborg 236. — Hans, senior, Borgm. i Aalborg 236. — Hans, junior, af Aalborg 236. — Jens 59, 61. — Jens, Raadm. i Faaborg 146. — Johan, af København 25.
- Maurits, Kapellan (1649) 95.
- Tadersen, Broder 121.
- Tagesdatter, Margrethe 30.
- Terpager, Niels, Raadm. i Ribe 255.
- Therkildsen, Tyge, Brygger i Randers (1694) 217.
- Thomasdatter, Mette, af Grenaa 211.
- Thomesen, Mads, af Skelskør 95.
- Thomsen, Gabriel, Hans Wolszens Svoger 187.
- Thonebye, Hans Hansen, Præst 113.
- Thorkildsdatter, Anne, g. m. Ridefoged Jens Knudsen paa Roskilde Bispegaard 100.
- Thorkildsen, Søren, Toldbetjent i Varde 101.
- Thorup, Else Marie († 1743) 200.
- Thott, Henrik, til Boltinggaard 116, 126, 203.
- Thuresen, Christen 32. — **Frederik** 14, 22, 31—39, 52. — Herman, Overkøbm. i Kbh. 32. — Lambert 31.
- Tidemand, Henrik, Notarius publ. 56.
- v. d. Tie, Lisabeth († 1674) 39. — Mourits, Assessor 39.
- Thordtsen, Hans, Kirkeværgе i Svendborg 144.
- Tomesen, Niels, Viceborgm. i Bogense 156.
- Tommesen, Christen, af Holbæk 115, 116. — Jens, Forv. ved Kieleromslaget 249. — Jens 252, 253. — Karsten 55.
- Tordsen, Anders, † som theol. Student 157.
- Trellund, Kirurg 112. — Find Nielsen 2, 5, 17. — Hans, Biskop i Viborg 111. — Iver J., Handelsmand i Kbh. 111. — Jens Jonsen, Raadm. i Ribe 109. — Johan, Auditor i Tronhjem 111. — Jonas, 20, 111. **Peder Jensen**, af Kallundborg 109—112.
- Trolle, Niels, til Trolholm 81, 119.
- Tryde, Holger Jacobsen, Præst 170, 180.
- Trye, Rasmus Pedersen, af Æbeltoft 211.
- Trøner, Strange 70.

- Tunge, Laurits Mikkelsen, Raadm. 30.
 Turesdatter, Maren 31.
Tusen, Christen, af Nysted 175—76.
 Tuxen, Lauritz, Amtsforvalter 73.
 Tygesen, Morten, Raadm. i Randers 218, 220.
Tønnesen, Karsten, af Ribe 245—48, 249.
 Ulfeld, Birgitte 122. — Corfits 5, 19, 22, 28, 121, 122, 190, 199.
 Ebbe 25, 228, 232. — Kirsten 122. — Laurits 196—197. — Marie 25.
 Urne, Knud 26. — Kristoffer 112, 171. — Sivert 87.
 Urup, Aksel 58, 82.
 Utke, Lieutenant, til Brandholt 157.
 Wadsen (o: Waltzen) Hans Baltzer 99.
 Valentinsdatter, Anna, af Østofte 180.
 Valkendorf, Henning 121, 123, 124.
 Vandal, Johan, Professor 22.
 Vedel, Kleinme Sørensen, Borgm. i Vejle 40.
 Wederkinch, Jørgen, Tolder i Bogense 159.
 Vejle, Povl Sørensen, Præst 150.
 Velov, Johan, Borgm. i Grenaa 210.
 Werner, Vagtmester i Aalborg 235.
 Wern, Elisabeth 209. — Nikolaj 209. — Rasmus Rasmussen, Borgm. i Aarhus 208, 209. — Sebilla 209.
 v. Westen, Mathias, Raadm. i Nysted 175.
 Westerhof, Laurits Christensen 239.
 Vibe, Anna, g. m. Raadm. Peder Carlsen 3. — Christen, Købm. 3. — Karen, g. m. Raadm. Jørgen Jensen 3. — Mikkel, Borgm. 2.
 Wibe, Mikkel Madsen, Præst 179.
 Vidsted, Lauritz Mortensen, Præst 159.
 Villadsen, Peder 21, 51.
 Willatzen, Jens, af Svendborg 144.
- Villemsen, Søren**, af Svendborg 144—45.
 Villumsen, Peder, Byfoged 31.
 Vincentsen, Hans, Landstingssk. 173.
 Vind, Holger 47. — Iver 19, 124.
 Vinding, Rasmus, Professor 199.
 Winskiench, Jacob, Kaptajn 50.
 Wittinghof, Joh. 25.
 Vittrup, Barbara 99.
 Vognsen, Jesper, til Østergaard 243, 244.
 Volcker, Jokum Ernst 5.
 Wolf, Ejler Kristian, Præst 161.
 Wolfsen, Didrik, Kbm. i Svaneke 188. — Karen 188.
Wolszen, Hans, af Stubbekøbing 14, 183—88.
 Worm, Jacob, Rektor 77. — Mathias, Præsident i Ribe 246, 248.
 Wulff, Cornelius, Rektor 142. — Hans, Præst 190. — Jeremias, Tolder i Kolding 190. — Johannes, kgl. Bryghusskriver 142. — Knud, Apoteker i Nyborg 140.
Knud Johansen 139—142.
 Wærn, Jens Rasmussen, Raadm. i Grenaa 209. — Knud, Borger i Aarhus 209. — Mads, Farver i Aarhus 208. — Mads Andersen, Præst 210. — Mads Mortensen, af Aarhus 210. — **Mads Rasmussen**, af Aarhus 208—10. — Morten, af Aarhus 206, 210. — Peter, af Frederikshald 210. — Rasmus, af Aarhus 209—10. — Rasmus Andersen, Tingskriver i Helgenæs Birk 209. — Rasmus Madsen, Borger i Aarhus 208. — Rasmus Rasmussen 209. — Rasmus Sørensen, Præst 210. — Søren, Købmand (?) i Frederikshald 210. — Søren Rasmussen, Borger i Aarhus 209.